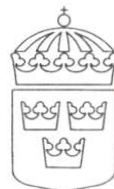

Riksdagens protokoll

1992/93:90

Tisdagen den 13 april

Kl. 14.00–16.45
18.00–21.11

Protokoll
1992/93:90

1 § Anmälan om återtagande av plats i riksdagen

Talmannen meddelade att *Håkan Holmberg* (fp) i dag återtagit sin plats i riksdagen, varigenom uppdraget som ersättare upphört för Bengt Ahlquist.

2 § Avsägelser

Talmannen meddelade att *Larz Johansson* (c) avsagt sig uppdraget att vara ledamot i utbildningsutskottet.

Kammaren biföll denna avsägelse.

Talmannen meddelade att *Larz Johansson* (c) avsagt sig uppdraget att vara suppleant i finansutskottet.

Kammaren biföll denna avsägelse.

3 § Justering av protokoll

Justerades protokollen för den 29, 30 och 31 mars samt för den 1 och 2 april.

4 § Meddelande om svar på interpellationer

Till riksdagen hade inkommit följande skrivelser:

Interpellation 1992/93:108

Till riksdagen

Med hänvisning till riksdagsordningens 6 kap. 1 § får jag meddela att jag, på grund av utlandsresor, inte kommer att kunna besvara Pierre Schoris in-

terpellation nr 108 om Sveriges kandidatur till säkerhetsrådet inom den föreskrivna tiden 4 veckor. Jag avser att besvara interpellationen den 26 april.
Stockholm den 2 april 1993
Margaretha av Ugglas

Interpellation 1992/93:112

Till riksdagen

Jag vill anmäla att Karl Gustaf Sjödins interpellation 1992/93:112 om tilltron till rättssamhället inte kommer att besvaras inom föreskriven tid på grund av tidsbrist i riksdagen. Jag har kommit överens med interpellanten om att besvara interpellationen den 7 maj 1993.

Gun Hellsvik

Interpellation 1992/93:94

Till riksdagen

Interpellation nr 94, framställd av Claus Zaar, om resegarantin besvaras först den 24 maj på grund av att frågeställaren ej haft möjlighet att närvara i riksdagen den 2 april. Därefter är nu fastställt datum första bästa som passar både kammarkansliet och undertecknad.

Stockholm den 30 mars

Inger Davidson

5 § Anmälan om frågor

Anmäldes att följande frågor framställts

den 2 april

1992/93:517 av *Inga-Britt Johansson* (s) till miljöministern om förbud mot bensindrivna bilar:

För cirka två år sedan sade miljöministern i en tidningsintervju att bensindrivna bilar skulle förbjudas från år 2000.

I en frågestund för ett år sedan uttalade han fortfarande att det med säkerhet kunde gå att ersätta de bensindrivna bilarna från sekelskiftet, dock utan att längre tala om förbud. Det var dock fortfarande en fullt möjlig målsättning.

Nu har det gått ytterligare ett år och det är mindre än sju år kvar.

För att övergången skall kunna genomföras så måste en mängd utvecklingsarbete ske både när det gäller motorer och bränslen. Den prototyp för elbil som tagits fram av svenska tekniker har fortfarande problem med att finna finansiering, och kommer i vart fall inte att täcka hela det behov som uppstår när bensenbilen förbjuds.

Jag vill fråga ministern:

Vilka åtgärder har miljöministern vidtagit för att kunna uppfylla sin målsättning om att alla bensindrivna bilar skall vara borta år 2000?

Prot. 1992/93:90
13 april 1993

1992/93:518 av *Inga-Britt Johansson* (s) till miljöministern om avveckling av miljöfarliga ämnen:

Arbetet med att se till att hälso- och miljöfarliga ämnen inte sprids i omgivningen måste fortgå på bred front. Vi måste se till att alla ämnen är kända till sin hälso- och miljöpåverkan. Utvecklingen mot allt högre skyddsnivå måste drivas framåt. Viktiga organ har under senare år accepterat såväl principen om att ersätta farliga ämnen med sådana som är mindre farliga (substitutionsprincipen) som de kriterier för miljöfarlighet som Sverige utvecklat. Även de avvecklings- eller begränsningsplaner för tretton ämnen som Kemikalieinspektionen och Naturvårdsverket tog fram på den socialdemokratiska regeringens uppdrag har haft en pådrivande verkan.

Mot bakgrund av detta har vi upprepade gånger föreslagit att regeringen skall ge berörda myndigheter i uppdrag att arbeta fram en ny lista över ett överskådligt antal ämnen som bör avvecklas eller starkt begränsas. Denna lista bör i ett första skede användas som underlag för internationella förslag. Listan bör också utgöra ett underlag för svenska positioner i samband med förhandlingar om ett medlemskap i EG.

Jag vill fråga miljöministern:

Är miljöministern beredd att ge Kemikalieinspektionen ett sådant uppdrag?

1992/93:519 av *Rose-Marie Frebran* (kds) till statsrådet Beatrice Ask om Ekeskolan i Örebro:

Ekeskolan i Örebro är en statlig specialskola för synskadade barn och ungdomar och ett resurscenter för barn och ungdomar med tilläggs-handikapp. Skolan är den enda i sitt slag i landet.

Synområdet är en mycket smal specialitet och lockar få studerande till speciallärlinjen. Efter grundutbildning krävs minst fem år i yrket innan man är behörig sökande till 60-poängsutbildning.

För en del pedagoger krävs ytterligare en 40-poängsutbildning i flerhändig.

Låg- och mellanstadielärare, som det råder skriande brist på, får sämre lön efter utbildningen än de skulle haft om de fortsatt i grundskolan. Dessutom tappar de tjänsteår.

Ekeskolan konkurrerar med Tomtebodaskolans resurscenter och Statens institut för handikappfrågor. Dessa har möjlighet till individuella löner. Ekeskolan kan därför inte konkurrera om de få pedagoger som kommer ut. Detta i sin tur försvagar verksamheten och på sikt får Ekeskolan svårt att klara sitt uppdrag.

Jag vill med anledning av ovanstående fråga skolministern:

Är skolministern beredd att vidta åtgärder som gör att Ekeskolan lönemässigt kan konkurrera med andra aktörer?

1992/93:520 av *Hans Göran Franck* (s) till utrikesministern om Cambodja:

Vi har under den senaste tiden fått ytterst oroväckande rapporter från Cambodja om massakrer, etnisk utrensning och andra väpnade övergrepp mot civilbefolkningen. Ansvariga för illdåden är de röda khmererna. Fördömanden från det internationella samfundet är viktiga, men synes inte ha avsedd verkan. Det är nödvändigt att vidta andra mer effektiva åtgärder för att FN:s ansträngningar för fred och demokrati skall bli framgångsrika.

I anledning härav frågar jag utrikesminister Margaretha af Ugglas:

Vilka initiativ och åtgärder avser regeringen att verka för i syfte att uppnå fred och demokrati i Cambodja?

1992/93:521 av *Karl Gustaf Sjödin* (nyd) till försvarsministern om civilt utnyttjande av militära helikoptrar:

Den 10 november 1992 så besvarade försvarsministern en fråga av mig i denna kammare angående sjuktransporter med försvarets helikoptrar. I sitt svar sade försvarsministern bl.a. "att det naturligtvis är viktigt att se till att prissättningen av den här tjänsten – – – blir rimlig, och att den inte utformas så att en illojal konkurrens uppstår." Chefen för armén har till regeringen lämnat ett beslutsunderlag för anskaffning av dessa helikoptrar. Under rubriken – Förutsättningar för civilt utnyttjande – skriver arméchefen "För att erhålla full handlingsfrihet och förhindra långdragna processer som kan komma att försvåra den samhällsnyttiga verksamheten föreslår Chefen för armén att förordningen justeras så att konkurrensreglerna inte behöver beaktas."

Kommer försvarsministern och regeringen att acceptera detta?

1992/93:522 av *Inger Lundberg* (s) till utbildningsministern om antalet högskoleplatser under år 1994:

I den s.k. krisöverenskommelsen mellan regeringen och den socialdemokratiska oppositionen hösten 1993 ingick en satsning på ytterligare 2 000 högskoleplatser under 1993.

Bakgrunden var den mycket allvarliga situationen på arbetsmarknaden, som ställde krav på kraftfulla insatser mot arbetslösheten, samt en gemensam uppfattning om behovet att öka antalet högskoleutbildade.

I överenskommelsen ingick att dessa högskoleplatser i hög grad skulle tilldelas de mindre och medelstora högskolorna.

En analys av resursfördelningen i prop. 1992/93:169 visar att resurser för dessa platser beräknas t.o.m. 1993, men att resurserna inte framskrivits till 1994.

De bedömningar som görs bl.a. av Arbetsmarknadsverket tyder på en fortsatt, dramatiskt hög arbetslöshet. Arbetslösheten slår mot alla grupper i samhället, men drabbar ungdomarna allra hårdast. En svår arbetslöshet hösten 1992 har ytterligare förvärrats våren 1993.

Anser utbildningsministern det försvarsbart att mot bakgrund av den dra-

matiska situationen på arbetsmarknaden inte beräkna medel för de 2 000 högskoleplatser som ingick i krisöverenskommelsen, också för 1994?

Prot. 1992/93:90
13 april 1993

1992/93:523 av *Sinikka Bohlin* (s) till statsrådet Reidunn Laurén om översynen av hyresförhandlingslagen:

Inom Justitiedepartementet arbetar man sedan nästan ett år tillbaka med att se över hyresförhandlingslagen. Enligt uppgifter föreslås omfattande förändringar t.ex. inom förhandlingsordningen.

Mot bakgrund av detta vill jag fråga statsrådet om förändringarna innebär en övergång till marknadshyror?

1992/93:524 av *Inger Lundberg* (s) till socialministern om den sänkta arbetslöshetsersättningens påverkan på socialbidragen:

Riksdagen har i dag tagit beslut om att sänka ersättningen till de arbetslösa. Beslutet har föregåtts av starka protester från bl.a. de fackliga organisationerna. Bakgrunden är den svåra ekonomiska situation många av de arbetslösa redan nu befinner sig i. Arbetslösheten har slagit hårdast mot de lågavlönade grupper som inte haft möjlighet att genom sparad kapital skapa sig en buffert mot arbetslösheten. Det är inte heller ovanligt att båda makarna i en barnfamilj drabbats av arbetslöshet.

Risken är därför uppenbar att enskilda familjer och ensamstående, som tidigare klarat sin försörjning utan att vara beroende av socialtjänsten, kommer att tvingas söka socialbidrag.

Vilka bedömningar har Socialdepartementet gjort av arbetslöshetens och den sänkta arbetslöshetsersättningens konsekvenser för kommunernas socialtjänst?

den 5 april

1992/93:525 av *Sinikka Bohlin* (s) till miljöministern om förbud mot blyad bensin:

Regeringen skriver i sin proposition En kretsloppsanpassad samhällsutveckling att en av de effektivaste åtgärderna för att minska transporternas miljöstörningar är att minska de enskilda fordonens utsläpp.

I dag finns det blyfritt drivmedel som passar alla personbilar.

När tänker ministern förbjuda blyad bensin?

1992/93:526 av *Lena Klevenås* (s) till miljöministern om miljöskadornas effekter på samhällsekonomin:

Konjunkturinstitutet och Statistiska centralbyrån har fått i uppdrag att ta fram förslag till gröna miljöräkenskaper. De har fått fem år på sig.

I den ekonomiska krisens spår är det lätt att miljöfrågorna glöms bort, trots att den ekologiska krisen kanske är ännu allvarligare. För att komma till rätta med miljöskadorna och börja betala av den miljöskuld vi har dragit

på oss, behöver vi snarast få tillgång till metoder att mäta miljöskadornas effekter på samhällsekonomin. I detta arbete måste vi samarbeta internationellt för att få fram ett gemensamt system.

Därför vill jag fråga miljöministern:

Har regeringen någon strategi för hur vi skall samarbeta internationellt för att ta fram s.k. gröna nationalräkenskaper?

1992/93:527 av *Inge Carlsson* (s) till miljöministern om förbud mot blyhagel vid jakt:

I motsats till vad som gäller i många andra länder, t.ex. i Danmark, Norge, Nederländerna och i vissa delstater i USA, har vi i Sverige ännu inte något förbud mot blyhagel.

Den tidigare socialdemokratiska regeringen utgick från att en frivillig överenskommelse skulle ske mellan jägarintressen och naturvårdare. Övergången skulle ske inom de närmaste åren vad gällde jakt i våtmarker och andra känsliga områden. Tyvärr har ingen uppgörelse ännu träffats mellan de olika intressenterna.

Mot denna bakgrund vill jag fråga miljöministern:

Ämnar regeringen besluta om förbud mot blyhagel vid jakt i våtmarker och andra känsliga områden?

1992/93:528 av *Ulla Pettersson* (s) till miljöministern om finansieringen av Östersjöns rening:

I april 1992 fastställde berörda miljöministrar en plan för hur Östersjön skall kunna återföras till ekologisk balans. Resultatet av det nyligen genomförda miljöministermötet om finansieringen av planen blev magert. Någon konkret finansieringsplan kom inte till stånd. Mot denna bakgrund undrar jag:

Hur avser miljöministern att agera för att programmet för Östersjöns rening skall genomföras?

1992/93:529 av *Kaj Larsson* (s) till jordbruksministern om fiskevårdsavgiften:

Generaldirektör Per Wramner på Fiskeriverket överlämnade under 1991 en utredning till regeringen om fiskevårdsavgifter.

Trots att lång tid har förflutit sedan utredningen överlämnades har regeringen inte lämnat något förslag om införande av fiskevårdsavgift till riksdagen. Detta tolkar jag som att jordbruksministern inte har något intresse för fiskevården i Sverige och alla som bedriver fritidsfiske.

Eftersom det ekonomiska läget i Sverige är mycket ansträngt utgår jag ifrån att jordbruksministern inte kommer att föreslå budgetmedel till fiskevården.

Hur tänker jordbruksministern att fiskevården i Sverige skall bedrivas i framtiden och varifrån skall ekonomiska medel komma fiskevården till del?

1992/93:530 av *Lena Klevenås* (s) till jordbruksministern om importen av apor:

Prot. 1992/93:90
13 april 1993

I CITES-konventionen som reglerar handeln med utrotningshotade djur finns världens samtliga apor upptagna, antingen som utrotningshotad art eller som art som kan utrotas om inte handeln begränsas.

Under 1992 importerade Sverige 342 apor från Indonesien. Enligt Nordiska samfundet mot plågsamma djurförsök var alla dessa apor viltfångade.

Sverige har i Riokonferensen om miljö och utveckling ställt upp för konventionen om den biologiska mångfalden.

Därför vill jag fråga jordbruksministern:

Avser jordbruksministern att vidta några åtgärder för att stoppa importen av apor till Sverige från länder där apor lever i vilt tillstånd?

1992/93:531 av *Margareta Winberg* (s) till jordbruksministern om miljöavgifter på kadmium:

Regeringen beslutade under hösten 1992 att avskaffa prisregleringsavgiften på handelsgödsel och växtskyddsmedel.

Därmed sänktes priset för dessa insatsvaror. Samtidigt aviserades en kadmiumavgift. Så sent som i proposition 1992/93:183 sades:

”Ett regeringsuppdrag att utreda behov, möjligheter och konsekvenser av miljöavgifter på kadmium har redovisats och remissbehandlats. Ärendet bereds för närvarande i regeringskansliet.”

Min fråga är:

När avser regeringen att lägga fram förslag i frågan?

1992/93:532 av *Inge Carlsson* (s) till jordbruksministern om prisutveckling på jakträttsupplåtelser:

Riksdagen har, på förslag av den förutvarande socialdemokratiska regeringen, fattat åtskilliga beslut för att underlätta jakträttsupplåtelser.

Allt tyder nu på att varken regeringen eller den borgerliga riksdagsmajoriteten är beredd att fullfölja ambitionerna att möjliggöra rimliga jakträttsupplåtelser. I höstas ställde man sig helt kallsinnig till bl.a. den oroande utvecklingen av stigande avgifter på jakträttsupplåtelser.

Att staten nu går i täten med helt orimliga arrendepriiser fick den borgerliga majoritetens välsignelse. Om staten (Domän AB), skogsbolagen och kyrkan fullföljer sina planer på fortsatt kraftiga prishöjningar på jakträttsupplåtelser så leder detta till att jakten tappar sin förankring hos den lokala befolkningen på landsbygden.

Mot denna bakgrund vill jag fråga jordbruksministern:

Vilka åtgärder ämnar regeringen vidta mot orimligt kraftiga prishöjningar på jakträttsupplåtelser?

1992/93:533 av *Ingela Mårtensson* (fp) till statsrådet Ulf Dinkelspiel om export av krigsmateriel till Pakistan:

Enligt uppgifter i massmedierna kommer svenskt krigsmateriel för betydande belopp att exporteras till Pakistan. Pakistan är ett fattigt land, men trots det avsätts en mycket stor andel av statsbudgeten för militära ändamål. Oroligheter existerar utmed gränsen till Indien och risken för väpnad konflikt är överhängande.

Mot denna bakgrund vill jag fråga statsrådet:

Är det i överensstämmelse med riktlinjerna för utförsel av svenskt krigsmateriel att tillåta export till Pakistan?

1992/93:534 av *Göran Lindblad* (m) till socialministern om socialbidragets storlek:

Regeringsrätten har i två domslut slagit fast att Socialstyrelsens norm skall gälla för socialbidrag. Utslagen medför att tre fjärdedelar av landets kommuner måste höja sina nivåer för socialbidrag. Samma nivå skall härnäst gälla från Ystad till Haparanda, såväl som för Stockholm, Malmö, Jönköping och Göteborg.

Vilka åtgärder avser statsrådet vidta för att enskilda kommuner och inte domstolarna skall besluta om socialbidragets storlek?

1992/93:535 av *Åke Selberg* (s) till jordbruksministern om spannmålsöverskottet:

Vid jordbruksutskottets behandling av budgetpropositionen gjorde den borgerliga majoriteten omfattande förändringar av jordbruksministerns förslag. Detta kommer med största sannolikhet att leda till ett betydande spannmålsöverskott.

Därför vill jag ställa följande fråga till jordbruksministern:

Hur beräknas överskottet för nästa år finansieras?

1992/93:536 av *Margareta Winberg* (s) till jordbruksministern om märkningen av livsmedel:

I svensk livsmedelslagstiftning stipuleras att om ett livsmedel innehåller mer än 5 % inblandning av andra ämnen skall detta anges genom märkning av produkten. Inom EG är motsvarande siffra 25 %.

Min fråga till jordbruksministern är:

Vilka ambitioner har den svenska regeringen för att tillmötesgå konsumenternas krav?

1992/93:537 av *Margareta Winberg* (s) till jordbruksministern om stödet till jordbruket i norra Sverige:

Förhandlingarna om ett svenskt EG-medlemskap påbörjades den 1 februari i år. Jordbruket är det politikområde som skall inleda förhandlingsrundan. Sveriges jordbrukspolitik skiljer sig på många sätt från EG:s. Det gäller inte minst Norrlandsstödet.

Därför är min fråga till jordbruksministern:

Ser ministern det som politiskt möjligt att bibehålla nivån på stödet till jordbruket i norra Sverige?

Prot. 1992/93:90
13 april 1993

1992/93:538 av *Kenneth Lantz* (kds) till näringsministern om industrin och det internationella miljövårdsarbetet:

Sverige har ett förhållandevis starkt inslag i det internationella konventionsarbetet på miljöområdet, exempelvis inom UN/ECE. Det är ett viktigt och inte oansenligt arbete som uträttas till stor gagn för bl.a. miljön i vårt land, övriga Norden och Europa.

Jag avser inte ställa någon fråga om hur detta arbete utförs. Jag utgår ifrån att det är av högsta kvalitet och med en hög målsättning. Det är i högsta grad lovvärt med kontakter och förhandlingar som resulterar i positiva insatser för våra grannländer. Vi har hög kompetens och bör exportera denna kunskap till våra grannländers verksamhet.

Däremot finns det anledning att se över hur svensk industri informeras och är knuten till detta arbete. Det är viktigt att det svenska agerandet i konventionsarbetet baseras på en sammanvägning av miljö- och näringsintressen. Den påverkan som det svenska deltagandet kan ha på oss och våra grannländer är betydelsefull. Men med tanke på vår egen industri vore det värdefullt om man kan förbättra den i dag dåliga nationella avstämningsprocessen.

Avser näringsministern vidta åtgärder som förbättrar dialogen mellan de svenska delegationerna och svensk industri?

den 6 april

1992/93:539 av *Ian Wachtmeister* (nyd) till statsministern om åtgärder mot politiska utnämningar:

Ny demokrati har konsekvent tagit ställning och drivit frågan mot politiska utnämningar.

I regeringsformen finns ju bestämmelsen att man vid tillsättande av statlig tjänst skall fästa avseende endast vid sakliga grunder såsom förtjänst och skicklighet.

Men lagen om offentlig anställning öppnar möjligheter att sätta den politiska lämpligheten i förgrunden. Allmänna arbetsmarknads-, sysselsättnings- och socialpolitiska mål skall nämligen också beaktas.

Gång på gång har detta gjorts med katastrofala konsekvenser som följd.

Det är naturligtvis alltid olämpligt att låta andra egenskaper än professionalism, kunnskap och skicklighet vara avgörande vid tjänstetillsättningar.

När det görs vid utnämningar av exempelvis VD för affärsdrivande, konkurrensutsatta verksamheter blir resultatet förödande.

Är statsministern beredd att medverka till att det inte görs fler politiska utnämningar?

1992/93:540 av *Dan Ericsson* i Kolmården (kds) till arbetsmarknadsministern om uppföljning av beslutet om sänkt arbetslöshetsersättning:

Underskottet i statens budget är ett av de allvarigaste ekonomiska problemen i dag, och ett hinder för ekonomisk återhämtning och ökad sysselsättning. Bl.a. försvåras en angelägen räntesänkning.

Det var bl.a. mot denna bakgrund som sänkningen av ersättningsnivån i arbetslöshetsersättningen skedde, som en del i ett större saneringsprogram för statens finanser.

Det känns dock mycket angeläget att effekterna av det fattade beslutet noggrant följs upp. Lika väl som vi genom bankakuten undviker orimliga effekter för betalningssystemet måste vi vara beredda att vidta åtgärder mot orimliga effekter för de arbetslösa.

Är arbetsmarknadsministern beredd att medverka till att en uppföljning av beslutet om arbetslöshetsersättningen kommer till stånd?

1992/93:541 av *Dan Ericsson* i Kolmården (kds) till arbetsmarknadsministern om s.k. ROT-arbeten:

Riksdagen har nyligen fattat beslut om ett flertal förslag för att öka sysselsättningen i bl.a. byggsektorn. Det gäller exempelvis stimulansåtgärder för s.k. ROT-jobb.

Det finns nu farhågor för att dessa arbeten inte skall komma i gång tillräckligt snabbt. Behoven av dessa arbetstillfällen för det mycket stora antalet arbetslösa inom byggsektorn är stora. På grund av det allvarliga läget bör en punktmarkering av de fattade besluten göras så att de snabbt verkställs och ger önskad effekt.

Är arbetsmarknadsministern beredd att medverka till att en effektiv uppföljning, genomdrivning och påskyndning av dessa ROT-satsningar kommer till stånd?

1992/93:542 av *Bengt Lindqvist* (s) till statsrådet Bo Könberg om rehabilitering av gravt synskadade:

Under 1960-talet utvecklade Arbetsmarknadsverket och Skolöverstyrelsen tillsammans rehabiliteringen för gravt synskadade i yrkesverksam ålder. Verksamheten utvecklades på ett tillfredsställande sätt och det fanns därför ingen anledning för andra huvudmän att engagera sig, även om detta kunde ha varit principiellt motiverat.

Mot slutet av 1980-talet började Arbetsmarknadsverket att avveckla den grundläggande rehabiliteringen med hänvisning till att den inte föll inom verkets ansvarsområde. Detta skedde utan någon som helst överenskomst med andra huvudmän om att överta ansvaret för verksamheten. Följden har blivit att människor som i dag förlorar synen inte får tillgång till den rehabilitering de behöver. Detta har i flera fall lett till stora personliga påfrestningar och kan i en del fall ha bidragit till onödiga förtidspensioneringar.

Sedan hösten 1991 har Synskadades riksförbund försökt att få berörda myndigheter att komma överens om en fungerande lösning. Detta har ännu inte lett till något praktiskt resultat.

Vilka åtgärder ämnar statsrådet Könberg vidta i syfte att omedelbart få till

stånd en fungerande lösning som ger synskadade i yrkesverksam ålder tillgång till rehabilitering?

Prot. 1992/93:90
13 april 1993

1992/93:543 av *Ulla Pettersson* (s) till kommunikationsministern om flygförbindelserna till Gotland:

Kommunikationsministern har uttalat att samhället har ett särskilt ansvar för att flygtrafik kan bedrivas i Norrlands inland till orter som i många fall saknar tillfredsställande transportalternativ. Det har under de senaste veckorna framkommit att SAS flygtrafik på Gotland varit nedläggningshotad och att hotet kan återkomma efter sommarsäsongen.

Jag vill därför ställa följande fråga till kommunikationsministern:

Kan gotlänningarna räkna med samma statliga ansvar för sina flygförbindelser som de norrländska orter som "saknar tillfredsställande transportalternativ"?

1992/93:544 av *Birger Andersson* (c) till statsrådet Bo Lundgren om beloppsgränsen för uttagande av skatt m.m.:

Enligt 28 § uppbördslagen (1953:272) gäller att kvarstående skatt under 25 kr ej uttas. Den senaste höjningen av beloppsgränsen genomfördes den 1 januari 1975, då gränsen höjdes från 10 kr till 25 kr. Motsvarande gräns gäller för återbetalning av skatt enligt 68 § 1 mom. första stycket i uppbördslagen.

Denna låga gräns har varit oförändrad i över 18 år och medför ett kostsamt förfarande med ut- resp. inbetalning.

Min fråga till statsrådet är:

Avser statsrådet att snabbt lägga fram förslag om höjning av beloppsgränsen för att komma ifrån detta kostsamma förfarande av ut- resp. inbetalning av småbelopp?

1992/93:545 av *Birger Andersson* (c) till statsrådet Bo Lundgren om de s.k. fallskärmsavtalen i Nordbanken:

Svenska folket har all anledning att alltmer uppröras över avslöjanden om ingångna "fallskärmsavtal".

Enligt tidningsuppgift den 3 april 1993 fördubblades "fallskärmsavtalen" för Nordbankens tre högsta f.d. chefer mer än fyra månader efter det att personerna lämnat Nordbanken.

Min fråga till statsrådet är:

Vilka åtgärder är statsrådet beredd att vidta med anledning av uppgifterna om att fallskärmsavtalen i Nordbanken i efterhand fördubblats?

1992/93:546 av andre vice talman *Christer Eirefelt* (fp) till kommunikationsministern om Postens prissättning:

Många svenska marknader präglas i dag av bristande konkurrens. Det är därför bra att riksdagen har beslutat att skärpa konkurrenslagstiftningen från och med 1 juli 1993.

Posten, ett företag inom regeringens ansvarsområde, verkar bl.a. inom det snabbväxande området elektronisk post, s.k. E-post. Posten konkurrerar med ett tiotal företag om att få printa och kuvertera försändelser.

Postens konkurrenter tar 70–100 öre per försändelse för sitt jobb, exklusive Postens porto på 2:90 kr. Posten tar 2:90 kr per försändelse inklusive utbärning och bjuder därmed på kostnaden för printning, kuvertering och material.

Enligt Konkurrensverket har Posten använt sitt monopol för att med låga priser tvinga konkurrenterna ur marknaden. Konkurrensverket har därför hotat att begära domstolsförbud om inte Posten förändrar sina prissättningsmetoder för E-post.

Mot denna bakgrund vill jag fråga kommunikationsministern:

Vad avser kommunikationsministern att göra för att Posten i fortsättningen skall agera i överensstämmelse med kravet på sund konkurrens?

1992/93:547 av *Karl-Göran Biörsmark* (fp) till kulturministern om behandlingen av flyktingar som tas i förvar:

Enligt uppgifter i massmedier förekommer det att flyktingar som tagit sig till Sverige sätts i fängelse, bl.a. på Kumla-anstalten, trots att de ej är anklagade för någon brottslig gärning.

Flyktingar lever under svår psykisk press som naturligtvis förvärras av att i veckor sitta i ensamcell 24 timmar om dygnet med endast en timmes avbrott för vallning i rastgård. Denna inhumana behandling har bl.a. lett till psykiska störningar med sluten psykiatrisk vård som följd.

Med anledning av det anförda vill jag ställa följande fråga:

Avser invandrarministern att vidta någon åtgärd så, att flyktingar som inte har begått någon brottslig handling ej skall hållas i fängslat förvar?

1992/93:548 av *Lennart Rohdin* (fp) till näringsministern om statens institut för byggnadsforskning:

Statens institut för byggnadsforskning (SIB) Prop. 1992/93:170 betonar vikten av en "forskning om bostadspolitik och bostadssociala frågor med hög kvalitet". En omstrukturering av Statens institut för byggnadsforskning föreslås så, att verksamheten vid SIB "koncentreras på samhällsvetenskaplig forskning". Vidare skriver statsrådet att "Den föreslagna omstruktureringen av byggnadsforskningen måste därför ge förutsättningar för fortsatta insatser på detta område". För 1993/94 föreslås "den samhällsvetenskapligt inriktade verksamheten vid SIB fortsätta men knytas till Uppsala universitet". Regeringen avser att låta utvärdera denna del av SIB:s verksamhet och pröva förutsättningarna för fortsatt existens. Fortsatt statligt stöd till SIB kan komma att utgå. Osäkerhet har skapats bland den i många fall högt kvalificerade personalen vid SIB. En rädsla finns att verksamheten redan innan utvärderingen kommer att förändras och avlövas strategiska funktioner, som t.ex. att förberedelser vidtas för att överföra samhällsvetenskapliga professorer till verksamheten vid KTH. "Fait accompli" skulle skapas, så att utvärde-

ringen överspelas, och inget återstår än att för gott avveckla den samhällsvetenskapliga forskningen vid SIB.

Prot. 1992/93:90
13 april 1993

Vilka åtgärder eller direktiv om åtgärder har vidtagits för att förbereda förändringar i den samhällsvetenskapliga forskningens organisation, resurser och övriga förutsättningar vid SIB?

Svar på frågor

1992/93:549 av *Marianne Andersson* (c) till statsrådet Bo Lundgren om skattemyndigheternas resurser:

Skattemyndigheterna har liksom andra myndigheter under flera år utsatts för rationaliserings- och besparingskrav, vilket även fortsätter kommande år. Det är viktigt med effektivisering men inom detta område är risken mycket stor att syftet med verksamheten äventyras. Beslutade skatter drivs inte in och ekonomiska brottslingar kommer undan, vilket leder till att statens finanser ytterligare försvagas och inte minst viktigt till att det allmänna rättsmedvetandet luckras upp ytterligare.

Jag vill därför fråga skatteministern:

Planerar regeringen några åtgärder för att tillföra skattemyndigheterna ytterligare resurser?

den 8 april

1992/93:550 av *Hans Göran Franck* (s) till kulturministern om behandlingen av personer som tagits i förvar:

Det är oroväckande att allmänna häkten i betydande omfattning används som förvar av utlänningar som sökt uppehållstillstånd men som skall avlägsnas från Sverige. I en rad fall har förvarstiden varit långvarig. Det bör redovisas i vilken omfattning detta förekommit.

I anledning härav frågar jag kulturminister Birgit Friggebo:

Vilka åtgärder avser regeringen vidta för att skapa alternativ till häkte för förvarstagna utlänningar, som skall avlägsnas efter avslag på ansökan om uppehållstillstånd?

6 § Svar på fråga 1992/93:497 om fackföreningsavgift och socialbidragsnormer

Anf. 1 Socialminister BENGT WESTERBERG (fp):

Fru talman! Arne Jansson har frågat mig om jag är beredd att medverka till en förändring av reglerna för socialbidrag så att fackföreningsavgiften inte beräknas som tillägg till socialbidragsnormen

Socialtjänstkommittén (S1991:07) kommer inom kort med ett delbetänkande som bl.a. behandlar rätten till bistånd. Enligt vad jag erfarit kommer kommittén inte att föreslå någon ändring av praxis när det gäller bistånd till fackföreningsavgift.

Enligt min mening bör man kunna kvarstå som fackföreningsmedlem,

även om man hamnat i ekonomiska svårigheter. Det stöd som en fackförening kan ge kan vara särskilt betydelsefullt i sådana situationer. Det är därför viktigt att fackföreningsavgifter beaktas vid fastställande av socialbidraget.

Anf. 2 ARNE JANSSON (nyd):

Fru talman! Jag tackar ministern för svaret, men jag ställer mig litet frågande till det.

Bidrag till avgift till erkänd arbetslöshetskassa är naturligtvis okej. Bidrag till fackföreningsavgift förstår jag däremot inte. Skall skattebetalarna i dagens bistra ekonomiska klimat bekosta bidragstagarnas fackföreningsavgifter? Som ett skäl till att så inte bör vara fallet kan nämnas det som framgår av vår fråga, nämligen att det säkert finns många familjer som inte lever på socialbidrag som spar in just fackföreningsavgiften i dessa tider. Då kan det anses rimligt att motsvarande skall gälla för socialbidragsnormen.

Skall facket verkligen få avgifter via socialbidrag, dvs. våra skatter? Är det verkligen ministerns mening?

Anf. 3 Socialminister BENGT WESTERBERG (fp):

Fru talman! Jag vet inte om det är korrekt som Arne Jansson säger, att det är många som drar in just på fackföreningsavgiften i svåra tider. Det är snarare så, att tendensen är att fackföreningarna får fler medlemmar i svåra tider just för att facket i sådana tider på olika sätt kan ge stöd till sina medlemmar.

Jag tycker att det stödet också bör omfatta personer som under en kortare eller längre tid har hamnat i ekonomiskt trångmål och därför är beroende av socialbidrag. Uppenbarligen har vi olika uppfattningar på denna punkt.

Anf. 4 ARNE JANSSON (nyd):

Fru talman! Kan det inte vara så, att många förknippar just facket och fackföreningsavgiften med a-kassan och tror att man måste vara med i facket för att vara med i a-kassan? Det står kanske inte klart för dem att a-kassan ligger separat och facket separat.

Anf. 5 Socialminister BENGT WESTERBERG (fp):

Fru talman! Jag vet inte hur många som har denna missuppfattning, om den nu förekommer. I så fall bör vi sprida kunskap om att man inte behöver vara med i facket för att vara ansluten till a-kassa. Det är en viktig information att nå ut med. Men det är en helt annan sak än det som Arne Jansson har frågat mig om.

Anf. 6 ARNE JANSSON (nyd):

Fru talman! Om jag summerar ministerns svar, kan facket fortsättningsvis få sina avgifter betalda via socialbidrag, dvs. våra skatter.

Anf. 7 Socialminister BENGT WESTERBERG (fp):

Fru talman! Det är klart att man kan summera det så. Jag har sagt några gånger nu att jag tycker att det är värdefullt om även personer som under

kortare eller längre tid är beroende av socialbidrag kan kvarstå i facket. Facket kan ge just de personerna ett bra stöd. Därför är det rimligt att man beaktar förekomsten av fackföreningsavgifter när man fastställer socialbidragets storlek.

Prot. 1992/93:90

13 april 1993

Svar på frågor

Anf. 8 ARNE JANSSON (nyd):

Fru talman! Jag får tacka för det.

Överläggningen var härmed avslutad.

7 § Svar på fråga 1992/93:524 om den sänkta arbetslöshetsersättningens påverkan på socialbidragen

Anf. 9 Socialminister BENGT WESTERBERG (fp):

Fru talman! Inger Lundberg har frågat mig vilka bedömningar som Socialdepartementet har gjort av arbetslöshetens och den sänkta arbetslöshetsersättningens konsekvenser för kommunernas socialtjänst.

Det är vanligtvis fråga om en komplex kedja av samverkande faktorer som leder till att en person behöver söka socialbidrag. Det är dock ett känt faktum att samhällsekonomisk kris och hög arbetslöshet är en av orsakerna till att socialbidragsberoendet ökar. De som är mest utsatta är grupper som har svag förankring på arbetsmarknaden och som ofta inte omfattas av arbetslöshetsförsäkringen. Regeringen har därför beslutat att tillkalla en särskild utredare med uppgift att lämna förslag till utformning och finansiering av en obligatorisk arbetslöshetsförsäkring (A 1992:03). Utredarens förslag beräknas vara klart senare under våren.

Huruvida riksdagens beslut om sänkt kompensationsnivå inom den befintliga arbetslöshetsförsäkringen kommer att resultera i ökat socialbidragsberoende är svårt att uttala sig om. Effekterna bör dock bli relativt begränsade. Jag vill här nämna att Socialtjänstkommittén (S 1991:07) i sitt arbete även kommer att beröra sambandet mellan socialbidragsberoende och övriga socialpolitiska stödssystem.

Den sänkta ersättningsnivån i arbetslöshetsförsäkringen är ett led i försöken att sanera statens finanser. Om vi misslyckas med den uppgiften riskerar vi att hamna i en situation av permanent hög arbetslöshet och varaktigt sänkt levnadsstandard och som en följd därav kommer vi att få ett mycket kraftigt ökat socialbidragsberoende. Det är angeläget att förhindra att detta sker.

Anf. 10 INGER LUNDBERG (s):

Fru talman! Jag vill tacka socialministern för svaret och även passa på att tacka för svaret på föregående fråga.

Jag tror att det är viktigt att vi är klara över att många människor lever i en mycket skör ekonomisk situation i dag. Gränsen till att vara beroende av socialbidrag är mycket nära. De har utomordentligt svårt att få pengarna att räcka till. Många av dem är arbetslösa.

Ett exempel är de många deltidsarbetande kvinnor som bara har 75 % av en full a-kasseersättning. De kommer att få 80 % av den ersättning de tidi-

gare hade. I dag har de 6 000–7 500 kr före skatt. De kommer att hamna långt under socialbidragsnivå med de nya arbetslöshetsersättningarna.

Jag träffade för någon vecka sedan ett gäng tjejer som hade tittat på hur förändringarna skulle slå för dem. De var politiskt arga, det är en sak, men de var också skakade och rädda.

De här tjejerna har nämligen fasta kostnader i botten som det är utomordentligt svårt att röra i. Vidare känner de att de förlorar 500–1 000 kr av sin månadsinkomst. De har inga pengar att spara och har alltså inga sparade pengar. De har försökt att avhålla sig från att söka socialbidrag, därför att de vill klara sig själva. Men risken är uppenbar att många av de här tjejerna hamnar i socialbidragsfällan. Jag tror att det är utomordentligt olyckligt.

Också hyresökningarna är en bidragande faktor. Jag är förvånad, herr socialminister, över att ni inte innan regeringen lade fram sitt förslag om förändrad arbetslöshetsersättning hade gjort en analys av vad detta betyder för de sköraste grupperna.

Anf. 11 Socialminister BENGT WESTERBERG (fp):

Fru talman! Som jag nämnde i mitt svar är huvudproblemet de som inte kommit in på arbetsmarknaden och som inte har någon arbetslöshetsersättning. Är det något som man skall vara förvånad över, så är det väl att vi inte tidigare fått ett förslag om en obligatorisk arbetslöshetsförsäkring. Det hade betytt ganska mycket i en situation som den som vi nu befinner oss i.

Naturligtvis kan man göra teoretiska beräkningar över hur mycket socialbidragskostnaderna kan öka med nämnda förslag. När det gäller sådana teoretiska beräkningar hamnar man på belopp i storleksordningen några hundra miljoner kronor. Vi har alltså inte alls negligerat den bild av vad som kan inträffa och som Inger Lundberg talar om. Men i förhållande till den besparing på flera miljarder som det här leder till handlar det ändå om mycket små belopp.

Vi får se vad den praktiska erfarenheten visar. De teoretiska beräkningarna tyder i alla fall inte på att det handlar om några stora belopp.

Anf. 12 INGER LUNDBERG (s):

Fru talman! En sak är de kommunalekonomiska beräkningarna. Det är möjligt – ja, det är säkert sant – att effekterna för kommunerna inte kommer att motsvaras av besparingarna för staten.

Men det jag velat belysa är enskilda familjers och ensamstående situation. Dessa grupper har kämpat och försökt med allt för att klara sig, och då med mycket snäva marginaler. Nu far dessa människor oerhört illa. Det beror dels på att a-kasseersättningen sänks, dels på att man samtidigt upplever en kraftig ökning av hyreskostnaderna.

Väldigt många, framför allt de ensamstående, är hänvisade till hyreslägenheter och har inte stora möjligheter att välja. De kommer att drabbas hårt av de förändringar av räntebidragen som aviserats.

Jag vill passa på att fråga: Har det förts en diskussion mellan Socialdepartementet och Finansdepartementet om effekterna när det gäller hyrorna?

Anf. 13 Socialminister BENGT WESTERBERG (fp):

Fru talman! Jag är något oklar över vad Inger Lundberg menade med sin senaste fråga om huruvida vi har fört diskussioner om hyrorna. Det är klart att vi fortlöpande för sådana diskussioner. Bostadsbidragen sorterar under Socialdepartementet. När vi fastställer bostadsbidragsreglerna tar vi självfallet hänsyn till hyresutvecklingen.

Inger Lundberg säger att hon inte tror att det här kommer att betyda så mycket för kommunernas socialtjänst. Den fråga som Inger Lundberg ställt till mig gäller just hur den aktuella besparingen kommer att påverka kommunernas socialtjänst.

Att många enskilda personer och familjer drabbas av den ekonomiska krisen är vi helt överens om. Det gör det bara mer angeläget att så snart som möjligt råda bot på de problem som vi nu har. Den besparing som vi nu diskuterar är ett led i vår strävan att få ordning på svensk ekonomi.

Anf. 14 INGER LUNDBERG (s):

Fru talman! Kommunernas socialtjänst är inte bara kommunalekonomi. Det här kommer att få väsentlig betydelse för den kommunala ekonomin. Men framför allt kommer det att få betydelse genom att den grupp som behöver socialtjänstens stöd blir större. Det enda de här människorna vill är att de skall klara sig med hjälp av egen inkomst och, under den tid då så är erforderligt, också med hjälp av det försäkringsskydd som samhället kan erbjuda.

Vad regeringen och riksdagsmajoriteten har åstadkommit är ett urgröpt försäkringsskydd. Därmed kommer den allra sköraste gruppen att bli beroende av socialbidrag.

Anledningen till att jag tog upp detta med bostadskostnaderna är att den här gruppen i diskussionen om sådana här problem just markerar vilka problem man har när det gäller att anpassa sin ekonomi till utgifterna, bl.a. till följd av de kraftiga höjningar av hyrorna som skett i år och som aviseras för nästa år.

Anf. 15 Socialminister BENGT WESTERBERG (fp):

Fru talman! För att fortsätta på det senaste spåret kan jag säga att regeringen i en proposition till riksdagen föreslår att bostadsbidragen skall utbetalas efter aktuell inkomst. Det innebär att de som befinner sig i det ömtåliga skiktet och som tappar inkomst, oavsett om det beror på att de får arbetslöshetsersättning eller på något annat, kommer att få möjlighet att uppbära högre bostadsbidrag. Jag tycker att det är rimligt att vi har bra och generösa bostadsbidrag när vi tvingas skära ner på de generella subventionerna till boendet. Jag är alldeles övertygad om att så kommer att ske, oavsett vilken regering landet har under resten av 90-talet.

Anf. 16 INGER LUNDBERG (s):

Fru talman! Socialministern torde vara väl medveten om de bristfälliga bostadsbidragen och situationen för många hushåll. Ändå verkar inte regeringen ta just den här situationen på särskilt stort allvar.

Naturligtvis finns här en risk. Vi som har bra inkomster men som kan

tycka att det är jobbigt att tappa 1 000 kr, för det blir ju litet mindre som kan sparas eller en förändrad konsumtion, far kanske inte så illa. De grupper vi talar om är däremot människor som inte har samma marginaler, som inte har möjligheter att prioritera på annat sätt.

Som jag tidigare betonat är risken uppenbar att många av de här människorna kommer till socialtjänsten. Vi vet ju att många av dem far oerhört illa. Dessa människor drabbas personligen, men också deras barn och andra anhöriga.

Anf. 17 Socialminister BENGT WESTERBERG (fp):

Fru talman! Det är inte mycket att tillägga. Inger Lundbergs ursprungliga fråga gällde hur den sänkta arbetslöshetsersättningen skulle komma att påverka kommunernas socialtjänst. Den frågan har jag besvarat så gott det går med det underlag som finns.

Överläggningen var härmed avslutad.

8 § Svar på fråga 1992/93:534 om socialbidragets storlek

Anf. 18 Socialminister BENGT WESTERBERG (fp):

Fru talman! Göran Lindblad har frågat mig vilka åtgärder jag avser att vidta för att enskilda kommuner och inte domstolarna skall besluta om socialbidragets storlek.

Socialtjänstkommittén (S 1991:07) som har i uppdrag att göra en allmän översyn av socialtjänstlagen skall även bl.a. utreda fördelar och nackdelar med skilda normsystem.

Socialtjänstkommittén har gjort en kartläggning av kommunernas socialbidragsnormer. Kartläggningen visar att normerna i allmänhet ligger lägre än Socialstyrelsens rekommenderade norm. Kommittén har också uppmärksammat att antalet besvärssärenden som rör kommunernas socialbidragsnormer har ökat kraftigt. Den praxis som utvecklats i förvaltningsdomstolarna innebär att en bidragsnorm som ligger under Socialstyrelsens norm inte anses tillförsäkra den enskilde en skälig levnadsnivå. Av Socialtjänstkommitténs kartläggning framgår också att enskilda domar i socialbidragsmål inte tycks påverka kommunernas normer. Den som inte överklagar kommunens beslut får alltså nöja sig med det lägre belopp som den enskilda kommunen beslutat om. En annan effekt är att i ett antal fall samma person månad efter månad har tvingats överklaga socialnämndens beslut för att få ut det högre beloppet. Detta är oacceptabelt både för den enskilde och för rättssamhället.

Socialtjänstkommittén kommer inom kort att lägga fram ett delbetänkande, som enligt vad jag erfarit, innehåller förslag till preciserade lagregler för rätten till bistånd i den del som avser den enskildes försörjning. Beredningen av utredningens förslag kommer att ligga till grund för regeringens ställningstagande i frågan.

Anf. 19 GÖRAN LINDBLAD (m):

Fru talman! Först tackar jag socialministern för svaret.

Den här frågan har även en principiell bakgrund. Jag tycker att det är viktigt att man slår fast vad som är kommunernas självbestämmande och vad vi på central nivå skall reglera åt kommunerna. Jag tror att socialministern och jag är helt överens om att nivån för ersättningen till socialbidragstagarna skall vara tillräckligt hög, dvs. så hög att behoven täcks. Båda vet vi att lagstiftningen om var den nivån skall ligga varit väldigt oklar. Detta har varit föremål för olika tolkningstvister.

Jag tycker att man centralt skall slå fast till vilken del kommunerna har möjlighet att själva bestämma vad som ingår i den här normen. I dag ingår ju i vissa kommuner el- och telefonkostnader. I andra kommuner ingår tandvårdskostnader, och på vissa ställen ligger sådant utanför. Men det här är helt avgörande för var man hamnar när det gäller nivån för denna norm.

Både socialministern och jag, det är jag säker på, vet att många socialbidragstagare av olika skäl kanske har litet svårt att själva planera och hålla. Målet är att de på sikt skall ha förmåga att göra det. Om tandvårdskostnaden läggs inom normen, kan det bli väldigt snett – dvs. den bidragstagande har inte möjlighet att själv finansiera sin tandvård inom normen. Då är det bättre att tandvården ligger utanför normen.

Det vore intressant att höra socialministerns synpunkter på just de här bitarna.

Anf. 20 Socialminister BENGT WESTERBERG (fp):

Fru talman! Det pågår, som jag framhöll i mitt svar, en översyn. Vi kommer alldeles snart, inom några veckor bara, att få ett betänkande från Socialtjänstkommittén, där man har gått igenom och försökt att diskutera vilka saker som bör ingå i en miniminorm och vad som kan läggas utanför. Jag tycker att det är bättre att vi väntar med diskussionen om konkreta poster tills vi har fått det här betänkandet. Om jag minns rätt kommer det redan nästa vecka från kommittén.

Anf. 21 GÖRAN LINDBLAD (m):

Fru talman! Tack, det var bra att få höra att betänkandet kommer så pass snabbt.

Det som är viktigt att man tar med i diskussionerna framöver är också den skillnad i situation som råder i storstäderna och i landsorten. Dels är det en skillnad i kostnadsnivå, dels är det en skillnad när det gäller möjligheterna att göra bra inköp för bidragstagare och för alla oss andra. I storstäderna finns det större förutsättningar för det, medan det i landsorten är en lägre kostnadsnivå. Sådana här saker är det bra att man väger in när man skall fastställa beloppen.

Det finns en regeringsrättsdom redan från 1984 som talar om existensminimum. Det är det som kallas förbehållsbelopp i dag. Där är det centralt att förbehållsbeloppet kommer att ligga lägre än den norm man på något sätt enas om. Annars är risken stor att vi får ett stort antal socialbidragstagare i de grupper som lagsöks av skattemyndigheten. Så fort de har kommit över

Prot. 1992/93:90

13 april 1993

Svar på frågor

förbehållsbeloppet skulle de också ha rätt till socialbidrag. Detta hoppas jag att man från departementets sida har tänkt på.

Överläggningen var härmed avslutad.

9 § Svar på fråga 1992/93:510 om åtgärder mot drogbekämpning

Anf. 22 Socialminister BENGT WESTERBERG (fp):

Fru talman! Ingrid Näslund har frågat mig om vilka åtgärder jag avser vidta för att intensifiera drogbekämpningen på alla plan med anledning av den starka kopplingen mellan olika droger och det ökade drogbruket i Sverige. Denna formulering är hämtad direkt ur frågan.

Jag delar Ingrid Näslunds uppfattning att det kan finnas ett samband mellan tobaksrökning och missbruk av narkotika. Detsamma gäller alkohol och narkotika. Insikten härom präglar de drogförebyggande insatser som riktas till ungdomar i vårt land. I Sverige har kampen mot droger som ett viktigt mål att få ungdomar att säga nej till såväl tobak och alkohol som narkotika. Detta är utgångspunkten också för de särskilda program inom Folkhälsoinstitutet som syftar till att motverka bruket av olika beroendeframkallande medel.

Utöver sådana förebyggande insatser krävs också en rad andra insatser, inte minst av socialpolitisk karaktär, för att bekämpa drogmissbruk. FN:s narkotikakontrollstyrelse, INCB, har i sin årsrapport för 1992 särskilt uppmärksammat vår politik. INCB anser att Sverige för en förhållandevis framgångsrik narkotikapolitik och framhåller att vi är ett av de få länder som har lyckats skapa ett förtroendefullt samarbete mellan kontrollsidan och vård- och behandlingssidan.

Som exempel på att vår politik har nått konkreta resultat kan jag nämna att det experimentella bruket av narkotika har minskat kraftigt de senaste 20 åren. I början av 1970-talet uppgav 14 % av tillfrågade elever i årskurs nio att de någon gång hade prövat narkotika. Sedan mitten av 80-talet har denna siffra legat runt 3 %. Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning, CAN, som genomför dessa undersökningar, uppger dock att det finns en svag tendens till ökning i förra årets undersökning.

Två gånger om året genomför CAN också en särskild enkätundersökning i ett antal kommuner för att snabbt få en bild av de senaste tendenserna i narkotikautvecklingen. Det allmänna intrycket från fjolårets undersökningar är att missbruket av narkotika är relativt stabilt.

Det viktigaste undantaget från denna generella bedömning är ett ökat antal rapporter om en ökning av missbruk av s.k. rökheroïn. De första rapporterna härom kom för ett par år sedan, då rökning av heroïn bland en begränsad grupp invandrare i vissa delar av Stockholm hade iakttagits. Denna missbruksform tycks nu ha fått en större spridning, framför allt i storstäderna.

Det är värt att notera att heroïnmissbruket, där rökningen spelar en viktig roll, sedan några år uppvisar en oroande utveckling i flera europeiska länder. Missbruket har ökat främst bland ungdomar som har drabbats hårt av arbetslöshet, bostadsbrist och andra sociala problem. Även om omfattningen av

detta missbruk i Sverige av allt att döma är av mindre omfattning, måste vi se allvarligt på den utveckling som CAN rapporterar.

Detta visar att vi aldrig kan slå oss till ro. I kampen mot narkotikan måste man alltid vara vaksam mot minsta förändring i missbruksbilden.

Sedan mitten av 1980-talet har betydande statliga medel satsats på uppbyggnaden av en offensiv narkomanvård. Socialstyrelsen har på regeringens uppdrag nyligen gjort en utvärdering av denna satsning. Den allmänna bedömningen är att satsningen varit framgångsrik. En mycket stor andel av narkotikamissbrukarna har nåtts, och vården har byggts ut väsentligt.

Det finns emellertid fortfarande en del brister. En sådan är socialtjänstens svårigheter att nå missbrukande invandrare med adekvata insatser.

Liksom CAN varnar också Socialstyrelsen för att en bestående ungdomsarbetslöshet kan bli en sannolik rekryteringsbas till missbruk.

Jag kommer senare i vår att föreslå regeringen att ge Socialstyrelsen direktiv till en fortsatt satsning på en offensiv narkomanvård.

Avslutningsvis vill jag bara instämma i att tobaksrökning kan vara en inkörsport till tyngre droger, men att det enligt min mening vanligen är mer komplicerade orsakssamband när en ung människa börjar missbruka narkotika. Dessutom befarar jag att en stigande ungdomsarbetslöshet och framtidspessimism kommer att leda till att fler ungdomar kommer i kontakt med droger. En fortsatt satsning på offensiv narkomanvård är viktig, men det är även i detta sammanhang väl så angeläget att den ekonomiska politiken blir framgångsrik.

Anf. 23 INGRID NÄSLUND (kds):

Fru talman! Jag ber att få tacka socialminister Bengt Westerberg för det utförliga svaret. Jag är mycket tacksam för det, för det tar fram många viktiga synpunkter på den här frågan. Jag vill säga att vi delar många uppfattningar som har kommit fram i det här svaret.

Sambandet mellan narkotika och andra droger har belysts mer och mer på senare tid, även om vi alltid har haft klart för oss att det finns ett samband. Naturligtvis är det andra orsaker som är avgörande för om en ung människa börjar ägna sig åt droger. Men man kanske också kan säga att den första spärren som passerar vanligtvis är att man börjar röka vanlig tobak. Nu menar jag inte ett försök, att man provar någon gång, vilket kan vara nog så vanligt bland ungdomar, utan att man börjar använda tobak mer regelbundet. Det innebär att man redan har passerat en spärre, att man har gjort någonting som man kanske i själva verket vet är onyttigt och inte accepterat av föräldrar, skola och vuxensamhälle. Det kanske samtidigt är ett symptom på saker som sedan kan leda till en annan typ av missbruk.

Det finns faktiskt siffror på detta som är nog så oroande. Det har visat sig i en Stockholmsundersökning för ett fåtal år sedan att av rökare var det faktiskt 31 % som hade provat narkotika också. Detta gällde då ungdomar som hade för vana att röka. Men när det gällde dem som inte rökte var det bara 4 % som hade provat.

Överläggningen var härmed avslutad.

Svar på frågor

Anf. 24 Socialminister BENGT WESTERBERG (fp):

Fru talman! Bengt Lindqvist har frågat statsrådet Bo Könberg vilka åtgärder han ämnar vidta för att få till stånd en fungerande lösning, som ger synskadade personer i yrkesverksam ålder tillgång till rehabilitering. Arbetet i regeringen är så fördelat att det är jag som skall svara på frågan.

Under senare år har betydande satsningar gjorts för att genom en utvecklad arbetslivsinriktad rehabilitering motverka utslagning från arbetsmarknaden och stärka arbetslinjen. Jag tänker här främst på den verksamhet som bedrivs vid arbetsmarknadsinstitutet, på införandet av en rehabiliteringssättning och på de särskilda medel som försäkringskassorna har till sitt förfogande för att upphandla rehabiliteringsinsatser. Jag uppfattar dock Bengt Lindqvists fråga på så vis att det inte i första hand är denna form av rehabilitering han avser, utan snarare det som kan betraktas som grundläggande rehabilitering.

Som påpekas i frågan gavs grundläggande rehabilitering tidigare främst som arbetsmarknadsutbildning i de så kallade omställnings- och träningskurserna (OT-kurserna) med Skolöverstyrelsen som huvudman. Från januari 1980 upphörde OT-kurserna och ersattes av Ami-S inom Arbetsmarknadsverket, dvs. Arbetsmarknadsinstitutet med särskilda resurser för olika grupper funktionshindrade. Som ett led i strävandena att renodla den arbetsmarknadspolitiska inriktningen vid arbetsmarknadsinstitutet har dock den grundläggande rehabiliteringen där successivt upphört.

Jag anser att det är viktigt att både synskadade och andra personer med funktionshinder ges möjligheter till en god rehabilitering. Regeringen har därför i den nyligen avlämnade propositionen om stöd och service till vissa funktionshindrade (prop. 1992/93:159) lagt fram förslag som enligt min bedömning bör skapa förutsättningar för påtagliga förbättringar av rehabiliteringsverksamheten. I propositionen föreslås bl.a. att sjukvårdshuvudmännen genom ett tillägg i hälso- och sjukvårdslagen (1982:763) skall åläggas en skyldighet att erbjuda invånarna rehabilitering. Enligt den föreslagna lagen åläggs huvudmannen en skyldighet att i samverkan med den enskilde fastställa en plan över de behövliga rehabiliteringsinsatserna. I propositionen föreslås också att ett omfattande statligt stimulansbidrag för att utveckla habiliterings- och rehabiliteringsinsatser för personer med funktionshinder. Under en fyraårsperiod skall sammanlagt 1,7 miljarder kronor anvisas för ändamålet.

Enligt min bedömning bör stimulansmedlen i kombination med en fastlagd skyldighet för sjukvårdshuvudmannen att erbjuda rehabilitering ge goda förutsättningar att få till stånd en fungerande rehabilitering för synskadade. Regeringen kommer senare att uppdra åt Socialstyrelsen att ingående följa effekterna av stimulansmedlen och lagstiftningen, för att säkra att åtgärderna ger den avsedda förbättringen av rehabiliteringsverksamheten. Jag ser därför ingen anledning att nu vidta några ytterligare åtgärder inom området.

Anf. 25 BENGT LINDQVIST (s):

Fru talman! Först vill jag tacka socialministern för svaret.

Varje år söker ungefär 12 000 människor synrehabilitering vid syncentralerna. 90 % av dem är ålderspensionärer. Men återstoden, ungefär 1 200 personer, är i yrkesverksam ålder. Av dem har de flesta, kanske inemot 80–90 %, användbara synrester.

För en liten grupp på 100–200 personer är synskadan emellertid så allvarlig att det är närmast en rehabilitering som blind som dessa personer måste tillägna sig. För denna lilla grupp fanns det tidigare, vilket också påpekas i svaret, en enda form av rehabilitering inom Arbetsmarknadsverket vid arbetsmarknadsinstitutet. Denna rehabilitering har nu upphört utan att någon annan rehabilitering har kommit i dess ställe. Det är detta problem som vi diskuterar i dag. Problemet gäller dess värre både det praktiska ansvaret i samhällets regi och finansieringen.

För två år sedan tog Synskadades riksförbund initiativet till en rehabiliteringsanläggning i Uppsala. Den verksamheten har fortfarande inte kommit på fötter på grund av finansieringsproblem.

Nu hänvisar Bengt Westerberg i sitt svar till det kommande stimulansstödet och till den lagfästa skyldigheten för landstingen att erbjuda rehabilitering. Detta är utmärkt. Det är också utmärkt att det finns betydande resurser i förbindelse med denna reform. På sikt kommer detta att ge ett gott resultat. Men dess värre kommer ytterligare år att gå innan landstingen har byggt upp denna nya grundrehabilitering för gravt synskadade. Därför måste jag fråga Bengt Westerberg om han på kort sikt är beredd att medverka till att två saker fungerar bättre än i dag. Den ena gäller att Riksförsäkringsverket och försäkringskassorna på ett helt annat sätt än i dag – smidigare, snabbare och enklare – ställer resurser till förfogande för den rehabilitering som synskadade behöver. Den andra saken gäller att Arbetsmarknadsverket under en begränsad tidsperiod återupptar rehabiliteringen för gravt synskadade.

Anf. 26 Socialminister BENGT WESTERBERG (fp):

Fru talman! För några år sedan, 1990, utgav Socialstyrelsen allmänna råd om samordning av synskadades rehabilitering. Bakgrunden till det var ett tillkännagivande av riksdagen om en bristande samordning av resurserna inom synskaderehabiliteringen. I dessa råd konstaterar man att det finns väldigt många aktörer på detta område. Men man kom också fram till slutsatsen att det grundläggande ansvaret borde ligga hos landstingens syncentraler som borde få den samordnande rollen inom rehabiliteringen. Där finns enligt Socialstyrelsens råd den medicinska, pedagogiska, psykologiska och sociala kompetens som krävs för att klara denna uppgift.

Resursbristen är emellertid betydande i dessa syncentraler. Därför är det ett av de områden som måste ryckas upp när vi nu kommer att satsa mer på rehabilitering under åren framöver.

Jag är medveten om det som Bengt Lindqvist till sist påpekade, nämligen att det naturligtvis kommer att ta en viss tid innan vi har en tillfredsställande ordning på detta område, innan vi har tillräckligt mycket resurser för att klara behoven. Jag skall naturligtvis försöka medverka till att Riksförsäkringsverket och försäkringskassorna blir effektivare, om det finns ett sådant

Prot. 1992/93:90

13 april 1993

Svar på frågor

behov. Och jag utgår från det, eftersom Bengt Lindqvist säger det. Däremot är jag tveksam till att AMI skall få tillbaka denna uppgift när man nu har rustat ned på detta område. Jag tycker att den upprustning som behövs snarare skall ske vid syncentralerna än att AMI återtar den funktion som man tidigare har haft. I dag torde, i flertalet fall, de nödvändiga resurserna saknas vid arbetsmarknadsinstitutet. Det är därför bättre att tillföra resurser till det som långsiktigt skall vara lösningen på problemen.

Anf. 27 BENGT LINDQVIST (s):

Fru talman! Jag tackar för de positiva beskedet. Men Arbetsmarknadsverket har resurserna kvar när det gäller den yrkesinriktade, den arbetslivsinriktade, rehabiliteringen. Jag tror att varken Bengt Westerberg eller jag här och nu klart skulle kunna definiera skillnaderna mellan grundrehabilitering och arbetslivsinriktad rehabilitering för en nyligen synskadad person.

Jag tror alltså att Arbetsmarknadsverket, med litet generositet, mycket väl skulle kunna fortsätta ett par år till. Därmed skulle vi få en situation där tredje man, dvs. den det faktiskt gäller, den synskadade själv, inte kommer i kläm. Det är ändå Arbetsmarknadsverket som, genom att avveckla en verksamhet utan att se till att någon annan tar över, har skulden till att synskadade i dag inte får den rehabilitering som de behöver.

Anf. 28 Socialminister BENGT WESTERBERG (fp):

Fru talman! Låt mig bara säga att jag inte har någon annan mening i sak än Bengt Lindqvist. Jag skall gärna undersöka om det är möjligt eller inte att Arbetsmarknadsstyrelsen eller Arbetsmarknadsverket fortsätter att ta detta ansvar under ytterligare en tid. Vi får sedan återkomma till denna fråga i ett senare sammanhang.

Överläggningen var härmed avslutad.

11 § Svar på fråga 1992/93:506 om barnkonventionen och reglerna för avvisning av barn

Anf. 29 Kulturminister BIRGIT FRIGGEBO (fp):

Fru talman! Chatrine Pålsson har frågat mig om jag avser att se över reglerna så att FN:s konvention om barnets bästa blir vägledande i avvisningsärenden.

Denna frågeställning har jag tidigare diskuterat här i kammaren den 30 mars i år, och därför har jag nu för avsikt att endast redogöra för de viktigare ståndpunkterna i det svaret.

Jag anser att svenska myndigheter, i asylärenden liksom i andra sammanhang, tar stor hänsyn till barnens behov. Man tar särskild hänsyn till barnens situation vid prövningen av asylansökningar, och ärenden rörande ensamma barn behandlas alltid med förtur.

FN:s kommitté för barnets rättigheter höll i januari i år, i enlighet med förfarandet enligt FN:s konvention om barnets rättigheter, förhör med Sverige på grundval av den svenska rapporten om tillämpningen av konventio-

nen. Kommittén ansåg att Sverige i stort uppfyller konventionens krav. Förutom vissa synpunkter på förvarstagande av barn framfördes ingen kritik rörande behandlingen av asylsökande barn.

Svenska myndigheter kan naturligtvis aldrig skicka tillbaka ett litet barn, om man inte vet att någon tar hand om det vid ankomsten till hemlandet. Detta betyder emellertid inte att ensamma barn automatiskt har rätt till uppehållstillstånd i Sverige. Det skulle knappast vara i enlighet med principen om barnets bästa som bl.a. uttrycks i FN:s barnkonvention. I denna princip ingår ju att barn i möjligaste mån skall få vara med sin familj. Därför försöker svenska myndigheter så långt det är möjligt hitta barnets familj och se till att familjen kan återförenas, om möjligt i sitt hemland. Ett avvisningsbeslut verkställs därför inte med mindre än att man kunnat tillse att barnet kan tas om hand av sin vårdnadshavare.

Enligt vår lagstiftning finns det möjligheter att ett barn som befinner sig i Sverige omhändertas av svenska myndigheter om detta bedöms som nödvändigt. Men det bästa för barn är ju normalt att få vara med sin familj, och detta söker man uppfylla då det är möjligt. Vid våra myndigheters tolkning av lagar och bestämmelser utgår myndigheterna från barnets bästa.

Anf. 30 CHATRINE PÅLSSON (kds):

Fru talman! Jag vill tacka statsrådet för hennes svar i den mycket känsliga fråga som jag tror att vi alla tycker att fallet med den här lille ensamstående pojken är. Det fanns uppenbarligen ingen som kunde ta hand om pojken i hemlandet, men ändå stod Invandrarverket fast vid uppfattningen att det inte fanns hinder för verkställighet. Detta strider såvitt jag förstår emot konvention nr 22 om barnens rättigheter.

Fru talman! Jag vill fråga om invandrar- och kulturministern tycker att det finns tillräckliga förordningar och regler för att förhindra att sådana här fall uppkommer.

Anf. 31 Kulturminister BIRGIT FRIGGEBO (fp):

Fru talman! Låt mig först säga att jag är glad för det engagemang som har visats för denne treåriga pojke. Det är många människor som har engagerat sig i hans situation. Jag skulle vara ännu gladare om det över huvud taget vore fler svenskar som engagerade sig för människor som söker asyl i Sverige.

Som Chatrine Pålsson är väl medveten om kan vi inte diskutera ett enskilt fall här i kammaren, men låt mig betyga och stryka under att det inte får förekomma och inte heller förekommer att något barn sänds i väg från Sverige med mindre än att myndigheterna är övertygade om att det finns någon vårdnadshavare som tar emot barnet.

Det nu aktuella fallet är ganska ovanligt, eftersom det rör ett litet barn. Det vanligaste är att det handlar om ungdomar som är 15–17 år, och i dessa fall ser myndigheterna alltid till att det finns någon som tar emot barnet, om det sänds i väg från Sverige. Detta understryker att det är en självklarhet att ett så här litet barn aldrig sänds i väg med mindre än att man har garantier för att det finns någon som tar emot det. Så är det, och så var det även i detta fall.

Anf. 32 CHATRINE PÅLSSON (kds):

Fru talman! Hur länge kan det dröja, om föräldrarna ej kan hittas eller inte är kapabla att ta hand om barnet, innan ett sådant här beslut verkställs?

Anf. 33 Kulturminister BIRGIT FRIGGEBO (fp):

Fru talman! Det går inte att ge ett rakt svar på den frågan. Vad som händer i ett fall som detta är att de sociala myndigheterna är engagerade för att ordna det som är bäst för barnet. Utgångspunkten är naturligtvis i första hand att det skall förenas med sin familj, i andra hand – om det inte går – att man skall hitta någon annan vårdnadshavare som kan ge barnet en bra framtid.

Anf. 34 CHATRINE PÅLSSON (kds):

Fru talman! Jag vill tacka statsrådet för hennes engagemang och för det klara beskedet att man inte sänder i väg något barn utan att man har hittat en vårdnadshavare. Jag hoppas att vi i fortsättningen gemensamt skall kunna engagera oss till förmån för flyktingar som har det mycket svårt och kanske särskilt små barn som till synes är lämnade ensamma.

Överläggningen var härmed avslutad.

12 § Svar på fråga 1992/93:547 om behandlingen av flyktingar som tas i förvar

Anf. 35 Kulturminister BIRGIT FRIGGEBO (fp):

Fru talman! Karl-Göran Biörsmark har frågat mig om jag avser att vidta någon åtgärd så att flyktingar som inte har begått någon brottslig handling inte skall hållas i fängsligt förvar.

Inledningsvis vill jag poängtera att ett förvarsbeslut är en ingripande åtgärd för den enskilde individen och därför bara får förekomma i situationer där det är oundgängligen nödvändigt. Förutsättningarna för att ta en utlännings i förvar är därför noga preciserade i utlänningslagen, och dessutom är tiden för förvarstagandet begränsad. Av tillgänglig statistik framgår att 4 520 vuxna personer togs i förvar under 1992. Av dessa var 3 010 förvarstagna kortare tid än tre dygn, och 86 % av totala antalet var tagna i förvar mindre än tio dygn.

Det är polismyndigheten som är ansvarig för verkställandet av ett förvarsbeslut. Förutom förvarslokalen i Carlsund använder sig polisen av tre olika typer av förvarslokaler: polisarrest vid korta förvar, allmänna häkten samt kriminalvårdsanstalter. Enligt uppgift från Rikspolisstyrelsen saknas centrala riktlinjer för de olika polismyndigheterna i vilka fall resp. typ av förvarslokal bör användas. Det är enligt min mening något förvånande, men samtidigt skall man vara medveten om att beläggningssituationen på de allmänna häktena och kriminalvårdsanstalterna är så ansträngd att polisen i många fall får acceptera de lösningar som vid det tillfället finns till hands. Som tidigare nämnts är ju också förvarstiden i de allra flesta fall mycket kort.

När det gäller behandlingen av utlänningsar som hålls i förvar är lagen om

behandlingen av häktade och anhållna tillämplig. Därutöver skall utlänningen beviljas de lättnader och förmåner som kan medges med hänsyn till ordning och säkerhet inom anstalten, häktet eller polisarresten. Jag utgår från att man i dessa fall beviljar så mycket lättnader som möjligt samt tillser att den förvarstagne i största möjliga mån hålls ifrån de övriga intagna.

Prot. 1992/93:90

13 april 1993

Svar på frågor

Anf. 36 KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp):

Fru talman! Jag får tacka så mycket för svaret. Jag uppmärksammades personligen på det här genom ett TV-inslag och förbryllades något av vad reportern hade att berätta. Jag trodde faktiskt inte att det gick till på det sättet att personer som icke är brottslingar i vanlig bemärkelse kan få sitta i häkte och i fängsligt förvar så lång tid.

Det är glädjande att man, som statsrådet säger, i 86 % av det totala antalet fall hålls i förvar mindre än tio dygn, men det finns ändå 14 % kvar. Det var närmast dem som jag tänkte på när jag ställde min fråga. Jag har förstått att det förekommer att en del av dem får sitta i förvar ända upp till ett halvår. Det är klart att en flykting som kommer till Sverige och blir satt i fängelse tillsammans med andra fångar i ett halvår har en mycket svår situation. Det har också visat sig att en del av dessa flyktingar har måst få psykiatrisk vård för att klara sin situation.

Om man jämför sex månaders förvaring med straff för brottslig gärning här i Sverige, finner man att det ungefär motsvarar ett fängelsestraff för grov misshandel med knivskärning och svår kroppslig skada eller för stöld av ett värde motsvarande 100 000 kr.

I artikel 7 i Genèvekonventionen görs ett ganska klart uttalande, nämligen att fördragsslutande stat skall tillerkänna flyktingar samma ställning som staten i fråga tillerkänner utlänningar i allmänhet.

Statsrådet säger att Rikspolisstyrelsen saknar centrala riktlinjer för de olika polismyndigheterna om i vilka fall resp. typ av förvaringslokal bör användas. Statsrådet uttrycker sin förvåning över detta. Kommer statsrådet att vidta någon åtgärd för att medverka till att någon ändring sker på den punkten?

Anf. 37 Kulturminister BIRGIT FRIGGEBO (fp):

Fru talman! Jag har den uppfattningen att det naturligtvis är svårt för dessa personer oavsett var de sitter i förvar – på den förvaringslokal som finns i Carlsund och som är avsedd för förvarstagande, i allmänt häkte eller i fängelse. Jag tror inte att man kan göra någon större åtskillnad däremellan.

Man skall vidare vara klar över bakgrunden till förvarstagandena. I en del fall är förvarstagandet naturligtvis oförskyllt för den enskilde individen i så måtto att det handlar om att hitta någon transportlägenhet, att ordna med resebiljetter och liknande. I sådana fall är det ofta fråga om mycket korta förvarstider. I andra fall handlar det om personer som har gjort sig av med sina handlingar, pass och annat, och det tar då längre tid att försöka få fram sådana. En del personer vägrar att medverka till att få ut sina handlingar, även om det skulle vara möjligt. Några fall blir därför väldigt komplicerade, eftersom det tar lång tid att få fram nya handlingar från vissa länder. Man

skall vara klar över att i en del fall kan personerna själva medverka till att inte behöva sitta i förvar så länge.

Den direkta frågan Karl-Göran Biörsmark ställde gällde om jag avser att initiera ett utfärdande av särskilda riktlinjer. Jag utgår från att Rikspolisstyrelsen, mot bakgrund av denna uppmärksamhet, tar itu med den frågan. Då finns det också anledning att titta på varför förvarslokalerna i Carlslund utnyttjas bara till hälften. Där finns 38 bäddar. I regel är 15–20 bäddar belagda medan resten står tomma. Det måste innebära att det finns någon brist i systemet som gör att man inte utnyttjar de förvarslokaler som finns för detta ändamål.

Anf. 38 KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp):

Fru talman! Min fundering när jag såg detta inslag – det visar hur viktigt det är med pressens agerande och att pressen sätter tummen på dessa frågor och belyser hur det går till – var om man inte skulle kunna tänka sig att det finns någon annan typ av förvar än fängelse för dessa flyktingar. Att sitta i en sådan cell 24 timmar om dygnet med en timmes rast på en rastgård – precis som alla andra interner – kan ju inte vara tillfredsställande. Utgångspunkten är ju att ha ett bra förhållande till denna person. Där måste ju finnas ett samarbete, precis som statsrådet säger, att hjälpa till att ordna fram handlingar osv. Sitter då flyktingen som en intern i ett fängelse blir det inte det allra bästa samtalsklimatet. De vistas ju dessutom tillsammans med andra brottslingar. Jag förstår också att personalen på dessa fängelser inte mår bra av situationen när de ser hur flyktingar går ner sig.

Flyktingsituationen i sig är ju tillräckligt svår utan att flyktingarna skall behöva sitta i fängsligt förvar tillsammans med andra "vanliga" kriminella individer. Det är ju inte kriminellt i sig att vara flykting.

Finns det inte möjlighet, enligt statsrådet, att ha någon annan typ av förvaring t.ex. med hjälp av okonventionella lösningar?

Anf. 39 Kulturminister BIRGIT FRIGGEBÖ (fp):

Fru talman! Det finns särskilda förvarslokaler för dessa personer, nämligen i Carlslund. Där har man uppenbarligen inte utnyttjat den fulla kapaciteten. Jag utgår från att man försöker ändra på det förhållandet.

Jag har redan tidigare sagt att det är svårt att gradera den plats som personen i fråga befinner sig på. Det är nog bekymmersamt i alla situationer. Av svaret framgår att personen skall, enligt de riktlinjer som finns, beviljas lättnader och förmåner med hänsyn till ordning och säkerhet inom anstalten. Det säger sig självt att man bör försöka särskilja brottslingar från de förvarstagna.

Jag tror inte att det går att göra en gradering mellan förvar i fängelse eller i häkte. Jag skulle tro att häktet i vissa avseenden är mer påfrestande. Där gäller ju reglerna med korta raster. I ett fängelse går det att ha mer öppenhet och större frihet. Men, som sagt, jag vill egentligen inte göra en gradering, eftersom situationen säkert är påfrestande oavsett var man sitter i förvar.

Anf. 40 KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp):

Fru talman! Jag vill än en gång tacka statsrådet för svaret. Jag tror att det är viktigt att frågan har blivit uppmärksammat. Jag förstår att myndighe-

terna nu tydligen skall agera för att ändra litet grand på sakernas tillstånd. Var och en förstår att det kan upplevas mycket inhumant för en flykting att bli behandlad på det sättet. Det visar också en del fall där flyktingar har gått ner sig och lider psykiskt mycket illa. Vi får hoppas att denna diskussion är en vink till myndigheterna att handla på annat sätt.

Prot. 1992/93:90

13 april 1993

Svar på frågor

Anf. 41 Kulturminister BIRGIT FRIGGEBO (fp):

Fru talman! Det är inte fråga om flyktingar. Deras flyktingstatus har prövats i regel av både Invandrarverket och Utlänningsnämnden. Det är personer som har tagit sig hit och sökt asyl, men som inte befunnits vara flyktingar.

Överläggningen var härmed avslutad.

13 § Svar på fråga 1992/93:527 om förbud mot blyhagel vid jakt

Anf. 42 Miljöminister OLOF JOHANSSON (c):

Fru talman! Inge Carlsson har frågat mig om regeringen ämnar besluta om förbud av blyhagel vid jakt i våtmarker och andra känsliga områden.

Riksdagen har beslutat (prop. 1990/91:JoU 30, rskr. 338) att en övergång från användning av blyhagel till hagel som inte är miljöfarliga skall ske genom i huvudsak frivilliga överenskommelser och vara genomförd i början av 2000-talet. Övergången bör ske inom de närmaste åren vad gäller jakt i våtmarker och andra känsliga områden.

Som jag redovisade den 8 december 1992 med anledning av en fråga från Ylva Annerstedt om förbud mot att använda blyhagel, sker endast en mindre del av all blyhagelanvändning vid jakt inom våtmarker. Det är likafullt angeläget att blyhagelanvändningen snarast upphör där med hänsyn till de särskilda risker som föreligger.

Jag redovisade vidare att Statens naturvårdsverk förbereder förslag till förbud mot jakt med blyhagel inom landets 30 särskilt skyddsvärda våtmarksområden. Jag har nu erfarit att förslaget är remissbehandlat och att bl.a. Svenska Jägareförbundet ställer sig positivt till förslaget om förbud.

Jag redovisade också att regeringen gett Statens naturvårdsverk och Kemikalieinspektionen i uppdrag att senast den 1 juli 1993 redovisa hur avvecklingen av bly- resp. kvicksilveranvändningen fortgår. Myndigheterna skall i förekommande fall föreslå de ytterligare åtgärder som kan krävas för en sådan avveckling.

Anf. 43 INGE CARLSSON (s):

Fru talman! Jag vill tacka miljöministern för svaret på min fråga.

Skälet till att jag har ställt frågan är att det är tre år sedan vi fattade beslut om en god livsmiljö, dvs. propositionen från 1990/91. Där utgick den socialdemokratiska regeringen från att det under de närmaste åren skulle bli en frivillig uppgörelse mellan naturvännerna och jägarintressena om en avveckling av användandet av blyhagel vid jakt i känsliga våtmarker.

Nu har det alltså gått tre år, och det har inte hänt något i vårt land. I flera andra länder – Norge, Danmark, Holland, vissa delstater i USA, Austra-

lien – har man tidigare beslutat om totalt förbud av användandet av hagel vid all jakt. I Sverige har vi fortfarande inte antagit något sådant förbud.

Jag tycker att tiden är inne för miljöministern att se till att det blir ett beslut. I och med att Svenska Jägareförbundet har sagt ja under remissomgången finns det inget hinder. Jag utgår från att naturvännerna vill ha förbudet.

När kan vi förvänta oss ett förbud när det gäller de känsliga våtmarkerna? Varför skall förbudet bara omfatta de mest känsliga områdena? Varför inte all jakt vid våtmarker och insjöar i det här landet?

Anf. 44 Miljöminister OLOF JOHANSSON (c):

Fru talman! Först tycker jag att vi skall vara överens om matematiken – i varje fall om det var beslutet i juni 1991 som åsyftades. Det är alltså inte tre år sedan utan betydligt kortare tid, drygt ett och ett halvt år sedan, som det är fråga om. Men det är en struntsak i sammanhanget.

Vi har följt det beslut som riksdagen har fattat. Det är därför vi har lagt ut utredningsuppdragen till myndigheterna, som jag har redovisat i frågesvaret. Däremot har vi inte funnit anledning att avbryta den trafiken. Behandlingen av ärendet följer den vanliga gången med de tidsgränser som är satta för jakt i våtmarker. Det betyder att en redovisning skall komma in senast den 1 juli 1993. Då har det gått ungefär två år efter det att riksdagen beslutade om frivillighet som huvudprincip. Om inte frivilligheten fungerar, måste det ske något starkare än så.

Anf. 45 INGE CARLSSON (s):

Fru talman! Jag medger att jag sade fel i vad gäller tidsmarginalen. Propositionen skrevs 1990, och beslutet fattades 1991 – det är riktigt.

Om redovisningen av det förelagda uppdraget kommer in till den 1 juli 1993, vad innebär det när det gäller att fatta beslut om förbud mot jakt med blyhagel i våtmarker? Kommer förbudet bara att, som det nämns i miljöministerns svar, gälla endast de 30 särskilt skyddsvärda våtmarksområdena? Varför skall förbudet inte gälla alla våtmarksområden?

Anf. 46 Miljöminister OLOF JOHANSSON (c):

Fru talman! Jag avvaktar myndigheternas besked på den här punkten, innan vi går vidare och fattar beslut. Så var inriktningen från början, och vi följer den inriktningen.

Överläggningen var härmed avslutad.

14 § Svar på fråga 1992/93:528 om finansieringen av Östersjöns rening

Anf. 47 Miljöminister OLOF JOHANSSON (c):

Fru talman! Ulla Pettersson har frågat mig hur jag avser att agera för att programmet för Östersjöns rening skall genomföras.

Arbetet med att återställa Östersjön fortgår i enlighet med de riktlinjer

som drogs upp vid statsministermötet i Ronneby 1990. Under år 1992 ställde sig de deltagande länderna i huvudsak bakom det åtgärdsprogram, med förslag på olika miljöinsatser, som tagits fram inom en särskild arbetsgrupp inom Helsingforskonventionen. I detta åtgärdsprogram finns en översiktlig uppskattning av de totala kostnaderna för programmet, baserad på preliminära bedömningar och förstudier av enskilda projekt.

Programmet är ett långsiktigt åtagande över ca 20 år. Målsättningen med finansieringskonferensen i Gdansk i mars i år var att starta genomförandet under år 1993. Konferensen syftade inte – vilket jag vill understryka – till att finna lösningar för den totala finansieringen av Östersjöprogrammet.

Vid konferensen manifesterades enigheten om att genomföra programmet i en ministerdeklaration.

I denna deklaration betonas t.ex. betydelsen av ekonomiska styrmedel för att minska utsläppen till Östersjön, liksom behovet av en fortsatt samordning av insatserna. Länderna uppmanas också att påta sig samordningsansvar för olika områden. Vikten av innovativa finansieringslösningar framhålls. Det gäller t.ex. att få till stånd ändamålsenliga kombinationer av lokala, bilaterala och multilaterala finansieringskällor.

De multilaterala finansieringsorgan som deltagit i förberedelserna för Gdansk-konferensen kommer att ha en viktig roll när det gäller den långsiktiga finansieringen av åtgärdsprogrammet. Jag kan med tillfredsställelse konstatera att dessa nu deltar aktivt i arbetet med att ta fram konkreta investeringsprojekt och finansiering till dessa. Såväl Världsbanken som den Europeiska utvecklingsbanken förbereder ett stort antal projekt, framför allt när det gäller avloppsrening i Baltikum och Polen. Bankernas engagemang är en av de viktigaste förutsättningarna för att programmet skall kunna genomföras.

Den svenska regeringen har hittills aviserat sammanlagt ca 250 miljoner kronor till Östersjöarbetet. Det är förstås min förhoppning att andra länder också kommer att anvisa särskilda medel till Östersjöarbetet. Jag föreslog i Gdansk att en särskild fond för projektförberedelse inrättas för att skynda på igångsättningen av konkreta projekt.

Jag är beredd att utnyttja alla tillfällen, nu närmast den förestående europeiska miljöministerkonferensen i slutet av april i år, för att uppmana till ökade insatser för att rädda Östersjön.

Anf. 48 ULLA PETTERSSON (s):

Fru talman! Jag tackar miljöministern för svaret på min fråga. Jag inser att meningen med finansieringskonferensen inte var att finna lösningar på den *totala* finansieringen. Ett huvudsyfte var dock, om jag inte är fel underlättad, att få fram just finansiering av programmet.

Miljöministerns svar andas nu avsevärd optimism. Det är i och för sig en god utgångspunkt. Men om man ser till det konkreta resultatet av den här konferensen är väl det inte så strålande. Jag vill därför ställa ytterligare några konkreta frågor till miljöministern. Miljöministern säger att de multilaterala finansieringsorganen nu aktivt deltar i arbetet. Har detta skett först efter konferensen? Hur är miljöministerns bedömning av de aktuella frågorna? Blir satsningarna av?

Miljöministern säger också i svaret: "Det är förstås min förhoppning att andra länder också kommer att anvisa särskilda medel till Östersjöarbetet." Finns det några tecken på detta? Har några länder vidtagit konkreta åtgärder i en sådan riktning?

Den bild massmedia gav av konferensen i Gdansk, efter det att konferensen avslutats, var ganska negativ. Det talades om besvikelser. Jag tror att miljöministern själv gav uttryck för en viss besvikelse. Är den bild som framställdes i massmedia felaktig? Har miljöministerns känsla av besvikelse försvunnit?

Anf. 49 Miljöminister OLOF JOHANSSON (c):

Fru talman! Det är korrekt att säga att jag hade väntat mig mer av vissa andra länder. Jag föreslog själv, såsom jag nämner i svaret, att en särskild fond för frivilliga bidrag skulle inrättas. Sverige aviserade direkt 50 miljoner kronor för att få andra länder att också ställa upp. Av de övriga Östersjöländerna var det enbart Danmark som gjorde så. Från den synpunkten var konferensen naturligtvis en besvikelse.

Vi vet dessutom att de allra flesta staterna runt Östersjön befinner sig i en sådan samhällskris att de har mycket små möjligheter att bidra.

Till detta kommer det förenade Tyskland. Det gamla Västtyskland har sitt hemarbete i gamla Östtyskland. I Tyskland anser man att man i det här sammanhanget mer än väl bidrar med sin del, dvs. det som tidigare var en internationell fråga har nu blivit en nationell fråga. Tyskland bidrog därför inte vid denna konferens med några nya friska pengar. Sådana förväntningar kunde trots allt ställas.

Det är samtidigt viktigt att notera att förberedande studier med kalkyler om hur mycket saker och ting kommer att kosta inte är något steg till förverkligande, annat än om arbetet fullföljs. Det är s.k. "feasibility studies" som de fyra internationella banker som varit involverade hittills har ägnat sig åt. Det är vad jag syftar på när jag säger att dessa organ nu får en mer aktiv roll för att verkligen skapa den finansiering som krävs för att följa upp de förberedande studierna. Och det är vad de skall göra.

Anf. 50 ULLA PETTERSSON (s):

Fru talman! Jag hoppas naturligtvis att det kommer att bli på det sätt som miljöministern aviserar. Det är fortfarande svårt att få någon klar bild av det fortsatta programmet. Det känns dystert att fråga om det blir av, men det är ju ändå slutpunkten. Tror miljöministern att förslaget kommer att kunna genomföras inom de närmaste 20 åren? Finns det skäl till ett slags alternativ strategi om så inte skulle vara fallet? Sverige är trots allt det land av samtliga länder kring Östersjön som har den längsta Östersjökusten.

Anf. 51 Miljöminister OLOF JOHANSSON (c):

Fru talman! Det är därför som Sverige har varit först med att gå ut med konkreta besked. Såsom Ulla Pettersson säkert minns lade regeringen redan i höstas fram en proposition härom. Tyvärr ställde inte alla partier fullt ut upp genom att bevilja de pengar som i propositionen anvisades för konkreta projekt för ett Östersjösamarbete.

Den propositionen behandlades i höstas. Vi har därefter återkommit i samband med den s.k. klimatpropositionen, som riksdagen ännu inte har beslutat om. I den propositionen föreslås ytterligare medel till ett Östersjösamarbete. I dessa avseenden har regeringen, före Gdansk-konferensen, konkret visat sig vara beredd att satsa.

I en rundskrivelse till mina kolleger runt Östersjön har jag dessutom bitt dem fundera över gemensamma finansieringsmodeller. Det betyder t.ex. miljöavgifter, eller andra avgifter, på sådant som förekommer i alla länder. En av de frågor som jag har ställt har gällt just hur man exempelvis skulle kunna ta ut en avgift på sjötrafiken i Östersjön.

Anf. 52 ULLA PETTERSSON (s):

Fru talman! Jag hade egentligen inte tänkt ta upp den svenska delen i det här, men eftersom miljöministern gör det, vill jag påpeka att vi som bekant har litet olika syn på hur det här skall genomföras. Vi tycker att regeringen plottrar litet med de anslag som man delar ut. Vi vill se ett mer sammanhållet och mer samlat program för Östeuropapolitiken över huvud taget, där naturligtvis miljöfrågorna skulle få en större omfattning. Men det är ju inte huvudämnet för vår diskussion i dag.

Vi är inte ovilliga att ge pengar till Östersjösamarbetet, långt därifrån. Vi tror att vi med vår modell skulle få ett effektfullare medel.

Anf. 53 Miljöminister OLOF JOHANSSON (c):

Fru talman! Jag har för säkerhets skull med mig en hel pärm som handlar om program. Det är ett gemensamt program inom ramen för HELCOM-samarbetet. Det kallas The Baltic Sea Joint Comprehensive Environmental Action Programme. Så program saknas inte, men det saknas en del pengar.

Jag har hela tiden under den här processen sagt att det var ett mycket bra initiativ som togs i Ronneby 1990. Tyvärr hade det en brist, och det var att det inte heller där klarades ut hur man framöver tänkte sig att finansiera det hela. Vi har genom de medel som blev "över" när vi genomförde höjningen av koldioxidskatten i Sverige frigjort pengar för Östersjöprogrammet.

Jag är naturligtvis öppen för alla konstruktiva förslag som kan finnas hos andra partier om hur det här skall finansieras.

Anf. 54 ULLA PETTERSSON (s):

Fru talman! Det var inte programmet för Östersjöns räddning som jag avsåg när jag efterlyste ett sammanhållet program, utan ett svenskt program. Vi har så sent som i dag i jordbruksutskottet preliminärt behandlat just förslag i den riktningen. Vi anvisar lika mycket pengar som regeringen gör, dock med en, som vi anser det, mer sammanhållen strategi när det gäller åtgärder i Baltikum och Östeuropa.

Anf. 55 Miljöminister OLOF JOHANSSON (c):

Fru talman! Jag är naturligtvis tacksam för att man beviljar minst lika mycket pengar som regeringen har föreslagit. Betydligt större insatser kom-

mer att krävas inom ramen för det samlade programmet, även om vi ser det här på 20 års sikt.

Överläggningen var härmed avslutad.

15 § Svar på fråga 1992/93:530 om importen av apor

Anf. 56 Miljöminister OLOF JOHANSSON (c):

Fru talman! Lena Klevenås har frågat jordbruksministern om han avser att vidta några åtgärder för att stoppa importen av apor till Sverige från länder där apor lever i vilt tillstånd.

Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som skall svara på frågan.

Jag vill först nämna att med stöd av 1958 års veterinära införselkungörelse har ett i det närmaste totalt importförbud för apor till Sverige införts av smittskyddsskäl. Tillstånd till sådan införsel kan i praktiken erhållas endast för vetenskapliga ändamål eller offentlig förevisning.

Sverige har i juni 1992 undertecknat konventionen om biologisk mångfald. Inom regeringskansliet pågår arbete med att utarbeta en proposition med förslag till riksdagen att godkänna konventionen. Genom tillträde till konventionen åtar sig parterna bl.a. att utarbeta och bibehålla nödvändig lagstiftning eller andra reglerande bestämmelser för skyddet av hotade arter och populationer.

Importen till Sverige av bl.a. apor regleras internationellt genom konventionen om internationell handel med utrotningshotade arter av vilda djur och växter, den s.k. CITES-konventionen. Samtliga arter av apor upptas på konventionens bil. I eller II, dvs. att dessa arter är utrotningshotade eller riskerar att bli utrotade, om inte handeln med arterna regleras strängt. Varje konventionspart får införa strängare skyddslagstiftning än vad som anges i konventionen. Genom 1975 års förordning om tillämpning av CITES-konventionen har Sverige utöver konventionsbestämmelserna, innefattande bl.a. krav på importtillstånd för djur- och växtarter upptagna på bil. I, även infört krav på införseltillstånd för levande exemplar av djur- eller växtart som tagits upp i bil. II. Import- och införseltillstånd meddelas av Statens jordbruksverk efter samråd med Statens naturvårdsverk. Tillstånd får enligt förordningen inte beviljas, om Naturvårdsverket anser att importen eller införseln kommer att påverka artens överlevnad ogynnsamt eller om vissa i konventionen och förordningen angivna villkor inte är uppfyllda.

Som Lena Klevenås påpekat har under 1992 ett antal viltfångade apor importerats till Sverige från Indonesien. Dessa apor, två arter av släktet makaker, har importerats för vetenskapliga ändamål. Arterna är upptagna på konventionens bil. II. Erforderligt exporttillstånd från Indonesien har funnits, och övriga villkor för beviljande av införseltillstånd har varit uppfyllda. Naturvårdsverket har därefter fått information som tyder på att införseln till Sverige kan komma att påverka arternas överlevnad i Indonesien ogynnsamt. Enligt uppgift från Naturvårdsverket och Jordbruksverket har den ak-

tuelle importören också fått denna information. Ställning till frågan om beviljande av införseltillstånd kan endast tas i det enskilda ärendet.

Sverige har alltså redan nu möjlighet att förbjuda import av apor om ansvariga myndigheter bedömer att handeln kan komma att påverka artens överlevnad ogynnsamt, även om exportlandets myndigheter inte delar denna bedömning.

Prot. 1992/93:90
13 april 1993

Svar på frågor

Anf. 57 LENA KLEVENÅS (s):

Fru talman! Jag tackar miljöministern för svaret. Jag måste säga att jag tycker att det är helt oacceptabelt att Sverige kan importera apor när apor, samtliga arter, befinner sig på listor över utrotningshotade djur. Vi har under föregående år importerat ett hundratal apor och använt dem i djurförsök. Det är inte bara barn och ungdomar i Sverige som är upprörda över den här verksamheten. Vi borde samtliga vara det. Det är helt oacceptabelt.

De apor som har importerats till Sverige riskerar att utrotas. Vi borde inte enligt våra egna bedömningar ha importerat dem och använt dem i detta syfte. Ändå har detta skett. Därför vill jag än en gång, muntligt här i kammaren, fråga miljöministern om han avser att uppfylla kraven i de internationella konventioner som Sverige har undertecknat när det gäller biologisk mångfald, utrotningshotade djur osv. Enligt Europarådskonventionen om skydd av ryggradsdjur som används till försök skall bara djur som är uppfödda i det syftet få användas. Nu fångar man t.ex. i Indonesien dräktiga honor eller honor med ungar och säljer dem som uppfödda för försöksändamål.

Jag tycker att detta är helt oacceptabelt. Jag vill upprepa min fråga till miljöministern om han tänker vidta något för att stoppa detta.

Anf. 58 Miljöminister OLOF JOHANSSON (c):

Fru talman! Jag har talat om i frågesvaret att den import som förekommit har skett enligt svensk lag. Jag utgår ifrån att Lena Klevenås delar den uppfattningen. Sedan kan man naturligtvis ha olika uppfattning om huruvida de regler som gäller enligt svensk lag och enligt de konventioner som Sverige undertecknat är tillräckliga eller om vi skall ha ett totalförbud. Helst skulle vi vilja se att man slapp använda försöksdjur över huvud taget. Det är en stor debatt, som Lena Klevenås säkert känner till.

Vi har en etisk nämnd som bestämmer i de fall där man bör eller kan tillåta användningen av försöksdjur för medicinska ändamål, därest det inte är möjligt att använda människan som försöksdjur. Vill man dra den gränsen benhårt, skall man upphöra med djurförsök även av medicinska skäl. Till sist blir ju motfrågan den.

Däremot gör vi definitivt inte avkall när det gäller arter som är utrotningshotade. Det gör inte de berörda myndigheterna heller. Det är därför som Naturvårdsverket i det här fallet i ett brev meddelat till Statens bakteriologiska laboratorium att man uppfattar att just dessa apor som har importerats kan vara utrotningshotade i Indonesien. Det meddelandet har importören fått. Det kan innebära att vi får ett annat utslag nästa gång, men jag vill inte föregripa myndigheternas bedömning; de har följt de regler som gäller.

Anf. 59 LENA KLEVENÅS (s):

Fru talman! Jag skall inte i den här debatten ta upp och diskutera om det är moraliskt försvarbart med djurförsök, utan bara om det är riktigt att importera apor som tillhör utrotningshotade arter.

Jag noterar att miljöministern i sitt svar skriver att "Naturvårdsverket har därefter" – alltså efter det att importen har skett – "fått information som tyder på att införslin till Sverige kan komma att påverka arternas överlevnad i Indonesien ogynnsamt". Jag kan inte tolka detta som annat än att vi är eniga om att bestämmelserna inte har varit tillräckliga. Därför undrar jag om inte miljöministern vill införa ett totalförbud mot import av apor till Sverige.

Anf. 60 Miljöminister OLOF JOHANSSON (c):

Fru talman! Det som står i frågesvaret är en bedömning av en av de berörda myndigheterna, som anser att det finns risk för utrotning av denna sorts apa. Därmed har man också antytt att man i framtiden inte kommer att bifalla ansökningar om import.

Lena Klevenås ställde en direkt fråga om huruvida jag anser att man skall stoppa import av utrotningshotade arter. Det är självklart, och det följer av de bestämmelser som redan finns och som myndigheterna följer så långt de är informerade. Jag kan inte svara på frågan om varför man inte från början hade den information som man hade efter sitt beslut.

Överläggningen var härmed avslutad.

16 § Svar på fråga 1992/93:526 om miljöskadornas effekter på samhällsekonomin

Anf. 61 Miljöminister OLOF JOHANSSON (c):

Fru talman! Lena Klevenås har frågat mig om regeringen har någon strategi för hur vi skall samarbeta internationellt för att ta fram s.k. gröna nationalräkenskaper.

I samband med FN:s konferens om miljö och utveckling i Rio de Janeiro i juni 1992 antogs ett handlingsprogram – Agenda 21 – som Sverige åtagit sig att följa, vilket redovisas i regeringens skrivelse nr 1992/93:13. I Agenda 21 läggs stor vikt vid ökad användning av ekonomiska styrmedel i miljö- och utvecklingspolitik.

Regeringen uttalade redan i propositionen 1991/92:150 en ambition att öka ansträngningarna för att förbättra och utveckla de fysiska miljöräkenskaperna och har, i det uppdrag till Konjunkturinstitutet som Lena Klevenås nämner, också betonat att institutet skall undersöka möjligheterna att aktivt påverka det internationella arbetet.

I takt med de växande miljöproblemen har allt fler länder insett behovet av att beakta andra faktorer än de som traditionellt avspeglas i nationalräkenskaperna. FN har därför utarbetat ett förslag till kompletterande miljöräkenskaper som följer nationalräkenskapernas principer och regler. FN har också utarbetat ett förslag till program som syftar till att komplettera natio-

nalräkenskaperna med miljöräkenskaper i alla medlemsländer före sekelskiftet.

Konjunkturinstitutet kommer i sitt arbete att verka för att den svenska utformningen av miljöräkenskaperna blir förenlig med det program som utarbetats av FN.

Prot. 1992/93:90
13 april 1993

Svar på frågor

Anf. 62 LENA KLEVENÅS (s):

Fru talman! Jag tackar återigen miljöministern för svaret, även om det den här gången var mycket kortfattat.

Genom min fråga ville jag ha svar på om regeringen har någon strategi för hur vi skall samarbeta internationellt för att ta fram de s.k. gröna nationalräkenskaperna. Miljöministern och jag är naturligtvis eniga om att det finns ett stort behov av gröna nationalräkenskaper, nu när miljöproblemen växer och vi inte riktigt har kontroll över hur detta påverkar samhällsekonomin eller ens mänsklighetens överlevnad. Men jag är bekymrad över hur detta arbete sker. Miljöministern nämnde inte i sitt svar det arbete som pågår inom EG med att ta fram miljökostnadsstatistik. Hur försöker vi från Sveriges sida att påverka detta arbete? Hur tar vi till oss de erfarenheter som man gör inom EG?

Jag har just fått veta att FN justerar sin BNP-beräkning för u-länder. Där drar man av kostnaderna för att råvarulagren minskar. Det gäller inte för i-länder, vilket bekymrar mig mycket. Hur skall man uppnå balans och en rättvis jämförelse mellan olika länder och hur skall man kunna komma fram till en hållbar utveckling, om man inte samordnar för att få fram gemensamma kriterier för hur välfärden skall beräknas i olika delar av världen?

Anf. 63 Miljöminister OLOF JOHANSSON (c):

Fru talman! Lena Klevenås tar upp en viktig principfråga som för mig är alldeles självklar i ett längre perspektiv. Jag har också delvis svarat på den frågan. Det är klart, att för att man skall få en internationell användning av gröna nationalräkenskaper krävs det jämförbarhet. Det innebär ju inte att man skall sitta stilla på hemmaplan och avvakta detta. Men målet måste vara det som jag angivit i frågesvaret, att vi så långt möjligt får en internationell uppslutning kring ett system som Förenta nationerna står bakom. Det är bra att detta arbete har kommit i gång.

För att man som nation skall bli trovärdig och kunna vara pådrivande i detta sammanhang gäller det naturligtvis att man sopar rent framför egen dörr. Det var därför som den regering som jag tillhör omedelbart i sin första budgetproposition i januari 1992 hade med en särskild bilaga – för första gången någonsin – i finansplanen angående ekonomiska styrmedel. Som jag nämnde i frågesvaret aviserade vi därefter på våren att det var hög tid att lägga ut uppdrag till både Statistiska centralbyrån och Konjunkturinstitutet för att de skulle utveckla nya miljöinstrument på olika områden. Så har också skett.

Det är självklart att vi i de löpande kontakterna med t.ex. EG agerar för att driva på det arbete som ändå måste ske internationellt.

Anf. 64 LENA KLEVENÅS (s):

Fru talman! Jag känner mig ändå inte riktigt nöjd med miljöministerns svar. Jag förstår fortfarande inte hur vi skall samarbeta internationellt. Jag vet att myndigheterna i Sverige har satt i gång med sitt arbete, och jag ser fram emot någon typ av delrapport. Jag förstår att de har några år på sig för att komma med förslag. Men jag vet inte riktigt hur arbetet går till. Jag har en känsla av att vi i Sverige arbetar på vårt sätt, samtidigt som FN har gett ut någon sorts handbok. Men har vi ingen strategi för hur det hela skall gå till? Hur tänker man inom regeringen driva denna fråga framåt? Frågan känns så angelägen, men det är så litet diskussion kring den. Jag är otålig och vill ha mer information om hur man tänker sig det hela.

Anf. 65 Miljöminister OLOF JOHANSSON (c):

Fru talman! Det organ som jag anser vara bäst lämpat för att driva dessa frågor är Kommissionen för uthållig utveckling, som nu startar sitt arbete efter Riokonferensen. Det är där som vi har anledning att lyfta fram våra synpunkter och också vara tillräckligt flexibla för att inte gå i förväg på ett sådant sätt att det internationella arbetet äventyras. Det gäller därför att vara internationellt pådrivande, samtidigt som man lyssnar internationellt. Det är självklart att det är OECD-länderna som man bör ställa de hårdaste kraven på. Där ingår som bekant också EG-länderna.

Jag anser alltså att OECD-länderna med deras erfarenheter av nationalräkenskaper är ett viktigt instrument att använda för att se till att de rikaste länderna i världen tar ledningen för att få någonting gjort.

Anf. 66 LENA KLEVENÅS (s):

Fru talman! Enligt uppgifter som jag har fått är Holland det land som har kommit längst när det gäller att ta fram förslag till nya gröna nationalräkenskaper. I Holland arbetar mellan 40 och 60 personer på regeringens uppdrag med detta. I Sverige är det bara en handfull personer som håller på med samma arbete. Tror miljöministern att vi kommer att klara av att få fram något förslag på det här området för Sveriges räkning inom fem år? Finns det tillräckligt med tid och resurser för att klara detta?

Anf. 67 Miljöminister OLOF JOHANSSON (c):

Fru talman! På det nationella planet bör det ta kortare tid än så. På det internationella planet går det inte att sätta den sortens tidsgränser, men FN har som sagt klarlagt att man vill ha ett gemensamt system före sekelskiftet.

Överläggningen var härmed avslutad.

17 § Svar på fråga 1992/93:518 om avveckling av miljöfarliga ämnen

Anf. 68 Miljöminister OLOF JOHANSSON (c):

Fru talman! Inga-Britt Johansson har frågat mig om miljöministern är beredd att ge Kemikalieinspektionen ett uppdrag att arbeta fram en ny lista över ett överskådligt antal ämnen som bör avvecklas eller starkt begränsas.

I regeringens proposition 1992/93:180 om riktlinjer för en kretsloppsanpassad samhällsutveckling redovisas när det gäller riktlinjerna för kemikaliekontrollen bl.a. att flödena och användningen av hälso- och miljöskadliga kemikalier bör minska och att systematisk riskhantering av kemikalier behöver utvecklas ytterligare. Vidare anges att användningen av de mest skadliga ämnena bör avvecklas och att planer för riskbegränsning bör tas fram inom en femårsperiod.

Kemikalieinspektionen arbetar redan med att ta fram en systematisk strategi för att begränsa riskerna med hälso- och miljöfarliga kemikalier. Jag räknar med att det systematiska riskhanteringsarbete som Kemikalieinspektionen har inlett kommer att leda till bättre underlag för att identifiera och begränsa förekomsten av särskilt riskabla kemikalier. I detta sammanhang kommer konkreta planer för riskbegränsning att tas fram för de ämnen som innebär stora hälso- eller miljörisker och som har en sådan spridning i samhället att centrala begränsningsåtgärder blir nödvändiga för att nå resultat. Enligt min bedömning bör det vara möjligt att successivt ta fram konkreta riskbegränsningsplaner för uppskattningsvis 25–50 ämnen inom en femårsperiod.

Den omfattande gränsöverskridande varuhandeln gör vidare att det krävs internationellt samarbete för att begränsnings- och avvecklingsåtgärder skall få full effekt. Internationellt arbete med riskbegränsning pågår inom ramen för OECD på bl.a. svenskt initiativ. Vidare har EG i mars 1993 beslutat om ett omfattande program för att samla in uppgifter om högvolymerkemikalier. Arbetet syftar till riskbegränsning av de farligaste kemikalierna. I EG:s femte miljöhandlingsprogram räknar man med att ca 50 kemikalier skall begränsas till år 2000. Sverige kommer även fortsättningsvis att spela en aktivt pådrivande roll internationellt.

I de flesta fall måste dock riskbegränsning uppnås genom fortlöpande åtgärder från dem som hanterar kemikalier, bl.a. genom en aktiv tillämpning av substitutionsprincipen.

Det är mot bakgrund av det pågående arbetet inte aktuellt att ge Kemikalieinspektionen ett särskilt uppdrag att ta fram en lista över ämnen som bör avvecklas eller starkt begränsas.

Anf. 69 INGA-BRITT JOHANSSON (s):

Fru talman! Jag ber att få tacka miljöministern för svaret. Vi socialdemokrater har i våra gruppmotioner och i enskilda motioner under i princip hela oppositionstiden efterlyst en lista som Kemikalieinspektionen skulle ta fram som en påbyggnad av den förra listan som man där har arbetat med.

Det är bra att man på Kemikalieinspektionen arbetar på det sätt man gör, men faktum är att vi ändå ganska snabbt behöver en lista över de ämnen som bedöms vara speciellt viktiga, inte minst av det skälet att EG-förhandlingar faktiskt pågår. Det är viktigt att vi under dessa förhandlingar kan föra fram de allvarligaste miljörisker som vi ser med kemikalier.

Miljöministern säger att Sverige även fortsättningsvis kommer att spela en aktivt pådrivande roll internationellt. Hur skall man kunna göra det om man inte vet vad det är man vill? Skall vi passivt sitta och vänta på att EG kommer

med de 50 förslag som beskrivs i miljöministerns svar? Vore det inte bättre om vi själva hade en bedömning att föra fram vid dessa diskussioner?

Samma sak gäller substitutionsprincipen. Att få i gång någon frivillig verksamhet är ju nästintill omöjligt, vilket man har kunnat se när försök har gjorts i exempelvis Karlstad och Göteborg. Och när det gäller det mycket omtalade klorinet har kemiindustrin i stället satt sig på tvären totalt. Man har försökt att sabotera allt det arbete som läggs ned för att få bort de värsta kemikalierna.

Det enda som miljöministern har orkat med att ta upp i kretsloppspropositionen är klor, tvätt-, disk- och rengöringsmedel, men enligt vår uppfattning finns det många fler ämnen som det är viktigt att man tar itu med. Jag vill återigen fråga varifrån miljöministern tänker ta de uppgifter som behövs inför EG-förhandlingarna.

Anf. 70 Miljöminister OLOF JOHANSSON (c):

Fru talman! Jag tycker inte riktigt om bitonen i Inga-Britt Johanssons inlägg. Det Inga-Britt Johansson egentligen säger är att den lagstiftning som vi hittills har varit utrustade med under nio år av socialdemokratiskt styre i det senaste skedet var helt otillräcklig och undermålig. Detta tycker jag är ett hårt betyg.

Självfallet lär man av erfarenhet. Det var därför som jag på denna post mycket tidigt markerade att det måste till tänder för att substitutionsprincipen skall kunna bli ett vapen som är användbart i detta fall. Detta är inte något som jag säger för ro skull, utan det är för att för berörd industri avisera, att om man inte följer gällande lagstiftning, dvs. om man inte byter ut miljöfarliga ämnen mot mindre miljöfarliga när sådana finns, kommer det att innebära ekonomiska styrmedel eller lagreglering. Det är självklart att detta är en av de viktigaste uppgifterna för Kretsloppsdelegationen, som kommer att arbeta efter det att riksdagen har fattat beslut om den propositionen, eftersom det är viktigt att sortera bort alla farliga kemikalier ifrån det avfall som vi ändå har.

När det gäller EG-förhandlingarna är frågan nästan obegriplig. Självfallet går vi igenom varenda en av de bestämmelser som finns och jämför dessa med EG:s. Där gäller principen att vi i enlighet med regeringsförklaringen vidmakthåller högsta tilläpade ambitionsnivå och inte tänker ge upp denna i förhandlingarna med EG, även om länder inom EG ligger efter oss, vilket de gör på åtskilliga ställen.

Anf. 71 INGA-BRITT JOHANSSON (s):

Fru talman! Det är möjligt att miljöministern inte tycker om tonen, men det är inte mycket som jag kan göra åt det.

Om vi socialdemokrater hade hunnit med att få fram en tillräckligt bra lagstiftning under vår tid i regeringsställning, hade vi naturligtvis inte behövt stå här. Då hade inte heller miljöministern behövt skriva några nya propositioner eller kanske inte ens behövt ha kvar sitt departement. Detta var så långt vi hann komma under den tiden.

Men miljöministern har själv så tidigt som den 23 december 1991 i en tidsningsintervju i Dagens Nyheter talat om att han har en plan, men han väntar

på ett utlåtande från Kemikalieinspektionen om de ämnen som måste bort först. Detta måste väl innebära att just en sådan typ av undersökning som vi efterlyser är densamma som även Olof Johansson efterlyste vid det tillfället, även om han inte gör det nu längre.

När det gäller EG-förhandlingarna vill jag också säga att det bara är de ämnen som vi nu har på listan som i princip kan tas med. Men varifrån tar Olof Johansson de nya ämnen som vi efterlyser?

Anf. 72 Miljöminister OLOF JOHANSSON (c):

Fru talman! Jag har upplyst om att arbetet pågår, och då behövs inget särskilt uppdrag. Om Inga-Britt Johansson har uppfattat detta som ett negativt besked, kan jag faktiskt inte hjälpa det. På Kemikalieinspektionen vet man att man har full uppbackning av regeringen för sitt arbete. Man har också full uppbackning för den internationella offensiv som har bedrivits under hela processen före Riokonferensen. Det är Sverige som har drivit på för att få fram de skrivningar som finns i Riomaterialet. Det är Sverige som har tagit initiativ till en inbjudan till en internationell konferens i Sverige under våren 1994. Det är ingen tillfällighet att detta arbete pågår på internationell bas, därför att det naturligtvis är där vi har de största möjligheterna att på lång sikt påverka även vår egen verklighet. Jag väntar som sagt på att Kemikalieinspektionen skall presentera ett förslag för regeringen, därför att de arbetar med det som krävs för att sådana förslag skall kunna läggas fram.

Anf. 73 INGA-BRITT JOHANSSON (s):

Fru talman! Enligt kretsloppspropositionen förväntar sig ministern att få fram de konkreta riskbegränsningsplanerna inom en femårsperiod. Det är en ganska lång tid han talar om.

Vad vi talar om är en betydligt kortare tid. Det är ungefär samma period som EG:s femte miljöhandlingsprogram skall få bort deras kemikalier under. Jag förstår inte hur vi samtidigt skall ha hunnit bilda oss bestämda uppfattningar för att kunna sköta diskussionerna med EG.

Enligt min uppfattning blir det så att Sverige för första gången kommer att sitta och vänta på att de internationella instanserna kommer med förslagen, för att sedan se efter om vi har några synpunkter på dem.

Anf. 74 Miljöminister OLOF JOHANSSON (c):

Fru talman! Inga-Britt Johansson har hoppat över ett väsentligt ord i mitt frågesvar. Enligt min bedömning bör det vara möjligt att *successivt* ta fram konkreta riskbegränsningsplaner för uppskattningsvis 25-50 ämnen inom en femårsperiod. Det betyder att arbetet sker och skall ske fortlöpande. Det finns ingen anledning att vänta om förberedelsearbetet är långt kommet.

Anf. 75 INGA-BRITT JOHANSSON (s):

Fru talman! Ordet "successivt" finns inte med i kretsloppspropositionen.

Anf. 76 Miljöminister OLOF JOHANSSON (c):

Fru talman! Det finns med i frågesvaret, och det är så det kommer att ske. Det är en självklarhet.

Överläggningen var härmed avslutad.

18 § Svar på fråga 1992/93:517 om förbud mot bensindrivna bilar

Anf. 77 Miljöminister OLOF JOHANSSON (c):

Fru talman! Inga-Britt Johansson har frågat mig om vilka åtgärder jag har vidtagit för att kunna uppfylla min målsättning om att alla bensindrivna bilar skall vara borta år 2000.

En snabb introduktion av renare fordon och bränslen är en avgörande förutsättning för att trafiken skall kunna bidra till att miljömålen uppnås. Redan i regeringsförklaringen hösten 1991 slog regeringen fast målet att nya fordon skall kunna drivas utan fossila bränslen. Slopandet av skatten på ren etanol för fordonsdrift var regeringens första åtgärd för att komma vidare på denna väg.

För mig är detta en så viktig fråga att jag är beredd att hålla fast vid målsättningen att det redan år 2000 måste finnas både fordon och bränslen på marknaden som svarar mot mycket höga miljökrav.

Naturvårdsverket har på uppdrag av regeringen utrett utformningen av ett miljöklasssystem för bensin. Enligt verket finns det möjlighet att minska koldioxidutsläppen med 500 000–600 000 ton per år med en ökad alkoholinblandning i bensinen. Uppdraget som redovisades i januari 1993 remissbehandlas för närvarande.

I klimatpropositionen har regeringen aviserat en rad ytterligare åtgärder, på både bränsle- och fordonssidan. En strategi läggs fast som inrymmer en ökad användning av biobränslen och ekonomiska styrmedel, förbättrad kollektivtrafik samt energieffektivisering. I klimatpropositionen konstateras att en kraftig och varaktig minskning av trafikens koldioxidutsläpp inte kan förverkligas utan en övergång till biobränslen.

Systemet med miljöklassning av fordon föreslås bli föremål för vidareutveckling och komplettering med bl.a. gränsvärden för koldioxidutsläpp.

En översyn av skatter och avgifter inom alla trafikslag bör ha som inriktning att ytterligare stimulera miljöanpassade alternativ.

Regeringen föreslår dessutom att en bred introduktion av biomassebase-rade motoralkoholer och biogas skall förberedas genom en intensifierad forsknings-, utvecklings- och demonstrationsverksamhet. Transportforskningsberedningens pågående program ges en vidare inriktning och kommer att omfatta även biogas. Vidare skall satsningar göras för att utveckla teknik för framställning av etanol från cellulosaprodukter.

Regeringen har vidare som ett tillägg till programmet om alternativa drivmedel föreslagit att ett fyraårigt forsknings-, utvecklings- och demonstra-

tionsprogram rörande användning av el- och hybridfordon inleds under budgetåret 1993/94. Ett program inom Närings- och teknikutvecklingsverket för utveckling och teknikupphandling av miljöanpassade fordon och drivmedel föreslås också.

Regeringen har också aviserat att en särskild utredning kommer att tillsättas med uppgift att föreslå åtgärder som minskar koldioxidutsläppen från alla trafikslag.

Anf. 78 INGA-BRITT JOHANSSON (s):

Fru talman! Jag ber att få tacka även för det här svaret.

Vi är överens om att biltrafiken är en av de allvarligaste miljöföroreningskällorna och att det är viktigt att vi kommer vidare när det gäller renare trafik.

Jag är litet otålig även här. I miljöministerns svar och i de propositioner vi fått står det ofta "vi kommer att utreda", "vi kommer att se över" och "vi kommer med senare förslag". Målsättningen att bensindrivna bilar skall vara borta år 2000 har miljöministern haft offentligt i åtminstone ett och ett halvt år utan att han har satt i gång de utredningar och översyner som behövs.

Så sent som i klimatpropositionen skriver regeringen att den kommer att göra en översyn och att den kommer att utreda. Jag efterlyser mer konkreta åtgärder. När, var och hur skall detta ske? Vilka åtgärder skall vidtas? Vilka miljöavgifter och vilka förbud är det som Olof Johansson kommer att föreslå? När kommer det att ske? Enda möjligheten att uppfylla målsättningen att nya fordon skall kunna drivas utan fossila bränslen är konkreta beslut – inte allmänna önskemål.

Jag skulle dessutom vilja veta vilka garantier energiministern fick vid de överläggningar med bilindustrin och bensinbranschen som aviserades vid frågestunden för ett år sedan.

Anf. 79 Miljöminister OLOF JOHANSSON (c):

Fru talman! Den strategi vi har valt är mycket tydlig. Den går ut på att man använder just ekonomiska styrmedel inom ramen för ett miljöklassningssystem. Jag trodde att det hade framgått under de här ett och ett halvt åren att så är fallet.

Det är viktigt att man ökar differentieringen mellan olika bränslen. Man har från den här synpunkten anledning att höja avgifterna och skatterna, vilket också har skett. Till skillnad från det parti som Inga-Britt Johansson representerar håller vi fast vid de förslag som vi har lagt fram för riksdagen. Dessa innebär som bekant en höjning av bensinskatten. Det är inte populärt i alla lägen, men det är en nödvändig väg.

Samtidigt skall man sänka skatterna för de rena bränslena. Den processen har vi också inlett. Jag nämner renetanolen som ett exempel i svaret, och det måste komma flera av motsvarande slag.

Detta är en självklar linje. De signaler som jag har givit har jag givit just för att ingen berörd aktör skall sväva i tvivelsmål om den långsiktiga inriktningen, utan inrikta sitt arbete på detta sätt. Principen om att det man inte gör frivilligt kommer att göras på annat sätt gäller också här. Jag gick ut med

dess signaler tidigt för att aktörerna skall veta detta, och inte efteråt kunna komma och säga att de inte kände till regeringens intentioner.

Därför är det också inskrivet i regeringsförklaringen att målet är att få bort de fossila bränslena.

Anf. 80 INGA-BRITT JOHANSSON (s):

Fru talman! För det första: Miljöministern vill väl ändå inte påstå att det var av miljöskäl man träffade överenskommelsen om den senaste bensinskatt höjningen? Det var av helt andra skäl, och de tycker jag att vi skall hålla borta från den här debatten.

För det andra: Görs den aviserade sänkning av skatten på diesel och tunga fordon som tydligen kommer nu också av miljöskäl?

Jag får återigen fråga vilka garantier energiministern fick vid de omtalade överläggningarna med branschen.

Anf. 81 Miljöminister OLOF JOHANSSON (c):

Fru talman! För att svara på den senare frågan kan jag säga att jag inte har begärt några garantier. Det är en självklarhet i denna strategi att regeringen aviserar vad den kommer att göra och vilken långsiktig målsättning som finns. Därefter utgår regeringen ifrån att aktörerna har förstått budskapet och att de har förstått att de åtgärder som kommer framöver har den inriktning som jag har redogjort för.

Inga-Britt Johansson förvånar mig något genom att påstå att miljöskälen för en åtgärd försvinner om det finns andra skäl också, dvs. brist på pengar i statskassan. Så har inte jag uppfattat saken. Det var därför som det i sammanhanget föreslogs ett bredare spann mellan blyad och oblyad bensin. Det är ett led i samma strategi, nämligen att öka skillnaden mellan de bränslen som skall ut och de som kan tolereras i en övergång för att man framöver skall kunna föra in nya bränslen i den undre klassen. Det är därför Naturvårdsverket har haft i uppdrag att miljöklassa. Förslag och beslut i den delen kommer senare.

Anf. 82 INGA-BRITT JOHANSSON (s):

Fru talman! Jag håller med miljöministern om att skillnaden mellan blyad och oblyad bensins effekter på miljön påverkade den senaste bensinskatt höjningen. Vi som har haft kontakt både med bensinbranschen och med biltillverkarna under många år vet ju att dessa två grupper hela tiden skyller på varandra. Inom bilbranschen säger man att det gäller att få fram bättre bränslen, medan man inom bensinbranschen talar om dåliga motorer. Så är det fortfarande. Det har inte hänt någonting på 15 år.

Tillverkare av elfordon försöker förtvivlat få tag på pengar för att komma vidare med sin produktion. Jag har här i min hand en broschyr, vari sägs att man har försökt på alla sätt att få fram pengar för att kunna fortsätta produktutvecklingen. Det gäller inga stora pengar, men det är tydligen omöjligt. En elbil som har utvecklats i Malmö kommer förmodligen att produceras i utlandet. I Sverige finns det inget intresse. I det läget befinner vi oss.

Anf. 83 Miljöminister OLOF JOHANSSON (c):

Fru talman! Det finns ingen anledning att göra branschernas olika uppfattningar om strategin i denna fråga till någon hämsko. Det handlar om att själv lägga upp en strategi och sedan följa den. Den innebär miljöklassning av bränslen och av fordon. Därefter har branscherna att rätta sig. Det är den strategi som måste användas.

Sedan gäller det att öka differentieringen, dvs. att använda piska och morot inom ramen för dessa system i ökad omfattning successivt ju längre tiden går. Precis så har regeringen agerat, och så kommer vi att fortsätta att handlägga dessa frågor.

Däremot har Inga-Britt Johansson naturligtvis rätt i att det inte finns något överflöd av pengar i det svenska samhället. Det betyder att den gamla modellen, då man delade ut bidrag, kan användas bara i strategiskt riktiga ögonblick och på områden där det behövs initialstöd. Men man kan inte långsiktigt subventionera en omfattande vagnpark, även om den är aldrig så miljövänlig. Det är inte möjligt i dagens statsfinansiella situation. Därför är den enda tänkbara strategin att använda piska och morot inom ramen för ett miljöklassningssystem.

Anf. 84 INGA-BRITT JOHANSSON (s):

Fru talman! Jag håller med om att det inte finns pengar i statskassan för detta ändamål, men de finns på andra ställen. Därför behövs det kanske litet mer av piska än vad vi har sett hittills. Jag förstår att det är svårt i denna regering att få fram de piskorna, men jag garanterar miljöministern: kommer det fram bra förslag, kommer vi socialdemokrater att rösta på de förslagen, och då blir det en majoritet för dem i riksdagen.

Överläggningen var härmed avslutad.

19 § Svar på fråga 1992/93:525 om förbud mot blyad bensin

Anf. 85 Miljöminister OLOF JOHANSSON (c):

Fru talman! Sinikka Bohlin har frågat mig när jag tänker förbjuda blyad bensin.

Statens naturvårdsverk har på regeringens uppdrag utrett möjligheterna att utforma ett system för miljöklassning av bensin. Naturvårdsverket har i detta sammanhang också föreslagit ett förbud mot blyad bensin.

Naturvårdsverkets rapport, som överlämnades till regeringen i januari i år, remissbehandlas för närvarande. Jag avser att noggrant pröva frågan om ett förbud mot blyad bensin i samband med den fortsatta beredningen av Naturvårdsverkets rapport.

Anf. 86 SINIKKA BOHLIN (s):

Fru talman! Jag tackar miljöministern för ett kort och koncist svar. Jag hade nog såsom socialdemokrat blivit väldigt glad om vi hade sett mycket av detta, antingen i kretsloppspropositionen eller i klimatpropositionen.

När jag läste dessa propositioner, började jag fundera över detta med stra-

tegrier, som miljöministern talade om när det gällde föregående fråga. I kretsloppspropositionen står det: "Statens roll är att ange mål och riktlinjer. Statlig detaljreglering skall helst inte behöva tillgripas."

Om regeringen har den strategin, undrar jag: Har Sverige redan lämnat bakom sig den roll såsom ledande nation som man hade inför Riömötet för att lyfta fram transportsektorns miljöproblem? I och för sig blev Agenda 21 litet vag i texten. Men ändå behövs nationella planer som är tydliga och konkreta.

När man läser dessa två propositioner, får man uppfattningen att vi nu stannar till i Sverige och väntar på vad EG gör. Sedan skall vi kanske göra upp nationella planer, t.ex. beträffande bensinen. Min första fråga till miljöministern är: Har regeringen ändrat strategin?

Anf. 87 Miljöminister OLOF JOHANSSON (c):

Fru talman! Denna regering har inte ändrat strategin. Vi har haft denna strategi hela tiden, nämligen att använda så mycket som möjligt av marknadskrafterna för att styra utvecklingen i rätt riktning. Det gör vi genom att sätta pris på miljön och använda ekonomiska styrmedel. I den föregående frågedebatten gav jag ett exempel just på detta område, där vi ökade differentieringen mellan blyad och oblyad bensin i samband med att vi höjde bensinskattenivån totalt sett. Det är vår inriktning.

Sedan kommer på detta område ett förbud mot blyad bensin självklart att bli ett av alternativen för att pressa fram en utveckling. Men det är inte den sortens detaljreglering som åsyftas i den citerade propositionen.

Det som är viktigt är däremot att det finns alternativ. Det arbetar vi med. Genom att öka differentieringen stimulerar man det som skall in i systemet samtidigt som man belastar det som skall ut. Man måste hela tiden ha det tvåsidiga greppet i alla dessa sammanhang. Det är detta som åsyftas när det gäller det som vi nu diskuterar, dvs. blyad och oblyad bensin.

Anf. 88 SINIKKA BOHLIN (s):

Fru talman! Vad miljöministern sade var väldigt intressant. Den viktigaste biten i regeringens strategi är alltså att marknadskrafterna skall styra. I propositionen står det att miljöklassningen av bensin har fördröjts genom att bilindustrin har haft svårt att få fram blyfri bensin. Då har man verkligen ändrat strategin. Då har man gått ifrån att det är staten som skall utforma detaljregleringen och styrningen. Då har man överlämnat detta till industrin och marknadskrafterna. Det oroar mig. Samtidigt säger man att vi måste ändra vår attityd till miljön och förändra vår livsstil. Då behövs väldigt starka signaler från regeringen och detaljplaner, t.ex. en avvecklingsplan för blyad bensin.

Anf. 89 Miljöminister OLOF JOHANSSON (c):

Fru talman! Det är möjligt att vi talar något förbi varandra. Men jag är inte riktigt säker. Sinikka Bohlin talar om en plan för avveckling av blyet i bensinen. Jag talar om att använda marknadskrafterna, inte de ostyrda marknadskrafterna utan priset på miljön såsom ett sätt att komma ifrån just den blyade bensinen. Det är precis detta som vi utnyttjade i samband med

bensinskatteförändringen. Det är ett mycket effektivt medel. Det påverkar oss alla såsom konsumenter. Vi har då möjlighet att välja.

Om förbud eller regleringar står i motsats till marknaden, får man alltid en spänning mellan dem, dvs. mellan den enskildes intresse och samhällsintresset. Man kan tvingas att vidta den sortens åtgärder ändå; jag är fullt medveten om det och är helt öppen för det. Men i första hand skall man använda det som de flesta är mest känsliga för, nämligen effekterna för den egna plånboken. Jag kan försäkra Sinikka Bohlin att branschen är fullt medveten om att detta är ett viktigt styrmedel.

Anf. 90 SINIKKA BOHLIN (s):

Fru talman! Jag vet inte om alla människor sätter sin plånbok i första hand. Jag tror faktiskt att det finns rätt många människor i det här landet som sätter miljön i första hand. Det trodde jag att också regeringen gjorde, i varje fall när jag läste Miljöskyddskommitténs förslag till miljöbalk. Där sägs det att lagstiftning som syftar till att skydda människors hälsa och miljö samt till att hushålla med naturresurser skall samlas i en miljöbalk.

Jag tror att miljöfrågorna i dag ligger mycket nära människornas hjärtan, speciellt frågan om bly i miljön. Bly är i dag ett av våra besvärligaste gifter. I dag finns tillgång till blyfri bensin. Varför talar man inte redan i dag om detta för människorna och att den bensin som innehåller bly skall förbjudas?

Anf. 91 Miljöminister OLOF JOHANSSON (c):

Fru talman! I så fall skulle man väl aldrig ha tillåtit bly. Men det gjorde även den socialdemokratiska regeringen hela tiden.

Frågan är: Hur startar man avvecklingen? Jo, genom att man ger tillräckligt starka ekonomiska incitament. Det gör vi, och sedan skall detta följas upp med ett förbud. Kan det vara något fel på en sådan strategi? Jag har inte rätt att ställa frågor, men uppfatta frågan som retorisk. I så fall undrar jag varför detta inte har skett tidigare. Den frågan ställer jag också. Detta är ett av de stora miljöproblemen. Sinikka Bohlin skall inte försöka pådyvla mig att jag inte har uppfattat att människor har ett starkt miljöintresse. Det handlar inte om det. Det gäller att använda de instrument som är mest effektiva för att nå bästa möjliga resultat snabbast möjligt. Vi har valt just de styrda marknadskrafterna, för att därefter avlösa dessa med en reglering.

Anf. 92 SINIKKA BOHLIN (s):

Fru talman! Varför har det inte hänt någonting tidigare? Redan i 1991 års riksdagsbeslut vad gäller miljön skrev man att det behövs ytterligare utveckling av de traditionella fordonsbränslena, men också av de nya alternativ som man tidigare här har diskuterat. Man var faktiskt enig i riksdagen om detta. Nu har vi fått alternativ och en utveckling av de traditionella bränslena. Då är det dags att man tar nästa steg.

Jag tolkar propositionerna och miljöministerns svar som att man inte behöver göra någonting i Sverige nu utan att man väntar på vad som skall göras i EG. Sedan är det bra med det.

Anf. 93 Miljöminister OLOF JOHANSSON (c):

Fru talman! Detta är en kapital misstolkning av vad jag har sagt, av vad som står i propositionen och av vad som sägs i mitt frågesvar.

Det finns ingen anledning att misstolka detta. Vi tar systematiskt steg för steg i samma riktning. Det innebär naturligtvis att vi, samtidigt som vi arbetar för en ökad differentiering mellan blyad och oblyad bensin, har givit Naturvårdsverket i uppdrag att utreda miljöklassningen av drivmedel. Jag har nu fått in detta förslag. Där sägs det bl.a. att blyet kan avvaras. Det innebär att vi, nästa gång vi bereder denna fråga, befinner oss i den beslutssituationen.

På vilket annat sätt skulle man agera i den här frågan? Jag är mycket intresserad av att veta varför man i så fall inte har agerat tidigare. Men jag förstår att Sinikka Bohlin på något sätt vill misstänkliggöra i stället för att se till vad som konkret görs. Då är det lika bra att vi avslutar debatten nu.

Överläggningen var härmed avslutad.

20 § Svar på frågorna 1992/93:523 och 512 om översynen av hyresförhandlingslagen

Anf. 94 Statsrådet REIDUNN LAURÉN (-):

Fru talman! Lars Stjernkvist har frågat mig vilka åtgärder jag är beredd att vidta för att hyrorna inte skall höjas som en följd av förändringar av bruksvärdessystemet.

Sinikka Bohlin har frågat mig om de kommande förändringarna av hyresförhandlingslagen innebär en övergång till marknadshyror.

En departementspromemoria om vissa ändringar i hyresförhandlingslagen och viss annan hyresrättslig lagstiftning kommer i dagarna att skickas ut på remiss. Promemorian innehåller förslag som innebär att den enskilde hyresgästen skall ha möjlighet att ställa sig utanför det kollektiva förhandlingssystemet och själv förhandla med sin hyresvärd om hyran och andra hyresvillkor. Vidare föreslås att hyrorna i de allmännyttiga bostadsföretagen inte längre skall vara hyresledande och att en hyra skall få avvika från hyrorna för jämförbara lägenheter i något större omfattning än i dag. Förslaget syftar till att ge större flexibilitet åt bruksvärdessystemet och en rättvisare hyresättning. Jag vill särskilt betona att förslaget inte innebär att det blir någon fri hyressättning. Det föreslås inte att man skall ändra den regel i hyreslagen som innebär att likvärdiga lägenheter skall ha lika hyror. Svaret på Sinikka Bohlins fråga blir alltså att bruksvärdessystemet inte skall avskaffas och ersättas med ett marknadshyressystem.

Som jag sade skall förslagen remissbehandlas. Först därefter kommer regeringen att ta ställning till hur förslagen slutligen skall utformas. Mot den här bakgrunden är jag för dagen inte beredd att närmare gå in på den fråga som Lars Stjernkvist har tagit upp.

Fru talman! Jag vill tacka statsrådet för svaret. Det är roligt att vi har fått ett svar. Det har varit svårt att få uppgifter från departementet vad gäller ändringar i hyresförhandlingslagen.

Svar på frågor

Det som vi från oppositionen har haft tillgång till har varit budgetpropositionen – där berörs detta mycket kortfattat, och man skulle återkomma med någonting – och vissa anföranden som statsrådet har hållit inför SABO:s och Fastighetsägareförbundets styrelser. På något sätt har jag fått en känsla av att man har vänt sig till de intresseorganisationer som representerar ägarsidan.

Jag funderar över om detta förslag ändå inte är ett steg mot marknadshyror. Man pratar egentligen mycket litet om den enskilde hyresgästen, trots att man i regeringsförklaringen hösten 1991 sade att man skulle stärka den enskilde hyresgästens ställning.

Efter det att jag har läst statsrådets svar, där hon räknar upp de punkter som eventuellt skall finnas med i den här översynen av hyresförhandlingslagen, skulle jag vilja fråga statsrådet: Vilka förslag har man med i denna memororia för att den enskilde hyresgästens ställning skall stärkas, som man har lovat i regeringsförklaringen?

Fru talman! Även jag tackar för svaret på min fråga.

Detta blir ju en litet konstig debatt. Jag har vid några tillfällen försökt att diskutera bruksvärdessystemet och alternativen med statsrådet. Varje gång får jag av statsrådet svaret att bruksvärdessystemet är bra. Då ställer jag mig naturligtvis frågan varför man skall förändra ett system som fungerar bra. Varför lägger statsrådet fram förslag som faktiskt innebär att man gör ingrepp i det bruksvärdessystem som vi har?

Skälen är, som jag i dag har fått veta, att dessa förslag syftar till att ge större flexibilitet och rättvisa. Det är klart att det är svårt att argumentera mot sådana honnörsord. Vem är emot större flexibilitet eller större rättvisa? Men om man i sak tittar på vad som står i svaret, finner man att större skillnader skall tillåtas. Det skall alltså vara möjligt att i större utsträckning än i dag höja hyrorna. Detta förslag – som vi ännu inte har sett – innebär dessutom att de privata värdarna skall kunna vara hyresledande. Det skall alltså vara möjligt för en privatvärd att höja hyrorna utöver de gränser som i dag gäller. Det kollektiva förhandlingssystemet skall brytas ned.

Jag kan inte tolka det på något annat sätt än att man som enskild hyresgäst, om man vill bo i ett attraktivt område, skall ha en möjlighet att köpa, dvs. bjuda över gällande system.

Jag skall göra min fråga väldigt tydlig, så att vi kommer ifrån de här till intet förpliktigande honnörsorden: Tycker statsrådet att hyrorna i attraktiva lägen i dag är för låga? Jag vill ha ett ja eller nej som svar på frågan. Då får vi klart vad det egentligen finns för avsikter bakom dessa förändringar av lagstiftningen.

Fru talman! Jag vill börja med att säga att det faktum att jag har hållit anföranden inför Fastighetsägareförbundet och SABO helt och hållet beror

på att de har bett mig om det. Jag har inte fått några sådana förfrågningar från den andra sidan.

Jag tycker nog att det är ganska meningslöst att i detalj diskutera ett förslag som ännu inte har lagts fram. Men jag kan rent allmänt säga att förslaget kommer att innebära att bruksvärdessystemet återges den flexibilitet som det ursprungligen hade när det infördes 1968. Det var fråga om en ganska försiktig flexibilitet 1968, och jag har inte ambitionen att gå längre nu.

För närvarande räknar man med att hyran för en lägenhet kan avvika med ungefär 5 % från hyran för likvärdiga lägenheter. Med förslaget kommer flexibiliteten att öka med några procent. Det är således inte fråga om en större förändring än så.

Förslaget innebär inte att man skall övergå till en fri hyressättning. Bruksvärdesprincipen skall fortfarande finnas kvar, med den försiktiga och mycket måttliga ökning av flexibiliteten som förslaget kommer att innebära.

Det är naturligtvis riktigt att flexibiliteten kommer att ge ett visst utrymme för hyreshöjningar när det gäller lägenheter som har högt bruksvärde. Debatten fokuseras ofta på situationen i storstäderna och särskilt på Stockholms innerstad. Här kommer det alltid att finnas ett efterfrågetryck. Det bör, enligt min mening, också återspeglas i hyressättningen – inom ramen för bruksvärdessystemet.

Anf. 98 SINIKKA BOHLIN (s):

Fru talman! När jag ställde min förra fråga verkade jag kanske missnöjd med bristen på konkreta förslag. Jag måste säga att denna regering har varit mycket duktig på att lägga fram förslag som spräcker den bostadspolitik som vi länge har haft i det här landet. Det förslag som vi nu väntar på gäller en av de sista bitarna.

Jag tänker ändå analysera systemet med bruksvärdeshyror, som kommer att luckras upp. Den spärr mot oskäligen hyror som trots allt blir kvar, kommer sannolikt att styras av hur mycket den högstbjudande är beredd att betala i hyra för lägenheten. I och med detta är det också fritt fram för regelrätta marknadshyror. Jag ställde frågan om det här är ett steg mot marknadshyror. Statsrådet har egentligen redan svarat ja på den frågan.

Anf. 99 LARS STJERNKVIST (s):

Fru talman! När de borgerliga partierna i valrörelsen lovade att inte införa marknadshyror förstår jag att de med detta lovade att inte använda ordet marknadshyror. Jag förstår dock inte vad bruksvärdessystemet får för betydelse om man låter – för att använda statsrådets ord – efterfrågetrycket spegla hyrorna. Det innebär i praktiken att man har infört marknadshyror eller att man åtminstone har tagit ett rejält kliv emot ett system med marknadsmässig hyressättning.

Statsrådet ger sig in på ett dribblande med procenttal. Slutsatsen är ändå entydig i allt det hon säger – om än med mycket milda omskrivningar. Slutsatsen är att det skall bli möjligt att höja hyrorna för lägenheter i attraktiva lägen. På den konkreta fråga som jag ställde fick jag ett mycket klart ja som svar.

Fru talman! Jag vill säga att talet om att vi skulle införa marknadshyror genom ett sådant här förslag är en mycket grov överdrift. Jag tror inte att någon, när man införde systemet 1968, marknadsförde det såsom ett system för marknadshyror.

Svar på frågor

Som bekant bortser man från enstaka topphyror när man fastställer en jämförelsehyra. I övrigt kommer naturligtvis den lokala hyressättningen att få ett genomslag, och det är också meningen. I det läge som nu råder kommer förslaget i departementspromemorian, vilket Lars Stjernkvist själv har påpekat, också att innebära att många hyresgäster kan förhandla sig till lägre hyror. Man skall komma ihåg att förslaget, med den nuvarande situationen på marknaden, faktiskt innebär att bruksvärdesnivån på många orter kommer att sjunka – inte att stiga. Vi skall inte stirra oss blinda på Stockholms innerstad.

Anf. 101 SINIKKA BOHLIN (s):

Fru talman! Förslaget om att man skall luckra upp bruksvärdessystemet medför faktiskt ett ganska stort steg mot segregation i boendet. De som har råd kan förhandla sig till högre hyror för lägenheter i attraktiva lägen. De som inte har råd med lika mycket kan säkert förhandla sig till sämre bostäder i dåliga bostadsområden. Men det är den inriktningen som regeringens hela bostadspolitik har, så det är ingen nyhet för mig.

Anf. 102 LARS STJERNKVIST (s):

Fru talman! Jag är helt på det klara med att det, om man låter marknaden bestämma, finns ett utrymme för både högre och lägre hyror. Särskilt i den situation som just nu råder skulle naturligtvis ett införande av marknadshyror inte få någon dramatisk betydelse. Men i en situation då konjunkturen vänder och efterfrågan på bostäder ökar kommer däremot hyrorna förmodligen att öka kraftigt. Det är därför fastighetsägarna är så angelägna om att denna förändring skall göras nu, så att det finns ett utrymme att höja hyrorna när konjunkturen vänder.

Jag vill ställa en fråga för att reda ut begreppen: Om man i större utsträckning låter efterfrågan bestämma hyrornas storlek, innebär inte det att marknaden får ett större inflytande över hyressättningen?

Anf. 103 Statsrådet REIDUNN LAURÉN (-):

Fru talman! Jag tycker att det är fullständigt nonsens att tala om att vi genom det mycket försiktiga förslag som kommer att läggas fram skulle införa marknadshyror.

Jag vill också påpeka att hyressättningen i dag faktiskt inte är rättvis alla gånger. Ett faktum som man har pekat på i kritiken är t.ex. att hyreshöjningarna inom allmännyttan slås ut på ett allmännyttigt företags hela bostadsbestånd. Det har ofta inneburit att de äldre husen har fått bära en större del av hyreshöjningarna än vad som har varit motiverat när man ser till kostnaderna för just de husen. Äldre hus inom det privata beståndet har därmed också fått högre hyror än vad som har varit direkt motiverat. Detta är en effekt som man undgår med det förslag som vi nu kommer att lägga fram.

Ändringen kan faktiskt också innebära vissa fördelar för hyresgäster som bor i allmännyttan, nämligen om det rör sig om ett allmännyttigt företag som inte sköts på det mest effektiva sättet. I jämförelse med det privata bostadsbeståndet kan det leda till lägre hyror för dessa hyresgäster.

Den utredning som har gjorts om bruksvärdessystemet har visat att bruksvärdeshyror för det stora antalet hyresgäster i dag inte ligger under marknadsvärdet. Det visas av utvärderingen.

Anf. 104 LARS STJERNKVIST (s):

Fru talman! För att legitimera sina förslag använder statsrådet argumentet att det här bara är en återgång till 1968 och att sakernas tillstånd då inte var så eländiga i landet. Skälet till att det har hänt en del även på detta område sedan 1968 är just att man faktiskt behövde stärka hyresgästernas ställning. De förändringar som har skett, t.ex. införandet av bruksvärdessystemet, har konsekvent inneburit en ökad trygghet och ett större skydd mot hyreshöjningar. Därför är det illavarslande att statsrådet vill ha en återgång och flytta tillbaka positionerna.

Vi skall inte bråka om ord här. Vi har ändå fått beskedet klart och tydligt i dag att de förslag som läggs fram innebär ett steg emot en ökad marknadsprissättning av hyrorna eller, för att använda statsrådets ord, ett system där efterfrågan i större utsträckning påverkar hyrornas storlek. Vilket sätt vi väljer att beskriva det på är oväsentligt. Det viktiga är att i båda fallen höjs hyrorna för lägenheter i attraktiva lägen.

Anf. 105 Statsrådet REIDUNN LAURÉN (-):

Fru talman! Den kritik som har framförts mot det nuvarande hyressättningssystemet har framför allt tagit sikte på att hyran för en lägenhet har bestämts praktiskt taget utan någon hänsyn till sådana faktorer som läget, den yttre miljön och kommunikationer. Det har inneburit att den som bor bäst och störst inte har betalat mest. Det tycker jag inte att man kan kalla för en rättvis hyressättning.

Det förslag som nu så småningom skall skickas ut på remiss innebär, som jag tidigare har poängterat, en mycket måttlig ökning av flexibiliteten. Det är inte fråga om att införa marknadshyror, utan det fråga om att återge bruksvärdessystemet något av den spänst och den flexibilitet som det ursprungligen hade. Jag tror att det kommer att vara mycket bra för bostadsmarknaden, som alltför länge har haft ett alltför stelt system för hyressättning.

Anf. 106 LARS STJERNKVIST (s):

Fru talman! Den som bor bäst har inte betalat mest, säger statsrådet. Det är där knuten sitter. Detta med att bo bäst är i allra högsta grad en subjektiv fråga. Statsrådet vill att det i större utsträckning skall vara plånbokens tjocklek som bestämmer hyrans storlek och vad som betraktas som allra bäst. Jag försvarar ett system där bruksvärde, om än ett subjektivt sådant, och kollektiva hyresförhandlingar mellan parterna avgör vad som är bäst.

Det är inget tvivel om att de förslag som finns på departementet och de idéer som återfinns i statsrådets svar leder till en utveckling där det i större

utsträckning blir plånbokens storlek som bestämmer. Jag är medveten om att det inte innebär ett renodlat marknadshyressystem. Men det är ett steg i fel riktning.

Prot. 1992/93:90
13 april 1993

Svar på frågor

Anf. 107 Statsrådet REIDUNN LAURÉN (-):

Fru talman! Jag vill med anledning av vad Lars Stjernkvist säger påpeka att det inte alls är fråga om en subjektiv bedömning av bruksvärdet. Som Lars Stjernkvist mycket väl vet bestäms bruksvärdet genom en objektiv bedömning av hyresnämnden.

Överläggningen var härmed avslutad.

21 § Svar på fråga 1992/93:511 om patentskyddet för läkemedel

Anf. 108 Statsrådet REIDUNN LAURÉN (-):

Fru talman! Leif Carlson har frågat mig vilka åtgärder som jag har vidtagit för att få till stånd en nationell lagstiftning om tilläggsskydd för läkemedel.

Leif Carlson framställde en interpellation i samma ämne i slutet av januari, och jag svarade då, att om EES-avtalet drog ut på tiden tänkte jag ge mina medarbetare i uppdrag att börja utarbete ett förslag till en nationell lagstiftning om tilläggsskydd.

Tyvärr har det ju nu blivit så att EES-avtalet försenats, och jag har därför låtit utarbete en promemoria med förslag till en svensk lagstiftning om bättre patentskydd för läkemedel. Promemorian kommer att skickas ut på en snabb remiss i dagarna, och en hearing kommer att hållas om någon vecka. Jag räknar med att en lagrådsremiss skall kunna bli klar före sommaren så att riksdagen kan behandla en proposition till hösten.

Anf. 109 LEIF CARLSON (m):

Fru talman! Jag vill först tacka statsrådet för svaret. Det är liksom förra gången positivt.

Vi behöver inte diskutera frågans betydelse för ekonomi, kompetens och forskning i Sverige. Läkemedelsindustrin har en frontposition, och den betyder oerhört mycket för att vi skall kunna behålla kompetens. Av detta följer också att det är oerhört viktigt att vi har ett med andra länder likvärdigt patentskydd. Annars kan såväl forskningsanläggningar som kompetens flytta utomlands. Det svenska samhället skulle då dräneras på mycket stora tillgångar, kanske främst intellektuellt.

Vi har i dag ett skydd som är sämre än t.ex. i EG, Japan och USA. Det hade varit önskvärt att vi redan från den 1 januari i år hade haft ett med EG likvärdigt skydd. Nu blev EES-avtalet försenat. Förhoppningen var att det skulle gälla från den 1 juli. Statsrådet hade en mycket bra lösning, nämligen att det skulle finnas en möjlighet att retroaktivt förlänga de patent som går ut under året, dvs. att kunna räkna tillbaka och behålla ett skydd.

Ju längre tiden går, desto mer ökar risken att generika hinner komma in på marknaden. Det kan sedan bli svårt att bli av med dessa. Skyddet blir i så

fall fiktivt. Nu tycks EES-avtalet dessutom dröja ännu längre. Enbart händelserna i Spanien talar för att det kanske dröjer till långt fram på hösten.

Av statsrådets svar förstår jag att man nu snabbt är på väg att utforma det som beskrevs förra gången, nämligen ett nationellt skydd. Jag förstår av svaret att det inte är möjligt att det kan gälla redan från den 1 juli. Det skulle vara önskvärt, men det är inte tekniskt möjligt. Det går nu så lång tid att det finns risk för att generika hinner komma in på marknaden. Men jag antar att det inte går att forcera processen så att man blir färdig till halvårsskiftet.

Anf. 110 Statsrådet REIDUNN LAURÉN (-):

Fru talman! Jag har agerat så snabbt som jag någonsin har kunnat. Som jag tidigare sade, som svar på den interpellation som ställdes, avvaktade vi om EES-avtalet skulle träda i kraft i sådan tid att vi inte behövde göra någonting själva. När jag fann att det inte gick, satte vi i gång med detsamma. Snabbare än så kan kvarnarna inte mala.

Anf. 111 LEIF CARLSON (m):

Fru talman! Det är synd att vi inte kom i gång tidigare. Nu får vi hoppas på att det ändå går så snabbt som möjligt. Det positiva är att statsrådet här har visat att man nu med mycket stor fart och handlingskraft griper sig an problemet, så att vi inte råkar ut för fadäsen att förlora den industri som hör till dem som för närvarande har den största kompetensen och den största betydelsen för vår ekonomi. Jag upplever en fortsatt utveckling i Sverige som oerhört väsentlig.

Anf. 112 Statsrådet REIDUNN LAURÉN (-):

Fru talman! Jag delar till fullo Leif Carlsons åsikt, och jag har agerat efter den övertygelsen.

Överläggningen var härmed avslutad.

22 § Svar på fråga 1992/93:519 om Ekeskolan i Örebro

Anf. 113 Statsrådet BEATRICE ASK (m):

Fru talman! Rose-Marie Frebran har frågat om jag är beredd att vidta åtgärder som gör att Ekeskolan lönemässigt kan konkurrera med andra aktörer.

Lönesättning och därtill hörande frågor är i första hand en uppgift för parterna. Däremot tycker jag självfallet att det är betydelsefullt att Ekeskolan både kan behålla sin specialutbildade personal och vid behov attrahera ny arbetskraft.

För närvarande pågår inom regeringskansliet ett arbete med att förändra anslagen för de statliga myndigheterna. För Utbildningsdepartementets del innebär detta att myndigheterna i den mån det är praktiskt genomförbart kommer att få ramanslag. Ett ramanslag ger myndigheten betydande möjligheter att flexibelt använda tilldelade medel. Detta är närmast en förutsättning för att en mer flexibel lönesättning skall kunna tillämpas. Special-

skolorna har för närvarande inte ramanslag, men avsikten är att detta skall införas så fort vissa komplikationer utretts.

Prot. 1992/93:90
13 april 1993

Svar på frågor

Anf. 114 ROSE-MARIE FREBRAN (kds):

Fru talman! Jag vill tacka statsrådet för svaret på min fråga. Jag upplever frågan som mycket angelägen.

Ekeskolan är en statlig specialskola för synskadade barn och ungdomar. Den är dessutom ett resurscentrum för barn och ungdomar med tilläggshandikapp. Det problem som jag har fokuserat på i min fråga är konkurrenssituationen beträffande det fåtal speciallärare som examineras inom detta område. Det är en mycket smal specialitet, och den lockar få studerande till speciallärarlinjen.

Problemet börjar i och för sig tidigare än när konkurrensen uppstår om dessa lärare. Det uppstår redan i och med att det är så lönsamt att gå vidare till dessa speciallärarlinjer. Det är i och för sig ett problem som kanske kan diskuteras i ett annat sammanhang. Men det vore rimligt att man inte förlorar på att vidareutbilda sig i förhållande till att fortsätta att arbeta inom grundskolan.

Det examineras alltså mycket få speciallärare. Jag delar inte riktigt uppfattningen att problemet med lönesättning under rådande förhållanden i första hand är ett ansvar för parterna. Konkurrenssituationen är så ojämlig. Man konkurrerar med Tomtebodaskolans resurscenter och med Statens institut för handikappfrågor om pedagogerna. De som man konkurrerar med har möjlighet till flexibilitet, men Ekeskolan har det inte.

SIH betalade nyligen 18 200 kronor i månaden till en nyutbildad förstadie-lärare i ingångslön. Men vad kan de göra på Ekeskolan i den konkurrenssituationen? De kan inte göra någonting. De måste gå till regelboken och slå upp i skolavtalet och se att de kan betala 15 036 kronor i månaden.

Jag skall återkomma till svaret som jag fått. Jag tycker att det i och för sig finns positiva inslag i det.

Anf. 115 Statsrådet BEATRICE ASK (m):

Fru talman! Det är ett problem i det här sammanhanget att SIH, Tomteboda och Ekeskolan, som konkurrerar om samma typ av personal, har delvis olika tjänster som dessa människor anställs på. Det gäller bl.a. handikappkonsulenter. Resurscentret har sedan ombildningen vid Tomteboda en annan form av anställningar. Detta stökar till det ganska mycket när de olika parterna skall formulera sina krav.

I mitt svar pekar jag på att vi söker vägar för att ge specialskolorna bättre möjligheter att vara flexibla. Vi hade tidigare, när det förra avtalet gällde, möjlighet till viss anpassning vid individuell lönesättning. Med särskilda skäl kunde man göra en del.

Just nu är läget helt låst eftersom inga avtal gäller. Tyvärr är detta också en grupp som är ganska liten. Det gör att aktiviteten på olika håll kanske inte är vad den borde vara. Jag ser emellertid det här som ett stort bekymmer. Men jag konstaterar att lönesättningsfrågorna egentligen inte är en fråga för ministern. Vi måste dock självfallet försöka bidra till lösningar som

gör att olika skolor och resurscentrer får den personal som krävs för verksamheten.

Anf. 116 ROSE-MARIE FREBRAN (kds):

Fru talman! Det positiva är att statsrådet säger att man arbetar för att specialskolorna skall få ramanslag. Jag delar uppfattningen att det är en förutsättning för en mer flexibel lönesättning. Det är alltså en förutsättning att de får ramanslag. Om de inte får det kan de inte lösa problemen. De står med sina vakanser i dag. De står inför stora pensionsavgångar inom de närmaste åren. Problemet ökar om de inte får ramanslag. Det är alltså nödvändigt att de får det.

Statsrådet säger också att detta är ett stort bekymmer. Det är bra att det sägs från departementets sida. På Ekeskolan har man inte tidigare uppfattat att departementet har haft förståelse för problemen. Jag tror att man är mycket glad på Ekeskolan över att det bekräftas från departementet att detta är ett problem som behöver lösas.

Då är min fråga: Hur snart kan det ske? Hur snart kan man få ramanslag? Det brådskar med en lösning på de här problemen.

Anf. 117 Statsrådet BEATRICE ASK (m):

Fru talman! Skälet till att det är komplicerat med ramanslagen är den komplicerade myndighetskonstruktion som vi har för specialskolorna och en del andra bekymmer.

De uppgifter jag har fått inför att jag skulle svara på den här frågan är att man rimligen inte kan åstadkomma någon lösning före den 1 juli 1994. Det är i alla fall ett datum som är nämnt. Jag utgår ifrån att det gäller. När det handlar om att reda ut dessa förhållanden är det alltid svårt att ange exakt datum, så att man inte i efterhand blir beskylld för att komma med osanna uppgifter. Det är det svar jag har fått när det gäller den här frågan.

Anf. 118 ROSE-MARIE FREBRAN (kds):

Fru talman! Jag vill tacka för det. Det ligger drygt ett år fram i tiden. Jag hoppas att det verkligen kan hållas och att det kan bli en förändring till den 1 juli 1994. Då har man i alla fall möjlighet att få en bättre sats inför de rekryteringsbehov som kommer på grund av pensionsavgångar.

Det hjälper naturligtvis inte i den rådande situationen där man står med vakanser. Det kommer människor som är beredda att börja jobba, men de säger att de vill ha så och så mycket i månaden i lön och det kan man inte ge utan måste tacka nej till människor som faktiskt är beredda att börja jobba.

Det är också mycket synd att det är så i dag med tanke på att man på Ekeskolan, med dess resurscentrum med 19 pedagoger som skall stå till hela landets förfogande, inte kan ge en lön så att man kan konkurrera med dem som jobbar med enklare konsultuppgifter inom ett regionalt begränsat område, som de gör på Tomtebodaskolan och SIH. Jag beklagar verkligen att situationen är som den är i dag.

Överläggningen var härmed avslutad.

Anf. 119 Statsrådet BO KÖNBERG (fp):

Fru talman! Margareta Viklund har frågat mig om jag avser att vidta några åtgärder för att projekt som syftar till att förebygga och behandla alkoholmissbruk hos föräldrar skall föras in som en naturlig del i mödra- och barnhälsovårdens verksamhet.

Sådana projekt som FA-projektet – Föräldrar och Alkohol – som nämns av Margareta Viklund i hennes fråga visar att det går att arbeta förebyggande och uppsökande med alkoholfrågor. Projektet drevs av Landstingsförbundet i samverkan med Socialstyrelsen samt Älvsborgs läns och Jämtlands läns landsting.

På många håll inom mödrahälsovården har man fått inspiration av projekt som detta, och förebyggande verksamhet för gravida kvinnor ingår numera ofta som en del av den reguljära mödrahälsovården. Enligt det s.k. basprogrammet för mödrahälsovården skall barnmorskan fråga den gravida kvinnan om hennes alkoholvanor. Denna uppgift skall också journalföras.

När det gäller förebyggande verksamhet för barn som lever i familjer med missbrukande föräldrar är även andra instanser engagerade.

Folkhälsoinstitutet planerar att inom sitt program för alkohol- och narkotikafrågor bedriva utbildning för att bl.a. öka kunskapen om barn till missbrukare. Denna utbildning riktar sig till de olika personalgrupper som i sin verksamhet kommer i kontakt med barn och ungdomar i kommunerna. Genom dessa utbildningsinsatser vill man lyfta fram problematiken kring barn till missbrukare och ge aktuella personalgrupper verktyg för att kunna möta dessa barn.

Folkhälsoinstitutet har också utlyst bidrag till projekt som kan stimulera utvecklingen av metoder som förebygger alkohol- och narkotikamissbruk. Insatser som syftar till att stödja barn som lever i familjer med alkohol- och narkotikaproblem kommer att prioriteras. Tanken är att organisationer och myndigheter skall få möjlighet att pröva nya idéer. För att få bidrag krävs det att erfarenheterna från ett projekt skall kunna spridas vidare till andra.

I det här sammanhanget vill jag också nämna ett initiativ som togs av Socialstyrelsen när man i mars månad i år arrangerade en konferens under temat Missbruk – graviditet – föräldraskap. Avsikten var att lyfta fram och belysa problem inom området och att söka goda exempel.

Frågorna kommer också att tas upp av Alkoholpolitiska kommissionen (1991:17). I dess uppdrag ingår bl.a. att kartlägga och analysera missbrukets konsekvenser för de missbrukandes familjer och bedöma vilka insatser som behöver göras för att möta de anhörigas, särskilt barnens, behov av stöd. Kommissionen skall avsluta sitt arbete före utgången av innevarande år.

Sammanfattningsvis kan man konstatera att förebyggande insatser för missbrukande gravida kvinnor och nyblivna mödrar i stor utsträckning ingår i den reguljära mödrahälsovården. Folkhälsoinstitutet har å sin sida en rad verksamheter på gång för barn som lever i missbrukarfamiljer. Jag hyser stor tilltro till att den verksamhet som Folkhälsoinstitutet har påbörjat och de initiativ som Socialstyrelsen och andra instanser tar har stor betydelse. Akti-

viteter av det här slaget medverkar till att ytterligare förstärka och stödja den förebyggande verksamhet som sedan länge bedrivs inom den reguljära mödra- och barnhälsovården. På så vis kan de förebyggande insatserna i ännu högre grad än i dag bli ett naturligt inslag i verksamheten.

Anf. 120 MARGARETA VIKLUND (kds):

Fru talman! Först vill jag tacka sjukvårdsministern för svaret. Jag är glad att det är sjukvårdsministern som svarar på min fråga. Det är ju ett erkännande att alkoholfrågan inte bara är en fråga för socialtjänsten och frivilliga organisationer utan också gäller hälso- och sjukvården.

Att det är sjukvårdsministern som besvarar min fråga ser jag också som en indirekt uppmaning till hälso- och sjukvården att ännu mer ta tag i alkoholfrågan. Alkohol är ju faktiskt en underliggande orsak till många människors medicinska problem.

Läkare och annan hälso- och sjukvårdspersonal är tyvärr inte alltid uppmärksamma på att en människas medicinska problem och symtom kan ha sin orsak i för mycket drickande av alkohol. Många har kunskap om det, men för mig verkar det som om man i flera fall förtränger den kunskapen. En hel del patienter har tyvärr inte heller full kunskap om vilka problem alkoholen kan åsamka den egna fysiken och kroppen.

Många människor är inte uppmärksamma på hur mycket de dricker förrän de kartlägger sitt drickande. Bara en sådan kartläggning satt i relation till kroppsliga och medicinska besvär har fått människor att, med ytterst litet stöd eller utan, minska sin alkoholkonsumtion.

Om hälso- och sjukvården, primärvården och länssjukvården systematiskt arbetar med den frågan och på olika sätt lägger in den i de reguljära rutinerna kan man nå bra resultat. Det har bl.a. FA-projektet visat, som statsrådet hänvisade till.

Med reguljära rutiner menar jag anamnesupptagning, skrivande av hälsoprofil, utbildning av personal på alla nivåer, hälsogrupper, attitydpåverkan beträffande både personal och patienter, samverkan med bl.a. sociala myndigheter, stöd till patienter och personal m.m. Jag är medveten om att det kan tyckas vara en stor satsning. Men den behöver egentligen inte vara så stor, för det hela handlar om att få in ett annat tänkande i hälso- och sjukvården. Det gäller att se litet längre än bara till symtomen och att också fånga in blivande föräldrar som finns i riskzonen.

Jag skulle vilja fråga sjukvårdsministern om det inte finns en risk att alkoholfrågan hamnar i bakvatten när det föreslagna husläkarsystemet eventuellt skall omsättas i praktisk handling.

Anf. 121 Statsrådet BO KÖNBERG (fp):

Fru talman! Den ställda frågan tycker jag är bra i den meningen att det är utomordentligt lätt att besvara den. Sådana frågor gillar jag.

Allt talar väl för att ett husläkarsystem, med tanke på den nära kontakt mellan vårdpersonal och enskilda individer som där förekommer, ger ökade möjligheter till insatser på den nivå som har att göra med den för individen förebyggande verksamheten. Det har förekommit en diskussion bl.a. ute i landstingen om huruvida husläkarsystemet skulle kunna verka avbrytande

när det gäller verksamhet som i dag bedrivs på kommunal nivå. Men jag har aldrig mött någon i debatten som trott att det skulle bli mindre av för individen förebyggande verksamhet i en situation där patient och läkare känner varandra väl.

Sannolikt har vi som individer mycket lättare att ta till oss uppmaningar om att begränsa en eller annan dålig vana, oavsett om det gäller rökning eller alkoholbruk, om uppmaningarna kommer från en person som känner oss och som vi själva känner och har förtroende för.

Om något inom husläkarsystemet påverkar den för individen förebyggande verksamheten på bl.a. alkoholområdet är det, såvitt jag förstår, enbart fråga om en positiv påverkan.

Anf. 122 MARGARETA VIKLUND (kds):

Fru talman! Jag kanske inte direkt har samma uppfattning som statsrådet redovisar att han har.

När det gäller olika hälsofrågor är det inte bara läkaren och läkarkontakten som är viktiga utan också all personal runt omkring. Det är viktigt att alla har samma uppfattning och intar samma attityd i den här frågan, så att patienterna möts av en gemensam linje hela vägen, av likartade frågor osv. Det behövs ett teamarbete.

Folkpartisten Anders Jonsson räknade för några år sedan ut att en sup kostar minst 100 miljarder kronor, grovt räknat och omräknat i dagens penningvärde. Visst finns det alltså pengar att spara på alkoholområdet genom vettigt genomförda insatser. Anders Jonsson är inte den ende som insett det. Alkoholfrågan har ju alltid varit oerhört brännbar. Jag tror att det finns anledning att lyfta upp den på dagordningen i än högre grad än vad som kanske gäller i dag – även om många åtgärder planeras, som statsrådet säger i sitt svar.

Anf. 123 Statsrådet BO KÖNBERG (fp):

Fru talman! Jag tror att Margareta Viklund och jag är överens om det mesta. Vi är bl.a. överens om att det är viktigt att samhället i sin helhet för en restriktiv alkoholpolitik. Det är den uppgift som vi har anledning att fortsätta att kämpa för under 90-talet. Som jag ser saken har vi här ett av få områden där det finns bekymmer med vår närmare anknytning till de europeiska gemenskaperna. Det finns därför all anledning att lyfta upp alkoholpolitikens mera generella betydelse.

På individnivå vidhåller jag att ett system som ökar kontinuiteten i kontakterna gör det svårare att under lång tid dölja ett alkoholmissbruk, vilket annars är mycket lätt vid de udda kontakter som ofta dyker upp inom sjukvården.

Är man, i likhet med Margareta Viklund och jag, angelägen om att det skall vara möjligt för människor att tidigt få stöd och hjälp med att ändra sina vanor, bör man vara mycket varm anhängare av ett husläkarsystem.

Vad gäller kostnaderna för det hela finns det en del olika bedömningar. Jag tänker bl.a. på Anders Jonsson, som jag väl känner till. Hur man än räknar råder det inget tvivel om att alkoholen kostar samhället oerhört stora belopp, som vida överstiger vad staten tar in i form av t.ex. alkoholskatter.

Anf. 124 MARGARETA VIKLUND (kds):

Fru talman! Jag tror att väldigt mycket kan göras när det gäller förebyggande åtgärder på alkoholområdet. Då kan man ta bl.a. hälso- och sjukvården till hjälp, med tanke på de erfarenheter som där finns.

Vidare gäller det att göra också sjukvården uppmärksam på den kunskap som där finns och som skulle kunna användas ännu mer än som är fallet. Det kan vara fråga om symptom- och diagnoskännedom.

Det som har framkommit i den senaste tidens diskussion är att väldigt mycket av den kunskap om alkohol och gravida kvinnor som man hade för några år sedan egentligen har gått förlorad. Det talas också om att det i dag föds fler alkoholskadade barn än det gjorde för några år sedan. Det tycker jag är oerhört alarmerande och allvarligt, och det gör att det verkligen finns anledning att ta tag i frågan ännu mer.

Anf. 125 Statsrådet BO KÖNBERG (fp):

Fru talman! Jag kan bara återigen instämma på den här punkten. I mitt inledande svar tog jag just upp några saker om hur vi till personal som möter allmänheten skall försöka ta fram utbildningsmaterial och annat, så att personalen kan bli bättre när det gäller den uppgiften.

En av de saker som jag vet ingår i Folkhälsoinstitutets planering och i den diskussion man för inför nästa budgetår, 1993/94, är just att som målgrupper ha mödravårdspersonal, barnomsorgspersonal, lärare, primärvårdspersonal, fritidspersonal etc. Detta är under alla förhållanden ett steg åt rätt håll.

Anf. 126 MARGARETA VIKLUND (kds):

Fru talman! Jag tycker också att det är mycket viktigt att få in föräldrarna i bilden, så att även de nås av den här informationen. Det tror jag är mycket viktigt.

Överläggningen var härmed avslutad.

Ajournering

Kammaren beslöt kl. 16.45 på förslag av talmannen att ajournera förhandlingarna till kl. 18.00.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 18.00

24 § Svar på fråga 1992/93:540 om uppföljning av beslutet om sänkt arbetslöshetsersättning

Anf. 127 Arbetsmarknadsminister BÖRJE HÖRNLUND (c):

Herr talman! Dan Ericsson i Kolmården har frågat mig om jag är beredd att medverka till att en uppföljning av beslutet om arbetslöshetsersättningen kommer till stånd.

Den svenska ekonomin har mycket allvarliga problem som innebär stora påfrestningar för såväl många enskilda människor som företag. Som Dan Ericsson själv säger är det absolut nödvändigt att göra vissa besparingar för att komma till rätta med budgetunderskottet.

Regeringen kommer i nästa vecka att i kompletteringspropositionen presentera sitt förslag till inriktning och volym på de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna. Effekterna av sänkningen av nivån på arbetslöshetsersättningen måste ses i det sammanhanget. Aktiva arbetsmarknadspolitiska insatser måste komma i första hand och passivt kontantstöd vara den absolut sista åtgärden.

Regeringens tidigare ståndpunkt var att i första hand höja de s.k. egenavgifterna i arbetslöshetsförsäkringen för dem som har arbete. Detta blockerades av Socialdemokraterna i höstens krisuppgörelse.

Anf. 128 DAN ERICSSON i Kolmården (kds):

Herr talman! Jag vill tacka arbetsmarknadsministern för svaret.

Många av de beslut som vi riksdagsledamöter är med om att fatta är i dag både tvingande och nödvändiga för att få ordning på statens finanser. I det här ligger Arbetsmarknadsfonden, vars underskott nu ökar mycket drastiskt. Det är helt ohållbart i längden. Det är därför vi i riksdagen nu beslutar om bl.a. sänkt nivå på a-kasseersättningen.

För den enskilde kan sänkningen av ersättningen få allvarliga följder så till vida att man kan få svårigheter att klara t.ex. räntor och amorteringar på bostaden. Det finns sådana exempel, och jag har ett sådant med mig här. Jag tror säkert att Börje Hörnlund också har fått ett antal sådana exempel tidigare.

Vi i riksdagen har tvingats fatta beslut för att säkra betalningssystemet. Miljardbelopp ges till bankerna. Det är för att det inte skall bli orimliga effekter för dem som skulle ytterst drabbas om banksystemet skulle gå omkull. Det är alltså för att skydda den vanlige spararen i banken. Men då kan vi fråga oss hur vi följer upp a-kassebeslutet så att det inte får orimliga effekter för den enskilde. Det är klart att folk gör sådana jämförelser i dag. Stora pengar ges till bankerna, men vad händer för den enskilde? Min fråga gäller detta.

Har ministern någon plan eller tanke om hur a-kassebeslutet skall följas upp? Finns det något som kan göras om enskilda försätts i orimliga situationer? Det kan handla om aktiva kontakter med banker och fordringsägare. På vilket sätt kan a-kassebeslutet följas upp om det blir en sådan effekt som en del fruktar? Vilka insatser kan göras av den ansvarige ministern?

Det är helt rätt som ministern säger att det i första hand är arbetsmarknadsåtgärder som skall vidtas för att minska arbetslösheten. Men det kommer ändå att finnas ett antal som ligger illa till. Finns det någon tanke? Hur kan beslutet följas upp?

Anf. 129 Arbetsmarknadsminister BÖRJE HÖRNLUND (c):

Herr talman! Det som Dan Ericsson i Kolmården säger är riktigt. Vi har väl alla nära vänner och bekanta som för närvarande har det mycket bekymmersamt, t.ex. med en nybyggd villa och liknande, i en situation med arbets-

löshet. En av de allra viktigaste sakerna som måste hända är att Sverige får en lägre räntenivå. För detta krävs att omvärlden och egna investerare och placerare har ett förtroende för att vi klarar upp våra snabbt växande underskott.

Jag sade i debatten om arbetslöshetsförsäkringen att underskottet i Arbetsmarknadsfonden nästa budgetår kommer att vara ca 17 000 kr per försäkrad. Det är naturligtvis ett mycket högt belopp. Jag kan avslöja att jag i kompletteringspropositionen kommer att begära en låneram från riksdagen på hela 60 miljarder kronor. Så mycket kommer att fattas när egenavgifterna och arbetsgivaravgifterna har flutit in. Det här är en svår fråga. Jag vill dessutom peka på att det pågår en utredning som kommer att läggas fram inom någon månad om den framtida arbetslöshetsförsäkringen och dess finansiering.

Jag ser gärna att bankerna har förståelse för den arbetslöse, genom att t.ex. tillåta litet längre amorteringstid.

Anf. 130 DAN ERICSSON i Kolmården (kds):

Herr talman! Jag tycker att det är bra att ministern verkligen vill att bankerna skall ta sitt ansvar i det här arbetet. När folk märker att vi pumpar in miljard på miljard, som är en tvingande nödvändighet, i banksystemen, måste det vara rimligt att de kan se att bankerna kan hantera situationen.

Det är inte bara de som har nybyggda villor som råkar illa ut i dag. Det kan vara olika situationer. Jag har ett exempel som gäller en familj som har ett hus från sekelskiftet. De har rustat upp huset till viss del. De har nu båda blivit arbetslösa. Detta slår igenom med full kraft, och det är inte så lätt att byta bostad.

Kan ministern på något sätt trycka på så att bankerna kan visa denna förståelse nu? Finns det något instrument? Är det någon särskild samtalston som skall finnas i debatten?

Precis som ministern säger är detta en del i ett stort saneringsprogram. Det gäller att ha förtroende för landets finanser. Men vi måste också se till den enskilde.

Anf. 131 Arbetsmarknadsminister BÖRJE HÖRNLUND (c):

Herr talman! Visst kan jag eller någon annan tala med ledande bankföreträdare om att visa viss förståelse. Nu är det upp till dem att bedöma om det går att klara detta på sikt eller ej.

Självfallet har folk i vissa fall gått för långt även om det inte är fråga om arbetslöshet. I det praktiska livet hör man ändå då och då om fall där banker har visat litet förståelse för att den enskilde behöver litet längre amorteringstid, liksom företag ibland behöver.

Bankernas dåliga kondition är ett stort bekymmer. Det känns väldigt tungt att betala notorna från spekulationstiderna i slutet på 80-talet.

Anf. 132 DAN ERICSSON i Kolmården (kds):

Herr talman! Visst är det tungt. När vi i debatten skall försvara dessa beslut, som vi ändå ser som nödvändiga i ett program för att skapa stabilitet och

förtroende för svensk ekonomi, måste vi ändå söka vägar för att begränsa skadeverkningarna för den enskilde. Beslutet kan ju få orimliga effekter.

Jag anser det bra att arbetsmarknadsministern har gjort klart här att det är bankerna som skall visa denna vida syn och se på den totala situationen. Jag hoppas att detta noteras ute på marknaden.

Överläggningen var härmed avslutad.

Prot. 1992/93:90
13 april 1993

Svar på frågor

25 § Svar på fråga 1992/93:541 om s.k. ROT-arbeten

Anf. 133 Arbetsmarknadsminister BÖRJE HÖRNLUND (c):

Herr talman! Dan Ericsson i Kolmården har frågat mig om jag är beredd att medverka till att ROT-satsningarna kommer till stånd utan dröjsmål. Han uttrycker farhågor för att arbetena inte skall komma i gång tillräckligt snabbt.

ROT-programmet innehöll en rad punkter som berör flera olika områden och departement. I en del fall är den formella hanteringen tämligen enkel, i andra mera komplicerad. Jag vet att man på flera departement arbetar med dessa frågor och att ambitionen är att de skall klaras av så snabbt som möjligt.

Jag är självfallet angelägen om att de ROT-satsningar som man kommit överens om i riksdagen skall komma till stånd så snabbt som möjligt. Arbetslösheten inom byggbranschen är stor och därför brådskar åtgärderna. Jag är beredd att göra vad på mig ankommer för att skynda på processen om så skulle behövas.

Anf. 134 DAN ERICSSON i Kolmården (kds):

Herr talman! Jag vill tacka arbetsmarknadsministern också för det här svaret.

För några veckor sedan fattades ju beslut här i riksdagen om ROT-åtgärder. Det handlar om en satsning på totalt 2,5 miljarder. I den arbetsmarknadssituation som nu råder är det synnerligt viktigt att arbetena snabbt kommer i gång. "Ute i verkligheten" sägs det ibland att ingenting händer och att vi politiker inte gör något.

ROT-beslutet i sig innebär, enligt gjorda beräkningar, ca 30 000 nya jobb, främst på byggsidan. Min fråga handlar alltså om den pådrivande funktionen. Ministern måste hålla tummen på ögat på de myndigheter och instanser som berörs. För att uttrycka mig konkret kan jag ta några delar i ROT-programmet som jag vill ställa några frågor kring:

1. Allmännyttan har kvar sitt RBF-stöd. Har det inneburit några satsningar från det hållet? Har ministern varit i kontakt med den sidan och fått en redovisning av beslutade ROT-insatser?

2. Har den statliga stimulansen till kommunala ROT-åtgärder lett till ytterligare aktivitet ute i kommuner och landsting? Har ministern varit i kontakt med Kommunförbundet och Landstingsförbundet och fått en redovisning av situationen i landets kommuner och landsting?

3. Avdragsmöjligheter för reparationer i det egna huset är en annan viktig

punkt. Genomförs ett informationsarbete eller planeras information till dem som berörs, så att människor ser att det nu är rätt tillfälle att göra reparationer?

Vidare skulle jag vilja fråga: Har ministern i övrigt ytterligare tankar kring hur man skall kunna följa upp fattade beslut, så att avsatta medel verkligen kommer till användning? Det rör sig ju om stora belopp. Dessutom är det litet tröttsamt att höra i debatten att det inte händer någonting.

Nu har vi avsatt medel och beslut har fattats. Men på vilket annat sätt kan vi se till att det som beslutats verkligen blir av?

Anf. 135 Arbetsmarknadsminister BÖRJE HÖRNLUND (c):

Herr talman! Jag har med anledning av ställd fråga tagit kontakt med olika departement. Såvitt jag förstår hoppas man att det redan innevarande vecka skall gå att lösa en hel del av de frågor som återstår.

I frågan om avdragsmöjligheterna kan jag säga att Finansdepartementet jobbar med den. Innan det är klart exakt hur det hela läggs upp är det naturligtvis inte möjligt att informera. Men jag förutsätter att information utgår.

Vidare har jag träffat företrädare för Kommunförbundet och också företrädare för ett antal enskilda kommuner. Såvitt jag förstår är man verkligen beredd att ta itu med ROT-projekt. Jag uppvaktas ju ständigt av företrädare för kommunerna och brukar då informera mig om kommunernas läge också när det gäller ROT-frågor.

Anf. 136 DAN ERICSSON i Kolmården (kds):

Herr talman! Det är bra att man på departementet arbetar hårt på att få ut information om avdragsmöjligheterna i detta sammanhang.

När det gäller kommunerna hävdas det ibland att det redan finns en viss planering. Men är det inte så att beslutat stimulansbidrag syftar till en tidigareläggning av ROT-åtgärder? Det gäller att vara pådrivande här. Såvitt jag förstår finns det inte en riktigt samlad bild beträffande hela landet. Jag tror att det vore angeläget att få en sådan när det gäller både kommunerna och landstingen.

Min tredje fråga gällde Allmännyttan. Finns det i investeringsprogram något grepp om planeringen och om vilka beslut som redan är fattade i investeringsprogram? I rätt många bostadsområden runt om i landet behöver ju insatser göras.

Anf. 137 Arbetsmarknadsminister BÖRJE HÖRNLUND (c):

Herr talman! Med Allmännyttan har jag inte haft några kontakter. När man är klar med reglerna är det en fråga som närmast hör under Finansdepartementet.

Med kommunerna har jag ständigt kontakter. Väldigt många åtgärder som kommer via Arbetsmarknadsdepartementet har med kommunerna att göra, och dessa står som huvudman för t.ex. ALU-arbeten. Det gäller också en del av ungdomspraktiken och utbildningsvikariaten – där vi önskar en ökad volym. När det gäller kontakterna med kommunerna behöver Dan Ericsson i Kolmorden alltså inte vara orolig.

Anf. 138 DAN ERICSSON i Kolmården (kds):

Herr talman! Jag är inte orolig, för jag tror att Börje Hörnlund har goda kontakter med kommuner och landsting. Ändå tycker jag nog att det är angeläget att hitta en sorts samlad funktion för just ROT-arbetena. Det finns ju ett tydligt beslut. Vi har verkligen ansträngt oss, och i bred enighet har vi här i riksdagen varit överens om beslutade insatser.

Det hänvisas till departement och olika ansvarsområden. Men det vore nog, som sagt, av visst värde att ha ett samlat grepp om just de här insatserna. Dessutom vore det bra om vi ganska snart kunde redovisa att de 2,5 miljarderna faktiskt används till konkreta åtgärder. Det är något av ett samlat grepp som jag alltså efterlyser. Jag vet inte om det är möjligt att åstadkomma ett sådant. Jag vore i alla fall tacksam om arbetsmarknadsministern hade ett samlat grepp.

Anf. 139 Arbetsmarknadsminister BÖRJE HÖRNLUND (c):

Herr talman! Jag har naturligtvis allt intresse av att man så fort som möjligt kommer i gång med arbetena och bygger för de beslutade pengarna. Det finns en samlad regeringspolitik, och vi samtalar med varandra.

Överläggningen var härmed avslutad.

26 § Svar på fråga 1992/93:502 om biobränsleaska

Anf. 140 Jordbruksminister KARL ERIK OLSSON (c):

Herr talman! Rolf L Nilson har frågat mig vad regeringen kommer att göra under 1993 för att biobränsleaskan skall kunna ingå i ett kretslopp.

En viktig utgångspunkt för om biobränsle i form av avverkningsrester skall tas till vara eller inte är omsorgen om skogsmarkens långsiktiga produktionsförmåga. För vissa marker är det angeläget att begränsa eller helt avstå från sådant tillvaratagande. Skogsstyrelsen har mot den bakgrunden utfärdat allmänna råd om begränsning för uttag av andra träddeklar än stamvirke.

I de fall biobränsle tas till vara är det angeläget att så långt som möjligt återföra askan från förbränningen till skogsmarken i markvårdande syfte. Därmed minskar också avfallsproblemen.

Askåterföringen rymmer emellertid både praktiska och andra frågeställningar. Så t.ex. är kunskaperna om hur vegetationen reagerar inte tillräckliga. Det återstår också att lösa problem med tungmetaller och effekterna av blandaska. Det finns också tekniska problem som skapar höga spridningskostnader. Det är enligt min uppfattning angeläget att dessa problem blir lösta, så att askåterföring kan ske som ett naturligt led i en ökad biobränsleanvändning.

Mot bakgrund av dessa frågeställningar görs bl.a. statliga insatser för forskning och utveckling med särskild inriktning på askåterföring. Enligt vad jag erfarit är de tillgängliga medlen för sådana ändamål tillräckliga.

Då Rolf L Nilson, som framställt frågan, anmält att han var förhindrad att

Prot. 1992/93:90

13 april 1993

Svar på frågor

närvara vid sammanträdet, medgav andre vice talmannen att Jan Jennehag i stället fick delta i överläggningen.

Anf. 141 JAN JENNEHAG (v):

Herr talman! Jag tackar jordbruksministern för svaret.

Vi är överens om problemet, och vi är överens om att det behöver lösas. Det finns alltså problem med tungmetaller. Vidare vet vi att tungmetaller härrör från sådant som askan ursprungligen kommer från. I de flesta fall rör det sig inte om någon ökning av tungmetallinnehållet i den mark där ny skog skall växa. Men det finns säkert problem också i det avseendet. De tekniska problemen när det gäller spridningen är stora.

Därför är det viktigt att vi har en uppfattning om vad staten är beredd att satsa, om den tidsram inom vilken vi vill att problemen lösas och om resultatet.

Jordbruksministern säger att de insatser som görs är tillräckliga. Min följdfråga blir då:

Vad är det som gör att vi får se ett resultat, och då helst under 1993? Detta utgör grunden för Rolf L Nilsons fråga.

Anf. 142 Jordbruksminister KARL ERIK OLSSON (c):

Herr talman! I fråga om tungmetallerna tycker jag att det är viktigt att konstatera att problemet i de flesta fall beror på ett problem i ett tidigare skede. Det har nämligen av någon anledning blivit en anhopning av tungmetaller, och därför finns de med i förbränningsmaterialet.

Spridning av aska kan naturligtvis leda till en koncentration till vissa områden, och det kan innebära en anrikning. Man bör vara vaksam i detta avseende. Det kan alltså finnas skäl att vara försiktig och att gå vidare med forskningen på detta område.

Vad gäller frågan om åtgärder så görs det ständigt nya insatser. Jag vill bara peka på kretsloppspropositionen. Där sägs det att ekonomiska styrmedel inom avfallsområdet skulle kunna vara rationella för att nå målen. Därför aviseras en utredning för att belysa lämpligheten av en avfallsbeskattning.

Det visas på tre olika principer: en skatt på osorterat avfall, en avfallsskatt enligt dansk modell och en renodlad deponeringsskatt.

Det är bra att vi är överens om att det är nödvändigt att gå vidare för att få in mer och mer i kretsloppet.

Anf. 143 JAN JENNEHAG (v):

Herr talman! Vad jordbruksministern säger är alldeles riktigt. De problem med tungmetaller som vi har när det gäller askan beror alltså på urlakningen i marken och upptaget i växter till följd av bl.a. försurningen.

Men frågan är om de tungmetallrester som finns i askan är mer svårslösliga eller om de är mer lättlösliga än exempelvis i annan form återförda näringsämnen. Vi vet för litet i det sammanhanget. Men i och för sig finns det tecken på att det när det gäller gödsling med bränsleaska blir svårslösligare tungmetallföreningar.

Den stora osäkerheten gäller de statliga insatserna och den statliga forsk-

ning och utveckling som nu förekommer och som jag inte tycker är tillräckliga för att vi snabbt skall kunna nå resultat. Där skiljer sig våra uppfattningar.

Prot. 1992/93:90
13 april 1993

Svar på frågor

Anf. 144 Jordbruksminister KARL ERIK OLSSON (c):

Herr talman! Olika uppfattningar om huruvida gjorda insatser är tillräckliga eller inte kan alltid förekomma. Jag vill bara peka på att ganska mycket i dag är på gång när det gäller spridningen.

Ett bekymmer i dagsläget är kanske att det för de flesta är billigare att deponera än att sprida. Då kan åtgärder av den typ som jag nämnde i mitt förra inlägg vara viktiga för att motivera också den som förbränner att göra större insatser.

Vi har möjligheter att använda oss av t.ex. Energiteknikfonden när det gäller att gå vidare här, om ytterligare resurser skulle behövas. För nästa år finns det med i regeringens budgetproposition ökade medel jämfört med tidigare för just det som här nämns.

Anf. 145 JAN JENNEHAG (v):

Herr talman! Försöken med spridning av aska är långsiktiga. Det är svårt att på kort tid få veta vilka effekter askspridningen får. I Hallandsposten av den 5 mars står det: "Först om tio år är försöket avslutat och då ska man också veta vilka effekter askspridningen haft på skogsmarken." Det gällde här ett försök med att sprida aska över 3 hektar skogsmark i Unnaryd. Naturligtvis sprids det aska på fler ställen.

Vad jag här tagit upp är långsiktiga frågor. Det fordras intensiva insatser just nu för att vi någorlunda snabbt skall kunna få en bild av hur detta verkligen fungerar.

Anf. 146 Jordbruksminister KARL ERIK OLSSON (c):

Herr talman! Det är riktigt att det handlar om långsiktiga frågor. Men det exempel som Jan Jennehag anför är ganska begränsat till sin omfattning och rymms väl inom de ekonomiska ramar som vi har.

Jag tror att det är viktigt både att ha ett långsiktigt perspektiv – tio år eller mera – och att man vidtar åtgärder för att ganska snabbt få ut en del av den här askan i kretsloppet. Jag tror att vi vågar oss på det i en ökad omfattning, även om vi ännu inte känner till alla detaljer från försöken.

Överläggningen var härmed avslutad.

27 § Svar på fråga 1992/93:504 om ökad användning av flis

Anf. 147 Jordbruksminister KARL ERIK OLSSON (c):

Herr talman! Rolf L Nilson har frågat mig om regeringen kommer att föreslå ökat statligt bidrag till investeringar i nya flispannor under 1993.

Det finns flera skäl att öka användningen av biobränslen för energiproduktion. Så t.ex. är de fördelaktiga från klimatsynpunkt till skillnad från de fossila bränslena. Biobränslen är förnybara och att utnyttja biomassa som

bränsle inom ramen för ett uthålligt skogsbruk och jordbruk ökar inte växthuseffekten.

Enligt gällande energipolitik skall fossila bränslen ersättas med bl.a. biobränslen. Det finns flera statliga styrmedel för att stimulera en sådan utveckling. Exempel på sådana är förmånligare beskattning och investeringsstöd till biobränslebaserad kraftvärme. Vidare ges ett omfattande statligt stöd till forskning och utveckling för att främja biobränsleanvändningen.

Intresset för användningen av biobränslen ökar. Det tar sig bl.a. uttryck i omfattande investeringar i biobränslebaserad fjärrvärme och kraftvärme.

Det är angeläget att man i ökad utsträckning går över till biobränslen även i panncentraler, där oljan av olika skäl fortfarande dominerar. I regeringens klimatproposition, som nyligen lämnades till riksdagen, föreslås därför ett investeringsstöd med 15 % av investeringskostnaden för utbyggnad av fjärrvärmenätet. 50 miljoner kronor föreslås budgetåret 1993/94. Syftet är att förbättra de ekonomiska möjligheterna för anslutning av mindre block- och gruppcentraler, industrier samt småhus till fjärrvärme. En annan fördel med en ökad anslutning till befintliga fjärrvärmenät är att underlaget för en utbyggnad av kraftvärmen ökar. I många fall finns emellertid inte denna möjlighet. Därför föreslås också ett stöd för utveckling av mindre, biobränslebaserade panncentraler och pannor för att förbättra deras miljöprestanda. En sådan utveckling kan även komma att sänka driftskostnaderna för dessa anläggningar.

Sammantagna kommer de åtgärder som jag har redovisat här att stimulera till en ytterligare ökning av biobränsleanvändningen. Regeringen har alltså redan vidtagit åtgärder som ger sådana effekter som Rolf L Nilson efterlyser.

Då Rolf L Nilson, som framställt frågan, anmält att han var förhindrad att närvara vid sammanträdet, medgav andre vice talmannen att Jan Jennehag i stället fick delta i överläggningen.

Anf. 148 JAN JENNEHAG (v):

Herr talman! Jag tackar jordbruksministern för svaret.

Jodå, jordbruksministern, det är naturligtvis alldeles utmärkt att 10 miljoner kronor satsats för att få bättre miljöprestanda på mindre pannor och att 50 miljoner i investeringsstöd går till fjärrvärmenäten.

Men här har vi också andra effekter. Vi vet att flisen kostar ungefär hälften av vad oljan kostar. Men förutsättningarna måste vara de rätta. Flis skall helst eldas i stora anläggningar. Där är det bra med det investeringsstöd som föreslås i propositionen. Vi skall helst ha pannorna i kommunala värmeverk. Helst skall de vara installerade med de statliga bidragen. Vi skall också ha någorlunda rimliga transportavstånd. Avståndet mellan flistugg och panna bör inte vara alltför många mil.

Det här är också en fråga om sysselsättning och arbetstillfällen, när vi befinner oss i en situation som är den mest prekära vi har haft på decennier. Därför är det inte vad som faktiskt står i klimatpropositionen, utan vad regeringen tänker göra ytterligare under det här året som är grundval för frågan.

Anf. 149 Jordbruksminister KARL ERIK OLSSON (c):

Herr talman! Vi har faktiskt gjort ganska mycket. Jag noterar frågan både från Rolf L Nilson och från Jan Jennehag om ökade statliga bidrag. Men jag vill gärna understryka att vi nu håller på att använda de bidrag som har beslutats och som utgår under de närmaste åren. En stor del av detta är en följd av Bioenergikommissionens betänkande.

Vi avsatte 625 miljoner kronor för den långsiktiga användningen av bioenergi, framför allt för framställningen av el. Vi har tagit undan det mesta av pengarna till detta men har också kvar en post som går att använda för andra ändamål. Vi sätter undan 200 miljoner kronor om året under en femårsperiod, alltså 1 miljard kronor, för investeringsstödet till kraftvärme. Vi har en lång lista med anläggningar som skall byggas, och en stor del av den här miljarden är redan intecknad, liksom en stor del av de andra pengarna.

Det här innebär att efter hand som projekten blir klara och utvecklingen går vidare utnyttjas de medel som är anvisade eller utlovade framöver. Det var därför jag också tog upp frågan om klimatpropositionen. Trots att man nu arbetar och når allt bättre resultat föreslår regeringen ökade satsningar.

Anf. 150 JAN JENNEHAG (v):

Herr talman! Vi har nu ett läge med arbetslöshet, och vi kan konstatera att oavsett om vi eldar med obehandlad flis eller med förädlade bränslen så skapas fler arbetstillfällen. Antalet varierar naturligtvis beroende på hur mycket biobränsle som eldas. Men det är klart att det här finns hundratals, för att inte säga tusentals arbetstillfällen att hämta om vi intensifierar det här sättet att förändra energiproduktionen.

De åtgärder som jordbruksministern har redovisat för att stimulera en ytterligare ökning av biobränsleanvändning tycker jag är bra i och för sig, men det finns nu särskilda skäl att gå in med ytterligare satsningar. Det är dem som jag vill diskutera, inte det i och för sig värdefulla som står i klimatpropositionen.

Anf. 151 Jordbruksminister KARL ERIK OLSSON (c):

Herr talman! Jag tycker att det är bra att den här frågan diskuteras i kamraren. Det är viktigt att vi arbetar för en successiv ökning av bioenergianvändningen.

Jag har själv vid tidigare tillfällen satt upp mycket höga mål för bioenergianvändningen år 2010, det datum som vi har lagt fast för avveckling av kärnkraften. Där har jag utan att räkna så väldigt mycket haft inriktningen en fördubbling i förhållande till vad vi gjorde av med i början av 90-talet. Det borde vara rimligt.

Men för tillfället har vi alltså medel att ta i anspråk som innebär att det inte är medelsbrist som håller igen biobränsleanvändningen. När det har gått längre tid kanske det behöver fattas nya beslut. Men för närvarande uppfattar jag att vi faktiskt har den arsenal av stödåtgärder som är nödvändig för att få en ökning.

Anf. 152 JAN JENNEHAG (v):

Herr talman! Jag noterar med tillfredsställelse att regeringen inte på detta område har medelsbrist. Jag skall komma ihåg det vid framtida debatter.

Överläggningen var härmed avslutad.

28 § Svar på fråga 1992/93:531 om miljöavgifter på kadmium

Anf. 153 Jordbruksminister KARL ERIK OLSSON (c):

Herr talman! Margareta Winberg har frågat mig när regeringen avser att lägga fram förslag om miljöavgifter på kadmium.

Kadmium är en tungmetall som förekommer i miljön och som i större mängder kan förorsaka olika skador på människor. Det internationella arbetet på detta område inriktas på att minska kadmiumbelastningen på miljön och kadmiumintaget hos människor. Det råder enighet om att användningen av kadmium bör upphöra på sikt. Kadmium i åkermarken tas upp av grödorna och påverkar via födan människors hälsa. Tillförslen av kadmium till miljön sker dels via nedfall från luften, dels via användning av handelsgödsel.

Ett regeringsuppdrag att utreda behov, möjligheter och konsekvenser av miljöavgifter på kadmium har redovisats och remissbehandlats. Regeringen beslutade hösten 1992 att införa ett gränsvärde för kadmium i handelsgödsel från och med den 1 januari 1993.

Gränsvärdet, som ligger på 100 gram kadmium per ton fosfor, kommer framför allt att eliminera riskerna för att Sverige blir ett dumpingland för gödselmedel med höga kadmiumhalter. Det finns en risk att detta annars skulle bli fallet då allt fler EFTA- och EG-länder inför sådana gränsvärden. Sverige kommer även fortsättningvis att agera i internationella fora för att få till stånd ytterligare sänkta kadmiumhalter.

Frågan om ytterligare åtgärder för att minska kadmiumhalterna i handelsgödsel, bl.a. miljöavgifter, bereds för närvarande i regeringskansliet.

Anf. 154 MARGARETA WINBERG (s):

Herr talman! Jag konstaterar att jordbruksministern i svaret, som jag för övrigt vill tacka för, berättar om och beskriver bakgrunden till det som vi nu diskuterar. Jag vill då ge min version, som handlar om hur vi socialdemokrater har sett på frågan.

Vid samtliga tillfällen som vi har haft sedan det första förslaget kom om avskaffande av prisregleringsavgifter på handelsgödsel och växtskyddsmedel har vi motsatt oss det. I höstas kom propositionen. Vi motsatte oss förslaget då. Vi tog upp det i motionen som följde på budgetpropositionen. Med anledning av jordbruksproposition 2 det här året, om man får kalla den så, har vi tagit upp samma sak. Skälet är att användningen av i det här fallet kadmium måste minska.

Jag har fått ett utdrag ur den rapport som Naturvårdsverket har gjort, Miljöstörningar och hälsa, som kommer ut i dag. Där skriver man bl.a.: Jämfört med andra länder är den mängd kadmium som vi utsätts för låg, men säker-

hetsmarginalerna till skador är ändå liten hos en del av befolkningen. Därför måste mängden kadmium i handelsgödsel minska, liksom nedfallet från luften. För att mängderna i marken inte skall öka får tillförseln inte överstiga ca 0,05 mg per kvadratmeter och år.

Det är det här som vi har avsett med vårt envisa upprepande av att bibehålla prisregleringsavgiften alternativt införa en miljöavgift eller en kadmiumavgift. Det är bakgrunden. Vi menar att det hela tiden sedan hösten 1992 har varit fel signal att ta bort avgifterna.

Nu är de borta, och vi väntar med spänning på den många gånger aviserade kadmiumavgiften. Med ett litet leende på läpparna sade jordbruksministern att den bereds i regeringen. Jag vill då fråga: När är beredningen klar?

Anf. 155 Jordbruksminister KARL ERIK OLSSON (c):

Herr talman! Jag vill bara först konstatera att Margareta Winberg och jag nog är alldeles överens om syftet med den här diskussionen, nämligen att begränsa föroreningen med kadmium och att vi bör vidta så många åtgärder som är möjliga för att komma till rätta med det här problemet.

På frågan om när beredningen är klar kan jag inte svara med att ange något absolut datum. Men min förhoppning är att beredningen sker mycket snabbt. Vi har diskuterat detta under en lång tid. Jag tycker personligen att det är bra att ha avgifter på skadliga ämnen. Det var för övrigt någonting som det inte alltid var lätt att övertyga Socialdemokraterna om på den tiden de satt i regeringen.

Sedan vill jag ta upp frågan om prisregleringsavgifter. Jag finner det något anmärkningsvärt att Margareta Winberg som ordförande i jordbruksutskottet så ivrigt blandar samman prisregleringsavgifter med miljöavgifter.

Inte minst Margareta Winberg och socialdemokraterna i utskottet var med och drev frågan om 1990 års beslut, då prisregleringslagen avskaffades. Prisregleringsavgiften var något som var kopplat just till denna företeelse. När vi går in med ny politik alternativt kommer med i EG saknas motivet för att ha en prisregleringsavgift på produktionsmedel för att begränsa produktionen. Kvar står alltså miljöavgifterna.

Vi har inte velat ändra på miljöavgifterna, även om det från Jordbruksverket har framförts synpunkter om att man inte behöver ha någon miljöavgift på fosfor, därför att fosforgödsel saknar negativ miljöpåverkan. Däremot är det just i fosforgödsel som kadmium finns. Då vore det enligt min uppfattning, och det är därför frågan bereds i regeringskansliet, viktigt att lägga över en avgift på fosforgödseln.

Anf. 156 MARGARETA WINBERG (s):

Herr talman! Man får säga att det var tur för regeringen och jordbruksministern att EES-avtalet aldrig trädde i kraft. Om det hade trätt i kraft hade det varit omöjligt att införa en kadmiumavgift. Så är det.

Därför menar jag att det är väsentligt att skynda på, om denna avgift är allvarligt menad. I och för sig ser det ju litet dystert ut för EES-avtalet just nu. Men det kan ju hända att de länder som tycks ha litet svårt för det fattar beslut. Då måste vi vara klara innan EES-avtalet skall träda i kraft i Sverige.

Vi hade en jordbrukspolitisk debatt här för några veckor sedan som ministern deltog i. Då sade den moderate företrädaren bl.a.: Inga nya och fördyrade krav på djurhållning och miljö skall belastas med mindre än att konkurrentländerna gör detsamma. Vi har redan i dag högre krav.

Jag blir litet fundersam, eftersom Centerns representant i samma debatt sade att vi väntar på en kadmiumavgift. Jag undrar vem som företräder majoriteten i riksdagen.

Anf. 157 Jordbruksminister KARL ERIK OLSSON (c):

Herr talman! Jag tror säkert att Margareta Winberg känner till att det både tidigare och nu finns olikheter mellan de partier som finns i regeringsställning. Det är ingen hemlighet. Men regeringen för en politik, och så småningom kommer vi att redovisa den här.

Jag vill ta upp frågan om införande av en kadmiumavgift kopplad till EES-avtalet. Det är alldeles riktigt att EES-avtalet och ett EG-medlemskap skulle begränsa möjligheterna att införa nya avgifter. Jag är inte övertygad om att en kadmiumavgift i detta sammanhang bör betraktas som en ny avgift, eftersom vi har en avgift på just detta gödselmedel, på fosfor, som man kan göra till att i stället ligga på kadmiuminnehållet. Då är det så att säga ett nytt kriterium för en gammal avgift. Vi får se vad som händer.

Anf. 158 MARGARETA WINBERG (s):

Herr talman! Jag blir litet full i skratt när jordbruksministern säger att regeringen för en politik och att vi får se hur det går sedan. Det är klart att det är en viktig markering. Det har ju inte gått så bra för regeringens politik på detta område. Det har ju varit ett antal bakslag. Eftersom två personer i ministerns eget parti och det största majoritetspartiet har en annan uppfattning, vore det intressant för oss att få veta om detta förslag finns förankrat hos majoriteten i riksdagen.

Beträffande kadmiumavgiften hoppas jag att jordbruksministern har rätt. Men det bästa är att införa denna avgift innan EES-avtalet träder i kraft. Jag undrar om det blir på denna sida om halvåret eller om det blir till hösten.

Anf. 159 Jordbruksminister KARL ERIK OLSSON (c):

Herr talman! Jag förstår att det inte är ovanligt i någon regering att det finns olika synpunkter. Det vore snarast onormalt om det inte skulle finnas i en flerpartiregering. Det är därför som frågor bereds, för att man så småningom skall uppnå en enighet. När den enigheten finns, kommer vi naturligtvis att tala om det. Det är min förhoppning att det inte skall dröja länge.

Anf. 160 MARGARETA WINBERG (s):

Herr talman! Jag vill avslutningsvis ställa en fråga. Tror jordbruksministern att man i denna fråga kommer att uppnå enighet inom en inte alltför avlägsen framtid?

Anf. 161 Jordbruksminister KARL ERIK OLSSON (c):
Herr talman! Egentligen handlar väl tro om andra saker än detta. Men
regeringsarbetet bygger på att partierna enas.

Prot. 1992/93:90
13 april 1993

Svar på frågor

Överläggningen var härmed avslutad.

29 § Svar på fråga 1992/93:536 om märkningen av livsmedel

Anf. 162 Jordbruksminister KARL ERIK OLSSON (c):

Herr talman! Margareta Winberg har frågat mig om vilka ambitioner den svenska regeringen har för att tillmötesgå konsumenternas krav.

EES-avtalet omfattar EG:s bestämmelser om märkning. De viktigaste bestämmelserna finns i ett ramdirektiv om märkning av livsmedel. Såväl Sverige som EG:s regler för märkning av livsmedel bygger på den standard som har utarbetats inom den internationella organisationen Codex Alimentarius Commission. EG:s bestämmelser om märkning har emellertid ett vidare tillämpningsområde än de svenska bestämmelserna. De förra omfattar nämligen inte bara livsmedel som saluhålls direkt till konsument utan också livsmedel som saluhålls till storhushåll. De svenska märkningsbestämmelserna omfattar endast försäljning direkt till konsumenten. En anpassning av de svenska bestämmelserna till EG:s innebär sålunda en skärpning på denna punkt.

Enligt både EG:s regler och de svenska bestämmelserna skall alla ingredienser i ett livsmedel deklarerars i fallande storleksordning efter vikt. Undantag från denna huvudregel görs i de svenska föreskrifterna i de fall livsmedel tillverkas av s.k. sammansatta ingredienser, dvs. ingredienser som består av flera komponenter. Ett exempel på detta är majonnäs som ingår i potatissallad. I de fall halten av den sammansatta ingrediensen, i detta fall majonnäsen, är lägre än 5 % av hela livsmedlet, dvs. potatissalladen, behöver man endast ange namnet på den sammansatta ingrediensen, däremot inte vad den består av. Råvaruingredienser som är kända för att kunna ge problem för överkänsliga personer skall dock alltid deklarerars oberoende av halten.

Enligt EG:s märkningsdirektiv behöver sammansatta ingredienser inte specificeras om halten i livsmedlet är lägre än 25 %. I dessa fall behöver endast beteckningen på den sammansatta ingrediensen deklarerars. Något krav på att alltid deklarerars allergena råvaruingredienser finns inte.

EG:s bestämmelser om märkning är totalharmoniserade, vilket innebär att Sverige vid en anpassning varken kan ställa strängare eller mildare märkningskrav. Det finns naturligtvis inte något hinder för handeln att frivilligt märka med de uppgifter som konsumenterna kräver utöver vad som följer av EG:s bestämmelser. Detta innebär att konsumenternas roll är utomordentligt viktig i sammanhanget, strängt taget viktigare än lagstiftarens.

Anf. 163 MARGARETA WINBERG (s):

Herr talman! Tack för svaret. Jag konstaterar att vi också här har en bakgrundsbeskrivning som står att läsa i regeringens proposition 1991/92:170.

Jag tyckte därför inte att den var så intressant. Däremot slås jag av det som står på s. 2 i svaret, nämligen:

”EG:s bestämmelser om märkning är totalharmoniserade, vilket innebär att Sverige vid en anpassning varken kan ställa strängare eller mildare märkningskrav.”

Detta tycker jag är en något defensiv och passiv hållning. Vi är nu i början av ett förhandlingsskede. Jag vet vad EES-utskottet har sagt. Jag vet att man där har fått respit till 1995 för våra svenska krav. Men jag trodde att vi till dess skulle ha ett förhandlingsresultat som åtminstone skulle bygga på en viss ambition även på detta område. Det kan förefalla vara en liten detalj. Men vi har läst om ett antal olycksfall som har inträffat, just på grund av att man i dessa länder inte har deklarerat ingredienser på samma sätt som i Sverige.

Jag tycker att det är så defensivt att bara säga att vi måste anpassa oss men att det inte finns något hinder för handeln att frivilligt märka. Kunde regeringen inte vara litet mer offensiv och åtminstone försöka?

Anf. 164 Jordbruksminister KARL ERIK OLSSON (c):

Herr talman! Jag tycker att det är viktigt att skilja mellan två delar i dessa bestämmelser. Det ena är det som bara gäller en innehållsförteckning. Det var detta som jag i huvudsak uppehöll mig vid i svaret, i synnerhet när det gäller frågan om när det finns sammansatta ingredienser, där kraven inom EG är betydligt mindre.

När det gäller frågor som kan ha betydelse för hälsan och för miljön, har vi möjlighet att hävda högre krav. Det är en möjlighet som kan utnyttjas när det gäller allergena råvaruingredienser. Vi har från regeringens sida en ambition inom ett brett fält – miljö, djurskydd, veterinära frågor, osv. – att så långt det är möjligt behålla de regler som vi har. Men jag har redovisat principen för de harmoniserade bestämmelserna när det gäller just märkningsdirektiven.

Anf. 165 MARGARETA WINBERG (s):

Herr talman! Det sägs ofta när det gäller hälsa, miljö och säkerhet att det är minimiregler och att vi sedan har möjlighet att fylla på dem. Men det strider mot det som står i svaret, att vi inte har någon möjlighet att ställa strängare eller mildare märkningskrav. Det förhållandet att man är allergisk mot någonting i en sammansatt produkt har självfallet med hälsan att göra. Det finns ett i pressen för en tid sedan beskrivet fall där en flicka i Frankrike dog av att äta glass utan innehållsmärkning. Man kunde då inte härleda orsaken till dödsfallet och inte heller ställa tillverkaren eller försäljaren till ansvar, eftersom reglerna inte är sådana.

Det brukar alltid sägas att vi har möjlighet att hävda högre krav. Men det är väl ändå så, jordbruksministern, att det inte är vi själva, EG-kommissionen eller EG-parlamentet utan EG-domstolen som till slut avgör huruvida de högre krav som vi vill ställa är förenliga med en fri konkurrens?

Anf. 166 Jordbruksminister KARL ERIK OLSSON (c):

Herr talman! Vi kan naturligtvis länge diskutera hur man definierar t.ex. ett krav som har betydelse för hälsan. Det är rätt, som Margareta Winberg

säger, att det i det fallet är domstolen som i slutänden kan avgöra frågan. Därför tror jag att det är ännu viktigare att vi aktiverar oss på detta område. Vi kommer tillsammans med de övriga nordiska länderna att driva frågan om en fullständig deklaration av allergena ämnen på det möte med Codex Alimentarius Commission om märkning som skall hållas denna månad i Canada.

Eftersom EG:s regler liksom våra bygger på Codex Alimentarius, kan en ändring ha betydelse också för EG:s bestämmelser. Dessutom märker jag redan i dagsläget i kontakterna med representanter för regeringar i olika EG-länder att man där har vissa ambitioner. Jag tror alltså att det gör nytta att driva på utvecklingen inte bara hemma utan också internationellt.

Anf. 167 MARGARETA WINBERG (s):

Herr talman! Därmed fick jag ändå svar på min första fråga. Regeringen är inte så passiv som det verkade av svaret. Då vill jag bara önska regeringen lycka till i det arbetet.

Anf. 168 Jordbruksminister KARL ERIK OLSSON (c):

Herr talman! En lyckönskan tackar regeringen alltid för.

Överläggningen var härmed avslutad.

30 § Svar på fråga 1992/93:537 om stödet till jordbruket i norra Sverige

Anf. 169 Jordbruksminister KARL ERIK OLSSON (c):

Herr talman! Margareta Winberg har frågat mig om det är politiskt möjligt att bibehålla nivån på stödet till jordbruket i norra Sverige efter ett medlemskap i EG.

Regeringens utgångspunkt är att det i förhandlingarna måste skapas förutsättningar för att bevara och utveckla jordbruket i norra Sverige. Ett villkor för detta är att fortsatt stöd kan lämnas till Norrlandsjordbruket. Jag ser det som nödvändigt och även möjligt att upprätthålla stödnivån efter ett EG-inträde. Svaret på frågan är alltså ja.

Anf. 170 MARGARETA WINBERG (s):

Herr talman! Jag tackar för svaret. Sysselsättningen i de areella näringarna är betydligt högre i vissa av Norrlands kommuner och län än i riket i dess helhet. I nedre Norrland är 5,6 % av befolkningen sysselsatt i de areella näringarna mot 3,9 % i riket. I mitt hemlän Jämtland är andelen 8,6 % och i vissa kommuner i inlandet över 10 %.

Denna fråga är mycket central för människor där uppe. Jag tror också att den kommer att bli ganska avgörande för hur omröstningen så småningom kommer att utfalla. Den ambition som jordbruksministern deklarerar är glädjande. I dag är Norrlandsstödet ca 4 800 kr per ko mot ca 1 100 kr per ko i EG. Det är alltså en ganska stor skillnad mellan dessa stödnivåer.

När vi har diskuterat detta med företrädare både för vår delegation i Brys-

Prot. 1992/93:90
13 april 1993

Svar på frågor

sel och för kommissionen har de inte varit lika hoppfulla som jag tycker att jordbruksministern var i sitt korta men kärnfulla svar. De ser detta som ett mycket stort problem, kanske en av de allra största frågorna att lösa vid förhandlingarna.

Det skulle vara intressant, eftersom vi inte alls vet hur regeringen tänker, att få en vink om hur man tänker agera för att behålla stödet på nuvarande nivå.

Anf. 171 Jordbruksminister KARL ERIK OLSSON (c):

Herr talman! Jag håller med Margareta Winberg om att detta säkert är ett stort problem och även en mycket stor fråga för regeringen i förhandlingarna. Den har också en avgörande betydelse för folkomröstningsresultatet så småningom. Om vi inte lyckas att i förhandlingarna klara ett stöd till norra Sverige både vad gäller jordbruket och andra delar av näringslivet som behöver ett särskilt stöd, har vi inte visat att vi klarar att ta in hela vårt land i EG. Därför ser jag – och jag tror att jag har med mig hela regeringen på det – detta som en av de absolut viktigaste frågorna att lösa i förhandlingarna.

Låt mig, även med risk att ytterligare förvärpa Margareta Winbergs bild av läget, nämna att det genomsnittliga stödet för Norrlandskon om 4 800 kr framstår som ännu mera anmärkningsvärt mot bakgrund av extremvärdena. Nere i söder får några jordbrukare inte mer än EG:s ca 1 000 kr per ko, medan några norröver får väldigt mycket mer.

När vi argumenterar för detta, tycker jag att det är viktigt att poängtera två saker. Den ena är att det är väsentligt att denna landsända får leva kvar med en befolkning som kan livnära sig där, att det i det framtida Europa ges en möjlighet att vara en mycket speciell region med speciellt klimat, och då är jordbruket viktigt.

Den andra är att det också är angeläget att peka på de särskilda möjligheter som finns. Inte någon annanstans i världen än i de nordiska länderna bedrivs jordbruks- och livsmedelsproduktion på våra breddgrader.

Anf. 172 MARGARETA WINBERG (s):

Herr talman! Det var två argument. Jag kan bidra med några till. Jag har tagit del av en del utredningar om dessa frågor. Vad gäller befolkningstätheten kan nämnas att det i EG bor i genomsnitt 147 invånare per kvadratkilometer. I EG räknas som extrem glesbygd områden med 7 invånare per kvadratkilometer. Detta kriterium uppfyller stora delar av Norrland.

I mitt hemlän klarar alla kommuner utom Östersund detta. I Västernorrland klaras det av Sollefteå, Ånge och Örnsköldsvik, och detsamma gäller fyra kommuner i Gävleborgs län.

Stallperiodens längd är i stora delar av nedre Norrland 285 dagar. Det betyder en betesperiod om knappt tre månader. Vi har förstås också att ta hänsyn till transportavstånden, som i hela norra stödområdet är 9 kilometer per mjölkproducent. Avkastningen uppgår till 60–90 % av riksgenomsnittet.

Anf. 173 Jordbruksminister KARL ERIK OLSSON (c):

Herr talman! Jag avser att i morgon inför EG-delegationen redogöra litet mera fullständigt för argumenten för Norrlandsstödet. Jag är också beredd

att vid senare tillfälle göra samma sak inför jordbruksutskottet. Jag tror inte att vi behöver ha särskilt delade meningar om dessa argument.

Jag vill ytterligare en gång understryka något som jag tror är viktigt, nämligen att vi i förhandlingarna inte bara bör tala om problemen. Vi skall naturligtvis också göra det, men dessutom peka på de möjligheter som finns. Om det bara är fullt med problem, är det kanske svårt att motivera att vi skall bibehålla nuvarande befolkning inom detta område.

Anf. 174 MARGARETA WINBERG (s):

Herr talman! Skall man tala om möjligheter måste det gälla de alldeles specifika möjligheter som finns där men t.ex. inte i Spanien. Jag talade med någon man – det är ju mest män i Bryssel – som sade att vi inte kan säga att det är så kallt där uppe att vi måste få mycket pengar, för då kommer spanjorerna att säga: Ja, men vi har det så varmt och det växer så dåligt hos oss att vi måste ha pengar för det. Han pekade också på att Spanien inom vissa varma områden har en mycket gles befolkning.

Det är nog med att hitta de specifika möjligheter men också specifika problem som faktiskt finns i hela norra Skandinavien. En av anledningarna till att jag ställde min fråga var att vi socialdemokrater blev något oroliga när vi i årets proposition nr 2 om jordbrukspolitiken såg att regeringen inte valde att följa Jordbruksverkets förslag till uppräknings av Norrlandsstödet. Vi tydde det som en liten vink om att det är en neddragning på gång. Men jag hoppas att jag i detta fall kan lita på jordbruksministerns ord.

Anf. 175 Jordbruksminister KARL ERIK OLSSON (c):

Herr talman! Lika väl som det går att lita på Norrlandsstödet uppräknings, går det bra att lita såväl på mig och på Jordbruksdepartementet som på regeringen. Vi följde den gyllene medelvägen vid den uppräknings. Det fanns två alternativ. Ett alternativ låg något högre än regeringens förslag och ett alternativ låg väsentligt lägre. Vi kan diskutera länge om det var rätt, men vi gick medelvägen.

Jag vill bara understryka att det inte finns några kriterier om stöd i EG som stämmer för norra Sverige, utan vi måste, tillsammans med de andra nordiska länderna, verka för att konstruera ett nytt kriterium för stöd av jordbruket i norra Sverige. Samtidigt kan jag upplysa om att de flesta länder som har blivit medlemmar i EG har haft med sig, när de ansökte om medlemskap, någon ny form av stöd eller annat. Det kan vi nog också i det här sammanhanget räkna med.

Anf. 176 MARGARETA WINBERG (s):

Herr talman! Avslutningsvis vill jag korrigera jordbruksministern på en punkt. Det finns ingen gyllene medelväg när det gäller uppräknings. Antingen följer man utredningen, eller också ligger man still. Regeringen valde att ligga still.

Anf. 177 Jordbruksminister KARL ERIK OLSSON (c):

Herr talman! Man kan följa två olika metoder för uppräknings. Vi har haft den sortens debatt redan en gång, Margareta Winberg. I det här samman-

hanget valde regeringen ett mellanläge. Om vi i regeringen hade varit strikta vid vårt val, kunde vi ha tvingats att sänka stödet till norra Sverige. Det ville vi inte.

Överläggningen var härmed avslutad.

31 § Svar på fråga 1992/93:532 om prisutveckling på jakträttsupplåtelser

Anf. 178 Jordbruksminister KARL ERIK OLSSON (c):

Herr talman! Inge Carlsson har frågat mig vilka åtgärder regeringen ämnar vidta mot orimligt kraftiga prishöjningar på jakträttsupplåtelser.

Jaktintresset i Sverige är glädjande stort, och det finns ca 320 000 jägare. Många jägare bor numera i tätorter utan tillgång till egna jaktmarker. Efterfrågan på jaktmark är därför stor i vissa delar av landet. Detta påverkar priset på jakträttsupplåtelseerna.

När riksdagen år 1986 antog den nya jaktlagen diskuterades även olika åtgärder för att ge ett större antal jägare möjlighet att jaga till rimliga priser. Bl.a. diskuterades förmedlingsverksamhet av jakttillfällen. Sådan verksamhet har också kommit till stånd i många områden. Däremot avvisade riksdagen att någon form av offentlig priskontroll vid jakträttsupplåtelser skulle införas.

De prishöjningar av jakträttsupplåtelser som Inge Carlsson påtalar beror främst på två saker. Dels löper arrendeavtalen ofta på fem år till en oförändrad avgift. Därefter sker en höjning av arrendeavgiften som främst baserar sig på ökningen av det allmänna kostnadsläget. Dels stiger priserna till följd av ökad efterfrågan på jakt. Det är självfallet angeläget att jakträttsupplåtelser kan ske till rimliga priser. Jag anser emellertid inte att de ökningar av priserna som har skett är orimliga mot den bakgrund jag redovisat.

Jag utgår från att de aktuella arrendeprierna är anpassade till den rådande marknaden. Ett system med offentlig priskontroll eller annan myndighetsprövning av jaktarrendeprierna är jag inte beredd att förorda. Detta skulle bara medföra en dyrbar byråkrati utan någon reell möjlighet att påverka priserna.

Avslutningsvis vill jag nämna att de omfattande statliga markerna på renbetesfjällen och ovanför odlingsgränsen kommer att öppnas för småviltjakt för i princip alla. Upplåtelseavgiften kommer att bli mycket rimlig, i synnerhet för dem som är bosatta inom kommunerna i området.

Anf. 179 INGE CARLSSON (s):

Herr talman! Jag ber att få tacka jordbruksministern för svaret på min fråga. Riksdagen har vid flera tillfällen under 1980-talet i stor enighet uttalat sitt stöd för att folkrörelsearrangemanget i jakten och villkoren därför skall behållas och utvecklas. En annan målsättning har varit att samhället skall medverka till att skapa goda förutsättningar för jakten, och därmed villkoren.

Riksdagen har på förslag av den förutvarande socialdemokratiska rege-

ringen fattat åtskilliga beslut under 1980-talet, vilka syftar till att i praktisk handling uppfylla dessa målsättningar. Allt tyder nu på att varken jordbruksministern, regeringen eller den borgerliga riksdagsmajoriteten är beredda att fullfölja ambitionerna i tidigare fattade riksdagsbeslut.

I höstas ställde man sig helt kallsinnig till bl.a. den oroande utvecklingen av stigande avgifter på jakträttsupplåtelse. Att staten nu går i tåten med helt orimliga arrendepreiser fick den borgerliga majoritetens välsignelse.

Om staten, Domänverket, skogsbolagen och kyrkan fullföljer sina planer på fortsatt kraftiga prishöjningar på jakträttsupplåtelser, leder detta till att jakten tappar sin förankring hos den lokala befolkningen på landsbygden. Det blir plånbokens tjocklek som avgör vem som kommer att kunna jaga. Överensstämmer den här utvecklingen med jordbruksministerns uppfattning?

Anf. 180 Jordbruksminister KARL ERIK OLSSON (c):

Herr talman! Det folkliga inslaget i jakten, som Inge Carlsson här tar upp, är viktigt. Det är en tradition som Sverige har, till skillnad från vissa andra länder i vår världsdel. Den traditionen tycker jag att vi skall slå vakt om, så på den punkten har vi inga delade meningar, Inge Carlsson och jag.

Hur man skall kontrollera priserna har tidigare diskuterats, som jag hänvisade till. Man har emellertid kommit till samma ståndpunkt som jag fortfarande har. Jag citerar gärna ur regeringens proposition från 1986/87 om den nya jaktlagen. Statsrådet vid det tillfället säger: Jag håller med om att det kan finnas tendenser till en utveckling som leder till att företrädesvis ekonomiskt starka personer får möjlighet att jaga. Denna utveckling bör emellertid, enligt min mening, brytas med andra medel än en regelrätt priskontroll. I den frågan finner jag det tillräckligt att, som beredningen har gjort, hänvisa till de praktiska hinder som föreligger mot en effektiv kontroll.

Jag tror att det är bra att vidhålla den uppfattningen. Det är viktigt att låta marknaden så långt möjligt styra. Jag tror också att den befintliga debatten och det folkliga engagemanget kan hjälpa till i det här sammanhanget.

Anf. 181 INGE CARLSSON (s):

Herr talman! Jordbruksministern säger i sitt svar att det är speciellt två orsaker som har bidragit till att prishöjningarna blivit så stora och fortsätter att öka. En orsak är att arrendeavtalen ofta löper på fem år. Därefter sker en höjning av arrendeavgiften som baserar sig på ökningen av det allmänna kostnadsläget. Jordbruksministern anser därför mot bakgrund av detta att de här ökade priserna inte är orimliga.

I en rubrik i tidningen Land nr 13 den 2 april 1993 sägs det i en rubrik: "Vi vägrar att betala." Tidningen fortsätter: "Jägarna rasar mot Domäns prishöjningar. Nu råder rena revolutionsstämningen bland jägarna. För ett par år sedan fick Domän hård kritik för att man chockhöjde priset på jaktarrendena. I vår har Domän inlett en ny offensiv – jaktlag i Småland har fått besked om att avgiften ska höjas med 95 procent!" Har prisutvecklingen varit så hög som 95 % under de senaste fem åren?

Anf. 182 Jordbruksminister KARL ERIK OLSSON (c):

Herr talman! Jag talade inte om ett speciellt exempel, utan jag talade om den allmänna utvecklingen. Den är nog inte så oroande. Om det blir revolution bland jägarna, tror jag att det är en tillräcklig åtgärd för att på det här området åstadkomma en förändring.

År 1986 fanns det en Vänsterpartimotion om priskontroll. Den motionen avvisades då av den socialdemokratiska majoriteten. Det kan vi hålla i minnet.

Anf. 183 INGE CARLSSON (s):

Herr talman! Låt mig fortsätta citera den här artikeln: "För två år sedan protesterade vi när Domän chockhöjde priserna för de lag som då skulle förnya sina kontrakt, säger Bengt Andersson. Men Domän bara struntar i kritiken. Nu genomför de nya, kraftiga höjningar över hela länet och är klart prisledande bland markägarna. Vi har föreslagit att jägarna ska gå samman och vägra betala sådana här oförsämda priser."

Jag vill påminna jordbruksministern om att sett mot denna bakgrund tycker jag, mina socialdemokratiska vänner och jägarna att det finns mycket starka skäl för en vändning av den här prisutvecklingen. Jag vill också påminna om att regeringen nu bör aktualisera uppdraget som Svenska jägareförbundet fick i den här frågan i och med regeringsbeslutet den 4 februari 1988. Det förpliktar att jordbruksministern begär in förslag. Det har alltså gått sex år sedan riksdagen gav Svenska jägareförbundet ett uppdrag att återkomma för att få litet ordning på det här området.

Anf. 184 Jordbruksminister KARL ERIK OLSSON (c):

Herr talman! Uppdraget är ganska gammalt, som Inge Carlsson antyder. Regeringen hade inte heller något besked på området. Det hindrar inte att man kan fundera över detta. Men de starka reaktionerna mot prishöjningarna, tycker jag, talar sitt eget språk. Jag tror faktiskt att jägarna är en tillräckligt stark grupp, om de uppträder något så när enade, för att sätta stopp för en onormal prisutveckling.

Anf. 185 INGE CARLSSON (s):

Herr talman! Jag håller med jordbruksministern om att det har gått lång tid, sex år. Därför tycker jag att det är hög tid att vi får in synpunkter från Svenska jägareförbundet, som sitter inne med kunskap om detta. Vi kan inte få en sådan utveckling i landet att arrendepiserna höjs med 95 %. Det finns inga skäl till det. De skäl som jordbruksministern har angivit i svaret får inte innebära att Domänverket kan gå i spetsen och höja arrendena med 95 %.

Kan det vara fråga om någon form av anpassning till EG, så att de rika jägarna kan komma och ta över våra jaktmarker? Kan det vara så, herr jordbruksminister?

Anf. 186 Jordbruksminister KARL ERIK OLSSON (c):

Herr talman! Jag talar gärna med Jägareförbundet om denna fråga, men samtidigt skall vi komma ihåg att när ett avtal sluts är det mellan två parter.

Det är inte en part som ensidigt dikterar. Det framgår också av bl.a. artikeln i Land och andra referat.

Det förs en mycket intensiv debatt om detta inom vissa områden i landet. Jag tror att den debatten är nyttig och kommer att hjälpa mer än en mycket krånglig prisreglering och kontroll.

Överläggningen var härmed avslutad.

Prot. 1992/93:90
13 april 1993

Svar på frågor

32 § Svar på fråga 1992/93:535 om spannmålsöverskottet

Anf. 187 Jordbruksminister KARL ERIK OLSSON (c):

Herr talman! Åke Selberg har med anledning av jordbruksutskottets behandling av 1993 års budgetproposition frågat mig hur nästa års spannmålsöverskott beräknas finansieras. Han bedömer att spannmålsöverskottet sannolikt blir betydande med anledning av de förändringar som vidtagits av utskottet.

Riksdagen har nu fattat beslut om inlösenpris för 1993 års skörd och nivå på det arealbidrag som skall utgå budgetåret 1993/94.

Finansieringen kommer att ske inom ramen för anvisade direktbidrag och tillgängliga regleringsmedel i enlighet med förslaget i 1993 års budgetproposition. Jag räknar med att inom kort kunna föreslå regeringen att lägga fram förslag till riksdagen om villkor för och finansiering av 1994 års skörd.

Anf. 188 ÅKE SELBERG (s):

Herr talman! Jag får tacka jordbruksministern för svaret. Frågan är föranledd av behandlingen av budgetpropositionen i jordbruksutskottet. Jordbruksministern går ifrån 1990 års jordbrukspolitiska beslut på en del väsentliga punkter. Vidare plusser den borgerliga utskottsmajoriteten på vid den fortsatta utskottsbehandlingen i ganska stor omfattning.

Det beslut som vi med stor enighet fattade 1990 innebar att vi skulle komma ifrån de alltmer betungande överskotten, som varit ett gissel, ett förfång för såväl producenter som konsumenter. Man var väldigt enig i uppgörelsen. Den totala satsningen för att avreglera näringen rörde sig om betydande belopp. En stor del av denna satsning kommer, är jag rädd för, att gå till spillo efter det här beslutet, därför att man nu går tillbaka till att reglera näringen. Utskottets majoritetsbeslut innebär också med största sannolikhet att spannmålsöverskotten kommer att öka.

Jag skulle vilja fråga: Är inte jordbruksministern orolig för att vi kommer tillbaka till den situation som rådde före 1990, med stora överskott som följd? Hur skall de överskotten finansieras, om budgetunderskottet ökar på grund av det här beslutet?

Anf. 189 Jordbruksminister KARL ERIK OLSSON (c):

Herr talman! Vi skall komma ihåg att det sedan arbetet med propositionen för nästa budgetår skett en del förändringar. Jag har tidigare i kammaren redovisat min syn på det. Den depreciering av den svenska valutan som har följt av att kronan flyter gör att jämförelsepriser också på livsmedel blir

andra. Det kan, utan att jag för den skull går in och diskuterar de prisnivåer som jordbruksutskottet har lagt fast, finnas visst fog för att göra förändringar.

Det finns en risk för en ökad spannmålsproduktion. Den beror i första hand inte på de förändringar som jordbruksutskottet gjorde när det gäller prisnivåer – arealbidraget lät man ju ligga kvar. Jag tror att de risker för förändringar som finns beror på det faktum att Sverige har lämnat in ansökan om EG-medlemskap och nu förhandlar om medlemskap. I ett totalt EG-perspektiv vore sannolikt produktionen av spannmål högre än om Sverige bara skall producera för sin egen konsumtion.

Den bedömningen gör troligen ganska många spannmålsodlare. De vill fortsätta för att vara med den dag som den europeiska marknaden finns där. Detta är också anledningen till att vi fastställt ett golv för spannmålspriserna i form av inlösenpris även för nästa år. Man kan inte med hänsyn till den politik som förs på andra områden om europeisk integration hävda att det för spannmål bara skall gälla ett litet område av Sverige.

Anf. 190 ÅKE SELBERG (s):

Herr talman! Jag är väl medveten om att det har skett förändringar sedan vi fattade beslutet. Men att skylla allt på EG-anpassningen och att göra denna förändring redan i år är inte riktigt. Det var inte nödvändigt. Vi kunde ha haft ett år till på oss för att diskutera hur vi på bästa sätt skulle kunna göra den här förändringen. Man har i tidningsdebatter kunnat se att de människor som har ställt om och som har tagit till sig vårt beslut från 1990 är oerhört besvikna.

Jag vill fråga jordbruksministern, för jag tyckte att det fanns en viss antydning, om förändringarna i utskottet verkligen gjordes med ministerns goda minne. En ny fråga dyker upp: Hur skall kompensationen till animalieproduktionen ske enligt det här beslutet?

Anf. 191 Jordbruksminister KARL ERIK OLSSON (c):

Herr talman! Det som sker i riksdagen sker naturligtvis i enlighet med vad riksdagen själv beslutar. Jag brukade på den tid jag själv satt i jordbruksutskottet ändå betrakta jordbruksutskottet som överordnat enskilda ministrar och även regeringen i sådana här sammanhang. Jag gör fortfarande den bedömningen. Man måste finna sig i vad utskott och riksdagen bestämmer.

Jag kan upprepa vad jag sade, att jag har förståelse för hur man upplevde den ändrade situationen när ärendet behandlades i utskottet. Det är inte så konstigt.

När det gäller animalieproduktionen har vi till följd av kursfallet på kronan inte samma anpassningsbehov som tidigare. I de förslag som regeringen har lagt fram för riksdagen hade vi förutsett att det skulle göras en justering i jordbruksutskottet, kanske inte exakt vilka belopp det skulle bli.

1990 års beslut gäller fortfarande. Jag tror att vi skall fortsätta att driva idén också i ett EG-sammanhang.

Anf. 192 ÅKE SELBERG (s):

Herr talman! Det var också vår tanke i budgetbehandlingen att vi skulle fortsätta att tillämpa 1990 års beslut även det här året tills vi kunde stämma

av mot vad som händer inom EG. EG:s jordbrukspolitiska beslut sträcker sig till den 1 juli 1996. Sedan vet vi ingenting.

Risken är uppenbar att vi får ställa om ytterligare en gång om vi kommer in i EG, alltså ställa om en tredje gång. Jag är väldigt orolig för att det blir svårt att motivera det hos svenska folket med tanke på att de reformer som vi har genomfört kostar ungefär 14 miljarder kronor. Dessutom utgör vi en normal spannmålsmarknad. Strävan var ju att åstadkomma en balans i spannmålsproduktionen, men då krävs det att man tar ytterligare 250 000–300 000 ha ur produktion, enligt beräkningar från Jordbruksverket.

Prot. 1992/93:90

13 april 1993

Svar på frågor

Anf. 193 Jordbruksminister KARL ERIK OLSSON (c):

Herr talman! Jag vill säga två saker. Det ena är att ingen av oss vill väl ta på sig ansvaret för att vi i Sverige driver en politik som är så olik den politik som förs i vår omvärld att stora delar av vårt jordbruk slås ut före ett EG-medlemskap. Jag vet att det är ambitionen att inte föra en sådan politik som har föranlett vissa förändringar och som också föranleder en del av regeringens förslag.

Det andra är att i det läge som rådde 1980 utgick vi ifrån att vi skulle kunna ha en isolerad svensk livsmedelsmarknad i balans. Men om vi blir medlemmar i EG – och det är regeringens bestämda strävan – är det inte längre fråga om balans på den svenska marknaden, utan då är det fråga om en större marknad. På denna marknad ligger den svenska spannmålsproduktionen sannolikt på en högre nivå, vilket man bör ha med i bedömningen när man vidtar åtgärder i dagsläget.

Anf. 194 ÅKE SELBERG (s):

Herr talman! Vi har ingen annan uppfattning än att vi skall föra en politik som bidrar till att skapa en så stark jordbruksnäring som möjligt. Där är vi helt överens.

Men att det så till den milda grad brådskar med EG-anpassningen kan vi däremot inte hålla med om. I och med att man jobbar med en anpassning liksom i förväg förlorar man en del av förhandlingspositionen. När EG rör sig åt något håll, är det helt klart att man rör sig åt vårt håll och inte mot en ytterligare reglering, enligt signalerna i olika diskussioner. Vi anser därför att det hade varit klokt om vi hade kunnat resonera oss samman under ytterligare ett år. På det sättet hade vi kunnat möta dessa problem på ett bättre sätt.

Anf. 195 Jordbruksminister KARL ERIK OLSSON (c):

Herr talman! Vi har fortfarande under 1993 ett lägre spannmålspris och ett lägre arealbidrag än vad man har inom EG. Om det är Åke Selbergs mening att vi skall medverka till att sänka priserna i EG, finns det kvar ett sådant utrymme. Min ambition är inte att försämra situationen för det svenska jordbruket. Jag hoppas att det inte heller är Åke Selbergs ambition.

Anf. 196 ANDRE VICE TALMANNEN:

Jag medger ytterligare ett inlägg från vardera sidan.

Anf. 197 ÅKE SELBERG (s):

Herr talman! Mycket kort: Det är också vår ärliga mening att vi vill ha en så stark jordbruksnäring som möjligt. Vi har inga ambitioner att slå ut vårt jordbruk i förtid inför EG-medlemskapet. Vi vill ha en jordbrukspolitik som gör jordbruksnäringen så stark att den på ett så bra sätt som möjligt kan möta den marknad som ligger framför oss.

Överläggningen var härmed avslutad.

33 § Svar på fråga 1992/93:529 om fiskevårdsavgiften

Anf. 198 Jordbruksminister KARL ERIK OLSSON (c):

Herr talman! Kaj Larsson har frågat hur jag tänker att fiskevården skall bedrivas i framtiden och varifrån ekonomiska medel skall komma fiskevården till del.

Regeringen uttalade i 1992 års budgetproposition att någon allmän fiskevårdsavgift inte bör införas. Ansvaret och kostnaderna för fiskevården bör i princip bäras av fiskevattenägarna själva och finansieras t.ex. med inkomster av fiskekortsförsäljning och arrendeavgifter. Dock bör vissa medel anvisas även i fortsättningen för att möjliggöra bidrag till förrätningskostnaderna för bildande av fiskevårdsområdesföreningar.

Riksdagen lämnade uttalandet från regeringen utan erinran och avslog samtidigt motioner i ärendet. Också nu i vår har riksdagen avslagit motioner i samma fråga.

Anf. 199 KAJ LARSSON (s):

Herr talman! Jag tackar jordbruksministern för svaret. Det var kort, men långt ifrån kärnfullt.

Jordbruksministern sade att ansvaret och kostnaderna för fiskevården i princip bör bäras av fiskevattenägarna själva och finansieras t.ex. med inkomster av fiskekortsförsäljning och arrendeavgifter. Tror verkligen ministern själv på detta?

Det finns i dag 1,5 miljoner människor som sportfiskar någon gång under året, och det finns uppemot 100 000 sjöar i Sverige. En bra fiskevård är oerhört viktigt för människor som vill vara ute i naturen, koppla av och sysselsätta sig på sin fritid. Men det är också bra för yrkesfisket i Sverige. Om man inför en fiskevårdsavgift, skall pengarna oavkortat gå till fiskevård. De kan användas till bl.a. odling av fisk, kalkning, fiskeforskning, fiskeprojekt, investeringsstöd och fiskevårdsåtgärder. Det är ganska underligt att man i våra grannländer, i Norge, i Danmark och i Finland, har infört fiskevårdsavgifter, men här i Sverige vill regeringen inte införa någon sådan. Är det någon form av prestige, eller vad är det som ligger bakom?

I Norge fick man 1990 in 27,9 miljoner kronor. Administrationskostnaden uppgick till 0,7 miljoner kronor. Resten gick tillbaka till fiskevården.

Ministern sade i sitt svar att vi i Sverige skall klara detta med att sälja fiskekort. Det tror jag inte ens ministern själv tror på.

Prot. 1992/93:90
13 april 1993

Anf. 200 Jordbruksminister KARL ERIK OLSSON (c):

Herr talman! Det som Kaj Larsson påpekar är riktigt och glädjande. Vi har ett land som är rikt på sjöar och vattendrag, där det fortfarande går att fiska. Det finns en tillgång som kan göras ännu bättre. Det finns också en mycket stor grupp människor som är intresserad av att fiska på sin fritid. Detta är också en resurs som bör tas med i bedömningen när det gäller framtida turism och annat. Jag ser alltså detta som väldigt viktigt.

Men det är just därför som det inte är självklart att man måste engagera samhället för att ta in avgifter som sedan skall distribueras tillbaka. Regeringens och riksdagsmajoritetens ståndpunkter under de två senaste åren har ju varit att det inte behövs någon fiskevårdsavgift. Det finns möjlighet för människor inom ramen för gällande lagstiftning och bestämmelser att hantera saken utan att staten nödvändigtvis blandar sig i frågan. Vi tror att detta är möjligt. Därför har vi inte lagt fram något sådant förslag.

Anf. 201 KAJ LARSSON (s):

Herr talman! Det är ganska underligt. Sveriges sportfiskarförbund ställer sig bakom en fiskevårdsavgift. Inte heller Yrkesfiskarnas riksförbund är motståndare till införandet av en fiskevårdsavgift. Såvitt jag förstår är inte heller Per Wramner, generaldirektör för Fiskeriverket, negativ till att det införs en fiskevårdsavgift. Nu senast har jag tagit del av en skrivning från Svenska kommunförbundet daterad den 18 mars, där man säger att Svenska kommunförbundet hemställer att regeringen snarast förelägger riksdagen ett förslag om införandet av en allmän fiskevårdsavgift, i huvudsak enligt det förslag som hösten 1991 utarbetades på uppdrag av Jordbruksdepartementet. Det är en bred samling som står i spetsen för de många människor i Sverige som har ett fiskeintresse. Och jag undrar fortfarande: Varför envisas jordbruksministern med att inte lägga fram ett sådant förslag?

Anf. 202 Jordbruksminister KARL ERIK OLSSON (c):

Herr talman! Jag har redan svarat på den frågan, och det är onödigt att jag upprepar mig. Men jag kan nämna att Per Wramner gjorde en utredning på uppdrag av den gamla regeringen, och denna utredning överlämnades senare till mig. Vi har diskuterat detta mycket ingående. Per Wramner hade ett uppdrag att utreda hur man skulle införa en fiskevårdsavgift, vilket han slutförde. Däremot har det inte varit några konflikter mellan Jordbruksdepartementet och Fiskeriverket när det gäller den här frågan.

Jag tror att man i de allra flesta fall kan klara sig utan statens inblandning. Jag vill inte utesluta att man om det gäller speciella insatser för i synnerhet stora vattendrag och sjöar – t.ex. Väneren – kan gå in och vidta åtgärder. Ett sådant vattendrag sträcker sig över ett så stort område, omfattar så många kommuner och så många län att det kan bli nödvändigt med en fiskevårdsavgift. Men generellt behövs det inte någon sådan avgift.

Svar på frågor

Anf. 203 KAJ LARSSON (s):

Herr talman! Nu är det ju så, jordbruksministern, att Sverige har en lång kuststräcka från Haparanda till Norgekusten, där det är många sportfiskare som i dag står med sina spön. Inne i landet bedrivs en fiskevård som bekostas av en fiskevårdsavgift. Naturligtvis kommer denna fiskevård även dessa sportfiskare till del. Därför vore det mer rättvist att alla som är sportfiskare fick betala in en avgift till hjälp för en bra fiskevård i Sverige.

Jordbruksministern säger nu här också att man avstyrkte motionen i ärendet. Det har skett nu i år. Men det finns ju en skrivning i jordbruksutskottets betänkande, vilket visserligen inte är justerat, som ledde till att vi skickade tillbaka detta till utredningen. Om det kommer tillbaka i en positiv anda, innebär det då att jordbruksministern kan tänka om? Jag kan inte se att framtiden kan ge ekonomiska utrymmen för fiskevård i budgeten.

Anf. 204 Jordbruksminister KARL ERIK OLSSON (c):

Herr talman! För att klargöra frågan om signalen från utskottet har jag förstått att det är på följande sätt: Utskottet förutsätter att utredningen i det sammanhanget även överväger hur en fiskevård anpassad efter fritids- och sportfiskets behov skall organiseras i frifiskevattnen. Detta är riktigt, och utskottet förutsätter detta. Det utgår jag också från att vi skall göra. Men det står i nästa mening: Med det anförda avstyrker utskottet motionerna om allmän fiskevårdsavgift. Jag tror att detta går att lösa. Vi har inte glömt frågan. Jag vill också för Kaj Larsson nämna att jag inte lägger någon prestige i den.

Överläggningen var härmed avslutad.

34 § Svar på fråga 1992/93:507 om Riksrevisionsverkets granskning av Statens invandrarverks upphandling av förläggningar

Anf. 205 Justitieminister GUN HELLSVIK (m):

Herr talman! Lars-Erik Lövdén har frågat mig om varför Riksrevisionsverkets granskare inte fått tillgång till uppgifter i polisregister vid fullgörandet av det utredningsuppdrag som regeringen gav Riksrevisionsverket i december 1992.

Enligt lagen (1965:94) om polisregister får uppdrag eller upplysning ur polisregister i normalfallet endast lämnas till vissa särskilt angivna myndigheter. Regeringen kan dock efter framställning för visst slag av ärenden eller för särskilt fall medge att även annan myndighet än de uppräknade kan få tillgång till uppgifter i polisregister. Någon sådan framställning har inte kommit in från Riksrevisionsverket i den utredning som Lars-Erik Lövdén syftar på.

Det kan ifrågasättas om det finns förutsättningar att lämna ett sådant medgivande. Det skulle innebära att staten som avtalspart i civilrättsliga förhållanden använder de sekretessbelagda polisregistren för att kontrollera personer man har slutit avtal med.

Herr talman! Efter en omfattande artikelserie i tidningen Aftonbladet om påstådd ekonomisk brottslighet i samband med Invandrarverkets upphandling av olika flyktingförläggningar gav regeringen Riksrevisionsverket i uppdrag att granska Invandrarverkets upphandling.

Svar på frågor

Kostnadseffektiviteten och affärsmässigheten i upphandlingen skulle bedömas. Jag citerar direktiven: Riksrevisionsverket skall vidare göra kontroller av om Invandrarverket slutit avtal med personer som i svensk domstol ådömts straff för ekonomisk brottslighet. Såvitt jag kan förstå finns det bara ett sätt att gå till väga för att göra en sådan kontroll. Det är att få tillgång till polisens person- och belastningsregister. En sådan tillgång har inte Riksrevisionsverket fått, och Riksrevisionsverket konstaterar i sin rapport att uppdraget att kontrollera kopplingen till ekonomisk brottslighet inte har kunnat genomföras eftersom man inte har fått förutsättningar för att genomföra en sådan granskning.

Justitieministern säger i sitt svar att någon framställning om att få tillgång till uppgifter i polisregistret inte har inkommit till departementet. Jag får väl tro på justitieministern. Men är det så, att Riksrevisionsverket under hand har fått besked från Justitiedepartementet om att en sådan framställan inte skulle komma att beviljas? Det är nämligen ganska vanligt att myndigheter agerar på det sättet mot departementen, dvs. att man lämnar en underhandsförfrågan. Om man då får ett avvisande svar lämnar man ingen formell ansökan. Kan det ligga till på det viset, justitieministern?

Anf. 207 Justitieminister GUN HELLSVIK (m):

Herr talman! Lars-Erik Lövdén började med att hänvisa till Aftonbladet. Jag skall säga att jag när jag fick frågan direkt associerade till Aftonbladet med tanke på att jag där läste att jag skulle ha sagt nej till en förfrågan från Riksrevisionsverket. Det är egendomligt att när felaktiga uppgifter sprids är det ingen som efterfrågar en intervju, medan det görs i många andra sammanhang. Därför har jag inte haft någon möjlighet att dementera uppgiften.

När det gäller en eventuell underhandsförfrågan från Riksrevisionsverket har någon sådan mig veterligt icke ställts till Justitiedepartementet. Däremot har det varit en informell diskussion mellan Justitiedepartementet och Kulturdepartementet, men mig veterligt icke med Riksrevisionsverket, där jag har pekat på de begränsningar som enligt lag finns när det gäller att få denna typ av uppgifter.

Eftersom Lars-Erik Lövdén säger att tillgången till polisregistret är den enda möjligheten att få den information som man behöver, vill jag påpeka att detta inte är korrekt. Kontroll kan ske i andra offentliga handlingar, t.ex. hos domstolar. Man kan också, vilket Riksrevisionsverket faktiskt har gjort, genomföra förfrågningar hos kreditupplysningsföretag för att få de andra uppgifter som också var efterfrågade.

Anf. 208 LARS-ERIK LÖVDÉN (s):

Herr talman! För att klara uppdraget att granska om affärer har förekommit med personer som har dömts för ekonomisk brottslighet finns det två sätt att gå till väga. Naturligtvis finns möjligheten att gå runt till tingsrätterna

och försöka att ta reda på detta, men det är ju från praktisk synpunkt fullkomligt ohanterligt. Då är det Polisens person- och belastningsregister som man har att tillgå.

Jag fick ändå ett litet medgivande här från justitieministern att man i departementet hade ställt sig negativ till att öppna polisregistren för Riksrevisionsverkets granskare. Jag tolkade justitieministerns svar på det sättet när det gäller de diskussioner som har varit mellan Kulturdepartementet och Justitiedepartementet.

Jag har inte med min fråga menat att Justitiedepartementet medvetet har velat förhindra en granskning av ekonomisk brottslighet. Men jag tycker att det är något slarvigt av regeringen att ge ett så här specifikt uppdrag till Riksrevisionsverket utan att ge Riksrevisionsverket möjlighet att fullfölja uppdraget.

Anf. 209 Justitieminister GUN HELLSVIK (m):

Herr talman! Det är inte ovanligt att man i samband med civilrättsliga avtal försöker att få fram information om avtalspartensandel. Det är inte ohanterligt att göra sådana undersökningar vid domstolar, eftersom man där oftast har lätt att direkt hitta rätt forum, beroende på var verksamheten som sådan bedrivs.

Som sagt har inte någon förfrågan inkommit från Riksrevisionsverket. Det har förekommit en underhandsdiskussion med Kulturdepartementet. Jag vill peka på att jag, vilket jag sade, uttryckte tveksamhet. Det hänger samman med att det ligger något egendomligt i att ge ett organ ett tillstånd som den kontrollerade myndigheten inte har, nämligen Invandrarverket. Invandrarverket får för sin myndighetutsövning inhämta information, men det gäller asylärenden och liknande. Förhyrning av lokaler är inte myndighetsutövning.

Anf. 210 LARS-ERIK LÖVDÉN (s):

Herr talman! Jag får än en gång konstatera att utredningsuppdraget till Riksrevisionsverket från början var ganska illa genomtänkt. Riksrevisionsverket har ju inte ansett sig kunna fullgöra uppdraget på denna punkt, eftersom man inte har fått förutsättningar för detta. Riksrevisionsverket har nog under hand fått klart för sig att om man hade lämnat en formell framställan skulle regeringen ha avvisat den.

Jag har inte hämtat några uppgifter från Aftonbladet. Det var egentligen inte det som föranledde mig att ställa frågan. Jag har hämtat mina uppgifter från en programutskrift från Dagens eko, där man uppger att Justitiedepartementets chef för polisenheten sagt att man på departementet varit negativ till att öppna polisregistren för Riksrevisionsverkets granskare.

Vi behöver kanske inte tvista om det här längre, men jag konstaterar att regeringen förmodligen har utformat sina direktiv utan att tänka efter tillräckligt mycket.

Anf. 211 Justitieminister GUN HELLSVIK (m):

Herr talman! Jag vill än en gång poängtera att det finns andra möjligheter att få den information som behövs. Eftersom jag själv har en lång kommu-

nalpolitisk erfarenhet bakom mig vet jag att man mycket ofta i den kommunala verksamheten ser till att inhämta information om personer med vilka kommunen avser ingå avtal med hjälp av öppen information – bl.a. domstolarnas domar. Domstolarna är också så organiserade att det är möjligt att få fram den informationen även om datoriseringen har skett sent.

Prot. 1992/93:90

13 april 1993

Svar på frågor

Anf. 212 LARS-ERIK LÖVDÉN (s):

Herr talman! Riksrevisionsverket har inte gjort samma bedömning som justitieministern. Det går att få fram uppgifter ur andra offentliga register, t.ex. Upplysningscentralens register eller kronofogdemyndighetens register X. Riksrevisionsverket har ansett att man har behövt få tillgång till person- och belastningsregistret för att kunna fullgöra regeringens uppdrag. Det har man alltså inte fått.

Anf. 213 Justitieminister GUN HELLSVIK (m):

Herr talman! Det har heller inte inkommit en formell förfrågan eller någon förfrågan över huvud taget som jag känner till från Riksrevisionsverket. Om man ansåg att detta var nödvändigt hade i varje fall jag i den situationen begärt ett beslut.

Överläggningen var härmed avslutad.

35 § Svar på fråga 1992/93:509 om utbildningen av personal som utreder sexualbrott mot barn

Anf. 214 Justitieminister GUN HELLSVIK (m):

Herr talman! Inger Hestvik har frågat mig hur den utbildning är upplagd som de svenska sambandsmännen i Thailand har genomgått för att kunna medverka i utredningar när det gäller sexualbrott mot barn.

I sin fråga hänvisar Inger Hestvik till en replik som jag lämnade här i riksdagen den 23 mars i år i samband med en annan fråga. Jag sade då bl.a. att de sambandsmän som är stationerade i Bangkok hade utbildats för att kunna medverka i utredningar när det gäller sexuella brott mot barn.

Jag kan emellertid konstatera att mitt påstående gick händelserna i förväg i den delen. Jag hade nämligen tidigare blivit informerad om att Rikspolisstyrelsen hade genomfört en utbildning för de svenska sambandsmännen i Bangkok.

Utbildningen har dock inte genomförts ännu, men såvitt jag erfarit håller Rikspolisstyrelsen på med en planering och uppläggning av en lämplig utbildning för sina utlandsstationerade polismän.

Anf. 215 INGER HESTVIK (s):

Herr talman! Jag vill tacka justitieministern för svaret. Jag tycker att de sista tre raderna är hoppingivande, och jag hoppas att alla missförstånd är utredda i och med det här. Jag tycker som många andra att utbildningen av sambandsmännen i Bangkok är väldigt viktig.

Orsaken till min fråga i dag var att glädjen över justitieministerns förra

positiva frågesvar grusades något. Från tillförlitligt håll fick jag höra att det, som justitieministern har sagt här i dag, inte pågår någon utbildning. Jag tänkte att man möjligen hade sammanblandat utbildningen med Rädda barnens program på en vecka som hade erbjudits de två Interpolmännen i Bangkok. Det visade sig sedan att detta veckoprogram med erfarenhetsutbyte inskränkte sig till ett lunchmöte.

Jag har full förståelse för att sambandsmännen inte har tid, eftersom det är narkotikabekämpning som är deras huvudsakliga arbetsuppgift. Men det är illa om en utbildning ersätts med ett samtal.

Min fråga i dag blir om det är meningen att man skall utbilda de två sambandsmän som finns i Bangkok i dag eller om man skall ordna så att en tredje polis som kan ta hand om just dessa sedlighetsbrott mot barn kommer till Bangkok.

Anf. 216 Justitieminister GUN HELLSVIK (m):

Herr talman! Det är en fråga som jag inte kan svara på i dag. Regeringen gav i december ett uppdrag åt Rikspolisstyrelsen. Uppdraget gick ut på att vi skulle öka samarbetet med utländsk polis för att bekämpa den brottslighet som består i sexuella övergrepp mot barn.

Vi har begärt att i form av en delrapport få en redovisning före april månads utgång av hur detta samarbete har kommit i gång. Jag har fått besked om att denna redovisning också kommer att innehålla information om utbildningsfrågor. Därefter kan vi göra bedömningen av hur fortsättningen skall se ut.

Anf. 217 INGER HESTVIK (s):

Herr talman! Jag är mycket tacksam över att få följa ärendet, och jag hoppas att slutet skall bli positivt.

Överläggningen var härmed avslutad.

36 § Svar på fråga 1992/93:515 om skyddet för myndighets utövare

Anf. 218 Justitieminister GUN HELLSVIK (m):

Herr talman! Göte Jonsson har frågat mig vilka åtgärder jag är beredd att vidta i syfte att stärka det lagstadgade skyddet för polismän vid tjänsteutövning.

Frågan är ställd mot bakgrund av ett fall där en kvinnlig polis blev knivskuren i ansiktet i samband med ett ingripande. I tingsrätten dömdes gärningsmannen för grov misshandel till två års fängelse och ålades att betala skadestånd till polismannen. I hovrätten sänktes såväl straffet som skadeståndet.

Som Göte Jonsson väl känner till är jag förhindrad att diskutera enskilda fall. Jag avser därför inte att diskutera den motivering som hovrätten enligt Göte Jonsson anfört för att sänka straffet och skadeståndet i det här fallet. Jag vill emellertid nämna något om de straffrättsliga och skadeståndsrättsliga bestämmelser som gäller på det här området.

I 17 kap. brottsbalken finns bestämmelser om brott mot allmän verksam-

het m.m. I 17 kap. 1 § brottsbalken stadgas straff för våld eller hot mot tjänsteman och i 2 § för annan förgripelse mot tjänsteman. De gärningar som straffbeläggs genom dessa bestämmelser, t.ex. misshandel, olaga tvång och olaga hot, är straffbelagda också genom andra bestämmelser.

Jag vill särskilt understryka att bestämmelserna i 17 kap. brottsbalken avser att förstärka det straffrättsliga skyddet för bl.a. polismän i tjänsteutövning genom att föreskriva en strängare straffskala. Om exempelvis en misshandel riktas mot en polisman i tjänsten skall den normalt bedömas strängare än om våldet riktas mot någon som inte äger skydd enligt 17 kap. 1 § brottsbalken.

I det fall som Göte Jonsson har tagit upp i sin fråga dömdes gärningsmannen inte för våld mot tjänsteman utan för grov misshandel. Anledningen till det är uppenbarligen att domstolarna har bedömt gärningen som så allvarlig att misshandeln varit att bedöma som grov. Också i dessa fall torde domstolarna som en försvårande omständighet kunna beakta att brottet riktats mot polisman under tjänsteutövning.

Mitt svar till Göte Jonsson blir således att nuvarande straffrättsliga bestämmelser om förstärkt skydd för dem som handlar under myndighetsutövning är tillräckliga. Bestämmelserna lämnar utrymme för att utmäta kännbara straff för brott riktade mot polismän.

När det gäller skadestånd är utgångspunkten att polismän har samma rätt som andra till ersättning för skador. Liksom andra skadelidande skall även polismän ha full ersättning för sin skada. På en punkt har man i rättspraxis fört ett särskilt resonemang när det gäller poliser och vissa andra yrkesgrupper för att bestämma ersättningsbelopp. Det gäller ersättning för den integritetskränkning som ett brott ibland kan innebära. Det har ansetts att det hör till polisens yrke att vara beredd på att bli utsatt för kränkande behandling och att kränkningen därför ofta upplevs som mindre allvarlig för en polisman än för andra personer.

Kommittén om ideell skada överlämnade hösten 1992 ett delbetänkande med förslag till vissa ändrade regler om ersättning för kränkning genom brott. I betänkandet uttalar kommittén att graden av det lidande som uppkommer vid en integritetskränkning kan vara beroende bl.a. av den skadelidandes yrke och att polismän måste finna sig i viss kränkande behandling. För den skull skall polismän inte behöva tåla vilka slags kränkningar som helst, och ibland skall de alltså ha rätt till ersättning även för kränkning.

Betänkandet har remissbehandlats och en stor majoritet av remissinstanserna har ställt sig bakom kommitténs bedömningar. Ärendet bereds för närvarande i Justitiedepartementet. Det är ännu för tidigt att uttala sig om innehållet i de förslag som så småningom kommer att lämnas till riksdagen.

Anf. 219 GÖTE JONSSON (m):

Herr talman! Jag tackar för svaret på min fråga. Som justitieministern redovisar är orsaken till min fråga just det uppmärksamade fallet med domslutet i Göta hovrätt med anledning av misshandeln av en ung kvinnlig polis i samband med ett ingripande i Växjö. Det som har gjort att detta rättsfall har rönt sådan uppmärksamhet är just motiveringen i domslutet.

I domen hänvisar man till att det ligger i polisyrkets natur att i viss utsträckning bli utsatt för faror och psykiska påfrestningar. Hovrätten skriver:

”En polisman får av den anledningen antas ha en högre mental beredskap än andra personer för konfrontationer med brottslingar. Med hänsyn härtill finner hovrätten att ersättningen i denna del bör bestämmas till 15 000 kronor.” Detta innebär en minskning av skadeståndet i förhållande till tingsrättens beslut.

Det är då ganska naturligt att denna unga kvinnliga polisman, liksom polismän inom kåren i dess helhet, uppfattar detta domslut på det sättet att en polisman skall få tåla mer i tjänsteutövning än vad en vanlig hederlig svensk skall behöva tåla i motsvarande situation.

Jag är tacksam för det besked som justitieministern ger, att polismän och andra personer i tjänsteutövning faktiskt har ett starkare rättsskydd. Då ställer man sig frågan: Vad kan ett sådant här domslut bero på? Jag är medveten om att justitieministern inte kan ta upp en enskild fråga till behandling. Men det är ofta enskilda frågor som konkretiserar en frågeställning. Så har också skett i detta fall.

Jag skulle ändå vilja fråga justitieministern: Finns det inte med anledning av detta domslut – vi vet också att det har förts sådana här diskussioner tidigare, bl.a. inom Brottskadenämnden – skäl att se närmare på dessa förhållanden? Enligt min mening är situationen otillfredsställande.

Anf. 220 Justitieminister GUN HELLSVIK (m):

Herr talman! I samband med ett lagstiftningsarbete tar man naturligtvis hänsyn till vad som har hänt i verkligheten, när man funderar över vilka förändringar som kan bli aktuella. Men vi skall också i dessa diskussioner komma ihåg att skadeståndet innebär att olika saker ersätts. Man får t.ex. ersättning för ”sveda och värk”, det som de flesta av oss i dagligt tal antagligen kallar psykiskt lidande. Men man skiljer denna ersättning från ersättning för psykiskt lidande. De formaliserade domarna kan ofta ge ett annat intryck på vanligt folk än på juristen, som vet vad som ligger i de olika begreppen.

Självklart följer vi hela tiden utvecklingen för att ta till oss allt nytt i lagstiftningsarbetet. Det finns skäl för mig att påpeka att en viktig del i förslaget från den kommitté som skall göra en översyn av det ideella skadeståndet ju är en höjning av beloppsgränserna.

Anf. 221 GÖTE JONSSON (m):

Herr talman! Jag tackar för detta. Jag tror att det är väldigt viktigt att rätt signal går ut till allmänheten när det gäller denna form av våld mot och skydd av dem som skall skydda andra, nämligen polismän och andra tjänsteutövare. Det är viktigt att de unga polismän som skall in i denna yrkeskarriär känner stödet från samhället i samband med besvärliga ingripanden. Det gäller inte minst kvinnliga polismän. Man försöker nu rekrytera flera kvinnor till polisen. Jag är övertygad om att det budskap som nu har förmedlats till den svenska poliskåren, detta domslut och den efterföljande diskussionen, inte kommer att bidra till att det blir lättare att få kvinnor att söka sig till polisyrket.

Det är också angeläget att denna diskussion kan föras på ett sådant sätt att vi motverkar våld i alla lägen. Om polismän får den uppfattningen att de

själva kan bli utsatta för våld, hur skall de då kunna skyddas i sin tjänsteutövning? Den diskussionen måste föras.

Prot. 1992/93:90
13 april 1993

Anf. 222 Justitieminister GUN HELLSVIK (m):

Herr talman! Jag håller helt med Göte Jonsson, när han säger att det är viktigt att vi visar att poliserna är berättigade till skydd och respekt.

Svar på frågor

Överläggningen var härmed avslutad.

37 § Svar på frågorna 1992/93:483 och 499 om ersättning till intagna på anstalt

Anf. 223 Justitieminister GUN HELLSVIK (m):

Herr talman! Ingbritt Irhammar har frågat mig om regeringen ämnar vidta några åtgärder för att ändra nuvarande ersättningsregler i anstalt för att förhindra att locka till oss brottslighet från andra länder. Karl Gustaf Sjödin har frågat mig vad jag avser att göra för att ändra de lagregler som möjliggör för i Sverige dömda utländska medborgare att erhålla sociala förmåner. Jag besvarar frågorna i ett sammanhang.

I frågedebatten den 9 mars om utmätning av arbetsersättning som utgår till intagen i kriminalvårdsanstalt nämnde jag att det på mitt initiativ pågår en översyn inom Justitiedepartementet av systemet med ersättning till intagna vid kriminalvårdsanstalter för arbete, utbildning, m.m. Bakgrunden till den pågående översynen är bl.a. att olika åtgärder måste vidtas på grund av det svåra ekonomiska läge som Sverige befinner sig i. Översynsarbetet kommer att beröra de frågeställningar som Ingbritt Irhammar och Karl Gustaf Sjödin har väckt.

Jag vill i det här sammanhanget nämna att de generella lagreglerna om bl.a. pensioner och sjukersättningar hör till Socialdepartementets ansvarsområde. Generellt kan dock sägas att en grundförutsättning för rätten till pension och sjukersättning är att man är bosatt i Sverige och att man genom arbete har tjänat in förmåner. En utlänning anses inte bosatt i Sverige enbart på grund av att han avtjänar straff här och kan inte av den anledningen bli berättigad till t.ex. folkpension.

Frågan om ersättning och andra förmåner till de intagna i kriminalvårdsanstalterna är en komplicerad fråga, och först när översynen är slutförd är jag beredd att ta ställning till de aktuella frågorna. Men som jag nämnde redan den 9 mars här i kammaren skiljer sig levnadsstandarden åt i olika länder, och utgångspunkten måste ändå vara att vi skall ha ett system som är anpassat efter svenska förhållanden. Olika regler på grund av t.ex. medborgarskap kan även strida mot Sveriges internationella åtaganden avseende behandling av fångar, enligt vilka det inte får förekomma någon diskriminering av dessa på grund av t.ex. nationellt ursprung. Därmed är dock inte sagt att det inte skulle vara möjligt att på någon punkt ändra systemet så att ett svenskt fängelsestraff för personer från länder med lägre levnadsstandard inte ter sig lockande.

För att förhindra att brottslingar från andra länder kommer till Sverige och

begår brott här måste åtgärder vidtas på många olika områden. Det är t.ex. viktigt att ha kunskap om dessa länder och den brottslighet som finns där och i vad mån denna brottslighet berör Sverige, så att brottsförebyggande åtgärder kan vidtas. Här är det internationella samarbetet väsentligt och då framför allt det polisiära samarbetet mellan berörda länder.

Anf. 224 INGBRITT IRHAMMAR (c):

Herr talman! Först vill jag tacka för svaret. Jag måste säga att det gläder mig att det pågår en översyn inom departementet på detta område. Jag känner att det är väldigt nödvändigt. Jag ser också att min fråga kommer att behandlas där och att det finns en viss öppning i svaret för att det inte skall vara omöjligt att finna metoder så att vi inte lockar hit brottslingar från andra länder. Även om bara ett fåtal lockas hit på grund av våra ersättningsregler, är det ändå stötande, som jag skrev i min fråga.

Jag tycker att det är självklart att man skall se över ersättningsnivåerna totalt. Detta säger jag mot bakgrund av att vi i detta land har sänkt sjukersättningen och arbetslöshetsersättningen och inte kompenserar pensionärerna för deras extrakostnader. Självklart måste vi se över ersättningsnivåerna totalt för alla i kriminalvårdsanstalter. En sådan här utredning kan också göra jämförelser med ersättningen till värnpliktiga, som diskuteras mycket i samhället.

Jag har ett exempel till, och jag tänker då på föräldrar med lägsta föräldraförsäkringen, som har 60 kr per dag för en förälder med barn att leva på. Då är ju 60 kr per dag i en kriminalvårdsanstalt ganska mycket för cigaretter och telefonsamtal.

Jag ser fram mot att man skall göra en översyn av ersättningsnivåerna för utländska medborgare. Ett annat sätt att komma åt den eventuella lockelsen att komma hit skulle vara om fick utlämningsavtal med fler länder än de nordiska länderna. Det skulle jag vilja eftersträva. Hur ser justitieministern på den frågan?

Anf. 225 KARL GUSTAF SJÖDIN (nyd):

Herr talman! Jag vill tacka justitieministern för svaret. Men jag undrar om regeringen ämnar göra någonting åt de socialförsäkringskonventioner, som vi har med andra länder, som reglerar dessa sociala förmåner.

I svaret säger justitieministern att det är viktigt att vi har kunskap om andra länder och om brottsligheten där. Men detta handlar ju om brott begångna i Sverige och om konsekvenserna när de som har begått brott blir utvisade. De får då ett slags livstidslön, som pensionen innebär. För många människor i landet anses det stötande att dessa brottslingar på sätt och vis belönas för begångna gärningar här i landet.

Anf. 226 Justitieminister GUN HELLSVIK (m):

Fru talman! Ingbritt Irhammar frågade mig om möjligheterna till ytterligare utlämningsavtal.

Om utvecklingen i de tidigare öststaterna blir som vi hoppas på, skall det också resultera i att vi får utlämningsavtal med ytterligare länder. Det anser vi helt klart är eftersträvänsvärt.

Karl Gustaf Sjödin ställde ett par frågor. Eftersom frågorna rör Socialdepartementet och de sociala försäkringarna kan jag inga detaljer. När det gäller konventionsfrågorna kan jag helt enkelt inte svara. Vi förde en diskussion om vi skulle lämna över Karl Gustaf Sjödins fråga till Socialdepartementet. Men eftersom vi uppfattade att den huvudsakligen rörde kriminalvården och den var ställd till mig, behöll vi den på Justitiedepartementet.

När det gäller pension i utlandet vill jag påpeka att pensionerna, om vi undantar folkpensionen, är grundade på arbetsinkomst. De är intjänade. Det tappar vi lätt bort när vi talar om i Sverige tidigare bosatta personer, som får pension när de sedan lämnar landet och bosätter sig någon annanstans. Övriga delar grundar sig på konventioner. Det har jag, som sagt, inte möjlighet att kommentera.

Anf. 227 INGBRITT IRHAMMAR (c):

Fru talman! Jag tackar också för det andra svaret. Det står klart att även Gun Hellsvik eftersträvar ytterligare utlämningsavtal. Vi är väl båda medvetna om svårigheterna att motivera dessa mycket fattigare grannländer till detta. I det här sammanhanget måste regeringen räkna in kostnaderna för att ha dessa människor fängslade i vårt land.

Man skulle ju faktiskt kunna använda en del av de här pengarna för att hjälpa mottagarländerna att bygga fler humana anstalter. Jag tror att vi alla eftersträvar en humanare kriminalvård, även i våra grannländer.

Min följdfråga blir alltså: Skulle man i kostnaderna kunna räkna in att vi skeppar över en del av dem till mottagarländerna?

Anf. 228 KARL GUSTAF SJÖDIN (nyd):

Fru talman! Det är synd att jag vid detta tillfälle inte riktigt får svar på den här frågan.

Konkret rör det sig om en person som blir utvisad. Det handlar inte om någon som flyttar. Det är detta som anses stötande. Personen har begått ett brott. Jag åsyftar det s.k. Bettinafallet i Skåne. Vederbörande dömdes till sluten psykiatrisk vård. När han befanns vara frisk är han livstidsutvisad. Vid det tillfället får han pension för resten av livet. Det handlar inte om folk som flyttar, utan om sådana som utvisas från landet på grund av att de har begått grova brott.

Anf. 229 Justitieminister GUN HELLSVIK (m):

Fru talman! Om jag skall börja med att ytterligare kommentera Karl Gustaf Sjödins fråga kan jag säga att den som blir utvisad inte får folkpension men intjänad ATP. Jag tror att Karl Gustaf Sjödin känner till att det är åtskilliga år med viss inkomst som man skall ha arbetat för att vara berättigad till ATP. Det är alltså det som man har tjänat in som man får med sig även när man blir utvisad.

Det finns vissa undantag när det gäller folkpensioner. Det är de fall som grundar sig på konventioner, men de konventionerna kan jag inte kommentera. Karl Gustaf Sjödin får ställa sin fråga till rätt departement.

Ingbritt Irhammar frågade mig om det fanns möjlighet att skeppa över en

del av våra kostnader. Kriminalvården har faktiskt inga pengar över. Vi måste snarare göra omprioriteringar för att klara den situation som vi har.

Anf. 230 INGBRITT IRHAMMAR (c):

Fru talman! Jag är medveten om att kriminalvården och Justitiedepartementet har ont om pengar. Det har även hela regeringen och hela landet.

Jag menar att detta får bli en typ av bistånd, med de få pengar som vi har.

Anf. 231 KARL GUSTAF SJÖDIN (nyd):

Fru talman! Jag får tacka för svaret som jag fick av justitieministern. Jag får väl återkomma med frågan om de försäkringskonventioner som vi har med andra länder och ställa den till socialministern.

Överläggningen var härmed avslutad.

38 § Svar på fråga 1992/93:521 om civilt utnyttjande av militära helikoptrar

Anf. 232 Försvarsminister ANDERS BJÖRCK (m):

Fru talman! Karl Gustaf Sjödin har frågat mig om jag och regeringen kommer att acceptera förslaget från Chefen för armén om att bestämmelser om konkurrensregler justeras så att de inte behöver beaktas när armén genomför sjuktransporter med helikoptrar.

Regering och riksdag har vid olika tillfällen beslutat att sjuktransportkapaciteten med helikoptrar skall öka för att tillgodose behoven i krig. Detta skall genomföras så att även behoven i fred kan tillgodoses.

För drygt en vecka sedan fick Försvarets materielverk regeringens uppdrag att upphandla sådana helikoptrar.

Under våren kommer Chefen för armén att förhandla med sjukvårdshuvudmännen om prissättningen på helikoptertjänsterna.

Som jag redan den 10 november 1992 svarade Karl Gustaf Sjödin, vilket han också refererat till i sin nya fråga, är det viktigt att se till att prissättningen av helikoptertjänsterna blir rimlig och att den inte utformas så att illojal konkurrens uppstår. Jag framhöll då också att det är rimligt att kostnaderna ses ur total samhällsekonomisk synpunkt när det gäller utnyttjandet av en resurs av det här slaget. Ingenting har hänt sedan förra frågetillfället som givit mig anledning att ändra uppfattning.

Anf. 233 KARL GUSTAF SJÖDIN (nyd):

Fru talman! Jag tackar försvarsministern för svaret. Min konkreta fråga är: Kommer regeringen att tillgodose önskemålen i det brev från arméchefen där han nämner just dessa frågor, att hänvisningen till 2 § i förordningen 1986:1111 7 § första stycket bör tas bort. Vad vill arméchefen ta bort?

Jag vill dessutom veta om det verkligen är nödvändigt med en sådan kostnad för helikopterinköp, även om man tidigare har beslutat om det? Är verkligen hotet mot Sverige så stort att man just måste satsa på helikoptrar?

Statsmakterna borde väl också spara i dessa tider med galopperande bud-

getunderskott. Dessutom tror jag säkert att de privata helikopterföretagen vill höra hur försvarsministern och regeringen ser på frågan om konkurrens mellan försvaret och småföretagarna i Sverige.

Prot. 1992/93:90
13 april 1993

Svar på frågor

Anf. 234 Försvarsminister ANDERS BJÖRCK (m):

Fru talman! Karl Gustaf Sjödin undrar om vi verkligen skall genomföra denna helikopteranskaffning. Jag är tvungen att följa det mycket entydiga riksdagsbeslut som har fattats om detta. Det beslutet har regeringen nu effektuerat efter min föredragning.

Karl Gustaf Sjödin kan rimligtvis inte mena att jag skall bryta mot ett kristallklart riksdagsbeslut. Karl Gustaf Sjödin får i stället försöka att få riksdagen på andra tankar. Såvitt jag vet har den frågan inte behandlats av riksdagen sedan vi förra gången diskuterade det här ärendet.

Det gäller självfallet, som jag sade i mitt svar, att se till att någon illojal konkurrens inte uppstår. Jag skall svara direkt på Karl Gustaf Sjödens sista fråga som gällde reglerna för detta. Min utgångspunkt – jag understryker att det är en utgångspunkt – för förestående prissförhandlingar om helikoptertjänsterna mellan Chefen för armén och sjukvårdshuvudmännen är att det för närvarande inte behöver ske några förändringar i den förordning som styr arméns kommande verksamhet när det gäller fredstida sjuktransporter med helikopter.

Anf. 235 KARL GUSTAF SJÖDIN (nyd):

Fru talman! Detta svar kan tolkas som att framställningen från Chefen för armén i varje fall inte kommer att vinna regeringens gehör.

Anf. 236 Försvarsminister ANDERS BJÖRCK (m):

Fru talman! Som jag sade skall vi först se om man inom ramen för nuvarande regler kan lösa detta. Först när det har visat sig att det inte går är jag beredd att överväga om några förändringar behöver göras. Men den frågan tycker jag inte är aktuell innan vi inom ramen för nuvarande regler har sett om vi kan uppfylla riksdagsbeslutet.

Får jag ändå understryka att det här är en fråga som måste ses från en total samhällsekonomisk synpunkt. Det handlar om skattebetalarnas pengar. Jag tycker att det är riktigt att en så pass dyr verksamhet som helikoptertransporter utgör – det är dyrt, även om det är snabbt och effektivt – sker på ett sådant sätt att de totala resurserna i samhället kan tas till vara, nämligen såväl det militära som det civila helikopterbeståndet.

Anf. 237 KARL GUSTAF SJÖDIN (nyd):

Fru talman! En liten utvikning: Är det verkligen så svårt att ompröva dessa frågor? I dag när vi har ett galopperande underskott och en oerhört djup ekonomisk kris i landet borde det verkligen vara rimligt att ompröva varje fråga där det finns en möjlighet att spara på skattebetalarnas medel.

Anf. 238 Försvarsminister ANDERS BJÖRCK (m):

Fru talman! Det här är en fråga som har diskuterats i riksdagen i mer än tio år. Man har gjort bedömningen att detta är den samhällsekonomiskt riktiga

97

lösningen på problemet med sjuktransporter såväl i fred som i krig. Bedömningen är således att detta är ett sätt att spara.

Jag upprepar att jag inte har någon möjlighet att ändra på ett beslut som har fattats av riksdagen. Den rimliga tidpunkten för att försöka få till stånd en ändring måste i så fall vara den allmänna motionstiden. För säkerhets skull vill jag understryka att jag tycker att detta är ett bra beslut och att det kommer att leda till att effektiviteten när det gäller sjuktransporter i såväl krig som fred kommer att förbättras. Vi ligger långt efter en rad andra länder när det gäller service med helikoptertransporter för sjukvård. Vi behöver bara gå över Kölen för att få ett exempel.

Anf. 239 KARL GUSTAF SJÖDIN (nyd):

Fru talman! Jag betvivlar inte riktigheten i försvarsministerns uttalande om att armén verkligen har behov av dessa helikoptrar. Jag är mest oroad för att det skall bli illojal konkurrens gentemot de små helikopterföretagen i landet. Det är de som är oroliga för den här konkurrensen.

Anf. 240 Försvarsminister ANDERS BJÖRCK (m):

Fru talman! Får jag avslutningsvis säga att ambulanstransporter med helikopter trots allt utgör en mycket liten del av helikopterföretagens verksamhet. Det kan inte röra sig om något större intrång i deras verksamhet. Jag vill dessutom gärna medverka till att det inte uppstår någon illojal konkurrens genom att arbeta för en rimlig prissättning.

Överläggningen var härmed avslutad.

39 § Svar på fråga 1992/93:543 om flygförbindelserna till Gotland

Anf. 241 Kommunikationsminister MATS ODELL (kds):

Fru talman! Ulla Pettersson har frågat mig om gotlänningarna kan räkna med samma statliga ansvar för sina flygförbindelser som de norrländska orter som saknar tillfredsställande transportalternativ.

Som frågeställaren känner till besvarade jag en fråga om Gotlands flygförbindelser den 23 mars här i kammaren. Jag konstaterade då bl.a. att det på en avreglerad flygmarknad är de olika marknadsoperatörerna – flygbolagen – som avgör priser och trafikprogram. Detta gäller även SAS som för närvarande genomgår ett hårt rationaliseringsprogram för att kunna möta den nya marknadssituationen med konkurrens. I detta arbete är det naturligt att även bolagets linjenät diskuteras.

Medan de flyglinjer i Norrlands inland som Ulla Pettersson jämför med har ett begränsat trafikunderlag på ca 10 000–20 000 passagerare per år, vilket motiverat regering och riksdag att ta ett särskilt ansvar för denna trafikförsörjning, har flyget till Gotland ett trafikunderlag på mer än tio gånger denna siffra. 1992 hade Visby flygplats således drygt 438 000 passagerare. Även om SAS med sina särskilda förutsättningar skulle välja att dra sig ur sin nuvarande linje Stockholm–Visby, finns mot denna bakgrund andra flygbolag som är intresserade av att ta över linjen och som bör ha goda förutsätt-

ningar att göra detta med vinst. Någon fara för trafikförsörjningen med flyg till Gotland finns således inte.

Prot. 1992/93:90
13 april 1993

Svar på frågor

Anf. 242 ULLA PETTERSSON (s):

Fru talman! Jag tackar för svaret.

Sedan den fråga som kommunikationsministern refererade till besvarades den 23 mars har vi fått bekräftat att Visbylinjen har varit nedlägningshotad. Man har dessutom sagt att nedlägningshotet kommer att kvarstå om linjen inte blir lönsam under sommarperioden och fram till oktober.

Jag tror också att en flygförbindelse mellan Gotland och fastlandet har förutsättningar att bli lönsam. Men det handlar inte bara om lönsamhet och om att ha någon trafik över huvud taget. Det handlar också om turtäthet och pris. Som kommunikationsministern sade är det marknadsoperatörerna, flygbolagen, som fastställer priset.

På Gotland har vi blivit luttrade av vår färjetrafik. Jag utgår ifrån att kommunikationsministern känner till att vi under större delen av året har en avgång per dygn. Från lördag morgon till söndag kväll finns över huvud taget ingen trafik.

Mot den bakgrunden anser jag min fråga vara fullt berättigad. Jag kan nog påstå att hela Gotland väntar på ett klargörande från regeringen i det avseendet. Anser kommunikationsministern att det finns ett statligt ansvar för att vi skall ha en tillfredsställande flygförbindelse?

Anf. 243 Kommunikationsminister MATS ODELL (kds):

Fru talman! Vad som aviserades av SAS var en neddragning av antalet turer på linjen Stockholm–Visby från sju till fem per dag. Jag tycker att vi skall hålla detta i minnet. Det är denna neddragning det handlar om.

Bakgrunden är naturligtvis att motsvarande nedskärningar i trafikprogrammet har genomförts på andra håll i landet. Totalt minskade den inrikes flygtrafiken med ungefär 20 % under 1991 och med ytterligare 1 % under 1992. Därtill kommer att utbudet har ökat genom avregleringen och med de nya operatörer som har inträtt på den inrikes flygmarknaden. Det är givet att dessa siffror sätter press på operatörerna att minska kostnaderna över hela fältet.

Jag tycker ändå att det är glädjande att Ulla Pettersson och jag har samma grundläggande uppfattning att det faktiskt finns förutsättningar att driva lönsam flygverksamhet när man under ett år har över 400 000 passage-rare mellan Gotland och fastlandet. Jag tror att det är den utgångspunkten som också måste ligga till grund för regeringens bedömning.

Jag vill gärna säga till Ulla Pettersson att regeringen naturligtvis får ta upp frågan på nytt om det mot förmodan skulle visa sig att ingen operatör skulle vilja flyga mellan Gotland och fastlandet.

I dagsläget finns det ingenting som talar för att det skulle behövas några som helst statliga insatser för att tillgodose en bra försörjning med flygtrafik mellan Gotland och fastlandet.

Anf. 244 ULLA PETTERSSON (s):

Fru talman! Det är alldeles riktigt att det är en nedskärning från sju till fem turer som nu är aktuell. Det är i och för sig allvarligt nog, eftersom det

innebär att en stor del av möjligheterna till privatresande försvinner, bl.a. under helgerna. Men det var inte det som var SAS utgångsbud. Det är inte heller det som ligger i potten till hösten. Det finns ett reellt hot. Om denna nedskärning sätts i verket sätter det naturligtvis sina spår i det gotländska näringslivet. Det är inte lätt att ragga företag och annan verksamhet om man lever under ett sådant hot.

Det som står i min fråga är ett direkt citat från budgetpropositionen. Där sägs att samhället har ett särskilt ansvar för att flygtrafik kan bedrivas i Norrlands inland till orter som i många fall saknar tillfredsställande transportalternativ. Det är alltså antalet transportalternativ som statsrådet har motiverat sitt ställningstagande med, inte underlaget i antal passagerare. Jag vill därför gärna fråga: Vilket tillfredsställande transportalternativ anser kommunikationsministern att det finns till Gotland?

Anf. 245 Kommunikationsminister MATS ODELL (kds):

Fru talman! Ulla Pettersson ställer nu en fråga som om det inte fanns något alternativ till flyget. Ulla Pettersson vet lika väl som jag att staten satsar ca 160 miljoner kronor på att upprätthålla året runt-trafik med färjor till och från Gotland. Det alternativet finns.

Det är givetvis inte tillfredsställande för ett samhälle som Gotland att enbart vara hänvisat till färjetrafik, hur väl fungerande den än må vara. Vi vet att ett fungerande näringsliv kräver att det finns flygförbindelse till en sådan destination som Gotland.

Det är därför som man med stor tillförsikt kan studera statistiken. Låt mig ta den sämsta månaden förra året som exempel. Det var januari månad. Då flög 24 990 passagerare mellan Gotland och fastlandet. Detta skall jämföras med linjen Umeå–Östersund, som hade 10 000 passagerare under hela året. Det är den enda linjen där riksdagen explicit har sagt att samhället har ett konkret ansvar för att upprätthålla trafiken, detta på grund av sjuktransporterna mellan Östersund och Umeå.

Anf. 246 ULLA PETTERSSON (s):

Fru talman! Jag noterar med tillfredsställelse att statsrådet nu har fastslagit att våra färjetransporter inte är att betrakta som ett tillfredsställande transportalternativ.

Det statsrådet sade i budgetpropositionen, vilket jag nyss refererade, handlade om de orter som saknade tillfredsställande transportalternativ. Jag räknar därmed Gotland till dessa, och jag utgår från att också statsrådet gör det. Vi skall väl inte särbehandla delar av vårt land.

Jag är i och för sig inte särskilt intresserad av vilket bolag som sköter trafiken. Men det måste finnas en långsiktighet. Trafiken till Gotland måste vara jämförbar med den i andra landsändar, och den måste finnas. Vi kan inte försätta oss i ett läge där man i ett län som i stor utsträckning är beroende av turism kanske under ett halvår eller ett års tid inte har klart för sig när transporter kan ske och vem som kommer att stå för transporterna.

De socialdemokratiska ledamöterna i trafikutskottet har begärt ett riksdagsuttalande om att regionalflyget bl.a. till Gotland bör garanteras på en avreglerad marknad. Tyvärr nöjde sig riksdagen med kommunikationsminis-

terns uttalande i budgetpropositionen som jag tidigare refererade, där alla områden utom Norrland utesluts.

Jag är då tillbaka till min ursprungliga fråga. Kan vi räkna med samhällets stöd och samma statliga ansvar för flygförbindelser till Gotland som för de norrländska orter som saknar tillfredsställande transportalternativ?

Anf. 247 Kommunikationsminister MATS ODELL (kds):

Fru talman! Låt mig först och främst konstatera att det var en regering som leddes av det parti som Ulla Pettersson företräder som avvecklade det tidigare transportstödet för flyget till Gotland. Det är klart att det alltid går bra att i opposition komma med olika bud. Det vore naturligtvis ännu bättre om man också anvisade olika trovärdiga alternativ för hur man skall finansiera de olika bud som man lägger i oppositionsställning. Men detta, fru talman, är en annan debatt.

Låt oss ändå konstatera att flyget till och från Gotland har en mycket ljus framtid. Varje enskild månad i statistiken uppvisar ungefär tre gånger så mycket trafik som de svaga linjerna i Norrland har under ett helt år. Underlaget för att bedriva lönsam flygtrafik till och från Gotland finner jag som mycket gott. Det finns alltså ingen anledning att nu göra några uttalanden om statliga insatser i framtiden. Om den situationen uppkommer får vi återkomma.

Anf. 248 ULLA PETTERSSON (s):

Fru talman! Jag har inte begärt ett enda öre i denna debatt. Jag kan då heller inte avkrävas någon finansiering. Det jag begär är att Gotland skall behandlas på samma sätt som de orter i Norrlands inland som liksom Gotland saknar tillfredsställande transportalternativ. Där är vi överens. Jag utgår från att statsrådet har haft någon tanke på finansiering när han har gjort detta uttalande beträffande andra orter i Sverige.

Överläggningen var härmed avslutad.

40 § Svar på fråga 1992/93:546 om Postens prissättning

Anf. 249 Kommunikationsminister MATS ODELL (kds):

Fru talman! Christer Eirefelt har frågat mig vad jag avser att göra för att Posten i fortsättningen skall agera i överensstämmelse med kravet på sund konkurrens.

Konkurrensverket har i en promemoria som i slutet av mars tillställdes Posten framfört vissa synpunkter på Postens prissättning av s.k. EPS-tjänster, dvs. utskrift och kuvertering av räkningar och fakturor samt postbefordran av dessa till adressaterna. I promemorian ifrågasätts om prissättningen innebär ett missbruk av Postens dominerande ställning på marknaden.

Vad jag erfarit pågår diskussioner mellan Posten och Konkurrensverket med anledning av Konkurrensverkets promemoria.

Postens ensamrätt till brevbefordran avvecklades den 1 januari i år. Rege-

ringen har därmed tagit ett viktigt steg för att uppmuntra konkurrensen på brevmarknaden.

I och med bildandet av det nya Konkurrensverket och den fr.o.m. den 1 juli i år nya konkurrenslagstiftningen, bedömer jag att statsmakterna har redskap att värna om en sund konkurrens på postmarknaden lika väl som på övriga marknader.

Anf. 250 Andre vice talman CHRISTER EIREFELT (fp):

Fru talman! Tack för svaret, kommunikationsministern. Jag ville höra kommunikationsministerns reaktion på ärendet, framför allt därför att det tydligare än vanligt pekar på det problem som uppstår när man blandar monopolverksamhet med verksamhet som är konkurrensutsatt.

Det är inte första gången som Posten figurerar i mindre smickrande sammanhang. Det har t.ex. handlat om budbilar, och diskussionen med City Mail pågår ju fortfarande. Men man är på Posten sannerligen inte ensamma om detta. Bl.a. Televerket har förorsakat liknande problem. Det tycks över huvud taget vara mycket svårt för våra affärsdrivande verk att klara omställningen från en mer skyddad verksamhet.

I detta fall handlar det enligt min uppfattning om att Posten klart missbrukar sin dominerande ställning. Man kan här verkligen tala om en dominerande ställning. När det gäller brevdistribution har Posten över 95 % av marknaden. Även om ensamrätten, som kommunikationsministern mycket riktigt redovisar i svaret, har försvunnit är detta ett faktiskt monopol.

Man tar för denna tjänst totalt 2:90 kr, inkl. porto. Det innebär att EPS-tjänsten i praktiken blir helt gratis. Med konkurrenslagens termer handlar det dels om underprissättning, dels om prisdiskriminering. Men det mest anmärkningsvärda, kommunikationsministern, är enligt min mening bristen på förståelse för kravet på konkurrensneutralitet. Varför rättar inte Posten till detta utan att man skall behöva gå till Marknadsdomstolen?

Kommunikationsministern säger att redskapen finns, och så är det säkert. Men regeringen måste bli ännu tydligare när det gäller att slå vakt om den fria konkurrensen. Det gäller framför allt med adress till våra affärsdrivande verk. Jag hoppas att kommunikationsministern är beredd att göra en ännu tydligare markering.

Anf. 251 Kommunikationsminister MATS ODELL (kds):

Fru talman! Det är alldeles uppenbart att de verktyg finns som behövs för att se till att vi upprätthåller en fungerande konkurrens även på de områden som nu hanteras av affärsverken, dvs. Posten, Televerket och Statens järnvägar. Redan i dag har Konkurrensverket utomordentliga möjligheter att anhängiggöra denna typ av beteende hos Marknadsdomstolen.

Christer Eirefelt talar om bristen på förståelse. Jag tycker att det kanske är för tidigt att uttala sig om detta. Om jag är rätt underrättad har Posten nu ytterligare en kort tid på sig att komma in med ett yttrande över Konkurrensverkets promemoria. Vi får väl se vad som står i detta yttrande innan vi kan bedöma hur pass stor förståelse man har för detta.

Vi skall komma ihåg att de marknader som finns inom kommunikationssektorn är gamla s.k. naturliga monopol. Jag tycker att vi i detta samman-

hang kan påminna om att Sverige har världens mest öppna postmarknad. Vi är det första land i världen som avreglerat och tagit bort brevmonopolet. Vi har också Europas mest öppna telemarknad.

Vi är också ett föregångsland när det gäller att skapa konkurrens på spårren. 1988 års trafikpolitiska beslut med separation av infrastrukturen från operatören ger oss också möjligheter att introducera konkurrens. Men jag håller med Christer Eirefelt om att det är viktigt att även bevaka konkurrenssituationen när vi nu går mot en ny öppen marknad på de gamla monopolmarknaderna.

Det är kanske värt att nämna att det finns partier här i kammaren som är inne på att göra 180 grader om och cementera dessa monopol. Det är en utveckling som jag tror att vi har anledning att motverka.

Anf. 252 Andre vice talman CHRISTER EIREFELT (fp):

Fru talman! Jag tycker att kommunikationsministern bortser litet från den särskilda situation som våra affärsdrivande verk befinner sig i. Det är riktigt att vi får en ny konkurrenslag. Den kommer att hjälpa till att få en effektivare konkurrens och därmed effektivitet i vår ekonomi.

Men när det gäller de affärsdrivande verken har vi vid flera tillfällen blivit varse hur svårt detta är att hantera, inte minst därför att medvetenheten inte finns hos dem som leder de affärsdrivande verken. När det gäller de pågående diskussionerna med Konkurrensverket har de, av samma skäl som tidigare, dess värre så här långt inte lett någonstans. Den rätta förståelsen för hur viktigt det är med konkurrens finns inte.

Det finns ytterligare ett besvärande inslag i den här affären. Genom att Posten nu bakar in kostnaden för den här tjänsten i brevportot blir den inte momspliktig för Posten. Det blir den däremot för de konkurrerande företagen. Jag är medveten om att det kanske mer ligger på nästa svarande statsråds bord, men den här försvårande aspekten kan ju rimligen inte vara acceptabel när vi talar om en ordentlig konkurrens, kommunikationsministern.

Anf. 253 Kommunikationsminister MATS ODELL (kds):

Fru talman! Låt mig först konstatera att den promemoria som Konkurrensverket har tillställt Posten är ett mycket kraftfull dokument där man verkligen tar itu med dessa saker och kräver ett svar från Posten. Detta är ett exempel på att det nya Konkurrensverket faktiskt fungerar som det är tänkt.

Sedan får vi en ny konkurrenslag som ytterligare skärper kraven. Det är den normala bevakningen av konkurrensen. Dessutom har regeringen på teleområdet nyligen lagt fram en ny telelag som bl.a. tar upp de telespecifika delarna av konkurrenssituationen.

På postsidan pågår för närvarande arbetet med en postlag som kommer att få ungefär motsvarande utformning som telelagen. Den skall även bevaka de specifika delar som är anknutna just till postverksamheten.

Anf. 254 Andre vice talman CHRISTER EIREFELT (fp):

Fru talman! Konkurrenslagen är utmärkt. Den kommer att rätta till mycket av de svagheter som finns. Men jag tror fortfarande att den konstiga

mellanställning som våra affärsdrivande verk har gör det extra svårt. Jag tror inte att vi kommer åt detta med mindre än att det också finns en vilja från verkens håll att rätta till det.

Det är riktigt som kommunikationsministern säger: Den promemoria som utredaren har gjort är anmärkningsvärt hårt skriven. Det är t.ex. så att han vill ha en omedelbar förändring i avvaktan på domstolsprövning. Just för att detta är så uppenbart, vilket jag menar att det är, är det märkligt att inte Posten själv fattar det beslutet i stället för att försöka förhala det.

Jag tackar kommunikationsministern för att detta är ytterligare en markering. Det är viktigt med en effektiv konkurrens, inte minst i våra affärsdrivande verk.

Anf. 255 Kommunikationsminister MATS ODELL (kds):

Fru talman! Christer Eirefelt säger att affärsverken har konstiga mellanställningar. Jag kan delvis hålla med om det. Det är just därför som det är så oerhört viktigt att driva vidare arbetet med att bolagisera såväl Televerket som Posten.

Televerket är redan föremål för ett förslag om bolagisering genom den proposition som lades fram för ett par veckor sedan. Posten kommer att få ett motsvarande förslag i samband med att en postlag presenteras. Den kommer också att reglera konkurrensförhållandena. Det är nämligen viktigt att dessa verk kan uppträda i samma associationsform som sina konkurrenter. Därmed löses också den fråga som Christer Eirefelt tog upp om den ojämlika situationen när det gäller att momsbelägga dessa tjänster.

Anf. 256 Andre vice talman CHRISTER EIREFELT (fp):

Fru talman! Där är vi överens. Bolagisering är bra, men det löser dess värre inte hela problemet. Om den dominerande ställningen finns kvar hjälper det inte om vi har det i bolagsform i stället. Kravet på en effektiv konkurrens kommer att finnas även efter att den förändringen har skett.

Anf. 257 Kommunikationsminister MATS ODELL (kds):

Fru talman! Jag tror att vi kan vara ganska överens om att både Posten och Televerket kommer att ha en dominerande ställning inom sina resp. områden under mycket lång tid framöver. Därför är det viktigt att komplettera konkurrenslagstiftningen med den speciella telelagen och den speciella postlagen. De visar hur man kan förena de politiska mål som riksdagen har ställt upp med en effektiv konkurrens inom dessa för vårt lands välfärd mycket viktiga områden.

Överläggningen var härmed avslutad.

41 § Svar på fråga 1992/93:513 om allmänhetens bankombudsman

Anf. 258 Statsrådet BO LUNDGREN (m):

Fru talman! Birgitta Johansson har frågat mig när jag skall verkställa riksdagens beslut i december 1992 att inrätta allmänhetens bankombudsman.

Jag vill först framhålla att riksdagens beslut inte innebar att en allmänhetens bankombudsman skall inrättas, utan att frågan skulle utredas.

Frågan om en allmänhetens bankombudsman bereds inom Finansdepartementet och samråd har skett med Finansinspektionen och Svenska Bankföreningen. Syftet med dessa diskussioner är att försöka finna en enhetlig lösning för den sektor som tillhandahåller finansiella tjänster, kreditinstitut och försäkringsbolag. På försäkringsområdet finns exempelvis Konsumenternas Försäkringsbyrå som ansvarar för rådgivning och informationservice till konsumenter. Jag räknar med att en lösning på frågan skall kunna nås under hösten innevarande år.

Jag vill i detta sammanhang även nämna att Utredningen om gruppitalan vid svenska domstolar för närvarande överväger en möjlighet för Konsumentombudsmannen att föra s.k. gruppitalan i för konsumenter viktiga frågor. En sådan möjlighet skulle även kunna tillgodose bankkunders behov av att få hjälp med sina mellanhavanden med bankerna.

Anf. 259 BIRGITTA JOHANSSON (s):

Fru talman! Först vill jag tacka statsrådet för svaret på min fråga. Men jag är inte helt nöjd. På en punkt har statsrådet rätt. Det gäller detta att riksdagen faktiskt begärde en utredning om inrättandet av en bankombudsman.

Bakgrunden till min fråga är naturligtvis att riksdagen i december fattade beslut om att ge regeringen i uppdrag att utreda inrättandet av en bankombudsman. Jag tycker att det har gått ganska lång tid nu. Det har gått tre och en halv månad sedan beslutet fattades.

Varje dag kan vi i press och övriga massmedier se uppgifter om olika bankers s.k. affärer. Jag vet ju att det egentligen inte hör ihop med den här frågan. Det kommer att hanteras i en annan ordning. Men människor är oroliga. Människor som använder bankernas tjänster känner i dag stor tveksamhet. De är oroliga för dyra villalån och för sina konsumentkrediter.

Bankkunder känner också tveksamhet inför den flora av olika konton som de enskilda bankerna har. Jag vet att bankkunderna ständigt frågar sig hur mycket de har blivit lurade och hur mycket de som kunder har blivit förda bakom ljuset.

Det är därför vi socialdemokrater tycker att det är så viktigt att vi kan stärka konsumenternas ställning gentemot banker och andra kreditinstitut. Det är därför vi vill att vi skall få en allmänhetens bankombudsman som får till uppgift att ta fram principiellt viktiga klagomål hos bankkunder.

Sedan handlar det också om att säkra allmänhetens förtroende för det svenska betalningssystemet. Det är därför jag inte är riktigt nöjd med svaret. Jag tycker att detta kunde komma fram tidigare än hösten 1993.

Anf. 260 Statsrådet BO LUNDGREN (m):

Fru talman! Först och främst vill jag säga att frågan inte legat stilla sedan riksdagen fattade beslut. Som jag sade har vi berett frågan utifrån vad vi tror är viktigast, nämligen att försöka hitta en lösning som gör att branschen fungerar väl. Kan man få en bra lösning för hela sektorn tror jag att det är det bästa för alla konsumenter i det här avseendet.

Man skall vara försiktig när det gäller att använda uttryck som lura eller

förd bakom ljust. Jag är ganska övertygad om att egentligen inte någon bank har ambitionen att lura eller föra kunder bakom ljust. Ändå kan det inträffa att man kommer snett i relationerna. En kund kan uppleva att fel information lämnats. Sådant skall klaras ut på ett bra sätt. Det kan göras på det vis som jag redovisat här.

Jag tror att detta kan klaras av under de närmaste månaderna och att det kan ge resultat i höst.

Anf. 261 BIRGITTA JOHANSSON (s):

Fru talman! Det är klart att jag är tacksam för att arbetet, som statsrådet säger, inte legat stilla under tre och en halv månad. Men det har ändå inte kommit ut något speciellt av detta.

Det samråd som förekommer mellan Finansdepartementet, Bankföreningen och Finansinspektionen är naturligtvis viktigt. Men jag tror att lösningar av ungefär det slag som gäller försäkringsfrågorna inte är bra just när det gäller bankerna. Här handlar det om oberoende och om att vara fristående. Det är otroligt viktigt för att allmänheten skall kunna ha förtroende för bankerna. Tyvärr har bankerna inte bästa rykte nu hos allmänheten.

Anf. 262 Statsrådet BO LUNDGREN (m):

Fru talman! Det finns två frågeställningar här. Den ena gäller om en bankombudsman får se till relationen mellan bankkunden och banken. Den andra gäller den finanskris som vi i Sverige har.

Skulle vi ägna oss åt att diskutera den senare frågan här under frågestunden skulle vi naturligtvis diskutera det politiska systemets ansvar för spekulationsekonomin under 80-talet, hur inkompetensen inom banksektorn i många avseenden ledde till problem eller fallskärmsavtalen. Senare här under frågestunden kommer ju en fråga om fallskärmsavtal upp. Men det är inte dessa saker som ställda fråga gäller, utan den gäller bankerna och relationerna till kunderna. I det avseendet är jag ganska övertygad om att vi får lösa problemet på bästa sätt, som jag har anvisat i mitt ursprungliga frågesvar.

När det gäller den andra frågeställningen kan jag försäkra att vi kommer att göra allt vi kan för att se till att det skapas ett förtroende i varje fall för det politiska systemets nuvarande möjligheter att hantera bankproblematiken.

Anf. 263 BIRGITTA JOHANSSON (s):

Fru talman! Jag tackar för det som Bo Lundgren sade sist i sitt förra inlägg. Min tanke var inte att debatten skulle gälla hela det finansiella systemet. I stället handlar det om kunder som har konto i bank och som behöver bankernas tjänster.

Trots allt tror jag att det är otroligt viktigt att det snabbt blir ett beslut och att det blir ett väldigt oberoende system, så att man känner att ingen av parterna på finansområdet är inblandad. Det är alltså mycket viktigt att åstadkomma en sådan status. Om det finns möjligheter att komma fram till ett resultat tidigare än hösten 1993 är vi tacksamma.

Överläggningen var härmed avslutad.

Anf. 264 Statsrådet BO LUNDGREN (m):

Fru talman! Stina Eliasson har frågat mig om jag är beredd att medverka till att det blir lika självklart för arbetspendlare att göra skatteavdrag för broavgifter vid landets första avgiftsfinansierade bro över Rödösundet i Storsjön i Jämtland som för andra arbetsresor.

Reglerna om avdrag för kostnader för resor mellan bostad och arbetsplats innebär att avdrag under vissa förutsättningar medges för resor med egen bil enligt schablon med 13 kr per mil. Beloppet är oberoende av de faktiska kostnaderna i det enskilda fallet. Någon möjlighet till avdrag utöver schablonbeloppet för t.ex. en broavgift finns således inte.

Om en skattskyldig genom att använda sig av t.ex. en avgiftsbelagd bro får en kortare körsträcka till arbetet skulle det enligt min mening vara rimligt att överväga om avdrag bör medges även för broavgiften, om det totala avdragsbeloppet därigenom inte blir högre än det belopp som skulle ha medgetts om bron inte kunnat användas.

Enligt vad jag inhämtat kommer frågan att tas upp av utredningen om tjänsteinkomstbeskattning i dess slutbetänkande i vår. I samband med att ställning tas till utredningsförslagen bör även frågan om broavgifter och liknande klaras ut.

Anf. 265 STINA ELIASSON (c):

Fru talman! Tack för svaret.

Landets första avgiftsfinansierade bro är bron över Rödösundet i Storsjön i Jämtland, och den blir klar för trafik i sommar. Bron kommer att förkorta körsträckorna inte minst för arbetspendlare från Frösön och västerut samt till och från Östersund. Körsträckan kommer att förkortas med 2 mil för en enkel resa. Det är mycket bra både samhällsekonomiskt och miljömässigt.

Hur stor broavgiften blir för arbetspendlare är inte bestämt ännu. Men det är ganska säkert, sägs det, att avgiften blir ca 10 kr.

Vi i Jämtlands län har dock erfarit att broavgiften inte kommer att vara avdragsgill i deklarationen, och det är också vad statsrådet poängterar i sitt svar.

Men det gäller, som sagt, den första avgiftsfinansierade bron i Sverige. Därför är det ganska lätt att titta i regelboken och säga nej. Det finns ju inte någon regel för den här situationen.

Frågan är också principiellt väldigt viktig, eftersom fler broar och vägar i framtiden kan bli avgiftsfinansierade.

Jag tolkar dock det svar som jag har fått som ganska positivt. Statsrådet säger att det enligt hans mening bör vara rimligt att överväga osv.

Statsrådet talar också om en skattskyldig som genom att använda sig av t.ex. en avgiftsbelagd bro får en kortare körsträcka till arbetet osv. Men körsträckan blir fyra mil kortare. Det är klart att det här också handlar om ekonomi. Den som väljer bort broalternativet har med nuvarande regler möjlighet och rätt att göra ett schablonavdrag om 13 kr per mil. Det är ju mera ekonomiskt att göra en omväg och köra fyra mil, om man ser det hela rent ekonomiskt.

Svar på frågor

Men här handlar det om att minska körsträckorna och därmed de negativa miljökonsekvenserna.

Anf. 266 Statsrådet BO LUNDGREN (m):

Fru talman! Av egna erfarenheter från tidigare när det gäller frågestunder måste jag säga att mitt svar borde vara ganska positivt. Jag har sagt att det finns all anledning att överväga detta. Det är det första jag ville kommentera.

Vidare är det naturligtvis fråga om en samhällsekonomisk vinst från flera utgångspunkter, om man skulle välja broalternativet. När det gäller de fyra mil tur och retur som körsträckan förkortas med blir det avdrag på 52 kr jämfört med ett avdrag på 10 kr för broavgiften. Även statsfinansiellt är detta mycket intressant. Det är t.o.m. så intressant att kalkylen också utan avdragsrätt skulle gå ihop för den enskilde. Bensinen skulle nämligen kosta i storleksordningen 20 kr om man kör den extra långa vägen, jämfört med en broavgift om 10 kr. Egentligen skulle just det som nämns i det här exemplet löna sig för den enskilde även utan avdragsrätt.

Som jag sagt i svaret tycker jag att det finns all anledning att överväga den här frågan i samband med att vi tittar på tjänsteinkomstbeskattningen i övrigt.

Anf. 267 STINA ELIASSON (c):

Fru talman! Jag sade ju att jag tyckte att svaret var ganska positivt. Sunt förnuft säger faktiskt att det borde vara både möjligt och rimligt att få göra avdrag i deklarationen.

Det är statsfinansiellt bra. Det håller jag med om. Men också miljömässigt är det väldigt bra. Läger man ihop dessa båda faktorer är allting bra.

Statsrådet hänvisar till utredningen om tjänsteinkomstbeskattningen. Men jag anser att detta är ganska bråttom. Bron över Rödösundet blir klar i sommar. Jag undrar därför när man kan räkna med ett regeringsförslag som riksdagen får ta ställning till. Det är, som sagt, bråttom. Man hinner ju åka på nämnda bro ganska många månader.

Anf. 268 Statsrådet BO LUNDGREN (m):

Fru talman! Om ett förslag från regeringen blir aktuellt kommer ändringarna att träda i kraft den 1 januari 1994.

Anf. 269 STINA ELIASSON (c):

Fru talman! Jag uppfattar också det senaste som ett mycket positivt meddelande från statsrådet, som jag vet har sunt förnuft. Det sunda förnuftet bör segra också i det här fallet. Jämtarna och andra arbetspendlare kommer att alltså få göra avdrag för broavgifter i fortsättningen.

Anf. 270 Statsrådet BO LUNDGREN (m):

Fru talman! Jag ber att få tacka för den komplimangen och replikera med att säga: Allt vi kan göra för det vackra landskapet Jämtland är naturligtvis viktigt.

Överläggningen var härmed avslutad.

Anf. 271 Statsrådet BO LUNDGREN (m):

Fru talman! Birger Andersson har frågat mig om jag avser att lägga fram ett förslag om att höja gränsen för uttag av kvarskaft och återbetalning av överskaft.

Jag har nyligen efter regeringens bemyndigande tillkallat en särskild utredare som skall se över uppbördsagstiftningen. Frågan om beloppsgränser är en av de frågor som kommer att tas upp i samband med denna översyn. Utredningsarbetet beräknas vara avslutat före utgången av år 1994. Jag är inte beredd att nu föreslå en höjning av beloppsgränsen.

Anf. 272 BIRGER ANDERSSON (c):

Fru talman! Jag ber att få tacka statsrådet Bo Lundgren för svaret.

Statsrådet hänvisar till översynen av uppbördsagstiftningen. Det är bra att en översyn av uppbördsagen görs. Den kom ursprungligen till 1953. Det är uppmot 150 ändringar och tillägg i uppbördsagen, så vi är helt överens om att en översyn behöver göras.

Men den översyn som nu skall göras är mycket omfattande och den tar tid. Jag har haft tillgång till direktiven, och jag har tittat på dem. Även om statsrådet säger att utredningen skall vara avslutad vid årsskiftet 1994/95 följer ett remissförfarande, propositionsskrivande och riksdagsbehandling. Allt tar sin tid.

Det jag efterlyser i min fråga är att statsrådet snabbt lägger fram ett förslag om att höja beloppsgränsen för uttagande av kvarstående skatt, liksom gränsen för återbetalning av överskjutande skatt. Senast gränsen höjdes var den 1 januari 1975, då den höjdes till 25 kronor. Sedan dess har inflationen varit ganska våldsam. Jag har tittat på konsumentprisindex och det har stigit mer än fyra gånger sedan den 1 januari 1975, mer än fyrdubblats alltså.

Den nuvarande låga gränsen innebär ju att utbetalning resp. inbetalning blir ett kostsamt förfarande. Regeringen tillträdde i oktober 1991. Det är angeläget att en justering av beloppsgränsen sker snarast möjligt. Jag skulle vilja ställa en fråga: Varför vill ett handlingskraftigt statsråd som Bo Lundgren vänta fyra fem år på att föreslå en väl motiverad höjning av beloppsgränsen?

Anf. 273 Statsrådet BO LUNDGREN (m):

Fru talman! Det skall inte behöva dröja så lång tid i och för sig. Men en sak som man kan säga är att det är klart att det både ur den skattskyldiges och statens synvinkel finns förenklingsaspekter i fråga om att höja beloppsgränsen. Men det finns också förluster att göra, både för den enskilde och för staten, om beloppsgränsen höjs för mycket. Det finns alltså ett spelrum. Man måste försöka kalibrera gränsen någorlunda rätt. Det tror jag att vi är överens om.

Det är viktigt att se till att vi inte kommer i en situation där det kostar mer än det smakar, dvs. att kostnaden för att hantera en in- eller utbetalning blir så mycket större än själva beloppet. Det tror jag är ganska självklart.

Diskussionerna i samband med skattereformen innebar också att man inte skall förringa de små bäckarna av pengar. Vi måste ta till vara varje möjlighet ur statens synpunkt att få in det staten skall ha in enligt den lagstiftning som gäller. Naturligtvis skall samma sak också gälla den enskilde i det sammanhanget.

Det är därför jag menar att det inte brådskar. Jag kan nämna som upplysning att utbetalningen av överskjutande skatt för uppbördsåret 1991/92 kostade 11:47 kr per utbetalning. Fortfarande är det en bit kvar tills det inte lönar sig för den enskilde. Det kan vara rätt viktigt att komma ihåg.

Det är också rimligt att skattsedlar på slutlig skatt skickas ut så att den skattskyldige får den information han vill ha.

Svaret blir slutgiltigt: Vi skall naturligtvis vara beredda att ändra beloppsgränsen. Men det får inte ske så att statsverket tappar väsentliga inkomster enligt den lagstiftning som gäller. Det skall heller inte ske på ett sådant sätt att den enskilde förlorar på saken.

Anf. 274 BIRGER ANDERSSON (c):

Fru talman! Jag vill hänvisa till en proposition som statsrådet och regeringen lade fram i oktober i fjol om vissa uppbörds- och indrivningsfrågor. I den propositionen tillgodosåg regeringen bankernas önskemål. De skulle tidigare göra skatteavdrag per kontohavare. Nu fick man möjlighet att göra skatteavdrag per konto. Räntor på minst 100 kr per konto skulle redovisas. Riksdagen beslöt enligt propositionens förslag.

Detta har fått till följd att många barn kommer att få kvarsatt på några tior. Att hålla på och ta in småbelopp i kvarsatt är inget som skattemyndigheterna skall syssla med enligt min mening. Det är därför viktigt att beloppsgränsen snabbt höjs, så att skattemyndigheterna kan ägna sig åt viktigare uppgifter.

Om det gjordes ett litet misstag i oktober 1992, då propositionen lades fram, borde detta givetvis rättas till så fort som möjligt. Jag återkommer till min vädjan till statsrådet Bo Lundgren att snabbt komma med förslag om höjning av den nedre gränsen för kvarsatt.

Anf. 275 Statsrådet BO LUNDGREN (m):

Fru talman! Som Birger Andersson säkert vet har jag svarat på den här frågan tidigare i riksdagen. Jag försökte nu utveckla resonemanget bakom ställningstagandet. Jag konstaterar också att uppgifterna om hur många som får kvarsatt och som måste betala är ganska överdrivna.

Till syvende och sist rör det sig trots allt om pengar som såväl för den enskilde när det gäller överskjutande skatt som för staten när det gäller kvarskatten är av viss betydelse. Man skall vara sparsam även med de mindre beloppen, såvitt jag förstår.

Anf. 276 BIRGER ANDERSSON (c):

Fru talman! Det som statsrådet Bo Lundgren nu säger innebär ju att den höjning som gjordes 1974 och som trädde i kraft den 1 januari 1975 var alldeles för hög. Kan det verkligen vara rimligt?

Fru talman! Jag tycker inte att det för saken vidare att diskutera huruvida finansminister Sträng och den dåvarande regeringen var för generösa. Å andra sidan kan man ju konstatera att vi på den tiden hade så höga marginalskatter att varje form av avdrag, exempelvis för att minska basen, var intressant. Det är en annan situation nu. Men självfallet skall vi se till att justera gränserna i den takt som det är rimligt att göra det utan de förluster som jag talade om.

Svar på frågor

Överläggningen var härmed avslutad.

44 § Svar på fråga 1992/93:545 om de s.k. fallskärmsavtalen i Nordbanken

Anf. 278 Statsrådet BO LUNDGREN (m):

Fru talman! Birger Andersson har frågat mig vilka åtgärder jag är beredd att vidta med anledning av tidningsuppgifter om att de s.k. fallskärmsavtalen för tre tidigare chefer i Nordbanken fördubblats efter det att personerna lämnat Nordbanken.

I december 1992 fick f.d. regeringsrådet Bengt Hamdahl i uppdrag att granska anställningsavtal, avtal om vederlag och eventuella andra med anställningen sammanhängande avtal mellan å ena sidan Nordbanken, å andra sidan tre av bankens tidigare verkställande direktörer: Rune Barnéus, Göran Hållén och Christer Ragnar. Enligt uppdraget skulle granskningen utmynnas i en bedömning av möjligheten att få avtalen om avgångsvederlag eller delar av avtalen ogiltigförklarade eller enskilda avtalsvillkor jämkade. Uppdraget redovisades till mig den 2 april 1993.

Av utredarens redogörelse framgår att han ser pessimistiskt på bankens möjligheter att gentemot någon av de tre direktörerna få till stånd jämkning eller ogiltigförklaring av avtalen om avgångsvederlag. Utredaren rekommenderar därför inte att någon process inleds mot de tre direktörerna.

Bengt Hamdahls uppdrag innefattade endast en granskning av de s.k. fallskärmsavtalen. Frågan om eventuell skadeståndsskyldighet för styrelseledamöter m.fl. behöver utredas vidare. Genom beslut den 2 april 1993 har Finansdepartementet uppdragit åt advokaten Otto Rydbeck att utreda om det finns grund för staten såsom ägare till Nordbanken att väcka talan mot styrelseledamöter eller andra om skadestånd till banken enligt reglerna i bankrörelselagen. I samband härmed kommer även omständigheterna bakom de s.k. fallskärmsavtalen att granskas. Utredaren skall redovisa resultatet av sitt arbete senast den 15 september 1993.

Anf. 279 BIRGER ANDERSSON (c):

Fru talman! Jag ber att få tacka statsrådet Bo Lundgren även för svaret på denna fråga.

Många människor är upprörda över förhållandena kring de s.k. fallskärmsavtalen. Det är väl knappast någon enskild fråga som under senare tid väckt så starka känslor hos många svenskar som avslöjandena om ingångna

fallskärmsavtal. Det är förståeligt. Det är lätt att känna stark olust över vad som kommer fram. Här har personer i ledande ställning i bankföretag medverkat till jättelika förluster. När de har lämnat sitt arbete har de haft avtal som i många fall gett dem en otroligt bra ekonomisk situation.

När jag ställde min fråga hade jag tillgång endast till tidningsuppgifter. Sedan dess har jag haft tillfälle att ta del av f.d. regeringsrådet Bengt Hamdahls utredning. Jag vill beröra några saker i den utredningen som jag tycker är särskilt uppseendeväckande.

Jag vet att statsrådet Bo Lundgren inte har haft något att göra med det som jag nu kommer att beröra. Det hände under den socialdemokratiska regeringens tid med Allan Larsson som finansminister.

Vid årsskiftet 1990/91 hade den dåvarande styrelsen för Nordbanken ställt sina platser till förfogande. Finansminister Allan Larsson och den socialdemokratiska regeringen utsåg en ny styrelse med Björn Wahlström som styrelseordförande. De tre högsta cheferna i Nordbanken hade indirekt anmodats att lämna sina befattningar, även om de själva sade upp sig. De lämnade sina befattningar med omedelbar verkan. Samtliga hade generösa uppsägningsavtal. Cirka fyra månader efter uppsägningsstidpunkten kom Björn Wahlström överens med de tre f.d. cheferna om mycket bättre förmåner än de som skulle ha följt av en mycket välvillig tolkning av de ursprungliga anställningsavtalen. Totalkostnaden för Nordbanken blev uppemot 50 miljoner kronor.

Det är synnerligen uppseendeväckande, milt uttryckt. Det är bra och absolut nödvändigt att ansvarsfrågan utreds ytterligare.

Jag vill fråga statsrådet om han är beredd att här i riksdagen lämna en utförlig redogörelse så fort som advokat Rydbecks utredning är klar.

Anf. 280 Statsrådet BO LUNDGREN (m):

Fru talman! Låt mig först göra några allmänna reflexioner som kan vara viktiga.

Jag reagerar i likhet med Birger Andersson och sannolikt många andra mot omfattningen av en hel del av de avgångsvederlag, fallskärmsavtal eller vad man kallar det som har redovisats under den senaste tiden. Å andra sidan skall man inte dra den slutsatsen – och det gör inte heller Birger Andersson – att avgångsvederlag i någon form inte kan vara nödvändiga för att skapa en trygghet.

Jag har för egen del utfärdat riktlinjer för de banker som ligger under min del av regeringsarbetet om hur man skall utforma sådana, exempelvis med avräkning mot framtida lön och en viss längsta tid som bör upprätthållas.

Det är också viktigt att konstatera att det inte går att här säga att alla de personer som har nämnts i mitt frågesvar är ansvariga exempelvis för vad som har inträffat i Nordbanken. Det är viktigt att komma ihåg detta, även om vi har synpunkter på storleken av dessa avtal.

Från detta till vad som har inträffat. Också jag tycker att avtalen, som jag sade, redan när de ursprungligen tecknades med dessa tre personer var mycket förmånliga. Jag tycker att den utvidgning som skedde våren 1991, var anmärkningsvärd. Jag förstår själv inte riktigt varför man gjorde denna

utvidgning. Det finns tankar om detta redovisade i Bengt Hamdahls utredning.

Jag har noterat att styrelseordföranden Björn Wahlström i en tidningsintervju har sagt följande om dessa avtal:

"Jag var lika upprörd som alla andra – – – för jag tyckte att avtalen var fruktansvärt ohemula i alla de här fallen."

Jag har därför svårt att inse varför man faktiskt förlängde avtalen så som skedde. Det är också därför som jag har lämnat i uppdrag till Otto Rydbeck att utröna orsakerna till att avtalen förlängdes.

Anf. 281 BIRGER ANDERSSON (c):

Fru talman! Jag tycker att statsrådet Bo Lundgren har tagit tag i denna fråga på ett bra sätt. Men hittills har det väl endast gjorts utredningar, och det är påtagligt svårt att komma från ord till handling. Man ställer sig frågan: Vilket ansvar har en styrelseordförande och en styrelse i övrigt? Vilket ansvar har revisorerna? Jag skulle kunna ställa fler sådana frågor.

Det förefaller mig som om gällande lagstiftning nu kan vara i behov av en översyn. Jag vill ställa ytterligare en fråga till statsrådet, även om statsrådet inte svarade på min förra fråga, om statsrådet är beredd att ge en utförlig redovisning här efter advokat Rydbecks utredning. Min kompletterande fråga är följande: Är statsrådet beredd att medverka till en översyn av nu gällande lagstiftning, om det visar sig befogat? Jag tänker närmast på avtalslagen och bankrörelselagen, men även på andra lagar som kan bli aktuella i sammanhanget.

Anf. 282 Statsrådet BO LUNDGREN (m):

Fru talman! Jag glömde snarare att svara på frågan. Det är självklart att jag för riksdagen kan redovisa den utredning som skall lämnas till mig av Otto Rydbeck. Det kan ske på olika sätt, endera muntligen här i kammaren, om talmannen så medger, eller genom att skriftligen överlämna den dokumentation som finns. Självfallet skall riksdagen ha den dokumentation som den tycker att den har anledning att få.

När det gäller lagstiftningsändringar tror jag att det här mera är en fråga om omdöme än om brister i lagstiftningen som sådan. Det är viktigt att den som har en ägarroll uppfyller den på ett bra sätt. Man har då ett ansvar. Det är den nuvarande regeringens inställning att vi skall ta detta ägaransvar och försöka hindra avtal som inte är inom den ram som vi tycker är rimlig och som inte har de villkor som vi tycker är skäliga. Jag vet att Justitiedepartementet i vissa avseenden funderar på att ändra reglerna för redovisning av olika former av förmåner och avtal i dessa sammanhang. Det kan var en möjlighet.

Anf. 283 BIRGER ANDERSSON (c):

Fru talman! Jag tackar för att Bo Lundgren lovar att lämna en redovisning för det som kommer fram av advokat Rydbecks utredning. Det är värdefullt att dessa frågor verkligen tas upp till ytan, så att svenska folket får klart för sig att vi politiker verkligen vill ta tag i detta och så att sådana här saker inte

kommer att upprepas alltför ofta i framtiden. Jag tackar än en gång för svaret.

Överläggningen var härmed avslutad.

45 § Svar på fråga 1992/93:549 om skattemyndigheternas resurser

Anf. 284 Statsrådet BO LUNDGREN (m):

Fru talman! Marianne Andersson har frågat mig om regeringen planerar några åtgärder för att tillföra skattemyndigheterna ytterligare resurser. Bakgrunden är att skattemyndigheterna liksom andra myndigheter under flera år har utsatts för rationaliserings- och besparingskrav, vilket även fortsätter kommande år. Enligt frågeställaren är risken mycket stor att syftet med verksamheten äventyras, beslutade skatter inte drivs in och ekonomiska brottslingar kommer undan.

Vad frågan främst tar sikte på är skattemyndigheternas möjligheter att bedriva en effektiv kontrollverksamhet. Det har inte kunnat undvikas att intensiteten i delar av denna verksamhet har gått ned något de senaste åren. Det hänger emellertid i allt väsentligt samman med det omfattande förändringsarbete som har pågått på skatteområdet och inte med de besparingskrav som ställts på myndigheterna.

Den mest intensiva reformperioden är nu avslutad, och i 1992 års budgetproposition underströks vikten av att relativt snabbt åter uppnå den omfattning på kontrollverksamheten som rådde tidigare. Enligt vad jag har erfarit gör myndigheterna också stora ansträngningar för att nå det målet.

För den kommande treårsperioden betonas i årets budgetproposition vikten av att genom rationalisering frigöra resurser för bl.a. ökad kontrollverksamhet. Resurserna skall i högre grad än vad som hittills skett riktas in mot det väsentliga skatteundandragandet. Den planeringsram som föreslås för de tre närmaste budgetåren är beräknad så att den ger utrymme för en sådan omprioritering av resurser till kontrollverksamhet som jag nu nämnt. Det sker också en geografisk omfördelning av resurser till exempelvis Stockholms län, där vissa problem blivit särskilt tydliga.

Mot bakgrund av vad jag nu har sagt anser jag att förutsättningarna för en gynnsam utveckling av kontrollverksamheten är goda. Som jag redan har antytt innebär detta emellertid inte att det saknas problem. Jag följer därför utvecklingen med stor uppmärksamhet.

Anf. 285 MARIANNE ANDERSSON (c):

Fru talman! Jag vill först tacka skatteministern för svaret. Jag vill betona att jag inte har någonting emot att skattemyndigheterna sätts under ett effektivitetsstryck, men jag undrar om inte gränsen nu är nådd. Om effekten av en besparing blir negativ för statskassan, förefaller den inte särskilt klok. Jag anar en liten öppning mot en förändring i avslutningen av statsrådets svar, men faktum kvarstår att det nu läggs ut varsel ute i landet därför att man inte klarar att behålla personal som uppenbarligen behövs och som är lönsam.

Jag tror inte att det bara är förändringsarbete som har lett till nedgången

i granskningsarbetet. Det finns också andra skäl. Jag vill först upprepa frågan vad statsrådet egentligen tänker göra för att upprätthålla tilltron till vårt skattesystem och för att inte statens inkomster ytterligare skall försvagas. Om inte skattemyndigheternas kontroll fungerar, riskerar hela systemet att förlora den respekt och lojalitet som det måste ha för att fungera som avsett.

När beloppsgränsen för att över huvud taget göra en utredning höjs för mycket och företagen inte granskas tillräckligt, uppkommer en rad effekter. Bl.a. urholkas skattemoralen när allmänheten finner att risken för upptäckt är mycket liten.

Statsfinansiellt innebär otillräcklig och bristande kontroll att betydande belopp undandras. Seriösa företagare får allt större svårigheter att klara konkurrensen med illojala företag som driver delar av verksamheten "svart". Den som råkar göra fel till sin egen nackdel får ingen rättelse, vilket urholkar rättssäkerheten och tilltron till skattemyndigheterna.

Nu har mer av skattemyndigheternas resurser mycket riktigt styrts över till utökad kontroll, vilket skett på bekostnad av administration och service. Det har säkerligen kunnat göras en hel del, men det finns nog inte mycket mer att göra. Jag anser att den kvalificerade kontrollen bör ges ett tillskott för att man skall komma till rätta med de stora skattebovarna och kunna behålla något mer av resurserna inom den normala granskningen.

Anf. 286 Statsrådet BO LUNDGREN (m):

Fru talman! Jag vill först säga att Riksskatteverket, som Marianne Andersson antagligen har noterat, har varit prioriterat i årets budgetbehandling jämfört med statliga myndigheter i övrigt. Det är naturligtvis ett uttryck för att jag är medveten om den situation som berörs i frågeställningen.

Det är självfallet vidare så att reformarbetet har betytt mycket, eftersom all personal måste lära sig det nya, vilket tar sin tid. Också det tror jag att vi är överens om. Vi kan också vara överens om att mycket kan göras utan att det krävs direkt resurstillskott. Det gäller att prioritera på ett riktigt sätt och att styra resurser till den kontroll som kan ge bra tillskott till statsfinanserna och höja tilltron till att systemet som sådant fungerar.

Det gäller för oss i regering och riksdag att utforma lagstiftningen på ett sådant sätt att man kan förenkla den normala uppbörden och hanteringen för att få resurser att granska exempelvis mera kvalificerade deklarationer. Mycket kan alltså göras utan resurstillskott. Man jag skall villigt säga att i den mån det kan behövas är också jag beredd att överväga även resurstillskott, om de kan riktas till sådan verksamhet som behövs för att förbättra efterlevnaden av de skatteregler som vi har. Jag tillhör dem som menar att skatteuttaget i Sverige rimligen, sett över tiden, bör sänkas, men det är självklart att de regler som finns skall följas så länge som vi har dem.

Anf. 287 MARIANNE ANDERSSON (c):

Fru talman! Jag är naturligtvis medveten om att skattemyndigheterna har blivit någorlunda prioriterade. Det är positivt.

Som vi båda också är medvetna om pågår ett oerhört stort arbete att förändra, prioritera och angripa de stora felen. Men jag tror att det är farligt att

låta det gå allt för långt genom att bara angripa de stora bovarna. Resurserna är faktiskt så pass små att det här inte riktigt klaras av.

Att vanliga löntagare inte granskas och att uppenbara fel inte rättas till, såvida felen inte ligger på en hög nivå – utan att nämna några belopp – urholkar förtroendet för skattesystemet. Det är ändå angeläget att systemet finns. Prioriteringar skall göras, men det får inte allt för mycket gå ut över den vanliga granskningen.

Överläggningen var härmed avslutad.

46 § Hänvisning av ärenden till utskott

Föredrogs och hänvisades
Propositionerna
1992/93:175 till socialutskottet
1992/93:181 och 203 till utrikesutskottet
1992/93:231 till utbildningsutskottet
1992/93:239 till näringsutskottet
1992/93:242 till bostadsutskottet

47 § Förnyad bordläggning

Föredrogs men bordlades åter
Finansutskottets betänkanden 1992/93:FiU15–FiU19
Skatteutskottets betänkanden 1992/93:SkU25 och SkU33
Lagutskottets betänkanden 1992/93:LU22 och LU36–LU38
Utrikesutskottets betänkanden 1992/93:UU16 och UU21
Socialförsäkringsutskottets betänkande 1992/93:SfU7
Trafikutskottets betänkande 1992/93:TU24

48 § Bordläggning

Anmälades och bordlades
Propositionerna
1992/93:189 Ändring i körkortslagen (1977:477)
1992/93:192 Sänkt dieseloljeskatt, m.m.
1992/93:208 Vissa tullfrågor avseende ADB-hantering
1992/93:217 Ändring i den s.k. sexmånadersregeln för sjömän
1992/93:230 Valfrihet i skolan
1992/93:236 Ägande av den avgiftsfinansierade radio- och TV-verksamheten
1992/93:241 Övergång till konventionell beskattning av allmännyttiga bostadsföretag

Motionerna
med anledning av prop. 1992/93:140 Svensk verksamhet i Antarktis

med anledning av prop. 1992/93:205 Inrättande av Tyresta nationalpark
1992/93:Jo95 av Sten Söderberg (-)

Socialutskottets betänkande
1992/93:SoU15 Socialpolitik – inriktning och anslag

Utbildningsutskottets betänkanden
1992/93:UbU11 Vissa skollagsfrågor
1992/93:UbU21 Vissa anslag för utveckling av skolväsendet, m.m.

Trafikutskottets betänkanden
1992/93:TU25 Köp av interregional persontrafik på järnväg
1992/93:TU26 Åtgärder rörande taxitrafiken
1992/93:TU33 Ersättning till trafikhuvudmännen för köp av viss kollektivtrafik

Jordbruksutskottets betänkande
1992/93:JoU16 Djurskydd m.m.

Bostadsutskottets betänkanden
1992/93:BoU11 Vissa anslag till bostadsförsörjningen m.m.
1992/93:BoU15 Allmänna samlingslokaler
1992/93:BoU16 Kulturstöd vid ombyggnad m.m.
1992/93:BoU17 Länsstyrelserna m.m.
1992/93:BoU18 Plan- och bygglagen m.m.

49 § Anmälan om interpellationer

Anmälades att följande interpellationer framställts

den 2 april

1992/93:117 av *Viola Furubjelke* (s) till kulturministern om flyktingkvinnor från forna Jugoslavien:

Situationen i det forna Jugoslavien är katastrofal. Tiotusentals flyktingar lever under ytterst primitiva sanitära förhållanden. Människor svälter, fryser ihjäl, dödas, våldtas och stympas. FN:s hjälpsändningar har hindrats att komma fram. Överenskommelser om vapenvila har regelbundet brutits.

Ansvaret för situationen i det forna Jugoslavien vilar tungt på framför allt den serbiska statsledningen. Vad vi bevittnar nu är att jämföra med judeutrotningen under Hitlertiden.

När angriparna tågat in i ett samhälle har de ofta tvångsinkvarterat flickor och kvinnor i skolan och utnyttjat skolan som bordell där flickorna och kvin-

norna systematiskt utsatts för våldtäkter, oftast gruppvåldtäkter. Mödrar har tvingats bevittna våldtäkter på sina egna döttrar. Mödrar och döttrar har våldtagits tillsammans.

De systematiska våldtäkterna (40 000–60 000) på kvinnor och barn syftar till att bryta ner personligheten och tvinga kvinnor att föda barn som de hatar därför att fadern är en fiende.

Det finns i Kroatien och flera andra länder projekt som drivs av Röda korset för att ge socialt och psykologiskt stöd till de kvinnor som utsatts för våldtäkter. Rädda barnen har startat utbildning för psykologer och speciallärare i Kroatien, för att speciellt nå utsatta barn. Detta är exempel på viktiga insatser. Sverige måste som nation ge ett aktivt stöd till dessa projekt och verka för ett internationellt engagemang.

I dag finns i vårt land många flyktingar från Bosnien-Hercegovina och andra länder i det forna Jugoslavien. Många av dem har gjort ohyggliga upplevelser. Vi vet inte hur många kvinnor och barn det finns i vårt land som blivit utsatta för systematiska våldtäkter. För många kvinnor är det också av olika skäl tabubelagt att berätta att de varit med om våldtäkter.

Det finns kunskap om att den som blivit utsatt för sådana våldshandlingar som våldtäkter och andra krigshandlingar får psykiska och fysiska men för resten av livet.

Jag vill därför fråga invandrarministern:

1. På vilket sätt agerar Sverige för att ge stöd till projekt inne i det f.d. Jugoslavien som syftar till att framför allt hjälpa våldtagna kvinnor och barn?
2. Ämnar regeringen undersöka hur många av flyktingarna i Sverige från det f.d. Jugoslavien som är i behov av särskilt stöd och särskild behandling på grund av systematiska våldtäkter?
3. Har regeringen vidtagit åtgärder för att kvinnor från Bosnien-Hercegovina och Kroatien skall få kvinnliga tolkar, som ej är av serbisk börd, liksom att kvinnliga förhållare och kvinnliga offentliga biträden utses?
4. Vilka extra insatser är regeringen beredd att bidra med för att våldtagna flyktingar från detta område skall få *professionell* behandling att kunna leva vidare med sina upplevelser?
5. På vilket sätt ämnar regeringen uppmuntra och inbjuda *frivilliga* organisationer att besöka och skapa kontakter med flyktingar på förläggningar i Sverige?
6. Vilka åtgärder avser regeringen vidta med anledning av de vittnesmål om systematiska våldtäkter som kommer fram vid polisens och Invandrarverkets utredningar i enskilda ärenden?

1992/93:118 av *Gullan Lindblad* (m) till kulturministern om flyktingkvinnor från forna Jugoslavien:

Situationen i det forna Jugoslavien är katastrofal. Tiotusentals flyktingar lever under ytterst primitiva sanitära förhållanden. Människor svälter, fryser ihjäl, dödas, våldtas och stympas. FN:s hjälpsändningar har hindrats att komma fram. Överenskommelser om vapenvila har regelbundet brutits.

Ansaret för situationen i det forna Jugoslavien vilar tungt på framför allt

den serbiska statsledningen. Vad vi bevittnar nu är att jämföra med judeutrotningen under Hitlertiden.

När angriparna tågat in i ett samhälle har de ofta tvångsinkvarterat flickor och kvinnor i skolan och utnyttjat den som bordell där flickorna och kvinnorna systematiskt utsatts för våldtäkter, oftast gruppvåldtäkter. Mödrar har tvingats bevittna våldtäkter på sina egna döttrar. Mödrar och döttrar har våldtagits tillsammans.

De systematiska våldtäkterna (40 000–60 000) på kvinnor och barn syftar till att bryta ner personligheten och tvinga kvinnor att föda barn som de hatar därför att fadern är en fiende.

Det finns i Kroatien och flera andra länder projekt som drivs av Röda korset för att ge socialt och psykologiskt stöd till de kvinnor som utsatts för våldtäkter. Rädda barnen har startat utbildning för psykologer och speciallärare i Kroatien, för att speciellt nå utsatta barn. Detta är exempel på viktiga insatser. Sverige måste som nation ge ett aktivt stöd till dessa projekt och verka för ett internationellt engagemang.

I dag finns i vårt land många flyktingar från Bosnien-Hercegovina och andra länder i det forna Jugoslavien. Många av dem har gjort ohyggliga upplevelser. Vi vet inte hur många kvinnor och barn det finns i vårt land som blivit utsatta för systematiska våldtäkter. För många kvinnor är det också av olika skäl tabubelagt att berätta att de varit med om våldtäkter.

Det finns kunskap om att den som blivit utsatt för sådana våldshandlingar som våldtäkter och andra krigshandlingar får psykiska och fysiska men för resten av livet.

Jag vill därför fråga kulturministern:

1. På vilket sätt agerar Sverige för att ge stöd till projekt inne i det f.d. Jugoslavien som syftar till att framför allt hjälpa våldtagna kvinnor och barn?

2. Ämnar regeringen undersöka hur många av flyktingarna i Sverige från det f.d. Jugoslavien som är i behov av särskilt stöd och särskild behandling på grund av systematiska våldtäkter?

3. Har regeringen vidtagit åtgärder för att kvinnor från Bosnien-Hercegovina och Kroatien skall få kvinnliga tolkar, som ej är av serbisk börd, liksom att kvinnliga förhørsledare och kvinnliga offentliga biträden utses?

4. Vilka extra insatser är regeringen beredd att bidra med för att våldtagna flyktingar från detta område skall få *professionell* behandling att kunna leva vidare med sina upplevelser?

5. På vilket sätt ämnar regeringen uppmuntra och inbjuda *frivilliga* organisationer att besöka och skapa kontakter med flyktingar på förläggningar i Sverige?

6. Vilka åtgärder avser regeringen vidta med anledning av de vittnesmål om systematiska våldtäkter som kommer fram vid polisens och Invandrarverkets utredningar i enskilda ärenden?

1992/93:119 av *Laila Strid-Jansson* (nyd) till kulturministern om flyktingkvinnor från forna Jugoslavien:

Situationen i det forna Jugoslavien är katastrofal. Tiotusentals flyktingar lever under ytterst primitiva sanitära förhållanden. Människor svälter, fryser

ihjäl, dödas, våldtas och stympas. FN:s hjälpsändningar har hindrats att komma fram. Överenskommelser om vapenvila har regelbundet brutits.

Ansaret för situationen i det forna Jugoslavien vilar tungt på framför allt den serbiska statsledningen. Vad vi bevittnar nu är att jämföra med judeutrotningen under Hitlertiden.

När angriparna tågat in i ett samhälle har de ofta tvångsinkvarterat flickor och kvinnor i skolan och utnyttjat skolan som bordell där flickorna och kvinnorna systematiskt utsatts för våldtäkter, oftast gruppvåldtäkter. Mödrar har tvingats bevittna våldtäkter på sina egna döttrar. Mödrar och döttrar har våldtagits tillsammans.

De systematiska våldtäkterna (40 000 – 60 000) på kvinnor och barn syftar till att bryta ner personligheten och tvinga kvinnor att föda barn som de hatar därför att fadern är en fiende.

Det finns i Kroatien och flera andra länder projekt som drivs av Röda korset för att ge socialt och psykologiskt stöd till de kvinnor som utsatts för våldtäkter. Rädda barnen har startat utbildning för psykologer och speciallärare i Kroatien, för att speciellt nå utsatta barn. Detta är exempel på viktiga insatser. Sverige måste som nation ge ett aktivt stöd till dessa projekt och verka för ett internationellt engagemang.

I dag finns i vårt land många flyktingar från Bosnien-Hercegovina och andra länder i det forna Jugoslavien. Många av dem har gjort ohyggliga upplevelser. Vi vet inte hur många kvinnor och barn det finns i vårt land som blivit utsatta för systematiska våldtäkter. För många kvinnor är det också av olika skäl tabubelagt att berätta att de varit med om våldtäkter.

Det finns kunskap om att den som blivit utsatt för sådana våldshandlingar som våldtäkter och andra krigshandlingar får psykiska och fysiska men för resten av livet.

Jag vill därför fråga invandrarministern:

1. På vilket sätt agerar Sverige för att ge stöd till projekt inne i det f.d. Jugoslavien som syftar till att framför allt hjälpa våldtagna kvinnor och barn?

2. Ämnar regeringen undersöka hur många av flyktingarna i Sverige från det f.d. Jugoslavien som är i behov av särskilt stöd och särskild behandling på grund av systematiska våldtäkter?

3. Har regeringen vidtagit åtgärder för att kvinnor från Bosnien-Hercegovina och Kroatien skall få kvinnliga tolkar, som ej är av serbisk börd, liksom att kvinnliga förhørsledare och kvinnliga offentliga biträden utses?

4. Vilka extra insatser är regeringen beredd att bidra med för att våldtagna flyktingar från detta område skall få *professionell* behandling att kunna leva vidare med sina upplevelser?

5. På vilket sätt ämnar regeringen uppmuntra och inbjuda *frivilliga* organisationer att besöka och skapa kontakter med flyktingar på förläggningar i Sverige?

6. Vilka åtgärder avser regeringen vidta med anledning av de vittnesmål om systematiska våldtäkter som kommer fram vid polisens och Invandrarverkets utredningar i enskilda ärenden?

Situationen i det forna Jugoslavien är katastrofal. Tiotusentals flyktingar lever under ytterst primitiva sanitära förhållanden. Människor svälter, fryser ihjäl, dödas, våldtas och stympas. FN:s hjälpsändningar har hindrats att komma fram. Överenskommelser om vapenvila har regelbundet brutits.

Ansvar för situationen i det forna Jugoslavien vilar tungt på framför allt den serbiska statsledningen. Vad vi bevittnar nu är att jämföra med judeutrotningen under Hitlertiden.

När angriparna tågat in i ett samhälle har de ofta tvångsinkvarterat flickor och kvinnor i skolan och utnyttjat skolan som bordell där flickorna och kvinnorna systematiskt utsatts för våldtäkter, oftast gruppvåldtäkter. Mödrar har tvingats bevittna våldtäkter på sina egna döttrar. Mödrar och döttrar har våldtagits tillsammans.

De systematiska våldtäkterna (40 000–60 000) på kvinnor och barn syftar till att bryta ner personligheten och tvinga kvinnor att föda barn som de hatar därför att fadern är en fiende.

Det finns i Kroatien och flera andra länder projekt som drivs av Röda korset för att ge socialt och psykologiskt stöd till de kvinnor som utsatts för våldtäkter. Rädda barnen har startat utbildning för psykologer och speciallärare i Kroatien, för att speciellt nå utsatta barn. Detta är exempel på viktiga insatser. Sverige måste som nation ge ett aktivt stöd till dessa projekt och verka för ett internationellt engagemang.

I dag finns i vårt land många flyktingar från Bosnien-Hercegovina och andra länder i det forna Jugoslavien. Många av dem har gjort ohyggliga upplevelser. Vi vet inte hur många kvinnor och barn det finns i vårt land som blivit utsatta för systematiska våldtäkter. För många kvinnor är det också av olika skäl tabubelagt att berätta att de varit med om våldtäkter.

Det finns kunskap om att den som blivit utsatt för sådana våldshandlingar som våldtäkter och andra krigshandlingar får psykiska och fysiska men för resten av livet.

Jag vill därför fråga invandrarministern:

1. På vilket sätt agerar Sverige för att ge stöd till projekt inne i det f.d. Jugoslavien som syftar till att framför allt hjälpa våldtagna kvinnor och barn?

2. Ämnar regeringen undersöka hur många av flyktingarna i Sverige från det f.d. Jugoslavien som är i behov av särskilt stöd och särskild behandling på grund av systematiska våldtäkter?

3. Har regeringen vidtagit åtgärder för att kvinnor från Bosnien-Hercegovina och Kroatien skall få kvinnliga tolkar, som ej är av serbisk börd, liksom att kvinnliga förhørsledare och kvinnliga offentliga biträden utses?

4. Vilka extra insatser är regeringen beredd att bidra med för att våldtagna flyktingar från detta område skall få *professionell* behandling att kunna leva vidare med sina upplevelser?

5. På vilket sätt ämnar regeringen uppmuntra och inbjuda *frivilliga* organisationer att besöka och skapa kontakter med flyktingar på förläggningar i Sverige?

6. Vilka åtgärder avser regeringen vidta med anledning av de vittnesmål

om systematiska våldtäkter som kommer fram vid polisens och Invandrarverkets utredningar i enskilda ärenden?

1992/93:121 av *Margareta Viklund* (kds) till kulturministern om flyktingkvinnor från forna Jugoslavien:

Situationen i det forna Jugoslavien är katastrofal. Tiotusentals flyktingar lever under ytterst primitiva sanitära förhållanden. Människor svälter, fryser ihjäl, dödas, våldtas och stympas. FN:s hjälpsändningar har hindrats att komma fram. Överenskommelser om vapenvila har regelbundet brutits.

Ansvaret för situationen i det forna Jugoslavien vilar tungt på framför allt den serbiska statsledningen. Vad vi bevittnar nu är att jämföra med judeutrotningen under Hitlertiden.

När angriparna tågat in i ett samhälle har de ofta tvångsinkvarterat flickor och kvinnor i skolan och utnyttjat skolan som bordell där flickorna och kvinnorna systematiskt utsatts för våldtäkter, oftast gruppvåldtäkter. Mödrar har tvingats bevittna våldtäkter på sina egna döttrar. Mödrar och döttrar har våldtagits tillsammans.

De systematiska våldtäkterna (40 000–60 000) på kvinnor och barn syftar till att bryta ner personligheten och tvinga kvinnor att föda barn som de hatar därför att fadern är en fiende.

Det finns i Kroatien och flera andra länder projekt som drivs av Röda korset för att ge socialt och psykologiskt stöd till de kvinnor som utsatts för våldtäkter. Rädda barnen har startat utbildning för psykologer och speciallärare i Kroatien, för att speciellt nå utsatta barn. Detta är exempel på viktiga insatser. Sverige måste som nation ge ett aktivt stöd till dessa projekt och verka för ett internationellt engagemang.

I dag finns i vårt land många flyktingar från Bosnien-Hercegovina och andra länder i det forna Jugoslavien. Många av dem har gjort ohyggliga upplevelser. Vi vet inte hur många kvinnor och barn det finns i vårt land som blivit utsatta för systematiska våldtäkter. För många kvinnor är det också av olika skäl tabubelagt att berätta att de varit med om våldtäkter.

Det finns kunskap om att den som blivit utsatt för sådana våldshandlingar som våldtäkter och andra krigshandlingar får psykiska och fysiska men för resten av livet.

Med hänvisning till ovanstående vill jag ställa följande frågor till invandrarministern:

1. På vilket sätt agerar Sverige för att ge stöd till projekt i det forna Jugoslavien som syftar till att framför allt hjälpa våldtagna kvinnor och barn?

2. Ämnar regeringen undersöka hur många av flyktingarna i Sverige från det forna Jugoslavien som är i behov av särskilt stöd och behandling på grund av systematiska våldtäkter?

3. Har regeringen tagit hänsyn till att kvinnor från Bosnien-Hercegovina och Kroatien behöver få kvinnliga tolkar, som inte är av serbisk börd, liksom att kvinnliga förhållningsledare och kvinnliga offentliga biträden utses?

4. Vilka extra insatser är regeringen beredd att bidra med för att våldtagna flyktingar från detta område skall få professionell behandling för att kunna leva vidare med sina upplevelser?

5. På vilket sätt ämnar regeringen uppmuntra och inbjuda frivilliga organisationer att besöka och skapa kontakter med flyktingar på förläggningar i Sverige?

6. Vilka åtgärder avser regeringen vidta med anledning av de vittnesmål om systematiska våldtäkter som kommer fram vid polisens och Invandrarverkets utredningar i enskilda ärenden?

1992/93:122 av *Margitta Edgren* (fp) till kulturministern om flyktingkvinnor från forna Jugoslavien:

Situationen i det forna Jugoslavien är katastrofal. Tusentals flyktingar lever under ytterst primitiva sanitära förhållanden. Människor svälter, fryser ihjäl, dödas, våldtas och stympas. FN:s hjälpsändningar har hindrats att komma fram. Överenskommelser om vapenvila har regelbundet brutits.

Ansvar för situationen i det forna Jugoslavien vilar tungt på framför allt den serbiska statsledningen.

När angriparna fågat in i ett samhälle har de ofta tvångsinkvarterat flickor och kvinnor i skolan och utnyttjat skolan som bordell där flickorna och kvinnorna systematiskt utsatts för våldtäkter, oftast gruppvåldtäkter. Mödrar har tvingats bevittna våldtäkter på sina egna döttrar. Mödrar och döttrar har våldtagits tillsammans.

De systematiska våldtäkterna (40 000 – 60 000) på kvinnor och barn syftar till att bryta ner personligheten och tvinga kvinnor att föda barn som de hatar därför att fadern är en fiende.

Det finns i Kroatien och flera andra länder projekt som drivs av Röda korset för att ge socialt och psykologiskt stöd till de kvinnor som utsatts för våldtäkter. Rädda barnen har startat utbildning för psykologer och speciallärare i Kroatien, för att speciellt nå utsatta barn. Dessa är exempel på viktiga insatser. Sverige måste som nation ge ett aktivt stöd till dessa projekt och verka för ett internationellt engagemang.

I dag finns i vårt land många flyktingar från Bosnien-Hercegovina och andra länder i det forna Jugoslavien. Många av dem har gjort ohälsiga upplevelser. Vi vet inte hur många kvinnor och barn det finns i vårt land som blivit utsatta för systematiska våldtäkter. För många kvinnor är det också av olika skäl tabubelagt att berätta att de varit med om våldtäkter.

Det finns kunskap om att den som blivit utsatt för sådana våldshandlingar som våldtäkter och andra krigshandlingar blir förstörda både fysiskt och psykiskt för resten av livet.

Jag vill därför fråga socialministern/invandrarministern:

1. På vilket sätt agerar Sverige för att ge stöd till projekt inne i det f.d. Jugoslavien som syftar till att framför allt hjälpa våldtagna kvinnor och barn?

2. Ämnar regeringen undersöka hur många av flyktingarna i Sverige från det f.d. Jugoslavien som är i behov av särskilt stöd och behandling på grund av systematiska våldtäkter?

3. Har regeringen tagit hänsyn till att kvinnor från Bosnien-Hercegovina och Kroatien behöver få kvinnliga tolkar, som ej är av serbisk börd?

4. Vilka extra insatser är regeringen beredd att uppmana Invandrarverket

att vidta för att våldtagna flyktingar från detta område skall få *professionell* behandling för att kunna leva vidare med sina upplevelser?

5. På vilket sätt ämnar regeringen uppmuntra och inbjuda *frivilliga* organisationer att besöka och skapa kontakter med flyktingar på förläggningar i Sverige?

1992/93:123 av *Marianne Andersson* (c) till kulturministern om flyktingkvinnor från forna Jugoslavien:

Situationen i det forna Jugoslavien är katastrofal. Tiotusentals flyktingar lever under ytterst primitiva sanitära förhållanden. Människor svälter, fryser ihjäl, dödas, våldtas och stympas. FN:s hjälpsändningar har hindrats att komma fram. Överenskommelser om vapenvila har regelbundet brutits.

Ansvar för situationen i det forna Jugoslavien vilar tungt på framför allt den serbiska statsledningen. Vad vi bevittnar nu är att jämföra med judeutrotningen under Hitlertiden.

När angriparna tågat in i ett samhälle har de ofta tvångsinkvarterat flickor och kvinnor i skolan och utnyttjat skolan som bordell där flickorna och kvinnorna systematiskt utsatts för våldtäkter, oftast gruppvåldtäkter. Mödrar har tvingats bevittna våldtäkter på sina egna döttrar. Mödrar och döttrar har våldtagits tillsammans.

De systematiska våldtäkterna (40 000–60 000) på kvinnor och barn syftar till att bryta ner personligheten och tvinga kvinnor att föda barn som de hatar därför att fadern är en fiende.

Det finns i Kroatien och flera andra länder projekt som drivs av Röda korset för att ge socialt och psykologiskt stöd till de kvinnor som utsatts för våldtäkter. Rädda barnen har startat utbildning för psykologer och speciallärare i Kroatien, för att speciellt nå utsatta barn. Dessa är exempel på viktiga insatser. Sverige måste som nation ge ett aktivt stöd till dessa projekt och verka för ett internationellt engagemang.

I dag finns i vårt land många flyktingar från Bosnien-Hercegovina och andra länder i det forna Jugoslavien. Många av dem har gjort ohyggliga upplevelser. Vi vet inte hur många kvinnor och barn det finns i vårt land som blivit utsatta för systematiska våldtäkter. För många kvinnor är det också av olika skäl tabubelagt att berätta att de varit med om våldtäkter.

Det finns kunskap om att den som blivit utsatt för sådana våldshandlingar som våldtäkter och andra krigshandlingar får psykiska och fysiska men för resten av livet.

Jag vill därför fråga invandrarministern:

1. På vilket sätt agerar Sverige för att ge stöd till projekt inne i det f.d. Jugoslavien som syftar till att framför allt hjälpa våldtagna kvinnor och barn?

2. Ämnar regeringen undersöka hur många av flyktingarna i Sverige från det f.d. Jugoslavien som är i behov av särskilt stöd och behandling på grund av systematiska våldtäkter?

3. Har regeringen vidtagit åtgärder för att kvinnor från Bosnien-Hercegovina och Kroatien skall få kvinnliga tolkar, som ej är av serbisk börd, liksom att kvinnliga förhørsledare och kvinnliga offentliga biträden utses?

4. Vilka extra insatser är regeringen beredd att bidra med för att våld-

tagna flyktingar från detta område skall få *professionell* behandling för att kunna leva vidare med sina upplevelser?

Prot. 1992/93:90
13 april 1993

5. På vilket sätt ämnar regeringen uppmuntra och inbjuda *frivilliga* organisationer att besöka och skapa kontakter med flyktingar på förläggningar i Sverige?

6. Vilka åtgärder avser regeringen vidta med anledning av de vittnesmål om systematiska våldtäkter som kommer fram vid polisens och Invandrarverkets utredningar i enskilda ärenden?

1992/93:124 av *Annika Ahnberg* (-) till kulturministern om flyktingkvinnor från forna Jugoslavien:

Situationen i det forna Jugoslavien är katastrofal. Tusentals flyktingar lever under ytterst primitiva sanitära förhållanden. Människor svälter, fryser ihjäl, dödas, våldtas och stympas. FN:s hjälpsändningar har hindrats att komma fram. Överenskommelser om vapenvila har regelbundet brutits.

Ansaret för situationen i det forna Jugoslavien vilar tungt på framför allt den serbiska statsledningen.

När angriparna tågat in i ett samhälle har de ofta tvångsinkvarterat flickor och kvinnor i skolan och utnyttjat skolan som bordell där flickorna och kvinnorna systematiskt utsatts för våldtäkter, oftast gruppvåldtäkter. Mödrar har tvingats bevittna våldtäkter på sina egna döttrar. Mödrar och döttrar har våldtagits tillsammans.

De systematiska våldtäkterna (40 000–60 000) på kvinnor och barn syftar till att bryta ner personligheten och tvinga kvinnor att föda barn som de hatar därför att fadern är en fiende.

Det finns i Kroatien och flera andra länder projekt som drivs av Röda korset för att ge socialt och psykologiskt stöd till de kvinnor som utsatts för våldtäkter. Rädda barnen har startat utbildning för psykologer och speciallärare i Kroatien, för att speciellt nå utsatta barn. Detta är exempel på viktiga insatser. Sverige måste som nation ge ett aktivt stöd till dessa projekt och verka för ett internationellt engagemang.

I dag finns i vårt land många flyktingar från Bosnien-Hercegovina och andra länder i det forna Jugoslavien. Många av dem har gjort ohyggliga upplevelser. Vi vet inte hur många kvinnor och barn det finns i vårt land som blivit utsatta för systematiska våldtäkter. För många kvinnor är det också av olika skäl tabubelagt att berätta att de varit med om våldtäkter.

Det finns kunskap om att den som blivit utsatt för sådana våldshandlingar som våldtäkter och andra krigshandlingar blir förstörda både fysiskt och psykiskt för resten av livet.

Jag vill därför fråga socialministern/invandrarministern:

1. På vilket sätt agerar Sverige för att ge stöd till projekt inne i det f.d. Jugoslavien som syftar till att framför allt hjälpa våldtagna kvinnor och barn?

2. Ämnar regeringen undersöka hur många av flyktingarna i Sverige från det f.d. Jugoslavien som är i behov av särskilt stöd och behandling på grund av systematiska våldtäkter?

3. Har regeringen tagit hänsyn till att kvinnor från Bosnien-Hercegovina och Kroatien behöver få kvinnliga tolkar, som ej är av serbisk börd?

4. Vilka extra insatser är regeringen beredd att uppmana Invandrarverket att vidta för att våldtagna flyktingar från detta område skall få *professionell* behandling för att kunna leva vidare med sina upplevelser?

5. På vilket sätt ämnar regeringen uppmuntra och inbjuda *frivilliga* organisationer att besöka och skapa kontakter med flyktingar på förläggningar i Sverige?

1992/93:125 av *Maj Britt Theorin* (s) till statsrådet Alf Svensson om en FN-konvention som definierar systematiska våldtäkter som krigsförbrytelser:

Kriget i f.d. Jugoslavien upprör och skrämmer oss i sin ofattbara grymhet. Förutom alla de krigets fasor som drabbar människorna i Bosnien-Hercegovina kommer också rapporter om de mest avskyvärda kränkningar av kvinnor och barn.

Det är belagt av såväl Amnesty International som EG:s undersökningskommission och Corellkommissionen att framför allt muslimska kvinnor och barn utsätts för systematiska våldtäkter av serbiska soldater och att våldtäkter används som ett vapen i kriget. Samtidigt finns uppgifter som visar att alla parter i kriget gör sig skyldiga till sexuella övergrepp. Många har dödats i samband med dessa illdåd.

Många skakande berättelser om våldet och våldtäkterna i Bosnien-Hercegovina finns att läsa i bl.a. Amnesty Internationals rapport.

Tusentals muslimska kvinnor är offer. Mödrar har tvingats åse hur deras döttrar våldtagits, för att sedan bli våldtagna själva. Även små flickor har våldtagits och lämnats att förblöda.

Våldtäkt ingår som en del i en militär strategi för att visa makt, terrorisera, förödmjuka och demoralisera den muslimska befolkningen och tvinga människor att lämna sina hem. Förutom att utsätta muslimska kvinnor för största tänkbara förnedring är syftet också att de skall föda serbiska barn.

Genom tiderna har sexuellt våld använts som vapen i krig eller som bestraffning.

Den internationella humanitära rättens regler – den humanitära rätten i väpnade konflikter – täcker de flesta tänkbara situationer, i vilka människor är i behov av skydd, *men* den tar inte särskilt upp och förbjuder sexuellt våld mot kvinnor. Inom FN pågår ett arbete med en deklaration om sexuellt motiverat våld mot kvinnor i krig och konflikter, men ett icke-förpliktigande uttalande är inte tillräckligt.

Den internationella uppmärksamhet som våldtäkterna i Bosnien-Hercegovina givits gör att situationen troligen är gynnsammare nu än någonsin för att få världssamfundets stöd för en bindande FN-konvention som slår fast att systematiska våldtäkter skall definieras som krigsförbrytelser och att brott av detta slag kan prövas i en internationell tribunal. Ett förslag till en sådan konvention bör arbetas fram till FN-konferensen om mänskliga rättigheter i Wien i sommar.

Jag vill mot ovanstående bakgrund ställa följande frågor:

Delar regeringen vår uppfattning att det behövs en FN-konvention som särskilt tar upp systematiskt sexuellt våld mot kvinnor i krig och konflikter?

Delar regeringen uppfattningen att en sådan konvention bör öppnas för

undertecknande i samband med FN:s konferens om mänskliga rättigheter i Wien i sommar?

Vilka initiativ tänker regeringen ta för att en sådan konvention skall läggas fram?

Prot. 1992/93:90
13 april 1993

1992/93:126 av *Berith Eriksson* (v) till statsrådet Alf Svensson om en FN-konvention som definierar systematiska våldtäkter som krigsförbrytelser:

Kriget i f.d. Jugoslavien upprör och skrämmer oss i sin ofattbara grymhet. Förutom alla de krigets fasor som drabbar människorna i Bosnien-Hercegovina kommer också rapporter om de mest avskyvärda kränkningar av kvinnor och barn.

Det är belagt av såväl Amnesty International som EG:s undersökningskommission och Corellkommissionen att framför allt muslimska kvinnor och barn utsätts för systematiska våldtäkter av serbiska soldater och att våldtäkter används som ett vapen i kriget. Samtidigt finns uppgifter som visar att alla parter i kriget gör sig skyldiga till sexuella övergrepp. Många har dödats i samband med dessa illdåd.

Många skakande berättelser om våldet och våldtäkterna i Bosnien-Hercegovina finns att läsa i bl.a. Amnesty Internationals rapport.

Tusentals muslimska kvinnor är offer. Mödrar har tvingats åse hur deras döttrar våldtagits, för att sedan bli våldtagna själva. Även små flickor har våldtagits och lämnats att förblöda.

Våldtäkt ingår som en del i en militär strategi för att visa makt, terrorisera, förödmjuka och demoralisera den muslimska befolkningen och tvinga människor att lämna sina hem. Förutom att utsätta muslimska kvinnor för största tänkbara förnedring är syftet också att de skall föda serbiska barn.

Genom tiderna har sexuellt våld använts som vapen i krig eller som bestraffning.

Den internationella humanitära rättens regler – den humanitära rätten i väpnade konflikter – täcker de flesta tänkbara situationer, i vilka människor är i behov av skydd, *men* den tar inte särskilt upp och förbjuder sexuellt våld mot kvinnor. Inom FN pågår ett arbete med en deklaration om sexuellt motiverat våld mot kvinnor i krig och konflikter, men ett icke-förpliktigande uttalande är inte tillräckligt.

Den internationella uppmärksamhet som våldtäkterna i Bosnien-Hercegovina givits gör att situationen troligen är gynnsammare nu än någonsin för att få världssamfundets stöd för en bindande FN-konvention som slår fast att systematiska våldtäkter skall definieras som krigsförbrytelser och att brott av detta slag kan prövas i en internationell tribunal. Ett förslag till en sådan konvention bör arbetas fram till FN-konferensen om mänskliga rättigheter i Wien i sommar.

Jag vill mot ovanstående bakgrund ställa följande frågor:

Delar regeringen vår uppfattning att det behövs en FN-konvention som särskilt tar upp systematiskt sexuellt våld mot kvinnor i krig och konflikter?

Delar regeringen uppfattningen att en sådan konvention bör öppnas för undertecknande i samband med FN:s konferens om mänskliga rättigheter i Wien i sommar?

Vilka initiativ tänker regeringen ta för att en sådan konvention skall läggas fram?

1992/93:127 av *Harriet Colliander* (nyd) till statsrådet Alf Svensson om en FN-konvention som definierar systematiska våldtäkter som krigsförbrytelser:

Kriget i f.d. Jugoslavien upprör och skrämmar oss i sin ofattbara grymhet. Förutom alla de krigets fasor som drabbar människorna i Bosnien-Hercegovina kommer också rapporter om de mest avskyvärda kränkningar av kvinnor och barn.

Det är belagt av såväl Amnesty International som EG:s undersökningskommission och Corellkommissionen att framför allt muslimska kvinnor och barn utsätts för systematiska våldtäkter av serbiska soldater och att våldtäkter används som ett vapen i kriget. Samtidigt finns uppgifter som visar att alla parter i kriget gör sig skyldiga till sexuella övergrepp. Många har dödats i samband med dessa illdåd.

Många skakande berättelser om våldet och våldtäkterna i Bosnien-Hercegovina finns att läsa i bl.a. Amnesty Internationals rapport.

Tusentals muslimska kvinnor är offer. Mödrar har tvingats åse hur deras döttrar våldtagits, för att sedan bli våldtagna själva. Även små flickor har våldtagits och lämnats att förblöda.

Våldtäkt ingår som en del i en militär strategi för att visa makt, terrorisera, förödmjuka och demoralisera den muslimska befolkningen och tvinga människor att lämna sina hem. Förutom att utsätta muslimska kvinnor för största tänkbara förnedring är syftet också att de skall föda serbiska barn.

Genom tiderna har sexuellt våld använts som vapen i krig eller som bestraffning.

Den internationella humanitära rättens regler – den humanitära rätten i väpnade konflikter – täcker de flesta tänkbara situationer, i vilka människor är i behov av skydd, *men* den tar inte särskilt upp och förbjuder sexuellt våld mot kvinnor. Inom FN pågår ett arbete med en deklaration om sexuellt motiverat våld mot kvinnor i krig och konflikter, *men* ett icke-förpliktigande uttalande är inte tillräckligt.

Den internationella uppmärksamhet som våldtäkterna i Bosnien-Hercegovina givits gör att situationen troligen är gynnsammare nu än någonsin för att få världssamfundets stöd för en bindande FN-konvention som slår fast att systematiska våldtäkter skall definieras som krigsförbrytelser och att brott av detta slag kan prövas i en internationell tribunal. Ett förslag till en sådan konvention bör arbetas fram till FN-konferensen om mänskliga rättigheter i Wien i sommar.

Jag vill mot ovanstående bakgrund ställa följande frågor:

Delar regeringen vår uppfattning att det behövs en FN-konvention som särskilt tar upp systematiskt sexuellt våld mot kvinnor i krig och konflikter?

Delar regeringen uppfattningen att en sådan konvention bör öppnas för undertecknande i samband med FN:s konferens om mänskliga rättigheter i Wien i sommar?

Vilka initiativ tänker regeringen ta för att en sådan konvention skall läggas fram?

Prot. 1992/93:90
13 april 1993

1992/93:128 av *Charlotte Branting* (fp) till statsrådet Alf Svensson om en FN-konvention som definierar systematiska våldtäkter som krigsförbrytelser:

Kriget i f.d. Jugoslavien upprör och skrämmer oss i sin ofattbara grymhet. Förutom alla de krigets fasor som drabbar människorna i Bosnien-Hercegovina kommer också rapporter om de mest avskyvärda kränkningar av kvinnor och barn.

Det är belagt av såväl Amnesty International som EG:s undersökningskommission och Corellkommissionen att framför allt muslimska kvinnor och barn utsätts för systematiska våldtäkter av serbiska soldater och att våldtäkter används som ett vapen i kriget. Samtidigt finns uppgifter som visar att alla parter i kriget gör sig skyldiga till sexuella övergrepp. Många har dödats i samband med dessa illdåd.

Många skakande berättelser om våldet och våldtäkterna i Bosnien-Hercegovina finns att läsa i bl.a. Amnesty Internationals rapport.

Tusentals muslimska kvinnor är offer. Mödrar har tvingats åse hur deras döttrar våldtagits, för att sedan bli våldtagna själva. Även små flickor har våldtagits och lämnats att förblöda.

Våldtäkt ingår som en del i en militär strategi för att visa makt, terrorisera, förödmjuka och demoralisera den muslimska befolkningen och tvinga människor att lämna sina hem. Förutom att utsätta muslimska kvinnor för största tänkbara förnedring är syftet också att de skall föda serbiska barn.

Genom tiderna har sexuellt våld använts som vapen i krig eller som bestraffning.

Den internationella humanitära rättens regler – den humanitära rätten i väpnade konflikter – täcker de flesta tänkbara situationer, i vilka människor är i behov av skydd, *men* den tar inte särskilt upp och förbjuder sexuellt våld mot kvinnor. Inom FN pågår ett arbete med en deklaration om sexuellt motiverat våld mot kvinnor i krig och konflikter, men ett icke-förpliktigande uttalande är inte tillräckligt.

Den internationella uppmärksamhet som våldtäkterna i Bosnien-Hercegovina givits gör att situationen troligen är gynnsammare nu än någonsin för att få världssamfundets stöd för en bindande FN-konvention som slår fast att systematiska våldtäkter skall definieras som krigsförbrytelser och att brott av detta slag kan prövas i en internationell tribunal. Ett förslag till en sådan konvention bör arbetas fram till FN-konferensen om mänskliga rättigheter i Wien i sommar.

Jag vill mot ovanstående bakgrund ställa följande frågor:

Delar regeringen vår uppfattning att det behövs en FN-konvention som särskilt tar upp systematiskt sexuellt våld mot kvinnor i krig och konflikter?

Delar regeringen uppfattningen att en sådan konvention bör öppnas för undertecknande i samband med FN:s konferens om mänskliga rättigheter i Wien i sommar?

Vilka initiativ tänker regeringen ta för att en sådan konvention skall läggas fram?

1992/93:129 av *Marianne Andersson* (c) till statsrådet Alf Svensson om en FN-konvention som definierar systematiska våldtäkter som krigsförbrytelser:

Kriget i f.d. Jugoslavien upprör och skrämmar oss i sin ofattbara grymhet. Förutom alla de krigets fasor som drabbar människorna i Bosnien-Hercegovina kommer också rapporter om de mest avskryvda kränkningar av kvinnor och barn.

Det är belagt av såväl Amnesty International som EG:s undersökningskommission och Corellkommissionen att framför allt muslimska kvinnor och barn utsätts för systematiska våldtäkter av serbiska soldater och att våldtäkter används som ett vapen i kriget. Samtidigt finns uppgifter som visar att alla parter i kriget gör sig skyldiga till sexuella övergrepp. Många har dödats i samband med dessa illdåd.

Många skakande berättelser om våldet och våldtäkterna i Bosnien-Hercegovina finns att läsa i bl.a. Amnesty Internationals rapport.

Tusentals muslimska kvinnor är offer. Mödrar har tvingats åse hur deras döttrar våldtagits, för att sedan bli våldtagna själva. Även små flickor har våldtagits och lämnats att förblöda.

Våldtäkt ingår som en del i en militär strategi för att visa makt, terrorisera, förödmjuka och demoralisera den muslimska befolkningen och tvinga människor att lämna sina hem. Förutom att utsätta muslimska kvinnor för största tänkbara förnedring är syftet också att de skall föda serbiska barn.

Genom tiderna har sexuellt våld använts som vapen i krig eller som bestraffning.

Den internationella humanitära rättens regler – den humanitära rätten i väpnade konflikter – täcker de flesta tänkbara situationer, i vilka människor är i behov av skydd, *men* den tar inte särskilt upp och förbjuder sexuellt våld mot kvinnor. Inom FN pågår ett arbete med en deklaration om sexuellt motiverat våld mot kvinnor i krig och konflikter, men ett icke-förpliktigande uttalande är inte tillräckligt.

Den internationella uppmärksamhet som våldtäkterna i Bosnien-Hercegovina givits gör att situationen troligen är gynnsammare nu än någonsin för att få världssamfundets stöd för en bindande FN-konvention som slår fast att systematiska våldtäkter skall definieras som krigsförbrytelser och att brott av detta slag kan prövas i en internationell tribunal. Ett förslag till en sådan konvention bör arbetas fram till FN-konferensen om mänskliga rättigheter i Wien i sommar.

Jag vill mot ovanstående bakgrund ställa följande frågor:

Delar regeringen vår uppfattning att det behövs en FN-konvention som särskilt tar upp systematiskt sexuellt våld mot kvinnor i krig och konflikter?

Delar regeringen uppfattningen att en sådan konvention bör öppnas för undertecknande i samband med FN:s konferens om mänskliga rättigheter i Wien i sommar?

Vilka initiativ tänker regeringen ta för att en sådan konvention skall läggas fram?

Kriget i f.d. Jugoslavien upprör och skrämmar oss i sin ofattbara grymhet. Förutom alla de krigets fasor som drabbar människorna i Bosnien-Hercegovina kommer också rapporter om de mest avskyvärda kränkningar av kvinnor och barn.

Det är belagt av såväl Amnesty International som EG:s undersökningskommission och Corellkommissionen att framför allt muslimska kvinnor och barn utsätts för systematiska våldtäkter av serbiska soldater och att våldtäkter används som ett vapen i kriget. Samtidigt finns uppgifter som visar att alla parter i kriget gör sig skyldiga till sexuella övergrepp. Många har dödats i samband med dessa illdåd.

Många skakande berättelser om våldet och våldtäkterna i Bosnien-Hercegovina finns att läsa i bl.a. Amnesty Internationals rapport.

Tusentals muslimska kvinnor är offer. Mödrar har tvingats åse hur deras döttrar våldtagits, för att sedan bli våldtagna själva. Även små flickor har våldtagits och lämnats att förblöda.

Våldtäkt ingår som en del i en militär strategi för att visa makt, terrorisera, förödmjuka och demoralisera den muslimska befolkningen och tvinga människor att lämna sina hem. Förutom att utsätta muslimska kvinnor för största tänkbara förnedring är syftet också att de skall föda serbiska barn.

Genom tiderna har sexuellt våld använts som vapen i krig eller som bestraffning.

Den internationella humanitära rättens regler – den humanitära rätten i väpnade konflikter – täcker de flesta tänkbara situationer, i vilka människor är i behov av skydd, *men* den tar inte särskilt upp och förbjuder sexuellt våld mot kvinnor. Inom FN pågår ett arbete med en deklaration om sexuellt motiverat våld mot kvinnor i krig och konflikter, men ett icke-förpliktigande uttalande är inte tillräckligt.

Den internationella uppmärksamhet som våldtäkterna i Bosnien-Hercegovina givits gör att situationen troligen är gynnsammare nu än någonsin för att få världssamfundets stöd för en bindande FN-konvention som slår fast att systematiska våldtäkter skall definieras som krigsförbrytelser och att brott av detta slag kan prövas i en internationell tribunal.

Ett förslag till en sådan konvention bör arbetas fram till FN-konferensen om mänskliga rättigheter i Wien i sommar.

Jag vill mot ovanstående bakgrund ställa följande frågor:

Delar regeringen vår uppfattning att det behövs en FN-konvention som särskilt tar upp systematiskt sexuellt våld mot kvinnor i krig och konflikter?

Delar regeringen uppfattningen att en sådan konvention bör öppnas för undertecknande i samband med FN:s konferens om mänskliga rättigheter i Wien i sommar?

Vilka initiativ tänker regeringen ta för att en sådan konvention skall läggas fram?

Kriget i f.d. Jugoslavien upprör och skrämmar oss i sin ofattbara grymhet. Förutom alla de krigets fasor som drabbar människorna i Bosnien-Hercegovina kommer också rapporter om de mest avskyvärda kränkningar av kvinnor och barn.

Det är belagt av såväl Amnesty International som EG:s undersökningskommission och Corellkommissionen att framför allt muslimska kvinnor och barn utsätts för systematiska våldtäkter av serbiska soldater och att våldtäkter används som ett vapen i kriget. Samtidigt finns uppgifter som visar att alla parter i kriget gör sig skyldiga till sexuella övergrepp. Många har dödats i samband med dessa illdåd.

Många skakande berättelser om våldet och våldtäkterna i Bosnien-Hercegovina finns att läsa i bl.a. Amnesty Internationals rapport.

Tusentals muslimska kvinnor är offer. Mödrar har tvingats åse hur deras döttrar våldtagits, för att sedan bli våldtagna själva. Även små flickor har våldtagits och lämnats att förblöda.

Våldtäkt ingår som en del i en militär strategi för att visa makt, terrorisera, förödmjuka och demoralisera den muslimska befolkningen och tvinga människor att lämna sina hem. Förutom att utsätta muslimska kvinnor för största tänkbara förnedring är syftet också att de skall föda serbiska barn.

Genom tiderna har sexuellt våld använts som vapen i krig eller som bestraffning.

Den internationella humanitära rättens regler – den humanitära rätten i väpnade konflikter – täcker de flesta tänkbara situationer, i vilka människor är i behov av skydd, *men* den tar inte särskilt upp och förbjuder sexuellt våld mot kvinnor. Inom FN pågår ett arbete med en deklaration om sexuellt motiverat våld mot kvinnor i krig och konflikter, men ett icke-förpliktigande uttalande är inte tillräckligt.

Den internationella uppmärksamhet som våldtäkterna i Bosnien-Hercegovina givits gör att situationen troligen är gynnsammare nu än någonsin för att få världssamfundets stöd för en bindande FN-konvention som slår fast att systematiska våldtäkter skall definieras som krigsförbrytelser och att brott av detta slag kan prövas i en internationell tribunal. Ett förslag till en sådan konvention bör arbetas fram till FN-konferensen om mänskliga rättigheter i Wien i sommar.

Jag vill mot ovanstående bakgrund ställa följande frågor:

Delar regeringen vår uppfattning att det behövs en FN-konvention som särskilt tar upp systematiskt sexuellt våld mot kvinnor i krig och konflikter?

Delar regeringen uppfattningen att en sådan konvention bör öppnas för undertecknande i samband med FN:s konferens om mänskliga rättigheter i Wien i sommar?

Vilka initiativ tänker regeringen ta för att en sådan konvention skall läggas fram?

1992/93:132 av *Margareta Viklund* (kds) till statsrådet Alf Svensson om en FN-konvention som definierar systematiska våldtäkter som krigsförbrytelser:

Kriget i f.d. Jugoslavien upprör och skrämmar oss i sin ofattbara grymhet.

Förutom alla de krigets fasor som drabbar människorna i Bosnien-Hercegovina kommer också rapporter om de mest avskyvärda kränkningar av kvinnor och barn.

Det är belagt av såväl Amnesty International som EG:s undersökningskommission och Corellkommissionen att framför allt muslimska kvinnor och barn utsätts för systematiska våldtäkter av serbiska soldater och att våldtäkter används som ett vapen i kriget. Samtidigt finns uppgifter som visar att alla parter i kriget gör sig skyldiga till sexuella övergrepp. Många har dödats i samband med dessa illdåd.

Många skakande berättelser om våldet och våldtäkterna i Bosnien-Hercegovina finns att läsa i bl.a. Amnesty Internationals rapport.

Tusentals muslimska kvinnor är offer. Mödrar har tvingats åse hur deras döttrar våldtagits, för att sedan bli våldtagna själva. Även små flickor har våldtagits och lämnats att förblöda.

Våldtäkt ingår som en del i en militär strategi för att visa makt, terrorisera, förödmjuka och demoralisera den muslimska befolkningen och tvinga människor att lämna sina hem. Förutom att utsätta muslimska kvinnor för största tänkbara förnedring är syftet också att de skall föda serbiska barn.

Genom tiderna har sexuellt våld använts som vapen i krig eller som bestraffning.

Den internationella humanitära rättens regler – den humanitära rätten i väpnade konflikter – täcker de flesta tänkbara situationer i vilka människor är i behov av skydd, *men* den tar inte särskilt upp och förbjuder sexuellt våld mot kvinnor.

Den internationella uppmärksamhet som våldtäkterna i Bosnien-Hercegovina givits, gör att situationen troligen är gynnsammare nu än någonsin för att få världssamfundets stöd för en bindande FN-konvention som slår fast att systematiska våldtäkter skall definieras som krigsförbrytelser och att brott av detta slag kan prövas i en internationell tribunal. Ett förslag till en sådan konvention bör arbetas fram till FN-konferensen om mänskliga rättigheter i Wien i sommar.

Med hänvisning till ovanstående vill jag ställa följande frågor till statsrådet:

1. Delar regeringen min uppfattning att det behövs en FN-konvention som särskilt tar upp systematiska våldtäkter mot kvinnor i krig och konflikter?
2. Anser regeringen att en sådan konvention bör aktualiseras och undertecknas i samband med FN:s konferens om mänskliga rättigheter i Wien i sommar?
3. Vilka initiativ tänker regeringen ta för att en sådan konvention skall läggas fram?

den 5 april

1992/93:133 av *Berndt Ekholm* (s) till miljöministern om uppföljningen av parlamentarikerkonferensen i Brasília:

FN:s miljökonferens UNCED i Rio de Janeiro i juni 1992 var regeringarnas plattform för gemensamma ställningstaganden i flera stora globala miljö-

frågor. Denna konferens följdes i november 1992 av ett parlamentariker-möte, som följde upp Riomötets resultat. Mötet hölls i IPU:s, den interparlamentariska unionens, regi. Till IPU är flertalet av världens parlament anslutna.

Mötet hade föregåtts av en förberedande konferens i Kamerun i april 1992, som samlat sig kring Yaoundédeklarationen, vilken ställt upp en serie krav på UNCED-konferensen. I Brasília ägnades mötet åt att följa upp Rio-konferensen i belysning av deklarationen från Kamerunmötet.

Av slutdeklarationen från mötet i Brasília framgår att parlamentarikerna intagit en kritisk och otålig hållning till UNCED-processens många dokument. Man efterlyser på flera punkter ett bredare anslag, konkretare åtgärder och tidtabeller för genomförande av olika förslag.

Anmärkningsvärt litet information om resultaten från detta möte har spridits i Sverige. Bland annat följande punkter redovisas i slutdokumentet:

- Såväl skattepolitiken som den ekonomiska politiken skall främja en hållbar utveckling.
- Nationalkommittéer bör tillsättas för genomförande av en integrerad politik och aktionsplaner inom området miljö och utveckling.
- Riodeklarationen bör vidareutvecklas till en komplett "Earth Charter" för antagande vid FN:s generalförsamling 1995, i samband med FN:s 50-årsjubileum.
- UNCSD, FN-kommissionen för uppföljning av UNCED, skall ge hög prioritet åt översyn av Agenda 21 och utvecklingen av mätbara mål, preciserade delmål och tidtabeller.
- GATT, UNCTAD och regionala institutioner skall uppmärksamma kopplingen mellan miljö och handel. Multi- och bilaterala handelsavtal skall ta full hänsyn till miljökonsekvenserna.
- Alla industriländer uppmanas att leva upp till biståndsmålet 0,7 % av BNP till år 2000.
- Nya strategier för städernas miljö skall innefatta hållbara energi- och transportsystem.
- Nationalräkenskaperna måste fullt ut inkludera miljökostnader och sociala kostnader. BNP bör ersättas av beräkningar av en hållbar nettonationalinkomst.
- Klimatförhandlingarna måste återupptas för att fastställa mål och tidschema för reduktion av utsläpp i alla länder, särskilt industriländerna.
- Skogsprinciperna analyseras för att förbättras och förhandlingarna om en ramkonvention återupptas.
- En nationell bevarandeplan för den biologiska mångfalden bör utvecklas.
- Stärk lagstiftningen avseende gränsöverskridande förflyttning av miljöfarligt material. Etablera återanvändning och recirkulering när det är möjligt. Förhindra dumpning av giftiga ämnen i utvecklingsländerna.
- Öka stödet till hållbar utveckling, bland annat genom att skära ned i utgifter som inte möter krav på hållbarhet, särskilt militära utgifter.
- Miljö- och utvecklingsperspektiven måste tillföras utbildningen från grundskolan upp i vuxenskolan.
- Det är nödvändigt att ändra värderingar och attityder för att klara målet om hållbar utveckling.

Också parlamentarikerkonferensens ställningstagande utgör en viktig grund för det fortsatta miljöarbetet i Sverige.

Prot. 1992/93:90
13 april 1993

Jag vill också fråga miljöministern vilka åtgärder regeringen har vidtagit med anledning av parlamentarikerkonferensens slutdokument, vilka åtgärder som planeras framöver mot bakgrund av Brasiliamötet och om regeringen avser agera internationellt för de skärpningar, i förhållande till Rio-mötets dokument, som Brasiliamötet föreslår.

den 6 april

1992/93:134 av *Agne Hansson* (c) till näringsministern om Volvos fabrik i Kalmar m.m.:

Ett fullföljande av Volvos beslut att lägga ner bilfabriken i Kalmar är inte enbart ett ur regionalpolitisk synpunkt felaktigt beslut och ett mycket hårt slag mot Kalmarregionen. Det är också ett ur industripolitisk synpunkt högst tvekelaktigt och felaktigt beslut.

Vid Kalmarfabriken har en modern industriproduktion byggts upp. Det löpande bandets princip har ersatts av modernare och utvecklande arbetsmetoder som är internationellt banbrytande. Det har gett ökat engagemang och ansvar hos de anställda och förbättrat arbetsmiljön. Effektiviteten har ökat. Genom Kalmarfabriken har Volvo blivit ett favorituttryck för avancerat tänkande i arbetsplanering, nya produktionsformer, i medarbetardeltagande, arbetstillfredsställelse och effektiv, kvalitetsbaserad produktion. Den serie val och beslut som gjorts av företaget vid Kalmarfabriken har influerat till debatt och uppmuntrat konkurrerande tillämpning på andra håll.

När företagsledning eller forskare skall skissa på möjliga nya framtider eller söka exempel på den bästa produktionsmodellen går de till Kalmaranläggningen. Volvo har genom Kalmarfabriken blivit nyckeln till en modell som har övervunnit gamla produktionsmodeller och blickat framåt mot en möjlig europeisk modell för industriella relationer. Det är en modell som genom sin speciella form och sociala och industriella organisation skapat en konkurrensfördel för dem som infört den.

Nedläggningen av Kalmarfabriken har därför också gett eko internationellt. Många internationella industriforskare har kritiserat nedläggningen av Kalmarfabriken. När Volvo bestämde sig för att lägga ner sin moderna fabrik i Kalmar och behålla den gamla, otidsenliga Torslandafabriken med sitt löpande band stängde man dörren till en utveckling mot en svensk eller europeisk modell för biltillverkningen, menar forskarna.

Kvalificerad kunskap går förlorad när Kalmarfabriken läggs ner. Precis som debatten om arbetsorganisationen håller på att mogna i Europa bestämmer sig Volvo för att stänga den fabrik som gett företaget dess renommé för avancerat tänkande och effektiv, kvalitetsbaserad produktion. Den inverkan som nedläggningen får på det socio-tekniska tänkandet, på arbetsorganisationen, på de program för att anpassa arbetsplatser till människorna som pågår och på universitets- och yrkesutbildningar över hela världen kommer att bli enorm. De ekonomiska skälen för nedläggningen av Kalmarfabriken är

svåra att styrka och nedläggningen kommer att leda till en nedgång i produktiviteten mätt i arbetstimmar per bil, menar forskarna.

Även svenska arbetslivsforskare har ställt sig kritiska till denna prioritering från Volvos sida och menar att bra byts mot dåligt.

Det som nu sagts om Kalmarfabriken äger sin giltighet också för Uddevallaenheten. I en debattartikel i Dagens Nyheter den 1 april säger Volvoledningen att Kalmar under många år varit Volvos bästa svenska fabrik. Ändå är man beredd att lägga ner den.

I och med att Kalmar och Uddevalla är symboler för "mänskligt anpassade arbetsplatser" och Volvos prioritering av att lägga ner i Uddevalla och Kalmar framför Torslanda väckt stor internationell upståndelse blir också nedlägningsbeslutet om det fullföljs en negativ faktor för Sverige som ledande internationell industrination. Beslutet kommer att uppfattas som att Sverige inte längre är en ledande industrination med fortsatt teknisk utveckling av goda arbetsmiljöer och ett föregångsland i dessa andra avseenden. Sådana allvarliga konsekvenser för Sverige bör undvikas. Vi bör i stället fortsätta att stärka Sverige som ledande industrination.

Med hänvisning till vad som ovan anförts vill jag fråga näringsministern:

1. Avser regeringen vidta åtgärder som innebär att en nedläggning av Volvos bästa och modernaste industrienhet i Kalmar framför andra fabriksenheter förhindras?
2. Vilka åtgärder i övrigt är regeringen beredd att vidta för att Sverige, med utgångspunkt från Volvo som ledande svenskt biltillverkningsföretag, skall behålla och utveckla sin tätposition som ett föregångsland vad gäller avancerat tänkande och effektiv, kvalificerad industriproduktion?

1992/93:135 av *Agne Hansson* (c) till statsrådet Bo Lundgren om bankernas kreditförluster och nuvarande kreditgivning:

En väsentlig beståndsdel i den allmänna ekonomiska krisen i dag är den finansiella kris som Sverige genomlever. Det är en följd av 80-talets lösläppta ekonomiska politik tillsammans med bankernas ansvarlösa kreditgivning som nu slår mycket hårt mot många enskilda, företag och regioner i vårt land.

Merparten av bankernas kreditförluster kan hänföras till fastighetsmarknaden i storstadsområdena, främst Stockholmsregionen. Till följd av kreditförlusterna tar bankerna ut höga räntor på all utlåning. Gapen mellan inlånings- och utlåningsräntorna är stort. Det drabbar enskilda, boendet, byggandet och småföretagen.

Kreditförlusterna hos bankerna har resulterat i en restriktivitet i kreditgivningen som innebär att nästan all kreditgivning till bostadssektorn och byggandet stoppats. Framför allt är det glesbygden och de regioner där kreditförlusterna i bankväsendet varit minst som drabbas hårdast av bankernas restriktivitet i långivningen. I Kalmar län och i norra delarna av landet har t.ex. kreditförlusterna varit mycket små och i vissa delar inga alls. Ändå ges inga krediter till sunda och välplanerade projekt – investeringar som skulle ge värdefullt tillskott till sysselsättningen och medverka till att stärka samhälls-ekonomin. Bankernas agerande tycks utgå från den omvända maximens

princip att fortsätta att ge krediter med hyggliga villkor i storstadsregionerna, där de stora kreditförlusterna skett, och stoppa krediter eller kräva orimliga säkerhetsmarginaler i de områden där kreditförlusterna varit små eller inga alls.

Detta bromsar utvecklingen och den allmänna tillväxten i ekonomin och förstärker de regionala skillnaderna i landet. Det ökar orättvisorna genom att det är de seriösa småföretagen och fastighetsinvesteringarna i stora delar av landet som får lida för de aningslösa fastighetsspekulationerna som skedde i storstadsområdena och den tillika ansvarslösa kreditgivningen i slutet av 80-talet.

Kreditförlusterna i storstadsområdena är i sin tur orsaken till att staten nu måste gå in med stöd till bankerna. Ett stöd som alla får vara med att betala, dels som småsparare och dels som skattebetalare.

Utvecklingen under 80-talet och den finansiella krisen utgör en tydlig illustration till de samhällsekonomiskt skadliga effekter som följer av en centralisering av människor och resurser till enbart vissa delar av landet. En mer aktiv decentraliseringspolitik syftande till att utveckla hela landet hade motverkat den finansiella kris vi nu har.

Jag vill mot ovanstående bakgrund fråga skatteministern:

1. Hur stora är de regionala skillnaderna i kreditförluster över landet och vad avser regeringen vidtaga för åtgärder med anledning av dessa skillnader?
2. Hur fördelar sig förlusterna för fastighetslån regionalt och i förhållande till andra typer av kreditförluster och vilka slutsatser drar regeringen av detta?
3. Avser skatteministern göra en närmare analys av konsekvenserna för glesbygden och de svaga regionerna beträffande bankernas ogina behandling av glesbygdsprojekt och olika villkorsgivning för krediter i skilda delar av landet och hur avser regeringen komma till rätta med ifrågavarande problem?
4. Vilka åtgärder är skatteministern i övrigt beredd att vidtaga för att nödvändig kreditgivning till byggsektorn och småföretagens kapitalförsörjning skall säkras på ett rättvist sätt i alla delar av landet?

den 8 april

1992/93:136 av *Ingbritt Irhammar* (c) till utrikesministern om Israel och de mänskliga rättigheterna:

Det råder stor osäkerhet om fredssamtalen om Mellersta Östern kan återupptas i april. Sedan Israel deporterade 400 palestinier till södra Libanon i december avbröts fredssamtalen. Våldet ökade markant i området. Dödandet av israeler från palestiniernas sida har besvarats med ökat förtryck av palestinierna på ockuperat område. Palestinierna fortsätter att terroriseras, misshandlas och förföljas av den israeliska ockupationsmakten. Palestinierna på ockuperat område anses sedan slutet av mars månad som "lovligt" villebråd. Israels regering har gett nya instruktioner för såväl soldater som

bosättare. De har nu fått tillstånd att skjuta för att döda palestinier som antas vara beväpnade.

Under mitt besök vid Västbanken och Gazaremsan under slutet av mars och början av april fick jag erfara vad de nya instruktionerna har kommit att innebära. Bl.a. sköts en 12-åring ihjäl av israeliska soldater. Pojken, som var utvecklingsstörd, lekte med en leksakspistol och avrättades med ett skott utan förvarning. Nervösa israeler skjuter mot alla misstänkta. En israelisk polis som inte stannade vid en vägspärr sköts samma vecka ihjäl av misstag som det hette.

Förtvivlan, hopplöshet, rädsla och hat lyser ur ögonen på palestinerna som lever på de av Israel ockuperade områdena. De anser sig glömda av omvärlden, som upptas av andra mer nära konflikter i forna Jugoslavien och Sovjetunionen. I skuggan av de nya konflikterna fortsätter israelerna att bryta mot de mänskliga rättigheterna.

De kollektiva bestraffningar som israeler utsätter den palestinska befolkningen på de ockuperade områdena för är främmande för såväl vår människosyn som vår rättstradition.

Både Västbanken och Gazaremsan stängdes av i slutet av mars. Palestinierna får ej lämna områdena utan särskilt tillstånd, vilket är svårt att erhålla. På Gazaremsan råder varje kväll utgångsförbud för palestinerna. Detta utgångsförbud har varat sedan Intifadan började för över fem år sedan. Till följd av utgångsförbudet riskerar de som vill få tag i läkare eller ambulans och ej har telefon att skjutas direkt när de lämnar sitt hus för att få vård.

Palestiniernas hus fortsätter att förstöras. Israelerna använder nu antitankmissiler i stället för dynamit vid förstörandet. Det innebär att även grannarnas hus förstörs när israelerna vill straffa en familj som t.ex. har en son som kastat sten mot israeliska soldater.

Tortyr sker närmast rutinmässigt vid både polisstationer och i fängelserna. Under mitt besök avled en palestinier under förhör. De israeliska poliserna och soldaterna ställs emellertid ytterst sällan till ansvar för sina handlingar.

För ett par månader sedan stoppades en grupp från Amnesty International vid flygplatsen i Tel Aviv. Den tilläts ej komma in i landet för att undersöka anmälningar om brott mot mänskliga rättigheter i Israel, vilket är mycket anmärkningsvärt.

Bosättningsarna på ockuperat område fortsätter. Nya vägar byggs som ansluter nybyggna sinsemellan och avstänger gamla palestinska byar. Vattnet som det råder stor brist på används i första hand av israelerna till trädgårdsbevattning, swimmingpooler m.m. innan palestinerna till en högre kostnad än israelerna kan använda vattnet till jordbruket och fruktodlingarna.

Skatteräder görs mot palestinska hem, där israeliska soldater konfiskerar radioapparater, bandspelare m.m. som palestinerna inte har bevarat inköpskvittona på. Skattetrycket ökar på alla områden för palestinerna. Även tvåhjuliga åsnekärror måste palestinerna registrera och betala avgift för.

Israelerna lovade när fredsprocessen började att förbättra situationen för palestinerna. Förtroendeskapande åtgärder skulle vidtas. Den nya Rabinregeringen kom till makten bl.a. för att den sade sig vilja få fred med palestinerna och de andra grannarna. Många har de senaste månaderna mot bak-

grund av det ökade våldet och förtrycket övergett hoppet om att någonsin få leva i fred och frihet.

Jag har respekt för israelernas önskan att säkra sin stats existens, men i dagens läge är det min uppfattning att vi från svensk sida och övriga omvärlden måste sätta större tryck på israelerna så att de respekterar mänskliga rättigheter på de ockuperade områdena. Självklart måste vi samtidigt fördöma våld från palestiniernas sida. Ökat våld och förtryck leder enbart till ökat hat. De fundamentaliska krafterna inom det palestinska folket, såsom Hamas, ökar när de moderata palestinierna inte uppnår förbättringar för sitt folk i fredsprocessen. Därigenom motverkar den israeliska brutaliteten i själva verket sitt eget syfte.

Mot bakgrund av det anförda vill jag ställa följande fråga till utrikesministern:

Vilka åtgärder ämnar regeringen vidta för att försöka förmå Israel att respektera mänskliga rättigheter på de ockuperade områdena?

1992/93:137 av *Simon Liliedahl* (nyd) till näringsministern om privatisering av statliga företag:

Enligt proposition 1991/92:69 avser regeringen att privatisera 35 i propositionen angivna företag. Frånsett privatisering av SSAB verkar regeringens planer att ha gått i stå, trots att näringsministern i pressen fortlöpande hävdar att förhandlingar om privatiseringar fortsätter med oförminskad kraft.

Det tycks emellertid vara klart att privatiseringsprogrammet avsevärt försenats bl.a. på grund av att överenskommelserna om moratorium i de framförhandlade krispaketen tolkats olika av regeringen och Socialdemokraterna.

Mot bakgrund av ovanstående vill jag fråga statsrådet Per Westerberg:

Avser regeringen att, trots socialdemokraternas öppet deklarerade motstånd och eventuellt bindande överenskommelser i krispakten, återuppta sin i propositionen klart definierade politik att privatisera ytterligare 34 företag?

1992/93:138 av *Ingela Mårtensson* (fp) till statsrådet Ulf Dinkelspiel om vapenexport till Indonesien:

Sedan länge råder i Sverige förbud mot export av krigsmateriel utan regeringens tillstånd. För att erhålla tillstånd krävs bl.a. att mottagarlandet inte befinner sig i väpnad konflikt eller kan tänkas komma i väpnad konflikt.

1992 ändrades lagstiftningen beträffande vapenexport. Enligt det nya regelverket skall i den utrikespolitiska bedömningen större uppmärksamhet läggas vid mottagarlandets respekt för mänskliga rättigheter.

Indonesien har under lång tid varit föremål för diskussioner om huruvida export av svenska vapen skall tillåtas eller ej. På grund av den konflikt som bl.a. råder på Östtimor har det inte varit tillåtet att exportera krigsmateriel dit.

Den 12 november 1991 dödades minst 200 personer när indonesisk militär attackerade ett fredligt sorgetåg i Dili, Östtimor. Det var en massaker som upprörde en hel värld. Sedan dess är läget mer spännande än tidigare. Brott mot

mänskliga rättigheter sker ständigt. Indonesien har därutöver inte följt FN:s resolution om att genomföra en folkomröstning på Östtimor. Tvärtom har man på officiellt håll klart deklarerat att man inte kommer att följa FN:s beslut.

Mot denna bakgrund är det märkligt att Sverige i realiteten exporterar krigsmateriel till Indonesien. I regeringens skrivelse 1992/93:224 med redogörelse för den svenska krigsmaterielexporten år 1992 framgår att Sverige exporterade krigsmateriel till Indonesien för 1,8 miljoner år 1991 och 4 miljoner år 1992. I pressen har dessutom framkommit att det kommer att exporteras för ännu större summor år 1993.

Mot denna bakgrund vill jag fråga statsrådet:

1. Vilken betydelse har respekten för mänskliga rättigheter vid bedömning av ett lands rätt att köpa svenskt krigsmateriel?
2. Är regeringen beredd att förbjuda all export av krigsmateriel till Indonesien?

1992/93:139 av *Ingela Mårtensson* (fp) till utrikesministern om irakiska Kurdistan:

Nyligen besökte jag irakiska Kurdistan och dess parlament i Erbil. Befolkningen är angelägen om att bygga upp en fungerande demokrati, vilket är mycket positivt – inte minst med tanke på att regionen präglas av diktaturer och ständiga brott mot mänskliga rättigheter.

Den ekonomiska situationen är emellertid synnerligen ansträngd. FN:s bojkott mot Irak drabbar även kurderna som bor i det av FN kontrollerade området i norr. Dessutom drabbas irakiska Kurdistan av de restriktioner som den irakiska regeringen infört mot området.

Jan Eliasson har låtit meddela att frågan om hävande av sanktionerna mot Irak eller de kurdiska områdena måste tas upp med medlemmarna av säkerhetsrådet eller sanktionskommittén. Det finns alltså möjligheter vad jag förstår att aktualisera hävandet av sanktioner mot irakiska Kurdistan, vilket skulle vara av stor betydelse för utvecklingen i området.

Situationen i dag innebär att irakiska Kurdistan är helt beroende av humanitärt bistånd utifrån. FN har beslutat om att ge kurderna sådan hjälp, men den förmedlas via Bagdad och genom avtal med den irakiska regeringen. Detta avtal missgynnar kurderna och får till effekt att en stor del av biståndsanslaget hamnar i den irakiska regeringens händer.

Förutom kurderna själva är den europeiska gemenskapen (EG) mycket kritisk till denna uppgörelse. EG skickar sina hjälpsändningar via Turkiet.

För att den demokratiska utvecklingen i irakiska Kurdistan skall kunna fortsätta är det nödvändigt att det internationella samhället på olika sätt stödjer befolkningen i området.

Mot denna bakgrund vill jag ställa följande frågor:

1. Är utrikesministern beredd att ta initiativ för att häva sanktionerna mot irakiska Kurdistan?
2. Är utrikesministern beredd att verka för att FN:s hjälpsändningar går via Turkiet?

3. På vilket sätt är man i Sverige beredd att stödja befolkningen i irakiska Kurdistan?

Prot. 1992/93:90
13 april 1993

50 § Kammaren åtskildes kl. 21.11.

Förhandlingarna leddes

av talmannen från sammanträdets början t.o.m. ajourneringen kl. 16.45,
av andre vice talmannen därefter t.o.m. 36 § anf. 222,
av tredje vice talmannen därefter t.o.m. 37 § anf. 225 (delvis) och
av talmannen därefter till sammanträdets slut.

Vid protokollet

TOM T:SON THYBLAD

/Barbro Nordström

Innehållsförteckning

Tisdagen den 13 april

1 § Anmälan om återtagande av plats i riksdagen	1
2 § Avsägelser	1
3 § Justering av protokoll	1
4 § Meddelande om svar på interpellationer	1
5 § Anmälan om frågor	
1992/93:517 av Inga-Britt Johansson (s) om förbud mot bensin- drivna bilar	2
1992/93:518 av Inga-Britt Johansson (s) om avveckling av mil- jöfarliga ämnen	3
1992/93:519 av Rose-Marie Frebran (kds) om Ekeskolan i Öre- bro	3
1992/93:520 av Hans Göran Franck (s) om Cambodja.	4
1992/93:521 av Karl Gustaf Sjödin (nyd) om civilt utnyttjande av militära helikoptrar.	4
1992/93:522 av Inger Lundberg (s) om antalet högskoleplatser under år 1994	4
1992/93:523 av Sinikka Bohlin (s) om översynen av hyresför- handlingslagen.	5
1992/93:524 av Inger Lundberg (s) om den sänkta arbetslös- hetsersättningens påverkan på socialbidragen	5
1992/93:525 av Sinikka Bohlin (s) om förbud mot blyad bensin	5
1992/93:526 av Lena Klevenås (s) om miljöskadornas effekter på samhällsekonomin	5
1992/93:527 av Inge Carlsson (s) om förbud mot blyhagel vid jakt	6
1992/93:528 av Ulla Pettersson (s) om finansieringen av Öster- sjöns rening.	6
1992/93:529 av Kaj Larsson (s) om fiskevårdsavgiften	6
1992/93:530 av Lena Klevenås (s) om importen av apor	7
1992/93:531 av Margareta Winberg (s) om miljöavgifter på kadmium	7
1992/93:532 av Inge Carlsson (s) om prisutveckling på jakträtts- upplåtelser.	7
1992/93:533 av Ingela Mårtensson (fp) om export av krigsmate- riel till Pakistan.	7
1992/93:534 av Göran Lindblad (m) om socialbidragets storlek	8
1992/93:535 av Åke Selberg (s) om spannmålsöverskottet	8
1992/93:536 av Margareta Winberg (s) om märkningen av livs- medel	8
1992/93:537 av Margareta Winberg (s) om stödet till jordbruket i norra Sverige.	8

1992/93:538 av Kenneth Lantz (kds) om industrin och det internationella miljövårdsarbetet	8
1992/93:539 av Ian Wachtmeister (nyd) om åtgärder mot politiska utnämningar	9
1992/93:540 av Dan Ericsson i Kolmården (kds) om uppföljning av beslutet om sänkt arbetslöshetsersättning	9
1992/93:541 av Dan Ericsson i Kolmården (kds) om s.k. ROT-arbeten	10
1992/93:542 av Bengt Lindqvist (s) om rehabilitering av gravt synskadade	10
1992/93:543 av Ulla Pettersson (s) om flygförbindelserna till Gotland	11
1992/93:544 av Birger Andersson (c) om beloppsgränsen för uttagande av skatt m.m.	11
1992/93:545 av Birger Andersson (c) om de s.k. fallskärmsavtalen i Nordbanken	11
1992/93:546 av andre vice talman Christer Eirefelt (fp) om Postens prissättning	11
1992/93:547 av Karl-Göran Biörsmark (fp) om behandlingen av flyktingar som tas i förvar	12
1992/93:548 av Lennart Rohdin (fp) om statens institut för byggnadsforskning	12
1992/93:549 av Marianne Andersson (c) om skattemyndigheternas resurser	13
1992/93:550 av Hans Göran Franck (s) om behandlingen av personer som tagits i förvar	13
6 § Svar på fråga 1992/93:497 om fackföreningsavgift och socialbidragsnormer	13
Socialminister Bengt Westerberg (fp)	
Arne Jansson (nyd)	
7 § Svar på fråga 1992/93:524 om den sänkta arbetslöshetsersättningens påverkan på socialbidragen	15
Socialminister Bengt Westerberg (fp)	
Inger Lundberg (s)	
8 § Svar på fråga 1992/93:534 om socialbidragets storlek	18
Socialminister Bengt Westerberg (fp)	
Göran Lindblad (m)	
9 § Svar på fråga 1992/93:510 om åtgärder mot drogbekämpning . .	20
Socialminister Bengt Westerberg (fp)	
Ingrid Näslund (kds)	
10 § Svar på fråga 1992/93:542 om rehabilitering av gravt synskadade	22
Socialminister Bengt Westerberg (fp)	
Bengt Lindqvist (s)	
11 § Svar på fråga 1992/93:506 om barnkonventionen och reglerna för avvisning av barn	24
Kulturminister Birgit Friggebo (fp)	
Chatrine Pålsson (kds)	

12 § Svar på fråga 1992/93:547 om behandlingen av flyktingar som tas i förvar	26
Kulturminister Birgit Friggebo (fp)	
Karl-Göran Biörsmark (fp)	
13 § Svar på fråga 1992/93:527 om förbud mot blyhagel vid jakt. . .	29
Miljöminister Olof Johansson (c)	
Inge Carlsson (s)	
14 § Svar på fråga 1992/93:528 om finansieringen av Östersjöns rening	30
Miljöminister Olof Johansson (c)	
Ulla Pettersson (s)	
15 § Svar på fråga 1992/93:530 om importen av apor	34
Miljöminister Olof Johansson (c)	
Lena Klevenås (s)	
16 § Svar på fråga 1992/93:526 om miljöskadornas effekter på samhällsekonomin	36
Miljöminister Olof Johansson (c)	
Lena Klevenås (s)	
17 § Svar på fråga 1992/93:518 om avveckling av miljöfarliga ämnen	38
Miljöminister Olof Johansson (c)	
Inga-Britt Johansson (s)	
18 § Svar på fråga 1992/93:517 om förbud mot bensindrivna bilar. .	42
Miljöminister Olof Johansson (c)	
Inga-Britt Johansson (s)	
19 § Svar på fråga 1992/93:525 om förbud mot blyad bensin	45
Miljöminister Olof Johansson (c)	
Sinikka Bohlin (s)	
20 § Svar på frågorna 1992/93:523 och 512 om översynen av hyresförhandlingslagen	48
Statsrådet Reidunn Laurén (-)	
Sinikka Bohlin (s)	
Lars Stjernkvist (s)	
21 § Svar på fråga 1992/93:511 om patentskyddet för läkemedel . . .	53
Statsrådet Reidunn Laurén (-)	
Leif Carlson (m)	
22 § Svar på fråga 1992/93:519 om Ekeskolan i Örebro	54
Statsrådet Beatrice Ask (m)	
Rose-Marie Frebran (kds)	
23 § Svar på fråga 1992/93:501 om åtgärder mot alkoholmissbruk i mödra- och barnhälsovårdens program	56
Statsrådet Bo Könberg (fp)	
Margareta Viklund (kds)	
Ajournering	60
Återupptagna förhandlingar	60
24 § Svar på fråga 1992/93:540 om uppföljning av beslutet om sänkt arbetslöshetsersättning	60
Arbetsmarknadsminister Börje Hörnlund (c)	
Dan Ericsson i Kolmården (kds)	

25 § Svar på fråga 1992/93:541 om s.k. ROT-arbeten	63
Arbetsmarknadsminister Börje Hörnlund (c)	
Dan Ericsson i Kolmården (kds)	
26 § Svar på fråga 1992/93:502 om biobränsleaska	65
Jordbruksminister Karl Erik Olsson (c)	
Jan Jennehag (v)	
27 § Svar på fråga 1992/93:504 om ökad användning av flis	67
Jordbruksminister Karl Erik Olsson (c)	
Jan Jennehag (v)	
28 § Svar på fråga 1992/93:531 om miljöavgifter på kadmium	70
Jordbruksminister Karl Erik Olsson (c)	
Margareta Winberg (s)	
29 § Svar på fråga 1992/93:536 om märkningen av livsmedel	73
Jordbruksminister Karl Erik Olsson (c)	
Margareta Winberg (s)	
30 § Svar på fråga 1992/93:537 om stödet till jordbruket i norra Sve-	
rige	75
Jordbruksminister Karl Erik Olsson (c)	
Margareta Winberg (s)	
31 § Svar på fråga 1992/93:532 om prisutveckling på jakträttsupplå-	
telser	78
Jordbruksminister Karl Erik Olsson (c)	
Inge Carlsson (s)	
32 § Svar på fråga 1992/93:535 om spannmålsöverskottet	81
Jordbruksminister Karl Erik Olsson (c)	
Åke Selberg (s)	
Andre vice talmannen	
33 § Svar på fråga 1992/93:529 om fiskevårdsavgiften	84
Jordbruksminister Karl Erik Olsson (c)	
Kaj Larsson (s)	
34 § Svar på fråga 1992/93:507 om Riksrevisionsverkets granskning	
av Statens invandrarverks upphandling av förläggningar	86
Justitieminister Gun Hellsvik (m)	
Lars-Erik Lövdén (s)	
35 § Svar på fråga 1992/93:509 om utbildningen av personal som utre-	
der sexualbrott mot barn	89
Justitieminister Gun Hellsvik (m)	
Inger Hestvik (s)	
36 § Svar på fråga 1992/93:515 om skyddet för myndighets utövare	90
Justitieminister Gun Hellsvik (m)	
Göte Jonsson (m)	
37 § Svar på frågorna 1992/93:483 och 499 om ersättning till intagna	
på anstalt	93
Justitieminister Gun Hellsvik (m)	
Ingbritt Irhammar (c)	
Karl Gustaf Sjödin (nyd)	
38 § Svar på fråga 1992/93:521 om civilt utnyttjande av militära heli-	
koptrar	96

	Försvarsminister Anders Björck (m)	
	Karl Gustaf Sjödin (nyd)	
39 §	Svar på fråga 1992/93:543 om flygförbindelserna till Gotland . Kommunikationsminister Mats Odell (kds) Ulla Pettersson (s)	98
40 §	Svar på fråga 1992/93:546 om Postens prissättning Kommunikationsminister Mats Odell (kds) Andre vice talman Christer Eirefelt (fp)	101
41 §	Svar på fråga 1992/93:513 om allmänhetens bankombudsman Statsrådet Bo Lundgren (m) Birgitta Johansson (s)	104
42 §	Svar på fråga 1992/93:514 om skatteavdrag för broavgifter ... Statsrådet Bo Lundgren (m) Stina Eliasson (c)	107
43 §	Svar på fråga 1992/93:544 om beloppsgränsen för uttagande av skatt m.m. Statsrådet Bo Lundgren (m) Birger Andersson (c)	109
44 §	Svar på fråga 1992/93:545 om de s.k. fallskärmsavtalen i Nord- banken Statsrådet Bo Lundgren (m) Birger Andersson (c)	111
45 §	Svar på fråga 1992/93:549 om skattemyndigheternas resurser . Statsrådet Bo Lundgren (m) Marianne Andersson (c)	114
46 §	Hänvisning av ärenden till utskott	116
47 §	Förnyad bordläggning	116
48 §	Bordläggning	116
49 §	Anmälan om interpellationer	
	1992/93:117 av Viola Furubjelke (s) om flyktingkvinnor från forna Jugoslavien.	117
	1992/93:118 av Gullan Lindblad (m) om flyktingkvinnor från forna Jugoslavien.	118
	1992/93:119 av Laila Strid-Jansson (nyd) om flyktingkvinnor från forna Jugoslavien.	119
	1992/93:120 av Eva Zetterberg (v) om flyktingkvinnor från forna Jugoslavien.	120
	1992/93:121 av Margareta Viklund (kds) om flyktingkvinnor från forna Jugoslavien.	122
	1992/93:122 av Margitta Edgren (fp) om flyktingkvinnor från forna Jugoslavien.	123
	1992/93:123 av Marianne Andersson (c) om flyktingkvinnor från forna Jugoslavien.	124
	1992/93:124 av Annika Åhnberg (-) om flyktingkvinnor från forna Jugoslavien.	125
	1992/93:125 av Maj Britt Theorin (s) om en FN-konvention som definierar systematiska våldtäkter som krigsförbrytel- ser	126

1992/93:126 av Berith Eriksson (v) om en FN-konvention som definierar systematiska våldtäkter som krigsförbrytelser . .	127
1992/93:127 av Harriet Colliander (nyd) om en FN-konvention som definierar systematiska våldtäkter som krigsförbrytelser	128
1992/93:128 av Charlotte Branting (fp) om en FN-konvention som definierar systematiska våldtäkter som krigsförbrytelser	129
1992/93:129 av Marianne Andersson (c) om en FN-konvention som definierar systematiska våldtäkter som krigsförbrytelser	129
1992/93:130 av Gullan Lindblad (m) om en FN-konvention som definierar systematiska våldtäkter som krigsförbrytelser . .	131
1992/93:131 av Annika Åhnberg (-) om en FN-konvention som definierar systematiska våldtäkter som krigsförbrytelser . .	131
1992/93:132 av Margareta Viklund (kds) om en FN-konvention som definierar systematiska våldtäkter som krigsförbrytelser	132
1992/93:133 av Berndt Ekholm (s) om uppföljningen av parlamentarikerkonferensen i Brasilia.	133
1992/93:134 av Agne Hansson (c) om Volvos fabrik i Kalmar m.m.	135
1992/93:135 av Agne Hansson (c) om bankernas kreditförluster och nuvarande kreditgivning	136
1992/93:136 av Ingbritt Irhammar (c) om Israel och de mänskliga rättigheterna	137
1992/93:137 av Simon Liliedahl (nyd) om privatisering av statliga företag	139
1992/93:138 av Ingela Mårtensson (fp) om vapenexport till Indonesien	139
1992/93:139 av Ingela Mårtensson (fp) om irakiska Kurdistan	140

